

4147

n-4218

DE
PROVIDENTIA
EX SENTENTIA
PLATONIS

LIBER.

*Ubi etiam de Ideis, et Daemonibus accurate
disputatur.*

AUCTORE

THOMA GIANINIO FERRARIENSI.

Lib. 1. de Platone de Log.
CUM PRIVILEGIO.

R. Felasco

12/9.665

PATAVI,
APVD PAVLVM MEIETTVM.

(c) Comunidad Autónoma de la Rioja
M. D. LXXXVIII.

DE
PROVIDENTIA
EXSENTENTIA
PLATONIS

LIBER

Ubi etiam de Ideis et de rationibus accur.

disputatur.

AUCTOR

THOMAS GIANINIO FERRARIENSIS.

IN M. TRINITY

MO
ILLVST·ACREVEREND· MO

ALEXANDRO ESTENSI

THOMAS GIANINIVS FELICITATEM.

*Consideranti mihi ,
ALEXANDER
Amplissime , in
cuius rei explica-
tione ingenij mei
vires primùm e-
xercerem , atque
multas , variasq̃*

*magnarum , pulcherrimarumq̃ rerum qua-
stiones mihi ante oculos proponenti , providen-
tia in primis visa est idonea , de qua quærerem ,
Et digna , in qua dispicienda multum studij ad-
hiberem , quid .n. providentia vel uberius ad
fructum ? vel iucundius ad oblectationem ?
vel melius ad vitam ? Sanè in singulis rerum*

naturalium disquisitionibus magna vis, ma-
gnumq; momentum positum est ad animum
excolendum, & ad benè, beateq; uiuendum,
quòd nulla est res natura, in qua non miran-
dum, non frugiferum aliquod inditum habea-
tur, attamen admirabile est, quantum inter
omnes una excellat prouidentia inuestigatio,
quippe huius; siue aspiciamus flores lectissi-
mos, qui non ornant modò, uerum etiam mi-
rificè alunt, ac implent nostros animos; siue
intueamur eximiam maiestatem, qua tam lon-
gè, lateq; patet, quàm latè, longeq; funditur
mundi amplitudò, facile intelligemus, nullam
esse philosophiæ tractationem, qua aut mirabi-
liorem iucunditatis, & utilitatis fructum no-
bis prabeat, aut maiori sit digna consideratio-
ne. Cum igitur totam hanc quætionem à Pla-
tonicis, Aristotelicisq; decretis non discedens
duobus libris explicassem, horum alterum, in
quo Platonem potissimum sequor, neminem
habui, cuius dicatione nobilitare mallet, ;
quàm Tua Princeps Illustriss. qui ex ea fa-
milia natus es, qua Dei concessu hominum
generi data est, ut sua gratia omnium huma-
narum, diuinarumq; disciplinarum studia ma-
gnificè

gnificè foueat, atque sua auctoritate bonarum
literarum cultores ab inuidis, & maleuolis mi-
rabiliter tueatur. Huc accesserunt summa
in Te eximia probitatis spes, summa ingenii
excellētis indoles, summaq; singularis virtu-
tis ornamenta, ob qua Serenissimus, Magna-
nimusq; ALPHONSVS, Princeps cum
omni virtute Heroica valde cumulatus, tum
in cognoscendis, perpendēdisq; hominum inge-
niis planè mirus, Te dignum iudicauit, quem
ad amplissima sacerdotia eligeret; & ego iam
pridem Tibi Et me totum addixi, & primos
industria, ac diligentia meae fructus consecra-
re decreui. Accipe igitur ALEXAN-
D E R Humanissime hunc meum qualen-
cunque libellum, si non eruditione praestan-
tem, non obscurum tamen meae erga Te im-
mortalis obseruantiae monumentum; quem si
abs Te aliqua ex parte probari intellexero,
plurimum illi splendoris accessisse arbitrabor.
Viue quàm felicissimè, & me, Lucamq; pa-
trem meum. Tibi ex aīo deditissimum Tua
gratia minimè indignos iudicare ne graueris.

CAPITA HVIVS LIBRI.

<i>PROVIDENTIAM</i> quibus rationibus Platonici confirmant. Cap. 1.	pag. 4.
In quot partes providentia à Platonice dividitur. Cap. 2.	Pag. 7.
Quot, & quales Divinitatis gradus fuerint à Platonice constituti. Cap. 3.	12.
Deus quibus nominibus à veteribus, & Platonice nuncupetur. Cap. 4.	21.
Quæ Platonice impulerint, ut statuerent ex Deo fluere Mentem, & Verbum, per quod omnia facta sunt. Cap. 5.	27.
Ideæ quid significant Platoni, & ubi posite sint. Cap. 6.	34.
Mens ideis exornata est mundus intelligibilis, ad cuius similitudinem hic sensibilis fuit procreatus. Cap. 7.	40.
Quibus rationibus probent Academici ideam esse in ratione rerum. Cap. 8.	44.
Ideæ quas utilitates dicantur ex se fundere. Cap. 9.	49.
Ideæ quid sit iuxta Pythagoreorum, & Platonice opinionem. Cap. 10.	52.
Ideæ quorum sit, & non sit. Cap. 11.	55.
Ex Mente Anima procedit, qua regitur tota hæc rerum universitas. Cap. 12.	58.
Sententiæ Platonice explicatio, qua asseritur animam ex diuida, indiuiduaq; substantia esse compositam. Cap. 13.	61.
Circa Animam mundi quorundam errores aperiuntur. Cap. 14.	64.
Singulis spheris singulæ animæ sunt tributæ, ad quas pertinet providentia minus generalis. Cap. 15.	69.
Afferuntur argumenta, quibus Demones esse in rerum natura persuadetur. Cap. 16.	83.

- Dæmon quid sit, atque in quot, & quos ordines Dæmones distribuuntur. Cap. 17. 88.*
- Quæ Dæmonum sint munera. Cap. 18. 93.*
- Mens omnia moderatur, vniuersumq; non consilio, sed sua prorsus natura condidit, atque administrat. Cap. 19. 99.*
- Quomodò hic mundus à Mente adeo dissimilis ex ipsa Mente potuerit emanare. Cap. 20. 105.*
- Quot, quæ ue munera Mens dicatur sustinere in officio prouidentie persoluendo; Prouidentia quid sit; Et cur Dii, ac Dæmones varias mundi partes dicantur sortiri. Cap. 21. 110.*
- Omnia huiusce uniuersitatis ita aptè, & ordine sunt disposita, ut nullus casui, & fortunæ locus relinquatur. Cap. 22. 114.*
- In mundo nullum malum est alicuius autoritatis. Cap. 23. 117.*
- De prouidentia non est, ut quis conqueratur, si hominum plerique iniuste uitam agentes nihil mali reportent. Cap. 24. 125.*
- In quam sententiam accipienda sit Pythagorica, & Platonica metempsychosis. Cap. 25. 130.*
- Quæ probis hominibus contingunt aduersa momenti nihil habent ad prouidentiam euertendam. Cap. 26. 137.*
- Cur hominum animæ in caduca corpora demittantur. Cap. 27. 141.*
- Prouidentia minimè prohibet, quin singula perficiant sui muneris functiones. Cap. 28. 151.*
- Cognitio diuina quàmuis certa sit, & immutabilis rebus tamen minimè affert necessitatem. Cap. 29. 158.*
- De fato multorum, atque ipsius Platonis opinio explicatur. Cap. 30. 162.*

Errata

sic

Corrigito

Pag. Lin.

9.	29.	Proclirius	procliuius
	32.	sine	sine
12.	1.	condidit ad	condidit ad
	16.	asignat	asignant
	26.	quidpiam	quidpiam
16,	34.	Plutarcho interpre- tante lib. de Iside, & Osiride fenfit.	(Plutarcho inter- prete lib. de Isi- de, & Osiride, atq; Chalcidio affirmate in explat. i Tim.) fen- fit
22,	29.	imitatus est ueteres	imitatus ueteres
	31.	& Mercurium	& praecipue Mercurium.
36.	8.	illas phæra	illa sphaera
57.	15.	esseuerant	asseuerant.
58.	32.	pulcherimmum	pulcherrimum
64.	25.	Animam	Anima
72.	35.	uniuersi	uniuersi
76.	24.	primarum	proximarum
83.	9.	perfectissimam	perfectissimam
87.	16.	eas	eis
96.	1.	afficiunt.	efficiunt.
98.	24.	ne	ac
100.	25.	cootinetur	continetur
121.	8.	quorum	horum
123.	13.	uninerfi	uniuersi.

Leniora Lectoris equitati sunt permissa.

THOMAE GIANINII

FERRARIENSIS,

DE P R O V I D E N T I A

Ad sententiam Platonis, Platoniorum,

& Veterum Sapientum:

Liber Vnus.

INTER vtilēs necessariasque Philosophiæ disquisitiones ea sanè, qua prouidentia indagatur, communi omnium ore celebratur; Hac enim probè perspecta potest quilibet cùm in prima philosophiæ parte, quæ versatur circa res à materia omnino separatas, tum in altera, quæ rerum naturalium causas perscrutatur, complures tollere dubitationes. Maxime autem vtilitati maxima etiam tractandi difficultas videtur adiuncta, cùm nullus serè in vniuersa philosophia existat locus, qui philosophorum æquè torserit ingenia, atque hic de prouidentia; Multi namque philosophi cùm hanc aspectabilem mundi vniuersitatem, insatiabilemque rerum varietatem oculis atque animo perlustrassent, Dei prouidentia mundum administrari, eamque rebus mundanis consulere, ac animantium commoda, vitasque tueri non iniuria crederunt. Fuere nonnulli, qui hunc terrarum orbem esse latissimum fortunæ campum animaduertentes, atque Deum nul

A lis

lis occupationibus, nullis molestis, operosisque negotijs posse implicari persuasum habentes omnem prouidentiam à mundo ablegarunt, eumque vt fors tulerit administrari prodiderunt. Nec defiterunt, qui Deum res mundi quidem curate dixerunt, sed hoc per parcè admodum atque negligenter facere, quippe quì paruis neglectis magnorum duntaxat habeat curam. Alij alia (ne nunc persequar singulorum opiniones) de prouidentia, Dei que natura tradiderunt, & in tanta varietate ac dissensione (quod magnæ difficultatis est indicium) sunt constituti, vt in hac re tot esse discrepantes philosophorum sententias magna sit dignum admiratione. Verum enim uero cum studium nostrum rei difficultate debeat potius incitari, quam retardari, pulchrum equidem duco totum animum, atque omnem curam, operam, diligentiamque in hac re consideranda adhibere, ac quæ fuerit Platonis, & Aristotelis opinio, diligenter inquirere. Nec me quispiam exagitet, si post uiros omni honore & autoritate dignos hac de re scribere aggredior, siquidem non istud facio, quia scire me putem quæ cæteri hactenus ignorarunt, sed ut obscuras Platonis, & Aristotelis sententias explanando, & quæ latent in positis principijs eruendo totam hanc disquisitionem, quantum efficere, atque consequi possim, rectè, atque ordine explicem, quod veteres Peripatetici, & Academicorum plerique præstare minimè curarunt. Cum itaque de prouidentia uerba sim facturus, omnes uelim primùm admonitos ut in scholis philosophorum hæc de Platonis, Aristotelisque sententia publicare, quæ nunquid uera sint, uiderint illi. Mihi profectò sum optimè conscius ea ueritati esse maximè cõsentanea, quæ sanctissimi homines Dionysius, Basilus, Cyrillus, Theodoretus, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Thomas, cæteri que Theologi magno uiri ingenio de prouidentia literis tradiderunt. At qui hoc tempore non de ueritate, sed de Platonica, Aristotelicaque opinione lites aguntur. De prouidentia igitur cum queratur, non possumus de ea sine errore disputare, nisi primùm illius uocabulum in suas notiones distinguamus,

De Prouidentia liber vnus.

3

Inguamus, atque illam explanemus, quæ in hac disquisitione nobis est proposita. Vox prouidentia, quæ græcè πρὸνοια dicitur, plures apud scriptores inuenit significationes, siquidem Deus fuit quandoque prouidentia nominatus, ut qui sit Philopono lib. 3. de anima explicante πρὸ τοῦ νοῦ, hoc est ante Mentem. Interdum prouidentia sumitur pro præuidentia, per quam futurum aliquod præuidetur, antequam eueniat. Quinetiam solemus prouidentiam appellare rationem, quæ in animo prouidentis est impressa, quæque prouidens ipse singula disponit, quæ ipsius imperio subiiciuntur. Ratiocinationi præterea nomen prouidentia tribuimus, qua quispiam de liberat, qua conditione expediat aliquod moliri, & qua ratione quamoptimè quoad fieri potest construere. Denique prouidentia vsurpatur pro functione, quam id, quod prouidet, cernitur exercere in ijs administrandis, quæ in ipsius sunt potestate, & ditione. Hæc nobis de prouidentia differentibus prior erit significatio, hancque cæteris repudiatis solam amplectemur inquirentes nunquid vniuersum alicuius curationi subiiciatur. Tota autem hæc tractatio duobus libris erit à nobis explicata, quorum altero Platonis, altero Aristotelis de prouidentia sanctiones persequemur, in quibus excutiendis si aliqua occurrent dubitationes haud contemnendæ, in his profligandis paulisper immorabimur, has tamen ita exponemus, ut eas nec leuiter attingere, nec nimis prolixè explicare videamur. Sed ne res in longum differatur, iam desinamus præfari, & rem propositam aggrediamur à Platonis opinione exorssi.

*Providentiam quibus rationibus Platonici
confirmant. Cap. I.*

MULTA & varia de providentia scripserunt plures inter antiquos & recentes Academicos, quippe pura, quæ ad hanc rem pertinent, in Plutarchi, Porphirij, Iamblichi, Maximi Tyrij, Chalcidij, Ficini, & aliorum, qui Platonis doctrinam sunt amplexi, monumentis descripta reperiuntur, sed ita fuse & indistinctè singula sunt disposita, ut ordo in illis ab omnibus meritò desideretur. Plotinus, & Proclus etsi pluribus in libris omnia ferè ad hanc tractationem facientia attingere videantur, multa tamen ab his, (ut arbitror) cùm fuerint prætermissa, & plurima in ipsorum scriptis sint magnopere perplexa, ac multis obscuritatibus involuta, mihi, qui hanc quæstionem paulò apertius & diligentius (modò possim) tractare constitui, commodissimus locus fuit relictus. Hunc mundum esse diuina providentia constitutum omnes Academici apertissimè senserunt, nam Plato sic loquitur de providentia, ut planè affirmet Deum rebus omnibus præsentem gubernacula totius orbis manibus continere, suoque nutu cuncta gubernare. In Philebo namque omnium sapientum testimonio rationem providentiæ confirmavit, qui consentiunt Mentem esse gubernatricem cæli ac terræ, & multis interpositis adiecit quandam uniuerso incubare causam non contemnendam, quæ ornat, connectitque annos, menses, & horas, quæque sapientia & Mens nuncupatur. Et lib. 10. legum postquam demonstravit Deos esse, aduersus illos aggreditur disputationem, qui quamuis Deos esse dicant, curam tamen rerum humanarum habere negant, atque multis probat Deos, cùm referti sint omnigenere uirtutis, rerum omnium curationem sibi uendicare. His & alijs plerisque locis, qui prorsus sunt superuacanei, ut mihi hoc tempore recitentur, perspicuè nobis ostendit Plato

Summum

De Prouidentia liber vnus.

5

summum ius prouidentiae in his rebus gubernandis, quae mundi amplexu coercentur. Nec uerò quisquam potest aliter arbitrari, qui Platoniorum rationes audiuerit prouidentiam confirmantes, qui hoc modo argumentantur. Cùm omnibus, quae in hac rerum descriptione continentur, proprii certique fines sint destinati, raroque in illis quippiam temere ac fortuito euenire deprehendatur, oportet in mundo prouidentiam constituere, cuius vi omnia administrantur, atque in his nihil sit sine causa, nihil superuacuum, & vnumquodque proprium usum habeat, finemque peculiarem, in quem proficiscatur. Deinde si animalia quaeque vilia, & paruus hic mundus mira ratione gubernantur, atque illis instrumenta omnia commodissime sunt tributa multis diuersisque modis munita diuinitus, & perquam mirabiliter exornata, nemo fuerit, qui non sentiat in mundo esse prouidentiam, quae omnia regat, moueat, ac moderetur. Ad haec imaginem, statuum, & caetera artificiosa mira arte ac ratione fieri nemo vnquam dubitauit, verum cum ars sit naturae imitatrix, & haec arti plurimum antecellat, profecto quaecunque natura constant, ratione & consilio gubernari oportet confiteri: At si diuinam administrationem, & Dei a rebus prouidentiam secluserimus, nulla ratio in natura poterit excogitari, per quam ea, quae a natura fiunt, administrari dicantur. Enimvero cum natura ipsa per se mentis & rationis particeps non sit, non alia ratione dici potest operis, quod fabricata est, usum sibi propositum habuisse, illudque ratione confecisse, nisi quia ab aliquo intelligente in finem & scopum, ad quem peruenit, fuit destinata, & in illius ditione constituta. Deinde sine legibus & religione uita hominum stultitia, scelere, ac immanitate completur: atqui è mundo Dei prouidentia exterminata leges omnes auferuntur, & religio omnis conculcatur, ergo qui è mundo eijciunt prouidentiam, hominum uitam & societatem destruunt, est necesse. Optima igitur ratione istud cum legum latores, & morum magistri haberent perspectum, leges suas & praecpta viuendi diuinae prouidentiae sigillo munienda & obsignanda esse

equum

esse censuerunt. Nec ab re Plato existimauit legum omnium pulcherrimum & optimum præmium esse Deos existere, eosque bonos, & iustitiam in maiori pretio, quam homines habere. Etenim, ut Atticus dicere consueuerat, hominum iniquitas augeatur, oportet, nisi omnia credant Deorum prouidentia gubernari, & rectè factis præmia, peccatis supplicia esse proposita. Rursus si quis paulò attentius uoluerit mente circunspicere hanc admirabilem uniuersitatem ex tot orbibus, tot elementis, & corporibus coagmentatam, dubio procul sibi persuadebit formarum distinctionem, & perpetuam in seruandis ordinibus constantiam tot seculis absque periti rectoris prouidentia constare nequaquam potuisse. Præterea cum Dei sapientia summa, & immensa sit, quæ autem in mundo continentur multis incommodis exposita eius ope indigeant, quò ad id, cuius gratia condita sunt, possint peruenire, ipsa æterna Dei lex minimè permittit ipsum in cælis à mundi procuratione prorsus feriatum desiderare, & otiosum tantùm rerum humanarum spectatorem agere. Sapientis enim proprium officium est gubernacula tractare, & alios, qui minus valent consilio, & prudentia, ad finem congruentem dirigere. Insuper apud omnes sapientiæ amatores certissimum habetur mundum esse quandam ueluti rempublicam cuncta in se coercentem, ac multò ijs omnibus absolutiorem, quæ ad ipsius imitationem sunt ab hominibus constitutæ: Cum igitur inter homines nulla sit tam abiecta respublica, quæ non summa ratione gubernetur, nemo fuerit tam malè sanus, qui in huius mundi republica non confiteatur prouidentiam esse, quæ regat, & Deum, qui administret. Postremò id omnibus maximo potest esse argumento ad Dei prouidentiam comprobendam, quòd si quis neget illum mundo prouidere, hoc certè fit, uel quia non uult, uel quia nequit; uel quoniam quicquid huius est officij, non satis probè tenet. Quòd si non uult, iccirco euenit, aut quia uoluptatibus, turpique otio impeditus id muneris non curat, aut quia propter humilem, abiectamque rerum conditionem illud a pernatatur, quasi quòd

turpe

turpe indignumq; sit Deum rei vilis, & multis mutationibus expositæ curam iustinare. Cæterùm cum nefas sit Deum se dicare uoluptatibus, propterq; desidiam in otio uiuere; cum- que mundus ita summum teneat dignitatis splendorem, ut nequaquam sit despiciendus, profectò is peccat grauissimè, qui mundum a Deo, quoniam non vult, minimè administrari. Præterea si Deus hanc vniuersitatem negligeret, res certè uilissimas potissimùm contemneret, at verò in his apparet ars ubique miranda cum spectans ad necessitatem, tum etiam ad ornatum vniuersi maximè conducens. Sed nec etiam dubitandum est, quin Deus cognoscat quæque exquisitissimè, & uim habeat ualidissimam, quippe qui rerum omnium explicatam habet cognitionem, & nihil superat diuinâ illius facultatem: ergo concludendum est hanc rerum omnium constitutionem summa & præpotenti Dei prouidentia gubernari. Atque hanc ob causam forsitan factum est, ut Deus ab Orpheo in hymno ad Naturam fuerit uocabulo immortalis prouidentia nominatus, quippe cui summa, ac perpetua uis inest rebus omnibus prouidendi. Multò plures Academici afferunt argumentationes in prouidentia constituenda, uerùm hæ sunt omittendæ, quòd prolixiorem sermonem desiderant, minusque sunt necessaria.

*In quot partes prouidentia à Platonice
diuidatur. Cap. II.*

VAMVIS constans, firmaq; sit Platonice sententia Deum totius mundi curam esse complexum, illis tamen uideo placuisse eandem curam diuinæ Menti, quam Boni filiam appellant, Animæ mundi, ac præterea sphaerarum & stellarum animis, atque Dæmonibus fuisse commendatam, nam tota prouidentia fuit ab illis in tres partes distributa in vniuersam, minus

vniuer-

21113

vniuersam, & singularem. Vniuersam & generalem, qua omnia omnibus generatim prouidentur, uoluerunt Academici tria diuina principia Deum, Mentem, & Animam mundi sibi usurpasse, tradideruntque Deum omnem rerum procuracionem Menti credidisse, Mentem in Animam mundi transfuisse, & ab hac leges, quas nominant fatales, ad mundum permanasse, & cōtinenter permanare. Istud potest uideri Platonicos ex Chaldæorum, Magorumque fontibus hausisse, in quibus hæc habentur: *Omnia perfecit pater, ac Menti tradidit secundæ, quã uocat primã hominum genus. Hæc uerò inseruit animæ signa*: hoc est Deus, qui est Pater Mentis, vniuersam rerum cōstitutionem primùm est molitus, mox illam credidit Menti filix, quæ secunda quidem est, si patrem consideres; prima, si res aspectabiles & inaspectabiles creatas uelis contemplari, qua certè ratione prima omniumque rerum principium fons & origo ab hominum genere uocatur: siquidem, ut ait Numenius in ijs, quæ de Bono conscripsit, cùm homines Dei patris maiestatem ignorarent, atque nescirent Mentem habere patrem, ipsam solùm habebant cognitam, ipsamque Deum primum nuncupabant, at hæc posterior est, Deusque secundus, & ex Deo patre primoque proximè genita; quæ sanè quicquid accepit à patre, tradidit Animæ mundi ab ipsa dependenti. Cæterum inter hos & Platonis amatores illud interest, quòd sentiunt Chaldæi & Magi primum Deum mundum condidisse, illiusque curam Menti credidisse, at Platonici asseuerant Deum primum esse tantùm finem, in quem omnia referuntur, mundi autem opificem esse mentem, Deumque secundum ex primo deo emanantem. Qua quidem in re Pythagoricos sunt imitati, qui Imperatorem huius uniuersitatis immotum manere, & nihil omnino rerum gerere senserunt, quod Philolaus, & Numenius attestantur, nam ille. *Est, inquit, autor & princeps rerum omnium Deus semper vnus, stabilis, immobilis, ipse sui similis, aliorum dissimilis*: Hic uerò in lib. de Bono prodidit hæc: *Primũ Deum regem omnium ab omni opere cessare oportet: Creatorem uerò Deum omnia gubernare dicimus*

cimus

De Prouidentia liber vnus.

9

cinis. Atque ob hanc causam effectum est, vt Pythagorici dixerint numerum septenarium esse Deo similem, nam cum ceteri omnes numeri partim gignant, & partim gignantur, soli septenario nec gignere natura dedit, nec gigni, ut plane explicatur à Philone lib. de mundi opificio. Itaque cum antiquus ille mundi princeps nec moueat, nec moueatur, & quod sequitur, nec gignat, nec gignatur, quandoquidem tam id, quod gignit, quam quod gignitur, non caret motu, (mouetur enim alterum, ut gignat, alterum, vt gignatur) merito illius imago dici potest septenarius. Hæc Pythagorici, quibus non omni ex parte Platonici assentiuntur, quippe qui tamen si velint Mentem, Deumq; secundum esse huius vniuersi opificem, atque in illius administratione uersari, attamen nolunt illam moueri aliquo pacto, sed firmiter credunt esse stabilem, & penitus immobilem, ut infra exponemus. Quocirca nequaquam assentiuntur Pythagoricis statuentibus id omne, quod molitur, aut efficit aliquod, necessariò moueri. Idem Platonici (ut ad partes prouidentia sermo reuocetur) minus generalem, & vniuersam prouidentiam spherarum, stellarumq; animis consecrarunt, quòd harum quælibet licet omnibus prospiciat, omnia tamen minimè largitur, sed quæ sibi sunt propria, suæque ipsius naturæ accommodata. Particularem in Demones, & Heroes contulerunt, quia singuli certa rerum genera administrant, illisque munera definita impartunt. In his præterea caducis corporibus gubernandis singularem prouidentiam nostris animabus ascripserunt, hasque aliquando illorum gubernatione tam uehementer sollicitari diuulgauerunt, vt à superioribus discedere cogantur imaginandi facultate ad inferiora procliuiùs delabente, atq; eam animæ vim cuius partes sunt ratione vti, secum adducente. Plutarchus in lib. de fato triplicem facit prouidentiam; Primam, & supremam uocat primi Dei intelligentiam, sine maius uoluntatem beneficam, qua primùm singulæ diuinæ res omnino optimè & pulcherrimè sunt ordinatæ: Secundam asserit esse Deorum secundorum, qui per cælum ingrediuntur, qua & mor-

B

talium

talium res ordinatè fiunt, & singulorum generum permanfio
 atque falus procuratur: Tertiam nominat prouidentiam, at-
 que procurationem Geniorum, siue Dæmonum, qui circa ter-
 ram collocati humanarum sunt custodes, inspectoresq; actio-
 num. Has prouidentias Plato (ut idem inquit) in Timæo in-
 dicauit, nam cùm scribit: *Dicamus caussam, cur vniuersum hoc
 machinatus sit autor: Bonus erat, in bonum autem nulla aduersus
 quicquam, aut vlla de re inuidia cadit. Ea itaque vacuus uoluit om-
 nia sibi quàm maximè fieri similia. Hanc de origine mundi senten-
 tiam potissimùm à prudentibus traditam rectissimè amplecteris. Vo-
 lens enim Deus omnia bona, nihilq; (quantum omnino fieri posset)
 malum esse, omne id, quod cernitur, assumens non quietum & tran-
 quillum, sed temere agitatum & fluitans id ex inordinata iactatio-
 ne redegit in ordinem. Hoc enim iudicabat esse præstantius. Hæc &
 quæ sequuntur usque ad disputationem de animis humanis,
 de prima prouidentia sunt accipienda, que principio omnia
 constituerit. Post uerò cùm ita loquitur: *Quæ cùm illis ita desi-
 gnauisset, nequà penes se futuræ prauitatis caussa esset, alios in So-
 lem, alios in Lunam, alios in alia temporis instrumenta dissemina-
 uit, ac post factam sementem quod reliquum erat, Dijs minoribus
 agendum mandauit, ut corpora mortalium fingerent, quantumq; es-
 set animæ humanæ, quod reliquum huic deberet accedere, id omne,
 & quæ consequentia essent, adiungerent, regerentq;, & quamopti-
 mè & pulcherrimè fieri posset, mortalis animalis naturam guberna-
 rent, ne ipsum sibi met malorum caussa esset.* His Plato declarat
 secundam prouidentiam, uideturque simul etiam tertiam at-
 tingere. Fiusdem opinionis Apuleius potest uideri, qui lib. de
 Platonis dogmate Deorū tres species nuncupans, quorum est
 vnus, summus, ultramundanus, pater, & architectus huiusce
 orbis; in alio genere sunt astra, cæteraque numina, quæ cælū
 inhabitant; tertium habent Dæmones, qui ex sui ratione, &
 loco, & potestate Dijs summis sunt minores, & hominum na-
 tura maiores; vult primam prouidentiam esse summi, exupe-
 rantissimi que Deorum omnium; Deos cælestes secundam re-
 tinere; & dæmones, quos Medioximos Romani ueteres ap-
 pellant*

pellant, nos Genios, & Lares possumus nuncupare, in terra sese exercere deorū ministros, & hominum custodes. In Plutarchi præterea opinionem doctissimus, sanctissimusque uir Gregorius Nyssenus cap. 3. lib. de prouidentia declinauit, qui prouidentia statuit esse triplicem. *Prima*, inquit, *prouidentia est Dei. Consultit uero hic primo loco proprijs, deinde uniuersis, ut caelestibus orbibus, & astris, omnibusque rerum generibus, ut substantiæ, quantitati, qualitati, & alijs talibus, atque formis, quæ his subiectæ sunt. Secunda, qua consultitur singulis animalibus, & plantis, horumque ortui & interitui, cæterisque mutationibus: quam quidem prouidentiam Plato attribuit Dijs minoribus, qui per cæli ambitum feruntur: Aristoteles autem Soli, & circulo Zodiaco. Tertia uero rebus humanis propria est, quam Dæmonum esse uult circa ipsam terram uiuentium, & humanis actionibus præsectorum. In quibus prouidentia gradibus secundus, & tertius à primo pendent: quoniam Deus rerum omnium opifex, et moderator secundos, & tertios consultores instituit.* Adiecit Cardinalis Bessarion lib. 2. contra Platonis calumniatorem primæ prouidentia uim immutari aut impediri nullo modo posse, quoniam scilicet in hac duo coniuncta sunt, Dei præscientia, & eiusdem determinata uoluntas, quibus quæ definita sunt, ea nihilo magis, quam ipse deus, immutari possunt. Quæ uero ad secundam, & tertiam prouidentiam pertinent, hæc facile immutari posse, atque euitari, quia in his interueniunt multæ causæ, quæ ad vnum effectum determinatæ non sunt, & interturbari facile possunt. Porro sententia, quæ primum fuit explicata de gradibus prouidentia, quæque est Plotini, Iamblici, & aliorum clarissimorum Platoniorum, multo uidetur probabilior, & Platonis opinionem magis patefacere: Enim uero in ijs, quæ dicuntur à Plutarcho, nulla fit mentio Mentis, & Animæ mundi, quibus nefas est nullam adscribere mundi curationem. Nec Platonis uerba in Timæo uniuersam indicant supremam, primamque prouidentiam, ut ex ijs intelligetur, quæ de prouidentia muneribus suo loco sumus tractaturi; nec de deo accipi possunt, qui Bonus est, non bonus, sed sunt de Mente intelligenda,

quæ hoc uniuersum condiditad sui similitudinem, illudq; summa ratione gubernat.

Quot & quales Diuinitatis gradus fuerint à Platonis constituti. Cap. III.

V Tota hæc quæstio de Platonica prouidentia perfectè explicetur, nihilque à nobis prætermittatur, quod ad huc locum illustrandum facere uideatur, non erit præter rem, si nonnulla cursim attingamus, quæ à Platonis de diuinis principiis, spherarum animis, & dæmonibus longa oratione exponuntur, siquidem his ignoratis difficillimum est tenere naturam prouidentia: Plotinus, Porphyrius, & alij Academici tres statuêtes gradus diuinitatis deum summum dignitatis gradum obtinere asseuerant in generatum, æternum, nullum habentem principium, & à nulla causa pendentem: Secundum Menti assignat: Tertium ordine, & dignitate ponunt id, quod appellant Animam uniuersi. Ista dicunt prima rerum principia, illaque sic ubique uigere, sicque occultis deductionibus ad se omnia allicere affirmant, ut nihil in rerum natura locum habeat, quod vires ipsorum possit præcauere. Neque alicui singulari præcipuè sunt addicta, sed omnibus communiter adsunt, adeoque admirabiles ex se fundunt opportunitates, ut omnium commodis seruiant uehementissimè. Causa cur diuinitas sit tam latè patens, ut ad omnes res pertineat, est eiusdem diuinitatis infinitas, quæ cum omnia impleat, fieri non potest, ut quidquam quamuis minimum extra ipsam consistat, quemadmodum enim si magnitudo aliqua infinita in rerum uniuersitate cohereret, necessariò hæc omnia loca occuparet, eodem modo immensa diuinitatis potestas ubique præstò est, & sic longè lateque protenditur, ut in omnia penitus peruadat: Huc accedit, quod præsentia diuinitatis res omnes sustentur, & conseruantur, quippe in illa omnia sunt, uiuunt, & mouentur, & ab illa fluunt rerum omnium commoda, quæ singulis rebus impertiuntur, ergo si uel exi-
guo

quo interuallo res à diuinitate disiungerentur, continuo occiderent, & in nihilum prorsus relaberentur. Præterea formæ materiatae, quia ex certis, definitisque materijs exoriuntur, iisdem necessario cohibentur; atqui principia diuina ex materia nullo pacto pullularunt, non igitur ipsorum potestas ullis locorum finibus coercetur, sed per omnia permeat latè longèque diffusa. Nec uerò quippiam potest esse diuinitati impedimento, ne per omnia transeat, quoniam cum sit infinita, & maximè simplex, ac pura, nihil est, quod infinitæ ipsius puritati, & simplicitati queat obsistere. Porro deum, Mentem, & Animam esse principia ex ijs, quæ præ cæteris in mundo maximè communia spectantur, haud leuem possumus trahere suspicionem. Inter omnia ad bonum propensio tam longè lateque patet, ut nihil mundum habitet, quod bonum non expetat, illiusque gratia non agat, quicquid omnino rerum gerit: Ab hac sequitur ordo, quo formæ sunt inter se distinctæ. Tum tertio gradu statuitur motus, quem dicimus uitalem. In bonum procliuitas pendet à deo, quem Bonum uocamus, sic enim omnia sunt condita, ut singulis non solum fuerit impertitum, ut essent, & bene essent, sed præterea facultates fuerint attributæ, quibus hæc assequerentur, quantum cuiusque uis, ac natura capit: Ad esse data est pronitas, qua se unumquodque tuetur ab iniuria corrumpentis; ad bene esse facit boni appetitio, & mali aspernatio. Itaque cum deus sit ipsum Bonum, omnia ad deum habent pronitatem ingeneratam. Ad Mentem spectat ordo formarum; & partes sunt Animæ mundi motum uitalem impartire. Quamobrem cum mundus sit pulcherrimus ob formas inter se aptè ordinatas, & efficacissimus ob motus uitam suggerentes, meritò Mens ubique ordinat, & Anima ubique mouet, nec ullus est locus, ubi hæc, & illa non consistat. Cum uerò munus, quò latè patet, eo à causa priori proficiscatur, meritò prima omnium causa est ipsum Bonum, à quo deriuat ad bonum propensio: secunda est Mens, ad quam pertinet ordo formarum; tertia est Anima, cuius interest motum omnem uitæ conducentem exhibere

bere. Amplius quoniam Boni gratia ordo formarum in unum cōspirat, & ad Bonum vitalis quæque motio contendit, hinc sequitur, ut Mens, quæ cuncta disponit, & Anima, cuius ui omnia mouentur, à deo pendeant, & in ipsum referantur. Sic igitur hoc uniuersum, quod ab alio mouetur, Animæ ui proximè regitur, quæ à seipsa mouetur, & motu proprio cuncta ciet. Hęc redigitur ad Mentem omnino immobilem, suaque immobilitate omnia ducentem: Vtraque uerò Mens scilicet & Anima ad Bonum refertur, cuius gratia Mens mouet immobiliter, & Anima mobiliter; & in quo Mens ipsa conquiescit, & circa quod Anima sese reuoluit. Ficinus lib. 4. Theologia existimat hos gradus diuinitatis fuisse Magis comprobatos, quippe de ipsorum sententia tres sunt præcipui principes super mundum, Oromasis, Mitris, & Arimanis, id est (ipso exponente) deus, Mens, & Anima. Hunc in errore uersari, & Magorum opinionem parum syncerè interpretari ex Diogene Laertio, & Plutarcho intelleximus, siquidè primus in præmio ex Aristotele primo de philosophia libro scribit Magos esse antiquiores Ægyptijs, duoque iuxta illos esse principia bonum dæmonem, & malum; atque alterum ex his Iouem & Oromasidem, alterum Plutonem & Arimanium dici; atque istud quoque proditum fuisse ab Hermippo in primo de Magis, ab Eudoxo in periodo, & à Theopōpo octauo Philippicorum libro. Alter uerò in lib. de Iside & Osiride hæc habet: *Vetustissima proinde à sacrarum professoribus rerum, & legumlatoribus deriuata est opinio, auctore incognito, fide firma & indelebili; non in sermonibus ea tantum & rumoribus, sed & in mysterijs ac sacrificijs tam Barbaris, quàm Græcanicis extans, neque casu ferri, & à fortuna pendere uniuersum, mente, ratione, ac gubernatore destitutum, neque unicam esse rationem, quæ contineat id & dirigat tanquam clauum, aut fræna moderans: sed cum permulta è bonis iuxta, malisque, sint confusa, immo nihil hæc natura syncerum (ut uerbo dicam) proferat: non esse unum aliquem primum, qui è duobus dolijs res nobis ueluti aliquem liquorem cauponis in morem distribuatur, atque misceatur. Ergo à duobus principijs contrarijs, aduersis-*

aduersisq; duabus facultatibus, quarū altera ad dexteram, & recta ducat, altera retrorsum auertat, atque reflectat, cū vitam esse mistam, tum ipsum mundum (si non vniuersum, eum saltem, qui ad terram est, & Lunæ subiacet) inæqualiter ferri, varijsq; & omnis generis motibus agitari. Si enim nihil absque causa fit, & mali causam bonum non præbet, necesse est in natura vt boni, ita etiam mali orium peculiarem, suumq; principium extare. Atque hæc quidem sententia plerisque, & iisdem sapientissimis probatur. Existimant enim alij duos esse Deos quasi contrarij seditos artibus, ut bona alter, alter mala opera conficiat. alij eum, qui est melior, Deum, qui deterior, Dæmonem dicunt. In qua sententia fuit Zoroastres magus, quem narrant 100. annis antiquorem bello Troianno extitisse. Is ergo Zoroastres melioris nomen Oromazem, peioris Arimanium perhibuit, addiditq; hoc enunciatum, de rebus sub sensum cadentibus illum maximè similem esse luci, hunc tenebris, & ignorantia; medium horum esse Mithram, quæ causa est, quòd Mithræ Persæ Mesiten, id est mediatorem, seu intermedium nuncupant. Docuitq; votiuas, & pro gratijs agendis oblatas victimas illi immolandas: huic auerruncandi mali causa institutas & tetricas. Herbam enim quandam Omomi appellatam in mortario tundentes Ditem inuocant, & Tenebras: tum admisto lupi iugulati sanguine efferunt & abijciunt in locum, quò solis radij non pertingunt. Nam & de stirpibus ita iudicant, quasdam boni Dei esse, mali quasdam Genij: & animalium alia, ut canes, aues, & echinos terrestres bono, aquaticos malo adiudicant: itaque & beatum eum prædicant, qui plurimos interfecerit. Eximvero illi quoque multa de Dijs fabulosa narrant; cuius generis est quod referam. Oromazem natum aiunt è luce purissima, Arimanium è caligine, eos bellum inter se gerere, sex Deos fecisse Oromazem, primum beneuolentiæ, secundum ueritatis, tertium æquitatis, reliquos sapientiæ, diuitiarum, & uoluptatis, quæ honesta consequitur opificem. Arimanium totidem numero his aduersa efficientes. Deinde Oromazem sese triplicasse, & à Sole tanto se interuallo remouisse, quanto à terra Sol abest, ac Cælum Stellis decorasse, unamq; ante alias tanquam custodem, & speculatorem constituisse Sirium; alios porrò xxiv. Deos condidisse, & in

ouo posuisse. At totidem numero factos ab Arimano ouum illud
 perforasse; Hinc mala bonis esse permista. Appetere porro fatale
 tempus, quo necesse sit peste, & fame ab his adducta Arimanium
 omnino perdi, atque aboleri, terraq; æquabili, & plana facta unam
 nitam, unamq; ciuitatem beatorum hominum uniuersorum, unaq; lin-
 gua utentium fore. Theopompus ait de sententia Magorum uicibus
 ter mille annorum alterum Deorum superare, alterum succumbere:
 & per alia tria annorum millia bellum eos inter se gerrere, pugna-
 re, & alterum alterius opera demoliri: tandem Plutonium deficere,
 & tunc homines fore beatos, neque alimento utentes, neque um-
 bram edentes: Deum porro, qui ista machinetur, quiescere ad ali-
 quod tempus, non quod longum sit Deo, sed rectum, & mediocre tan-
 quam hominis dormientis. Hoc modo se habent Magorum fabula.
 Hæc Plutarchus, ex quibus intelligitur Magos de Oromaze,
 Mithra, & Arimano aliter, atque Ficinus existimat, sentire.
 Cæterum hæc opinio Magorum de duobus aduersis rerum
 principijs ita veterum animos occupauit, ut nemini ferè non
 fuerit probata. Græci enim bonam partem Ioui Olympio, malam
 Diti Auerrunco adsignarunt. Chaldæi planetas Deos faciētes
 horum duos Iouē, & Venerē, beneficos, totidē hoc est Satur-
 nū, & Martē, maleficos, reliquos tres uidelicet Solē, Mercuriū,
 & Lunā medios, & promiscuos affirmarūt. In eandem opinio-
 nē abiit Ptolemæus hoc vno dissentiens ab illis, quod Lunam
 numerat in bonis, non in medijs, & promiscuis. Ab Ægyptijs
 Deus, qui bona præbet, Osiris, qui mala, & damnosa, Typhō
 nominatur. Pythagorici his principijs plura nomina dede-
 runt, nam Bonum appellarunt Vnitatem, Finitum, Quiescēs,
 Rectum, Impar, Quadratum, Æquale, Dexterum, & Splendi-
 dum. Malum uerò Binarium, Infinitum, Versans in motu,
 Curuum, Par, Altera parte longius, Inæquale, Sinistrum, &
 Tenebricosum. Empedocles principium boni amorem, &
 amicitiam, sæpe etiam harmoniam nuncupauit, mali uerò ri-
 xam perniciosam, & litem sanguinolentam. Plato lib. 10. le-
 gum Plutarcho interpretante lib. de Igide, & Osiride sensit
 mundum non unica Anima, sed pluribus, & ad minimum
 duabus

duabus fieri, quarum altera bonum efficiat, altera huic contraria sit opifex mali. Cæterum Ficinus, & alij hunc locum secus interpretantur, inquitque Platonem, cum scribit geminam esse Animam mundi, unam beneficam, alteram uero huic cõtrariam, sentire non substantiam, sed facultatẽ esse geminam, siquidem in Anima mundi, atq; cælesti duę facultates reperiuntur, quarum altera quidem mouet corpora, altera intelligit. Hęc benefica est, ordine cuncta disponens: Illa uero eatenus benefica est, id est ordinatrix, quatenus subest intellectuali. Cui quidem nisi subesset, quanto efficacior est ad motum, tanto magis carens arte præcipitaret vniuersum, atq; confunderet: Sed hęc relinquamus, & ad gradus Diuinitatis, à quibus abiit oratio, reuertamur. Hęc diuina principia nunquid re, & substantia sint vnum, altercantur Platonis interpretes: Eusebius Cæsariensis lib. 11. de præparat. euangelica, Theodoretus lib. 2. de curat. græc. affec. Augustinus Steuchus lib. 1. de perenni philosoph. & quicumque Platonis doctrinam Christianæ religioni student conciliare, hęc tria vnũ re, & idem esse arbitrantur, scribuntque Platonem uocare ipsam Bonum, quem nos dicimus Patrem, Mentem, quem nos Filium, Verbumque; potentiam uero, quæ animet omnia, & viuificet, Animam nominare, eam ipsam uidelicet, quam Spiritum Sanctum sacræ literæ appellant. Plotinus, Porphyrius, Proclus, Numenius, cæteri que probatiores Platonis sectatores his aduersantur, quorum opinio (ut arbitror) magis accedit ad Platonis sententiam; Enimvero fieri non potest, ut conditiones, quæ multum inter se distant, & aliquo pacto inter se pugnant, in eandem rem omnino accommodentur, sed Dei, Mentis, & Animæ proprietates longè sunt inter se diuersæ, & quodam modo contrarię, nam Deus est Vnitas immobilis, Mens multitudo immobilis, & Anima multiplex, ac mobilis, nõ igitur recipiendum est hęc esse re unum, & idẽ. Deum esse Vnitatem simplicissimã ex eo conficitur, quoniam si ex pluribus compositus esset, & minimè simplex, ex aliquo constet oportet, quod habeat rationem materiæ, ac potesta-

tis, & ex aliquo, quod sit ueluti forma, & actus: Verū si Deus sit huiusmodi, nō omni ex parte erit perfectissimus, neq; summam vndique habebit perfectionem, cū in eo pars, quæ formæ, & actus obtinet proportionem, alteri, quæ est tanquam materia, & potestas, plurimum præstet dignitate; neque præterea erit agens primum, quia non se toto efficit quicquid molitur, sed altera parte, quæ forma, & actus existit, quæque omnem vim præstat composito ad agendum. Deus igitur est Vnitas maximè simplex. Idem est immobilis, quoniam quæcunque mutantur, priuationem habent admistam, sed Deus, qui est actus simplicissimus, caret omni priuatione, Deus igitur nullius particeps est mutationis. Mens quòd sit numerus, & multitudo, uel illud manifestissimè confirmat, quòd ipsa componitur ex essentia & esse, atque habet in se vim intelligentem, actum intelligendi, plurimasq; species rerum in intelligentiam cadentium. Neque iniuria multitudo fuit Mentis destinata, quoniam cū hæc in primo suæ creationis momento esset natura informis, indefinita, apteque accommodata à suo authore illustrari, ad illum conuersa suscepit actum intelligendi, & formarum, idearumque ornamenta; Quapropter Mens ex pluribus constat, atque ex actu, & potentia omnino componitur. Istud Plato in Philebo perspicuè significauit, ubi ait Deum esse rerum omnium terminum infiniti expertem, cætera autem præter ipsum omnia ex termino & infinito esse concreta: Terminus illi designat actum, infinitum potestatem indefinitam, quæ ab actu formatur, & definitur. Animam uerò esse numerum, & ex multis partibus constare cū per se patet, tum Platonis Timæus non obscure explicauit. Eandem esse mobilem uaria illius munera demonstrant, in quibus nequit sese exercere, & ex otio, operationisque uacuitate in actum proficisci, nisi motioni subijciatur. Hæc per se ipsam est mobilis, quoniam quicquid in aliquo genere primum ex aliqua affectione denominatur, id per se ipsum habet huiusmodi affectionem, ut quod primum est lucidum, aut calidum, id per se, & sua natura lucet, aut calet, sed illud mobile,

le,

te, quod primùm occurrit nobis à Deo per Mentem ad inferiora descendentibus, est Anima, ergo existimandum est Animam per seipsam moueri: Huius rei inde quoque argumentum capere possumus, quòd omnia inanimata motu agitantur exterius, quæ autem animata sunt, ea motu cientur interiore, si igitur Anima præstat corporibus, ut sua sponte moueantur, concluditur ipsam uerè, ac primò per seipsam moueri. Hinc Pythagorici, quos postea Xenocrates fuit imitatus, Animam definiuerunt numerum, qui per seipsum mouetur, hoc est naturam ex multis partibus constantem, quæ sua vi, & proprietate mouetur. Ex his possumus intelligere Deum esse fontem, & principium Vnitatis, Mentem multitudinis, Animam commotionis; Deumque per seipsum esse Vnitatē, Mentem ex Deo nancisci vnitatem, & ex seipsa multitudinē obtinere; Animam denique, quòd sit una, Deo acceptum referre, quòd sit multiplex, Menti, & quòd moueatur, suæ ipsius naturæ. Sed de his hæcenus, quæ copiosè habentur apud Ficinum lib. 1. & 4. Theologiæ, quanquam hic patiatur calumniam, quòd uidetur sentire Mentem, & Angelum non re, & essentia inter se dissidere, adscribens Angelo hæc, quæ Menti secundo Diuinitatis gradui à nobis fuere attributa, asserensque Angelum esse multitudinem immobilem, quod certè non est ferendum, quoniam Angelus significat Dæmonem infra Diuinitatem omnino constitutum, penitus corporeum, atque mutabilem, ut alio declarabitur loco, qui ob assiduum nunciandi officium fuit Angeli nomine appellatus. Cùm igitur (ut ad rem propositam accedamus) primorum principiorum conditiones, & proprietates ualde inter se differant, relinquitur, ut ipsa quoque sint inter se multum differentia. Huius præterea nobis fidem facit illud dictum in epistol. 2. ad Dionys. *Circa omnium Regem omnia sunt, ipsiusque gratia omnia sunt; ipse pulchrorum omnium causa; circa Secundum secunda, circa Tertium tertia.* Quæ Platonis uerba hunc habent sensum: In tres naturas per se subsistentes sese propagat Diuinitas. Est enim supremus, altissimusque Deus, ipsum per se

Bonum. Hic rerum omnium est rex, quia cuncta ab illo tanquam à principio deducuntur, & cuncta ad illum tanquam ad finem referuntur. Ipse quoque omnium pulchrorum causa dicitur, quoniam manat ab ipso Mens totius pulchritudinis exemplar, & fuit vis quædam, à qua ideæ in Mentem, notiones in Animam, & formæ in materiam inducuntur, ut hæc omnia singulari, & excellenti pulchritudine condecorentur. Nam quemadmodum Solis lumine prata, atque uiridaria illuminante, mirabilis quidam decor, aspectuque iucundissimus in herbis, & floribus elucet. Sic diuinissima Dei luce Mentem, Animam, & materiam illustrante incredibilis quædam uenustas in his existit, quam communi nomine pulchritudinem solemus appellare. Pulchritudo enim nihil aliud esse uidetur, quam summi Dei lux per Mentem, Animam, & materiam longè, lateque diffusa. Atque hinc manifestè intelligi potest Deum non esse ipsum Pulchrum, quod multi perperam senserunt, sed quid diuinius omni pulchro, fonsque, & principium totius pulchritudinis. Circa igitur Deum omnia sunt, ipse que pulchrorum omnium est causa. Secundo loco ponitur Mens, circa quam secunda sunt, hoc est Anima, & ipsius notiones, quæ de ijs sunt secundæ, quæ à Deo proficiscuntur. Deinceps sequitur Anima uniuersi, quæ à tertijs undique cincta finem imponit diuinitati; hucusque enim diuina procedunt. Tertia uocitantur Plotino interpretante sub exitum libri quomodo idearum existit multitudo, hæc sensilia, siue hic noster mundus ab Anima dependens. Istud Platonicoꝝ dogma Ægyptiorum fuisse decretum testis est autor, qui de secretiore secundum Ægyptios philosophia opus exarauit: Hic libro illius operis quinto scribit rerum omnium conditorẽ primam omnium Mentem procreasse, cuius vi reliquorum essentia conseruatur, hac inferiorem esse Animam uniuersi, quæ huius est forma absoluta, omniumque rerum, quæ sequuntur, quibus singulis pro sua conditione propriam qualitatem tribuit, nonnullis nobiliorem, aliis inferiorem. Animam sequi ipsam naturam, cuius ui procreantur, & conseruantur

omnia

omnia, quæ cum materia prima ita cohærent, ut ab ipsa nequeât separari. De his tribus principijs multa separatim à Platonis tractantur, ex quibus pauca paucis perstringere haud forsitan uidebitur à nostro instituto alienum. Primum autem placet à deo exordiri qui diuinitatis obtinet principatum; mox de Mente, & Anima mundi sigillatim dicere.

Deus quibus nominibus à veteribus & Platonis nuncupetur. Cap. IIII.

Ist totius nature cognitio grata, & frugifera sit, nullus tamen locus suauior est, atque feracior, quam de deo, siquidem non solum ex eo ad constanter, honesteque uiuendum maximos fructus capere possumus, uerum etiam in eo diuersantes illius ipsius dei, quem contemplamur, quodam modo nos fieri participes est necesse; quo quid uberius ad uitæ commoditatem? & aptius ad mentis iucunditatem? Porro tam recondita, tam abstrusa est huius rei contemplatio, ut quanto diutius consideratur, tanto obscurior uideatur. Tentabimus tamen paucis multa attingere (paucis, quia de simplicissima Unitate; multa, quia de re infinita futura est consideratio) eaque decerpta ex antiquissimis philosophiæ sacrarijs in medium proferre. Deum esse hæc demonstratio inter omnes maxime uidetur Ægyptijs persuasisse: Cum nihil sit potestate, quod possit sua ui in actum prodire (non enim rationi consentaneum est aliquid à se ipso, ut ab agente existere, alioquin cum agens omne ea re prius habeatur, quam sua ui efficit, idem se ipso in una, & eadem ratione prius esset, atque posterius, quod manifestè falsum est) ratio nos admonet necessario aliquod, quod sit actu, antecedere, atque illud purum actum existere, quod nihil possit habere, à quo in actum proferatur. Quicquid uerò est huiusmodi, id est ens necessarium, perpetuum, incommutabile, à quo actiones omnes manant, & cuius nutu potestas omnis in actum excitatur. Porro esse deum, cuius numine

mine omnia regantur, omnibus adeo innatum est, ut qui uoluerit in hoc confirmando multa argumenta conquirere, frustra laboret. Nulla gens tam barbara est, nemo hominum tam stupidus, cuius mens Dei opera non perceperit, nam in uniuerso tot diuinæ artis munera elucent singula pulchra, rectè dimensa, nec non proprijs inter se officiis distincta, ut cuiusuis animus possit in magnâ admirationē traduci à Protogoræ insania, & à Diagoræ, Theodoriue Cyrenei stultitia, q̄ Deū aut mundo exterminantes, aut in controuersiam uocantes contra ueritatem illam sanctionē negare uoluerunt, quæ infinitis propè seculis ab ingenijs præstantissimis sine ulla ambiguitate fuit asserta. Deus à priscis fuit multis nominibus nuncupatus, non quidem ut Dei natura significaretur, quæ, quia vnica est, atque simplex, si foret nominanda, unicum nomen esset illi imponendum, sed ut multa, uariaque à Deo profluētia significarentur. Horum nominum quædam affirmant, & alia negant, quippe duo ueniunt de Deo in nostram cogitationem, unum, quomodò inde omnia effluant, cunctaque dependeant; alterum, quomodò ipse ab omnibus est interim segregatus. Prima ratione cuncta, quæ manant à Deo, possumus de ipso affirmare, quasi nō inde potuerint proficisci, nisi prius illic extiterint, nullamque habeant perfectionem, quæ Deo non insit modo perfectiori, quicquid enim perfectionis est effectui attributum, id uel multò præstabilius in causa continetur. Secunda ratione singula de Deo rursus negare debemus, quoniam nihil prorsus est eorum, à quibus est maxime separatus. Hoc igitur cū Parmenides Pythagoricus intelligeret apud Platonem in Parm. omnia de Vno rerum principio negauit pariter, & affirmauit, in hoc imitatus est ueteres Theologos, qui Deum partim tanquam nomine carentem, partim ex omni nomine celebrarunt, & Mercurium, qui scripsit in Pim. Deum habere omnia nomina, quoniam vnus est pater, & nullum habere, quia pater est omnium, atque super omnia. Nomina uerò, quibus de Deo aliquid negamus, sunt euidētiora, longēque ueriora, quàm quibus quodpiā affirma-

affirmamus, quia multò plus est id, quod est Dei à rebus singulis abiunctum, quàm quod rebus est communicatum, hoc enim est finitum omnino, illud autem prorsus infinitum. Quare nullis uocibus tam plenè deum significamus, illiusque naturam aperimus, quàm ijs, quæ nostram indicant ignorantiam, nimirum ubi deum nominamus non ens, infinitum, supra essentiam, supra uitam, supra intelligentiam, & id, quod fugit nostram cognitionem; quæ negationes in deo haudquam defectum significant, sed excessum; atque ea ratione attribuantur deo, qua excellens sensibile dicitur insensibile, & lumen Solis inaspectabile. Ista igitur attributiones in deo veteres considerantes uarias illius nomenclationes induxerunt, quarum pauca declarabimus, ne quod gratia operis sumitur, plus opere ipso uideatur. deum sapientissimi quique veterum Patrem nūcuparunt, Patrem inquam Mentis, cuius est procreator. Etenim cum deus maris & fæminæ rationem habeat (quod Ægyptij quoque attestantur) sitque uita, & lumen, ex se parit Verbum, tanquam lumen de lumine, Mentem scilicet totius mundi effetricem. Eundem præterea ueteres, & Chaldæi, Vnius, & Boni nominibus uocitarunt: Vnum dixerunt, ut per hoc significarent non esse plures deos, sed vnum, atque ita unum, ut neque ex pluribus sit compositus, neque ulla ratione diuiduus: Bonum, ut illius beneficia indicarent, quæ pro cuiusque facultate in omnia, quæ sunt, & nō sunt, latè propagantur. Has nomenclationes Ægyptij retinuerunt, & Platonici aptè deo conuenire multis modis exposuerunt. Assyrij quoque deum, quem summum habuerunt, ac maximum coluerunt, Adad uocauerunt, quod apud ipsos vnum significat. Hinc Platonici mundi nomen deo tribuere noluerunt, quia mundus significat ornamentum ex pluribus compositum, deus autem est Vnitas simplicissima ex pers omnis coagmentationis. Illud uerò non ignorandum est in Platonis foro triplex Vnum diuersari, unum supra essentiam, alterum in essentia, tertium post essentiam. Vnum supra essentiam est deus, de quo loquimur, ineffabilis, supra omne ens,

supra

supra omne pulchrum, & intelligentiam. Vnum in essentia
 est Mens, quæ, ut suo apertius loco explanabitur, prima essen-
 tia, & primum ens nominatur. Vnum post essentiam tribui-
 tur Animæ mundi, quæ post Mentem primam essentiam lo-
 cum habet in ratione rerum. Eadem potest uideri Pythago-
 reorum opinio qui, ut ex Moderato Pythagorico recenset
 Simplicius lib. 1. phys. com. 75. prodiderunt, tria Vna reperi-
 ri, primum supra id, quod est, & supra quamuis essentiam.
 Secundum, quod uerè est, ac percipitur intelligentia, in for-
 mis, & ideis. Tertium animale, & in anima, atque Vnius, &
 idearum particeps. Postremam uerò ab his esse rerum sensi-
 lium naturam, quæ ne quidem illis participat, sed quadam il-
 lorum imagine tantum exornatur, cum quæ est in eis materia,
 sit adumbratio illius, quod non est. Inter hæc illud dignitate
 antecellit, quod est Vnum ante essentiam. Hoc simplex peni-
 tæ agnoscitur, profusq; indiuiduum super omnes res crea-
 tas supereminet, & ab omni compositione longissimè abest.
 Hoc, ut inquit Mercurius in Pimandro, est rerum omnium
 principium, omnemque numerum continet à nullo numero
 comprehensum, omnemque gignit numerum ex nullo nu-
 mero genitum. Plato nobis istud in Parm. significauit, quo
 in loco postquam multas condiciones Vnius enarrauit, adie-
 cit nullum nomen ei inditum esse, nullam dari illius defini-
 tionem, nullam scientiam, aut sensum, aut opinionem eius
 haberi: Itaque nec nominari, nec cogitari, nec ab ente senti-
 ri. Mens autem quamuis & ipsa habeat unitatem, quippe quæ
 nascens ex deo retinet naturam paternam, attamen non est
 pura, simplexque unitas, nam facit numerum, cum fit secun-
 da, & ab ea incipiat numerus, sed minus una, quam sit prima
 Vnitas. Nec uerò dici potest omnino multa, sed unum mul-
 ta, ut pote quod in se una sit, ac in rerum intelligibilium, hoc
 est idearum multitudinem declinet. Vnitas tamen in ea supe-
 rat multitudinem, hæcque illius efficacia cogitur in unum.
 Quo forsitan factum est, ut illam Pythagorici quandoque di-
 xerint Vnitatem. Compositionis præterea particeps est Ani-
 ma

ma mundi, quin immo hæc longius abest à primæ Vnitatis natura, quia ex pluribus constat, & in se coerces maiorem, quàm Mens, multitudinem. Hoc ueteres Platonici ut significarent, scripserunt primatum omnium rerum esse Vnitatem, Mentē Vnum multa, Animam Vnam & multa; copulam huic addiderunt, quia à primo Vno magis distat quàm Mens, tertio loco existens. Primum Vnum, & ineffabile, quod posuimus esse rerum omnium primum initium, est illud Bonum, in cuius contemplatione omnis nostra felicitas est posita, & collocata. Istud enim est uerè, summeque Bonum, ac illius participatione omnia, quæ ratione quacunque ab hominibus inter bona numerantur, bona dicuntur, in qua pro vt ad ipsum magis minusue accedunt, eò magis minusue participant bonitatem; non enim fieri potest, ut unica ratione singula Bonum nanciscantur, cum ad exactam illius participationem non omnia sint æquè accommodata. Vnum esse ipsum Bonum hac ratione potest persuaderi. Bonum est illud, ad quod appetendo omnia referuntur, atqui res omnes Vnius tenentur cupiditate, quòd omnia vnde effluerunt, illuc appetendo confluunt; ergo Vnum est summum Bonum; & quia est Bonum, dicitur sufficiens, expetendum, atque perfectum, quæ, vt liquet ex Philebo, sunt Boni attributa. Sufficiens nuncupatur, quoniam nihil externi requirit, & seipso cõtentum est, cum omnia, quæ sibi sunt necessaria, in se habeat posita, & collocata. Expetendum, quia rerum omnium ciet appetentiam, quæ ipsius indigent, & ad ipsum referuntur. Perfectum, quia nullam potest recipere adiectionem. Rursus eadem ratione dicitur principium, medium, & finis, quoniam quæ maxima illius est Bonitas, in seipso permanens producit res omnes, productas sua vi incendit, & rapit in sui cupiditatem, accensas, & raptas suæ Bonitatis largitate perficit, atque complet. Hinc Hospes Atheniensis lib. 4. de legibus, Deus, inquit, *vt antiquus quoque sermo testatur, principium, finem, medium rerum omnium continens rectè secundum naturam peragit omnia circuens.* Antiquo sermone significat Orpheum,

D qui

qui in scriptis hæc reliquit: *Iupiter principium; Iupiter mediū; Ex Ioue nata sunt omnia; Iupiter fundamentum terræ, celiq; Stelliferi.* In eandem sententiam Aristoteles lib. de mundo ad Alexandrum hoc modo concludit; *Deus (ut est uetusto uerbo proditum) principium, & finem, & media rerum omnium continens, rectaq; linea incedens operatur ille quidem secundum naturam è vestigio comitem habens iustitiæ præsidem.* Cæterum cum dicimus Deum esse Bonum, & Vnum, nomina hæc ueluti abstracta sunt in Deo accipienda, quod idem dictum est Deum esse Bonitatem, & Vnitatem. Etenim abstracta nomina multo aptius de Deo enunciantur, quam concreta, quoniam hæc significant ea, quæ non à se, sed ab alio habent denominationem, sic lucens ob lucem dicitur lucens: illa uerò ex aduerso significant quæcunque à se, non ab alio denominatur, ut lux quod luceat, à se non ab alio dicitur obtinere. Quapropter si concreta nomina uerè, ac propriè Deo attribuantur, abstracta ab hoc alia essent, eodemque priora quodam modo, quod est maxime nefas. Adde quod abstracta absolutam, & simplicem perfectionem indicant nulla alterius rei permissione contaminatam; concreta uerò perfectionem quandam subiecto inhaerentem, quam sine flagitio non licet Deo attribuere. Hinc Plotinus lib. quod intelligibilia non sint extra Intellectum, Deus, ait, est quidem ipsum Bonum, articulo præposito, non autem bonus, quia cum sit ab omni concretionem separatus, & in ipso sit summa bonitatis perfectio, nulla præditus est bonitate. Cum Deus primum omnium rerum principium sit Vnitas, & Bonitas perspicuum est cur Vnius, & Boni uestigia in cunctis sint, & agnoscantur. Enim uerò cum ab his cuncta manauerint, sequitur, ut & omnia hæc appetant, atque ad hæc referantur, ut pote quæ suum principium repetant, & eatenus sint, quatenus habent bonitatem, & participant vnitatem. Ad hæc Vnitas, & Bonitas rebus omnibus longè intimior est, & magis necessaria, quam anima corpori uiuenti, ergo si hæc in corpore uiuente ubique est, nec ulla est pars corporis uiuentis, quæ non fungatur animæ muneribus, satis patet Vnitatem

tatem

mentem, & Bonitatem ubique reperiri, & per omnia propagari, Vnitatem, & Bonitatem singulis rebus magis intimam esse, quàm animam corpori uitam habenti, illud monstrat, quòd si tollas animam è corpore uiuente, istud in nihilum minimè occidit, at si è rebus auferas Vnitatem, & Bonitatem, nihil ipsarum erit omnino. Ex his intelligitur, quàm cæca, & temeraria fuerit Gnosticorum opinio, qui supra Vnum, & Bonum nescio quid somniarunt, nam Deus summa Vnitas, summaque Bonitas huiusmodi est, ut nihil ipso superius, nihil ipso diuinius possit excogitari. Sed de Deo primo rerum principio hæcenus dictum sit, huius etenim diuinitas, cum uerba, & cogitationes deficiant, est potius silentio ueneranda, quàm uerbis temere uiolanda. Quòd si quis ducatur plura sciendi auiditate, is adeat Dionysium, qui diuinus Dei nomina diuinitissimè explicauit.

*Qua Platonicos impulerint, ut statuerent ex Deo
fluere Mentem, & Verbum, per quod
omnia facta sunt. Cap. V.*

DE INCURS de Mente disputandum est. Cum Platonici animaduertent fieri nõ posse, ut aliquis in ordine rerum ubi ad Animã peruenerit, in ea consistat, quæ fuit Varronis, & Manilij existimatio, sed oportere ulterius progredi, & ad aliquod ascendere, quod animæ multum antestet præstantia, atque dignitate, Mentem induxerunt inter Animam, & Deum interiectam. Non esse in Anima consistendum, ita confirmant. Quod sua natura est mobile, non potest esse primum rerum principium; id causæ est, quia cum istud per suam mutabilem functionem cuncta efficiat, nullus erit status in ijs, quæ natura constant; at hic adeo est necessarius, ut nec motus ipse possit sine eo permanere: Etenim primæ calorū circa idem cætrum, eodemque

demque polos revolutiones, & siderum restitutiones, quod ordine, certisque temporibus conficiantur, habent à statu, hoc est, à motricis uirtutis stabilitate, quæ nisi in sua ui permaneret, nec ullus in motu ordo seruaretur, nec ulla motionis esset æquabilitas, immo nec motus ipse diutius continuaretur. Verum enim uero anima suapte natura, ac semper mouetur, ergo supra animam est ipsum naturæ principium. Præterea quicquid per partem tale est, per illud est tale, quod se toto, suaque natura tale est, sicut lignum ex parte calidum propter ignem incalescit, qui ex toto calet: sed anima non se tota, sed per partem quam mentem nuncupamus, est intelligens, ergo supra animam est Mens, quæ se tota, suaque essentia est intelligens. Postremò cum Anima ex potestate intelligendi in actum traducatur, nulla ratione istud fieri poterit, nisi aliquod diuinius anima constituatur, cuius efficacia hæc actum nanciscatur, & ex potestate intelligente actu intelligens efficiatur. At quod huiusmodi naturam habet, id sua ui, actu, semperque intelligens sit, oportet fateri, quod Mentem appellamus. Enim uero quemadmodum in genere uisibilium lumen, quod est actu, suaque natura uisibile, in causa existit, ut colores actu uisiles reddantur, actuque moueant sensum oculorum, eadem ratione in genere intelligibilium id cæteris causa erit, ut euadant actu intelligibilia, & intelligentia, quod sua natura est actu intelligens, & intelligibile. Hæc uidentur habere affinitatem cum ijs, quæ lib. 3. de anima dissertuntur ab Aristotele de natura, & munere Mentis Effectricis, de qua quidem re quid sentiendum sit iuxta Aristotelica decreta obscurum, difficileque esset dijudicare, nisi præceptor meus Antonius Montecatinus, uir cum admirabili integritate uitæ præstans, tum singulari philosophiæ, ac omnium bonarum literarum cognitione excultus omnes difficultates amputasset, & omnem caliginem discussisset edita illius lectura in eâ partem tertij libri de anima, quæ est de Mente humana, à Hieronymo Bouio, uiro præter multam diuinarum, politiorumque literarum eruditionem egregia uitæ synceritate claro, &

mihi

mihi summa familiaritate coniunctissimo. Porro Mentem Platoniam necessarium est infra primum principium constituere, nec ratio nos permittit, ut cum Anaxagora, & Hermotimo in ea immoremur, sed altius iubet ascendere. Et primū cum Mens non sit penitus simplex, sed numerum habeat, ac multitudinem (quod in ipsa est uis intelligens, actus intelligendi, & res intellecta) unitas autem sit principium numeri, ergo supra Mentem est aliquod statuendum, idque prorsus simplex, & penitus indiuiduum. Deinde si omnia appetendo ad Bonum conuertuntur, & quod rerum est conuersio, illinc est emanatio, omnia à Bono, quod est à Mente diuersum, & ipsa præstabilius, sine ulla dubitatione procedent, illudque primum rerum principium, atque supra Mentem erit existimandum. Mentem non esse ipsum summum Bonum cum inde intelligitur, quod omnia Bonum appetunt, sed non omnia trahuntur Mentis cupiditate (quæcunque enim cognitionis, & intelligentiæ sunt expertia, nullam habent innatam ad Mentem cupiditatem, ne frustra illud appetant, quod consequi minimè possunt) tum ex eo potest confirmari, quia Mens est primum ens; at Bonum, & ens maximè inter se differunt, quoniam, ut inquit Platonius Olympiodorus, bonum simpliciter desideramus, esse autem simpliciter nequaquam, sed benè esse, atque ideo potest fieri, ut si malè sit nobis, non esse desideremus. Demum si id, quod animam proximè antecedit, esset deus, ac supremum totius naturæ principium, res multum, maximeque inter se dissimiles sine ullo uinculo copularentur, quod natura pati minimè potest. Istud uel ex eo constat, quod anima est mobilis multitudo, deus autem unitas immobilis; at hæc inter se sunt dissimillima, nec ullam habent naturæ coniunctionem. Itaque inter deum & Animam Mens est interijcienda, quæ cum sit immobilis multitudo, ac proinde cum hac, & illo habeat affinitatem, aptissimum erit uinculum, quo deus, & Anima inter se concilientur. Si igitur Mens huius est conditionis, patet ipsam necessariò ponendam esse; nec in ipsa præterea esse consistendum: Hanc ex deo emanare

emanare veteres, & Ægyptij, quibus Platonici sunt asserunt, hoc modo confirmarunt. Cum natura comparatum sit res omnes naturales, si mutilæ, & depravatæ non sint, alteram naturam sibi similem, & ab ipsis dependentem procreare, promptum est existimare Bonum ipsum perfectissimum seipsum propagare, & ab eo Mentem proximè gigni, quæ secundum locum obtinet, quæque cæteris plurimum præstat diuinitate. Qua enim ratione credendum est ipsum omnium perfectissimum se nequaquam posse propagare? aut ipsum Bonum in seipso tantum se quasi per inuidiam detinere? proprium enim est ipsius boni sese effundere, suasque perfectiones longè lateque diffundere. Cæterum illud hoc loco est minimè prætereundum, quod est summa obseruatione dignissimum. Nonnulli veterum sapientum, quòd ad primi Boni propagationem pertinet, tametsi cum Platonici consentiant, in eo tamen ab illis multum disident, quòd istud ex Bono progenitum non esse ab ipso Bono natura disiunctum arbitrantur, eamque afferunt rationem, quia Deus, qui est bonum infinitum, se in infinitum propaget est necessarium. Verum enim uero cum omnia extra ipsum sint finita, neque infinitatis capacia, fieri nequaquam potest, ut in aliquod extraneum suas conferat infinitas perfectiones, sed in se ipso infinite propagatur. Istud, cui hæc summa Bonitas sese communicat, summam Æqualitatem nominant, quia cum sit infinitum, suæ infinitatis ratione fit æquale summæ Bonitati. In Deo igitur est Bonitas, & Æqualitas, qui quoniam summa est Vnitas, quæ sine maxima connexionem nequit subsistere, utriusque, Bonitatis inquam, & Æqualitatis, maximam fieri connexionem arctissimo Amoris vinculo est rationi consentaneum. Nemini igitur mirum debet videri, si ex veteribus plerique diuino quodam spiritu afflati Deum gignere Deum prodiderunt, nam summam Bonitatem gignentem intuiti fuere, nec non iam genitam summam Æqualitatem. Eandem fermè rationem argumentandi sequitur Dionysius lib. de mist. Theol. Res, inquit, *qualibet quo magis bonitate rigent, eo magis sua quadam propagine se communicant.*

Qua-

Quapropter ad infinitum bonum propagatio pertinet infinita. Cum
 uero duo infinita esse non possint, merito infinita Bonitas, rursusq;
 immensa Bonitatis propago sunt una natura, ipsa uidelicet summa
 Bonitate seipsam intra se propagante. Tum uero quoniam omnis
 amor ad Bonum necessariò fertur, consequens est penes infinitum
 Bonum, eiusdemq; propaginè infinitam infinitum quoq; Amorem, Spiri-
 tumq; amatorium ad seipsum intus existere. Sed eo reuertamur,
 unde huc declinauimus. Boni propagationem Plotinus lib.
 de tribus substantiis rationem principij obtinentibus sic diui-
 nitus explicauit. Procul esto nunc à nobis generatio temporanea
 uerba de sempiternis in presentia facientibus, & si quando inter-
 loquendum generationem illis attribuamus, ratione causæ, ordinisq;
 cuiusdam generationem in medium adducemus. Quod semper est
 perfectum, semper gignit, & sempiternum; minus autem genitum
 genitore. Quidnam igitur de perfectissimo est dicendum? Nunquid
 Nihil prodit ab eo? an potius ab eo prodeunt, quæ omnium maxi-
 ma sunt post ipsum? Maximum uero post ipsum est Mens, atque
 secundum. Inspicit enim Mens illud, soloq; illo indiget, atque cæte-
 ris omnibus, quæ sunt, est melior, ac diuinitor, quippe hæc sunt post
 ipsam. Quod uero ex primo, & perfectissimo gignitur, dicendum
 est superiore non agitato gigni, alioquin si moto illo aliquid gene-
 retur, certè id, quod gignitur, non secundum, sed tertium erit ab
 illo post motum. Quamobrem necessarium est, cum illud sit prorsus
 immobile, si quid secundum post ipsum nascitur, id profectò illo ne-
 que annuente, neque uoluntate decernente, neque ullo pacto com-
 moto subsistere. Quo'nam igitur pacto quia'ue nobis est circa illud
 stabile cogitandum? lumen undique circumfusum ex ipso dependens,
 ex ipso inquam penitus quiescente, ceu fulgor circa Solem quasi cir-
 cumcurrrens ex ipso semper manente progenitus. Idem lib. quo-
 modo quod est post primū fiat à primo, eandem diuinæ Men-
 tis emanationem hisce monstrauit, atque declarauit. Cum no-
 bis compertum sit quicquid ad suam perfectionem peruenit aliquid
 generare, profectò existimandum est ipsum omnium perfectissimum
 nequaquam in seipso sterile conquiescere, sed aliud ex se quicquam
 facere posse, quòd ipsa potestas omnium esse re uera censeatur. Dein-
 de

de si nihil procedat ab illo, qui poterit esse principium? Ergo oportet aliud ab ipso fieri, si modò sit aliquid præter ipsum, fiatque quicquam ab eis, quæ ab ipso fiunt. Quòd enim quædam ab eo proxime sint, necessitas ipsa demonstrat: tum uerò necessarium est, quod reliqua gignit esse eorum, quæ sequuntur, præstantissimum, & quod proximè inde gignitur, secundumque obinet locum, cæteris esse præstantius. Si igitur qui generat, ipsa Mens esset, oporteret sanè, quod inde primò gignitur, esse inferius Mente, propinquius tamen, atque similius. At quoniam quod primò gignit, est Mente superius, ideo quod primò gignitur est Mens. Sed cur nam primus ille genitor non est Mens? Quoniã Mentis ipsius actio intelligentia est, intelligentia in quã spectans intelligibile, ad ipsumque cõuersa, et ab eo ueluti definita, atque consummata, suapte quidem natura indefinita, tanquam uisus, sed ab intelligibili definita. Ergo quoniam Mens non est simplex; sed multiplex, & numerus compositionem quandam ex intelligibili & intelligente trãseferens, conficitur, ut primus genitor, qui nullius est particeps compositionis, et nullam in se coerct multitudinẽ, non sit Mens. Hæc Plotinus, quæ quòd digna essent intellectu, placuit ad uerbum recitare. Cæterum quia omne genitum appetit genitorem, quem imitando, & cui propius accedendo suam consequitur perfectionem, atque absolutionem, Mens ex Deo genita ad Deum conuertitur, & in illam intues multiplex euadit, & contendens se illi simplici applicare ab ipsa recedit simplicitate aliud semper accipiens in seipsa multiplicatum. Etenim cum Deus sit super omnia, & ad omnia æqualiter se habeat, Mens ex Deo non suscipit aliquid omnium, sed pariter omnia, fitque omniformis habens in seipsa rerum omnium formas inter se discretas. Hæ formæ nihil aliud sunt, quàm ideæ, quæ sunt res ueræ, pulchræ, uniusmodi, & prorsus necessariæ: Non enim quæ sensibus comprahenduntur, ueræ sunt res, sed idearum participationes, & simulacra, atque ut Heraclito, Pythagoricisque placet, sunt rapidi torrentis, continenterque fluentis imagines, quæ (licet non sentimus) semper nullo remorante refugiunt. Porro hæc Mentem Egyptij, & Platonici tum Rationem, & Verbum, tum filium,

filium, & imaginem Dei, siue Boni interdum nuncupant, illamque sentiunt Academici, & Pythagorici esse mundi opificem, atque creatorem, quippe Deus illius pater ab omni opere uacet. *Atque hoc erat, inquit Amelius illud Verbum per quod semper existens ea, quæ sunt facta fuerunt quemadmodum & Heraclitus uoluit. Et per Iouem Barbarus ille Verbum censet in ordine, dignitateque principij constitutum apud Deum esse, et Deum esse, et per ipsum absolute facta esse omnia, & in ipso, quod factum est, uiuens, & vitam. & ens fuisse, tum in corpora lapsum, carnemque indutum hominem apparuisse ostendens etiam tunc naturæ uæ magnitudinē, omninoque morte obita resolutum rursus ad diuinitatem redysse, Deumque exiisse, qualis item fuisset, antequam in corpus, & carnem, & hominem descendisset.* Ex his liquet hominem Platonis, aliorumque philosophorum decretis nutritum usque adeo Ioannis Euangelistæ, quem vocat Barbarum, quod esset Hæbreus, theologiæ mysteria suspexisse, ut Verbum confessus fuerit esse in principio, ac Deum esse, omnia denique efficere, omnibusque uitæ causam, dispensatoremque esse: Publicæ uero salutis causa humanam carnem induisse, ita tamen ut ex parua, & crassa illa nebula carnis inuiolabilem, incorruptumque emiserit diuinitatis splendorem. Eandem Mentem primam essentiam, primamque uitam Academici quoque agnominant, illiusque propria munera dicunt esse, uiuere, & intelligere, quæ per uniuersum diffusa ea lege communicantur rebus, ut præstantiora paucioribus, & minus nobilia pluribus impertiantur; primum enim, quod est esse, latius patet, quam cætera; secundum, hoc est uiuere, in plura funditur, quam intelligere; hoc quia omnium est præstantissimum, paucioribus est demandatum. Mens fit ens, quia ex Bono penitus quiescens & omni opere uacante statim ens existit, & cum sua ui ad Bonum moueatur, uiuens euadit; cuius lumine corroborata ueluti circulo quodam in seipsam conuertitur, seque ipsam intelligendo Mens efficitur. Hac in parte libet Procli errorem coarguere, qui primam essentiam, primam uitam, primamque Mentem, re & substantia inter se distinguens, atque essentiam

E.

uita.

uita superiorem, & his Mentem inferiorem existimans longè fallitur opinione, in easq; labitur difficultates, ut multò plures constituat gradus Diuinitatis, quàm fuerit à nobis constitutum, atque fateatur id, quod est, præstabilius esse viuente, & hoc intelligenti antecellere, quo nihil iniquius. Sed istud non est pluribus refellendum.

Idea quid significant Platoni, & ubi posita sint.

Cap. VI.

MENTIS essentia non potest commodè percipi idearum natura ignorata, iccirco operæpretium me facturum puto, si de ideis nonnulla oratione perstringam. Accedit quæstionem hanc esse magnam apud Platonicos, & propter controuersias inter Platonem, & Aristotelem nobilissimam, ac propterea nulla ratione præmittendam. Ut hæc tractatio in certa capita à nobis distinguatur, primùm quæ sint ideæ, & quales, in conspectum adducemus; mox ubi sint à Platone posite aperiemus, deinde quibus rationibus confirmantur, & quas utilitates ex se fundant, declarabimus; postremò quid sint, & quorum sint, ac nō sint, edocebimus. Idearum, quæ & species, formæ, atque exemplaria nominantur Socrarem, & Platonem inuentores nequaquam extitisse, quod multi arbitrantur, Plato ipse in sophista affirmavit, & Alcimus prodidit, qui Diogene Laertio lib. 3. recitante literis, memoriæq; mandauit Platonem ab Epicarino Pythagoræ auditore ideas, & multa dogmata accepisse. istud præterea confirmant præscorum placita, in quibus hoc ideæ nomen fuit sæpe usurpatum, perspicuè uerò Mercurio, & Timæo Locrésii idea fuit cognita, si quidem ab hoc lib. de natura vniuersi, in principijs numeratur; ille autem in Pimandro multa explicauit, quæ ideas clarè attestantur, ut paulò inferiùs exponemus. Quinetiam Mo-
les

les videtur ideas significasse; qui postquam mundi creationē enarravit, hisce verbis concludit: *Hic est liber generationis cæli, & terræ, quando creata sunt die, quo fecit Deus cælum, & terrā, & omne uirgultum agri, antequam oriretur in terra, omnemq; herbam agri, priusquam germinaret.* In quorum uerborum explanatione à Philone lib. de mundi opificio hæc differuntur: *An non manifestè incorporeas, & intelligibiles ideas memorat & quibus tanquam annulis signatorijs exprimi res sensibiles contigit.* Prius enim quàm terra uirgultum proderet, ait in rerum natura uirgultum ipsum fuisse, & priusquam herba in agro existeret, herbam fuisse inuisibilem; subintelligendum autem quòd & ante singulas res alias, quas sensus indicant, antiquiores effigies mensuræq; quibus effigiantur, & metiantur, iam fuerant: nam etiam si particulariter percensisset omnia, vir alioqui breuitatis studiosus si quis alius, nihilominus iam dicta pauca hæc essent exempla naturæ uniuersorum, quæ absque incorporeo exemplari nihil in rebus sensibilibus perficit. De ideis multa, & varia Chaldaei conscripserunt, quippe qui illas senserunt modò Dei patris cogitationes; modò rationes uniuersales naturæ, Mentis, & animæ; modò separatas à rebus subsistentias. De his quoque Chrysipus, & Archedemus Stoici, atque alij complures variè differuerunt: Verùm his omnibus valere iussis quæ fuerit Platonis opinio indagabimus. Hac in re controuersantur Academici, nam Cleanthes ideas apud Platonem censuit esse notiones. Plutarchus, Atticus, & Democritus uniuersales rationes in animæ substantia ingeneratas. Aristoteles, & alij de Platone videntur existimare ipsum sensisse ideas esse formas uniuersales, æternas, immutabiles, suaque vi consistentes à materia solutas, quarum beneficio tum scientia eorum, quæ in mundo continentur, haberi posset, tum res singulæ generarentur, ad earum veluti exemplarium similitudinem factæ; atque has formas totidem esse, quot rerum species singulas singulis attributas. Ego sum illius opinionis, quam Plotinus, & probatiores Platonis affectæ amplectuntur, ideas esse rerum species, & exemplaria, quæ in mundi opifice reposita ipsi ad intelligendum obijciuntur.

tur, & in quæ hic ipse opifex intuens hunc mundum condidit, & quæ ab ipso coercentur, fabricauit. Hæc Platonis decretis multum congruere ex ijs, quæ deinceps sumus dicturi, manifestè apparebit. Dissentiunt præterea inter se Platonis explicatores, vbi oporteat ideas collocari, siquidem Atticus, Plutarchus, & Democritus ideas animæ attribuerunt. Iustinus philosophus, & martyr Platoni adscribit, quòd in prima illa sphaera non errante & primum Deum, & ideas reposuerit. Theodorus Asinæus posuit duas Mentis Anima superiores, primam rerum vniuersarum ideas in se continentem, & alteram singularum. Ammonius, & alij putantes Deum esse mundi opificem, in ipso ideas inesse pronunciauerunt, quorum sententia Chaldæorum, & Magorum traditionibus est consentanea; neque ab eadem Mercurius dissentit, qui in Pim. serm. primo asserens vniuersam naturam Dei imaginè possidere fatetur in Deo omnium, quæ natura constant, exemplaria, & ideas inesse: Et serm. octauo cum ait Deum patrem ideis plenum qualitates in sphaeram, hoc est formas in materiam, inferere: atque serm. nono dum inquit Deum omnium auctorem cuncta sibi consimilia reddidisse, quid aliud significat, quàm in Deo rerum omnium ideas contineri? His accedit Dionysius lib. de diuin. nom. vbi de ideis ita sentit. *Exemplaria esse dicimus in Deo rationes substantificas rerum, & singulariter antè subsistentes, quas prædeterminationes Theologia uocat, & bonas, diuinasq; uoluntates eorum, quæ sunt. diffinitrices, & effectrices, secundum quas ipse super essentiam Deus, quæ sunt, omnia prædestinavit, atque produxit.* Ideas uocat exemplaria, & rationes rerum substantificas, quoniam sunt ueræ substantiæ, ad quarum similitudinem omnia, quæ cælorum, & terrarum orbis in se complectitur, sunt generata. Easdem affirmat antè hæc omnia singulariter existere, quòd in Deo nequaquam sunt à rebus procreata, sed infinitis antea seculis extiterunt, illisq; rerum omnium auctor, antequam ipsæ res in lucem ederentur, singulas præcognouit, condidit, certosq; fines præscripsit, quos singulæ sibi proponerent, & ad quos dirigerentur.

Sen-

Sensit Plotinus ideas non in Deo, sed in Mente à Deo producta esse ponendas, nam sub exitum lib. quomodo idearum existit multitudo, obscuram, & tritam Platonis sententiam explanando: Circa omnium Regem omnia sunt, illius gratia omnia, ipse causa pulchrorum; *Vbi Plato, inquit, causam appellat Deum pulchrorum omnium, ponere uidetur pulchrum in speciebus, & ideis propriè constitutum; summum uerò Deum super uniuersum hoc pulchrum.* Idem ad calcem lib. de pulchritudine hæc habet. *Efficiatur diuinus quilibet, atque pulcher, si modò Deum sit, et pulchritudinem inspecturus, sic enim primùm ascendet in Mentem, ibiq; pulchras species omnes contemplantur, atque affirmabit pulchritudinem illam ideas esse. Quod autem his superius est, dicimus ipsius Boni naturam pulchrum circa se effundentem.* Eandem sententiam in aliis plerisque locis est amplexatus, & præsertim lib. quòd intelligibilia non sint extra intellectū. In Plotini opinionem abiit Porphyrius lib. 4. de hist. philosoph. quo in libro scripsit à summo Bono ratione quadam hominibus incognita genitam esse Mentem ex Platonis sententia, in qua sunt ideæ, & omnis rerum substantia, & quæ primò pulchrum, & per se pulchrum est, habetq; speciem pulchritudinis. Et antiquior fortasse est hæc opinio, quando quidem Marcus Varro Plotino, & Porphyrio vetustior ideas apud Platonem Mineruam intelligi docuit, quod & Augustinus in septimo de ciuitate dei uolumine asseuerauit: Mineruam autem ex Iouis capite natam esse fabulosa illa vetustas fuit commenta. Hæc mihi vehementer approbantur, nam cum Platonis decretum sit deum nihil prorsus moliri, & Mentem ab ipso diuersam cuncta efficere, & singula administrare, in hac, non in illo ideæ sunt ponendæ, ad quas ipsa respiciendo cuncta valeat ad earum imitationem generare, & singula constanti ordine gubernare. Non enim Mens hunc mundum procreasset, & procreatum gubernaret, nisi eum, & cuncta, quæ ab ipso complectuntur, in seipsa intellexisset, ac intelligeret; quippe indignum sit huius Mentis maiestate eam ex mundi rebus scientiam capere, ac delibare. Quod si mens

in

BIBLIOTECA

in seipsa cuncta intelligit, sequitur, ut ideas in ea sint posita, & collocata. Hinc patet vanam esse illorum opinionem, qui negarunt Mentem hæc humana habere perspecta ea ratione persuasi, quod cum in his mala, & flagitia reperiantur, Mens si omnia cognosceret, horum cognitione contaminaretur. Isti decipiuntur, quoniam Mens hæc caduca cognoscens non ea, sed seipsam contuetur, in qua omnia sunt optima, atque pulcherrima. Rursus qua ratione fieri potest, ut is, qui ideas multitudinem quandam præferentes in Deo constituens, qui est omnino simplex, & nihil habet coagmentatum, non multum absit à Platonis decretis? Addendum est etiam ideas, quæ sunt quiditates, puræ essentiæ à materia separata, uereq; intelligibiles, in Mente esse locandas, quæ prima dicitur intelligentia, cuiq; id proprii muneris est adiumentum, ut per essentiam suam obeat intellectionem; ac proinde in ea idem prorsus est uis intelligens, res intellecta, & actus ipse intelligendi; non autem in Deo, qui est supra omne ens, supraq; omnem intelligentiam. Deus enim apud Platonem non est ens, neque intelligens; quoniam hæc ex pluribus sunt concreta, illud quidem ex essentia, & esse, hoc autem ex intellectu, & intelligibili, sed quid diuinius omni ente, ac intelligente, de qua re multa habentur à Plotino in scriptis relicta libro, cui titulus est, quod id, quod est super ens, non intelligat. Porro quamuis in Deo nulla sit intelligentia, nihil tamen est in mundo quod fugiat illius cognitionem: Cuncta verò cognoscit seipsum, ut ait Dionysius lib. de diuin. nom. cōtemplando, materialia quidem immaterialiter, partibilia impartibiliter, & unico intuitu multa, & diuersa. Nam si per vanam causam Deus omnibus essentiam impartit, per eandem unicam causam scire potest omnia, quippe in ipso, & ex ipso sint, antequam in natura rerum subsistant. Neque igitur ex rebus ipsarum rerum notionem accipiet, neque aliam quidem sui, aliam verò aliorum scientiam habebit, sed ipse omnium causa se cernens modo perfectissimo singula, quæ ab ipso sunt, quorum, mæ causa est, in seipso comprehendit: Atque hæc

ratione

ratione Deus cuncta cognoscit non ulla rerum, sed ipsa sui ipsius scientia noscens, quæ cognitio tantum abest, ut uerè dici queat intelligentia, ut illam longè, multumq; superet dignitate: Sed ad propositum redeamus. Postremò infra Deum & ipsum Bonum ideas esse constitutas liquidò patet ex Phædone, ubi scribit Plato ad ideas confugiendum esse, postquàm ipsum Bonum assequi nequimus; quasi summi Boni natura ideis sit præstantior, & excellentior. Verumenimvero licet Academici probatiores negent in Deo reperiri ideas, sunt tamen quidam, qui asseuerant in eo res omnes contineri, ac proinde quodammodò rerum omnium ideas, quamuis nobiliori modo, quàm in Mente collocentur, & possint propriè ideæ, exemplaria uel nuncupari; etenim idea, & exemplar omne potest intelligentia accipi, & quatenus exemplar, est mente comprehendi, at ideæ positæ in Deo multum superant quamcunque cognitionem, sic quæ in intimis diuinitatis penetralibus occultantur, ut nulli menti sint exploratæ. His adiungunt ideas non esse multas in Deo, quemadmodum in Mente, sed simplicissima unitate comprehendendi, atque absoluere, & existere ipsam Dei essentiam: Hanc autem non subire ratione ideæ, si absolutè, & simpliciter consideretur, sed ea ratione, qua huius, & illius rei exemplar nominatur; quo circa concludunt, ut in una essentia plures ponuntur rationes inter se dissimiles, eodem modo ideas in Deo diuidi in plures, atque inter se distingui, non inquam simpliciter, sed uariis relationibus; quæ quidem relationes à rebus minimè pariuntur, sed à Deo suam cum rebus essentiam comparante, & quot, quibusue modis sit extra communicabilis, cognoscente. Sed hæc omittamus, quæ magis olent theologiam, quàm Platoniam doctrinam. Ideas in Mente consurgere hoc modo declarat Platonis asseclæ. Ex duabus partibus, materia & forma asserunt Mentem esse compactam; materiam uocant Mentis essentiam penitus informem, & nondum ideis decoratam; formam idearum seriem, & multitudinem; tradū quæ Deum generare Mentem informem, obscuram, ac propè non ens; quo

niam uerò à Deo est genita, ad idem sui principium, quæ est Bonum, ingenito quodam appetitu conuerti, & conuersam illius radio illuminari, intelligentem fieri, atque ideis expleri. Est igitur Mens omniformis, & omnia patris beneficio, qui cùm nulla rerum forma definiatur, meritò omnia facit, & ex se uno super omnia existente Mentem effundit in se omnia complectentem. Addunt ideas non tanquam accidentia, & figuras Menti inhærere, sed illius essentiam complere; & quamuis re, & substantia à Mente non separentur, inter se tamen ex propria natura esse differentes, neque ex mutua cõiunctione suas amittere, aut inficere puritates.

Mens ideis exornata est mundus intelligibilis, ad cuius similitudinem hic sensibilis fuit procreatus.

Capitulum VII.

S V^o M. in Mente rerum, quæ secundum naturam cõsistunt, ideæ sint impressæ, meritò ac iure Platonici illam nominant mundum intelligibilem, ad eiusque imitationem existimant hunc sensilem esse procreatum. Itaque si quis hunc mundum corporeum oculis perlustret, & singulas species, quæ in eo continentur, sibi ob oculos proponat, ac mox secum ipse cogitet, hæc omnia in Mente reperiri, aliquã sibi poterit in animo effingere mundi intelligibilis adumbrationem. Illud tamen semper animaduertat, quæ sunt in mundo intellectuali, meliorem, ac præstantiorẽ naturæ cõditionem obtinere: Hic namque singulæ res in perenni fluxu sunt positæ, & nisi recreentur, nequeunt vel temporis puncto in rerum natura consistere; illi uerò res omnes perpetuò manent, fixæ ue sunt, neque moueri, neque mutari ulla ratione possunt. Rursus hæc, quæ sensibus occurrunt, sunt materiæ vitijs inquinata, inter se contraria; & per corpora distributa, at quæ in Mente reperiuntur, à materiæ societate sunt separata, sibi mutuò amica, nec ullo pacto

pacto cum magnitudine implicata. Enimvero tria in hoc mūdo corporeo reperiuntur, materia, dimensiones, & corporeæ qualitates, ex quibus materiã cognoscimus esse originẽ mutationis, dimensiones distantiaẽ causas, & qualitates principiũ repugnantiaẽ: quo fit, vt quæcũq; sunt his exposita, propter dimensiones, & qualitates inter se distent, atq; aduersentur, & propter materiam in multas cadant mutationes. Verũm quæ in Mente continentur, quia his minimè sunt obnoxia, ab ipsorum conditionibus sunt separata. Verè igitur dixit Mercurius in Asclepio mundum intelligibilem esse incorporeum, nihil quæ corporei illius naturæ admisceri; hunc autem sensibilem esse omnium corporum susceptaculum, quæ sine mundi intelligibilis beneficio nequeunt conseruari, & in suo statu permanere. Quinetiam in mundo intelligibili omnes rerum species in sua veritate concipiuntur, illic verus homo, verum cœlum deprehenditur; quæ autem in hoc mundo sensibus accipiuntur, vera non sunt, sed verarum rerum adumbrationes, quamuis, vera videantur, & talia iudicentur. Qua de re Socrates in Cratyllo optima ratione dicebat se somniare circa ideas, quia nos in hoc mundo, quem veluti speluncam subterraneam à pueritia incolimus, densa caligine obuoluti, & arctissimis inscientiaẽ vinculis cõstricti idearum, & verarum rerum imagines duntaxat persentimus, quamuis res ipsas veras in aspectum cadere existimemus. Quòd si Dei concessu, aut contemplationis munere ad mundum intelligibilem ascendamus, in quo lux fulget idearum splendidissima, & vera essentia rerum continetur, dubio procul hæc, quæ sensibus occurrunt, falsa, & mentita agnoscemus, nos vitæ huius pœnitebit, in qua nimis credentes sensibus à falsis rerum imaginibus illudimur, vixq; possumus aspicere tenuissimum splendorem illius lucis, quæ in mundo intelligibili adeo clarissimè splendet, vt eius lumen latissimè pateat, & ad omnia pertineat. Porrò de mundi intelligibilis dignitate, & eiusdem ab hoc sensili differentijs multa doctè, & copiosè differuntur ab autore secretioris secundum Aegyptios philosophiaẽ, quæ ex

illius opere petantur. Ad huius mundi intelligibilis similitudinem hunc corporeum esse conditum sic probant Academici. Cùm videamus peritos artifices nihil rerum moliri, nisi eius rei, quam efficiunt, speciem habeant in animo insculptā, ratio postulat vniuersum effectum esse à primo opifice in aliquam ideam intuente, quæ fuit exemplar huiusce mundi ad ipsius similitudinem fabricati. Illi verò similem, quantum potuit fieri, hunc factum oportuit, quia opifex bonus erat, & quod bonum est, nefas est alicuius rei inuidia tangi. Ex his eruunt Platonici argumentū, quo ideas esse necessarias confirmant. Enimvero si mundus hic sensibilis non temere, nec casu à sempiternitate in lucem manauit, sed ad alicuius genitus est imitationem, necesse est, vt in Mente sint causæ exemplares, quas ideas appellamus; nam id, ad cuius similitudinē hic mundus conditus est, quid aliud esse potest, quam idea? In hac argumentatione credit D. Augustinus lib. 1. Retract. Platonicos dicere Christianæ religioni sententiam consentaneam, tametsi apud eos illud vocabulum non sit vsurpatū, quod in foro ecclesiastico est vsitatum; Mundum quippe intellectualem Platonici nuncupant rationem sempiternam, & incommutabilem, qua Deus hunc mundum condidit, quam qui voluerit inficiari, sequitur, vt affirmet Deum non certa ratione mundum procreasse, sed cœco, & fortuito euentu, & cùm ageret, ignoranter egisse. Idem lib. 83. quæst. *Quisquis, inquit, fatetur omnia, quæ sunt, id est, quæcunque in suo genere propria quadam natura continentur, vt sint, auctore Deo esse procreata, singulaq; eius prouidentia regi. Quo concesso quis audeat dicere Deo irrationabiliter omnia condidisse? Restat, vt omnia ratione sint condita; nec eadem ratione homo, qua equus, hoc enim absurdum est existimare. Singula igitur proprijs sunt creata rationibus. Has autem rationes vbi esse arbitrandum est? nisi in ipsa mente creatoris? Non enim extra se quicquam positum intuebatur, vt secundum id constitueretur, quod constituebat. Quod si hæ rerum omnium creatorum, creatorumque rationes in diuina mente continentur, neque in diuina mente quicquam nisi æternum, & incommutabile potest esse*
atque,

atque has rationes rerum principales appellat ideas Plato, non solum sunt ideae, sed ipsae verè sunt, quia aeternae, & semper eiusdem modi, atque incommutabiles manent, quarum participatione fit, ut sit quicquid quoquo modo est. Eadem est Philonis explicatio lib. de mundi opificio hoc modo differentis. Deus ubi pro sua deitate praeuidit imitamentum pulchrum non posse absque exemplari pulchro existere, nec sensibile quicquam citra exceptionem probari posse, quod non archetypo intelligibilis ideae respondeat, postquam decreuit visibilem hunc mundum condere, prius formauit simulachrum eius intelligibile, ut ad exemplar incorporei, Deoq; simillimi corporeum absolueret mundum totidem complexurum sensibilia genera, quot in illo intelligibilia. Et paucis interiectis subdit. Si quis apertioribus verbis uti voluerit, nihil aliud dixerit esse mundum intelligibilem, quam Dei iam creantis verbum. Nihil enim aliud verbs intelligibilis est, quam ratio architecti iam urbem mente conceptam condere cogitantis. Quae opinio Mosis, non mea est, hic namque hominis generationem aggressus scribere aperte fatetur ad imaginem Dei hominem esse formatum. Quod si pars mundi imago imaginis est, patet, quod tota haec species videlicet uniuersus hic mundus sensibilis ad exemplar diuinæ imaginis factus est. Et paulò post. Et iam perfectus erat mundus ille incorporeus in diuino Verbo constitutus, ad cuius exemplar cum hic sensibilis creabatur, & ante alias eius partes potissimam omnium faciebat conditor, caelum videlicet, quod aptè firmamentum appellauit, ut rem corpoream: Corpus enim natura firmum est, solidumq; tres habens dimensiones. Solidi autem, & corporis quæ potest esse alia notio, quam quaquaersum dimensio? Iure igitur ita nominauit, ut ab intelligibili, atque incorporeo ipsum separaret, quod mox οὐρανόν, id est caelum aptè ualdeq; propriè appellauit, siue quia omnium ὄρος, id est terminus, siue quia primùm ὄρατῶν, id est visibilium factum est. De his mundis (istud quoque adijciamus, quod ad ea, quæ diximus, multum uidetur pertinere) Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatum ita sentit. Mundum, inquit, philosophia Barbara alium intelligibilem, alium sensibilem censet, illum quidem archetypum, hunc exemplaris imaginem; &

intelligibilem quidem unitati attribuit, sensibilem uerò sexadi: Con-
nubium enim sexas à Pythagoricis dicitur, quia fecundus numerus
est. In unitate igitur cælum inuisibile factum est, & terra sancta, et
lux intellectualis. In principio enim fecit Deus cælum, & terram,
& terra erat inuisibilis. Et dixit Deus fiat lux, & facta est lux.
In sensibilis autem mundi creatione solidum creauit cælum, (quod
uerò solidum est, sensibile etiam est) terram uisibilem, & lucem,
quæ cernitur. Sed longius progrediamur, aliasque rationes
consideremus, quibus Academici ideas confirmarunt.

*Quibus rationibus probent Academici ideas esse
in ratione rerum. Cap. VIII.*

ARistoteles lib. 1. & 13. postnat. scribit Platonem
ab adolescentia factum amicum Cratyllo, & in
opinionibus Heracliti, sententijsque uersatum,
qui uniuersa sensibilia semper fluere, nec in eo-
dem statu permanere censebat; ac proinde neque eorum per-
ceptionem, & scientiam esse, quòd hæc rerum æternarum sit,
atque eodem modo semper se habentium, hæc quidem & po-
stea tenuisse, atque ita putasse. Cæterùm cum Socrates natu-
ra posthabita circa mores uersaretur, atque in his uniuersale
quæreret, illudque definiret, disputans enim de honesto ali-
quo, aut alio in uniuersum quærebat, quid esset honestum, at-
que istud definire conabatur, huius doctrinam ob eam caus-
sã probasse, quòd de rebus uniuersalibus disputaret, quapro-
pter existimasse definitiones quarundam aliarum naturarum
& fieri, & esse, non autem cuiuspiam eorum, quæ sensibus
percipiuntur. Neque enim fieri posse, ut communis diffini-
tio ullius rei sit earum, quæ sensibus subiectæ sunt, cum sem-
per mutantur. Itaque huiusmodi entia ideas appellasse, quæ
uerò sensibus percipiuntur, præter hæc esse, & ab his dici. Ra-
tiones uerò, quibus Plato ideas confirmabat, multas esse, sed
omnium accuratissimas illas uideri, quæ ducuntur ex scien-
tijs, & unius participatione, atque in hunc modum explican-
tur:

ur: Quarum rerum scientiæ habentur, eæ res sunt, atqui scientiæ aliorum, quàm singularium habentur, quandoquidem singularia sunt infinita, & multis mutationibus exposita, scientiæ uerò in his uersantur, quæ sunt finita, & aliter haberi non possunt; ergo præter ea, quæ nostris sensibus occurrunt, aliqua sunt ponenda; Et hæc sunt ideæ. Huic rationi consentit illud Platonis in Parm. quod est, ideis ablatis nos nequaquã posse habere obiecta firma, & certa, ad quæ intelligentiam dirigamus, quare si ideæ auferantur, legitima differendi ars, atque philosophia peribit. Præterea cum omne id, quod à multis participatur, & de multis dicitur, sit separatum, atque diuersum ab ijs, de quibus dicitur, & à quibus participatur, nihil enim à seipso participatur, & de seipso dicitur; relinquatur, ut homo communis, qui est in multis, sit seiunctus à singulis hominibus, eodemque modo ceteræ specificæ nature à suis singularibus: Hæ uerò nature seiunctæ ab indiuiduis ideæ appellantur. Has rationes Aristoteles commemorat Platonem adduxisse in ideis stabiliendis. Cæterum hic in Timæo hanc rationem adhibet ad easdem confirmandas. Si intellectus differt à uera opinione, differt etiam quod intelligentia percipitur ab eo, quod cadit in opinionem: atqui illud uerum est, nam ueræ opinionis uir quilibet particeps est, intelligentiæ autem Dij quidẽ oës, homines autẽ pauci sunt participes; ergo intelligibilia sunt ab opinabilibus distincta. Verum cum quæ sensibus attinguntur, potius cadant in opinionem, quàm in intelligentiam, quòd nulla firma ratione possunt confirmari, & multis subiecta sunt mutationibus, fateri oportet esse speciem, quæ semper eadem sit sine ortu, & interitu, quæ que nec in se quicquam accipiat aliud aliunde, nec procedat ad aliud quicquam, & sensu corporis nullo percipiatur. Atque hoc est, quod ad solam intelligentiam pertinet, eiusque intentionis est proprium. His Platonici adiecerunt, quòd cum Mens forma sit sua ui intelligens, & nullum munus intelligendi possit absque intelligibili exerceri, quoniam hoc est illius obiectum, habeat intelligibilia oportet, hæcque æterna, & im-

mobilia,

mobilia, ne si hæc mutantur, secundum ea Mens subeat mutationem, & simul cum tempore nouam acquirat perfectionem; at quęcunque sunt huiusmodi, ideæ nuncupantur. Pręterea materia est per se indeterminata, & expers cuiuscunque formę, & mensurę, ergo ab alio pręstantiore, & ab omni materia absoluto formam, mensuramque accipiat est necessariũ; & quod sequitur, non ab re aliquis posuerit ideas, quę sunt formę omni materia carentes. Enimvero quanquam ista, à quibus formę in materiam proximè fluunt, sint rationes animę insertę, in his tamen non est consistendum, sed altiùs progredi oportet, & ad Mentem, ideasque ascendere, à quibus pendet anima, defluuntque rationes animę ingeneratę. Quin etiam hoc inde constat, quòd res omnes naturales participatione tales esse dicuntur; ergo pręter ea, quę hęc sunt, formę quędam à materia solutę reperiuntur, quarum participatione alia sunt huiusmodi. Accedit quòd singulares rerum causę, vt instrumenta primi opificis, suas ex se fundunt effectiones, atqui hæc quónam pacto fieri potest, vt certis, definitisq; modis ad certas, definitasq; formas in materia generandas accedant, nisi per certas, definitasq; formarum rationes in primo opifice existentes dirigantur? Quamobrem in Mente sunt rationes rerum omniũ exemplares, quibus causę singulares dirigantur. Et quemadmodum formę tam arte, quàm natura constantes in agente magis dilucet, quàm in opere, vel instrumentis, ita formę totius mundi in primo opifice multò sunt dilucidiores, quàm in causis singularibus, & in materia. Rursus si anima, & materia sunt plenę formarum, quibus suas edunt operationes; meritò Mens, quę formatrix est animę, & materię, informis esse non debet. Formis igitur agit, quas ideas appellamus. Materiam sine formis non subsistere nemo vnquam inter philosophos dubitauit; animã verò esse formis, & rationibus refertam ex eo probarũt Amelius, & Syrianus, quia si hoc non fuerit concessum, relinquatur, vt anima sit materia ignobilior: quę argumentatio non solùm animę cõgruit, verùm etiam ideis, & Menti potest accommo-

commo-

commodari. Amplius cūctis rebus, quę inter se numero differunt, & singularia vocitantur, vna quędam proprietas est communis, quę percipitur intelligentia, vt humanitas hominibus. Atqui hęc natura communis neque pendet à singularibus, quòd his destructis ipsa minimè destruat; neque per se existit, vt confessum est omnibus; ergo à quadam natura perfectiore, & singularibus superiore dependeat oportet, quam ideam nuncupamus, vt ab idea hominis humana natura, & ab ignis idea ignea natura. Postremò arguūt Academici ducto argumēto ex specierum perennitate, & rerum sinceritate: Nisi essent ideę, specierum perennitates nullas firmas radices haberent, quibus in rerum constitutione possint contineri: Enimuerò res est omnium consensione probata, quicquid positum est in perenni agitatione, causam aliquam postulare immobilem commotionis indeficientis, neq; solum communem, verum etiam propriam, & singularem. Itaq; species rerum singulę cum eternam habeant indiuiduorum generationem, singulę profectò singulas habebunt causas immobiles, certas, & ratas, quarum efficacia fluxibilis, & inconstans indiuiduorum natura perpetuò fluere possit. Atqui hęc causę quid aliud esse possunt, quàm ideę? Non enim huiusce generis causę in his, quę sensibus obijciuntur, sunt exquirendę, quòd hęc singulis momentis sunt varijs mutationibus obnoxia, neque vel temporis puncto possunt in eodem statu permanere. Istud in nobis adeo perspicuum est, vt nemo possit ambigere. Hinc illud Socratis, ridiculè admodum homines mortem vnā extimescere, cum in dies singulos mortē oppetant, & si rectè animaduertant, multas mortes se obijisse promptum sit meminisse. Mortis vocabulo mutationes hominum appellabat, quibus ipsi dum viuunt, tandiu sunt expositi. Cum hoc illud Heracliti consentit, omnia labi continuo fluxu, nosque ipsos multos esse factos, quamuis quisque nostrum vnus esse credatur. Cuius rei id inditio est, quòd sæpe, ac sæpius ea amemus, quę prius odio habebamus; multa nunc admiremur, quę antea negligebamus; damnemusque

plurima,

plurima, quorum antehac miro studio tenebamur, non sermōnes, non animi affectiones, non cogitationes, curasque habentes easdem, quas antea habebamus. Cū igitur rerum naturalium formæ statutis temporibus, definitisque modis in actum perpetuū erumpant, atque hac continuata sempiternis seculis indiuiduorum generatione species rerum efficiantur æternæ, equidem nisi ad ideas te recipias, hasque statuas huius conditionis, ut ex ipsarum propagatione defluant formæ naturales vniuersum exornantes, & ad firmam ipsarum constantiam adnitatur continuata rerum mundanarum æquabilis generatio, nihil erit; ad quod tuto valeas confugere. Præterea si non essent ideæ, nihil syncerum, nihil purum esset in mundi structura, quippe omnia sint materię permixta, inchoata, manca, & imperfecta, de ipsisque sit difficile (ut ait Plato in Timæo) certum aliquid, & firmum asserere, & præsertim de igne, & reliquis, quę vocantur elementa: Hęc cū nunquam eadem appareant permanere, quisnam sine rubore, redargutionisque suspicione poterit istorum aliquid vñ potius, quàm aliud certè, ac firmiter appellare? Quare tutissimus in his hic erit loquendi modus: Hoc quod semper aliàs aliter formatum videtur, & plerunque iuxta ignis effigiem, non est utique ignis hoc aliquid, sed tale, id est igneum quiddam; nec aqua hoc aliquid, sed tale quid, id est aqueum, nec aliud quicquam velut vllam habens stabilitatem. Denique nec pronomibus quidem vllis hęc signāda sunt, quibus in rei cuiuslibet demonstratione cū hoc, vel illud dicimus, uti solemus, Fugiunt enim, nec expectant vel eam demonstrationem, quę hoc, & huius, & huic designat, vel appellationē, quę de his tanquam de existentibus, & stabilibus habetur. Igitur huiuscemodi omnia neque hoc, neque illud, sed tale potius, aut tale per similitudinem aliquam appellare debemus. Et ignem quidem vbique tale, ac de ceteris, quę gignuntur eodem pacto. Quapropter ideas in Mente oportet constituere, quę sunt materię expertes, res verę, purę, perfectę, & ab omni contrarij permixtione absolute, quibusque demonstra-

tionis

tionis pronomina propriè aptantur. Enimuero huiusmodi pronomina ijs duntaxat propriè adiunguntur, quæ verè, ac per se sunt. Quocirca nemo vnquam rectè poterit hominè mortalem appellare ipsum hominem, & pulchrum, quod cernitur oculis, ipsum pulchrum, quoniam his vocibus propriè significantur ideæ hominis, & pulchri, quæ verè, & per se existunt. Hæ sunt rationes firmiores ideas confirmantes, quibus vt maior fides habeatur, nunc idearum vsus sunt enarrandi.

Ideæ quas utilitates dicantur ex se fundere.

Capitulum IX.

IX idearum utilitatibus aliæ ad Mentem pertinet, quædam ad ordinem, & conseruationem vniuersi, & nonnullæ ad hominum commoditates. Ideæ Menti, & ipsius functionibus conducunt, quoniã hæc dum in formas sibi congenitas intuetur, seipsam contemplan- do cuncta intelligit, & omnia cognoscendo singula producit, productaq; seruat, regit, & moderatur. Conferunt ordini partium vniuersi, earundemq; distinctioni, ac varietati, quoniam nefas dictu est ordinem in mundo casu contigisse, cum rebus omnibus naturalibus certus finis sit præscriptus, ac omnibus, quæ gignuntur, & gignunt, varia, ac necessaria instrumenta, quibus valeant sua munera exequi, sint attributa. Neque quodlibet fit ex quolibet, vel mouetur ad quodlibet, sed certis sunt omnia modis, semperq; , atque eodem modo. Neque illi sunt audiendi, qui hanc rerum distinctionem affirmant à materia provenire, nam hæc suapte natura est indefinita, in omnesq; formas inclinatione propendet, quo fit, vt tantum absit ipsam in rebus natura cõstantibus esse causam ordinis, & distinctionis, vt confusionem pariat, & perturbationem. Rursus distinctio rerum secundum speciẽ fluit à forma, quæ sola separat, & distinguit, ergo ad materiam non est referenda. Nec præterea illi rectè sentiunt, qui in his

G rebus

rebus causam varietatis cōstituunt primorum principiorum diuersitatem, nam hi sunt interrogandi, nunquid hæc principia ordinem vllum habeāt inter se, nec ne. Si communi quodam ordine disposita esse respondeant, hunc erit affirmandū à causa præstantiori, & superiori esse illis contributum. Quæ de re cū à causa huiusmodi principia sint inter se distributa, ad eam vti in causam primariam rerum distinctio est redigenda. Si nullo ordine, eò res redibit, vt omnia casu concurrere, nullumque perpetuum ordinem in rebus naturalibus seruari posse cogantur fateri; quæ omnia ita absurda sunt, vt nihil queat absurdius excogitari. Itaque res, quæ constant natura, quòd existant, & quòd certo ordine sint inter se digestæ, sortiuntur ab ideis, quæ ordine firmo, & constanti sunt in Mente designatæ. Ad has referuntur causæ sympathiæ, & antipathiæ, quæ inter partes vniuersi non sine maxima admiratione conspiciuntur, & à quibus Magia naturalis ab Ægyptijs, Magis, & Chaldæis tantopere celebrata proficiscitur. Ideæ præterea rerum generationi conducunt, qua salus vniuersi perpetua custoditur. Non enim alicuius rei vlla esset generatio, nisi præstò essent ideæ, quibus formæ, & causæ exemplaris ratio destinatur in rerum constitutione. Enimvero principia æterna esse oportere decretum est multorum philosophorum approbatione confirmatum; ergo cū hæc formæ, quibus materia induitur, sint caducæ, nec in omni generatione constantes, necessarium est ideas in rerum principijs numerari, & ab his formas omnes in materiam emanare, quæ quoniam verum aliquid nunquam accipit (formæ namque, quas admittit, idearum sunt imagines) atque ob propriam, & sibi insitam falsitatem, ac prauitatem qualecunque videtur accipere, non verè suscipit, nunquam impletur, sed alias, & alias formas semper affectans perpetuæ transmutationi occasionem præbet. Vtilitates autem, quas habent homines ab ideis, nec pauca sunt, nec omnino contemnendæ, inter quas illa maximi est momenti, quòd homines nullius rei perfectam scientiam sibi compararent, nisi ad ideas se reciperēt: Nam si ima-

gines

De Prouidentia liber vnus.

SI

gines ex relatione ad exemplaria cognoscimus, atque hoc vniuersum nostris sensibus expositum est imago mundi intellectualis, quo pacto possumus non ob hunc etiam illud cognoscere? Cæterum homines ad ideas efferuntur rationum beneficio, quæ sunt animabus ingenerate, ad quas eò propius accedunt, quò magis animum repurgant à rerum in sensu cadentium falsis imaginibus. Has attingentes tunc non amplius, vt inquit Plato in Symposio, simulachra rerum, sed res veras pariunt in seipsis, partasque nutriunt, Dijs euadunt familiares, & cum Mente coniunguntur, in qua copulatione à corporis vinculis soluti, & ab omni cupiditatum molestia liberi efficiuntur beati; & quò magis cum Mente vincuntur, & arctè constringuntur, eò puriorem, ac veriore felicitatē, voluptatemque consequuntur. Ex his potest sciri, cur Plotinus dixerit animam hominis contemplationi dediti, quamuis homo ipse partem mundi orientalem incolat, nihilominus quæ fiūt in regionibus orientalibus, posse intueri; & cum in vno sit loco, in alio vel maximè disiuncto quin suas functiones obeat, nihil prohibere: Nam homo in contemplatione positus cum Mente copulatur, quæ quòd omnia sit entia, ac nullus sit locus, vbi illa non consistat, ratio videtur persuadere hominem illi coniunctum singula conspicere, & vbi que subsistere: Quare Tatius Mercurij filius totus in actu contemplandi positus mirabilia intuebatur, & audiebat: quod & ipse Mercurius narrat in Pimandro sibi in animi abstractione contigisse. Literis quoque ab Olympiodoro Platonico proditum fuit Appollonium Tyaneum tum cum contemplabatur, ex vrbe Roma quæ in Ægypto gerebantur conspexisse. Non est autem credendum animum quicquam intelligere ex conuersione, aut inspectione ad ideas, nisi ad illum statum peruenerit, qui est supremus gradus cōtemplatiuæ perfectionis, cuius Dij omnes licet sint participes, pauci tamen homines, & ij omnium sapientissimi ad illum aspirant: Qua quidem in rationes, quibus anima est prædita, ipsi animæ in corpore conclusæ maximo sunt adiumento, nam vt formæ per animã

à Mente defluunt in materiam, sic non licet à cognitione formarum, quæ cum corporibus sunt complicatæ, ad ideas peruenire, nisi per innatas animæ rationes fiat trāsitus, quæ quòd inter has, & illas mediæ sunt interiectæ, animis dant aditum ad ideas faciliorem. Scitum est igitur illud Democriti naturam in profundum puteum veritatem abdidisse; & rectè videtur Arcesilas aliorum philosophorum disciplinas sustulisse, dum admonuit eos nihil scire, quia in seipso propriam, veramq; scientiam habere, non hominum, sed Deorum est præcipuum munus. Quòd si quis mortalium scientiam aliquam est adeptus, is iam non est amplius homo, sed in Deum planè conuersus; Atque hinc patere potest, quæ vulgò dicuntur scientiæ, non esse veras scientias, sed opiniones rerum imagines, & vmbra sibi proponentes. Sed de idearum vtilitatibus satis, superq;.

*Idea quid sit iuxta Pythagoreorum, & Platonico-
rum opinionem. Caput X.*

N VNC sequitur, vt inquiramus, quid sit idea. Pythagorici numerorum vocabulo ideas significantes (vt enim per communes numeros omnia ad certum ordinem reducuntur, ex quo numerus vocatur quasi mensurans, omnia componens, & amica faciens, sic per ideæ participationem cuncta sibi similia redduntur, & in speciem, ordinem, pulchritudinem, & vnitatem per eiusdem communicationem adducuntur) varias definitiones ad ideas accomodauerunt. Pythagoras in sacro sermone. *Numerus, inquit, est extensio, atque actus seminalium rationum in Vnitate regnantium*. Idem asseruit numerum esse primū in diuina Mente consistens, à quo, & ex quo omnia componuntur, & permanent ordine quodam indissolubili inter se distributa. Hippasus numerum finiuit exemplar fabricæ mundanæ, & instrumentum Dei mundū fabricantis iudicatorium. Scripsit Philolaus

Iolaus numerum esse imperiosam quandam, & ex se progeni-
 tam sempiternæ mundanorum perseverantiæ continentiam.
 Vt hæc Pythagoreorum obscuræ definitiones intelligantur,
 nonnulla, quæ suprâ attigimus, sunt in memoriam reuocan-
 da. Vetus opinio est iam vsque à priscorum sapientum ducta
 temporibus, cui Pythagorici omnes consenserunt, Deum,
 quæ illius est bonitas, virtutē ex se mittere, atque ea primū
 Mentem illustrare, deinde Animam perficere, postremò ma-
 teriam corpoream exornare in his varios specierum gradus
 effingendo, qui quoniam in subiectis inter se multū diffe-
 rentibus sunt insculpti, varias sibi nomenclationes asciuerūt;
 siquidem species hæc per Mentem diffusæ ideæ, ac entia intel-
 ligibilia; in Anima consistentes rationes, & entia (vt ita lo-
 quar) animalia; mundum corporeum exornantes formæ, &
 entia sensibilia appellantur. Hi rerum gradus sic inter se co-
 hærent, vt posteriores pendeant à priori, illisque sublatis hūc
 auferri sit necessarium. Porrò inter hos ideæ, quæ in Mente
 continentur, sunt multò perfectiores, ac multò maiorem in-
 ter se habēt coniunctionem, quàm notiones in anima, & for-
 mæ in materia. Etenim vt in centro lineæ ab ipso ad circun-
 ferentiam protractæ simul omnes sunt coniunctæ; parūm ve-
 rò inde discedentes parūm inter se discernuntur; & longiùs
 distantes latius à se mutuò distare coguntur, eodem modo
 virtus Dei, in quo tanquam in centro vnicè sunt omnia, quò
 Deo est propinquior, eò coniunctiores ex se promit species;
 & quantum rursus ab ipso recedit, tantūdem species in subie-
 ctis virtutem ipsam suscipientibus expressæ inter se distare
 compelluntur. Hos rerum gradus Plato nobis significauit,
 cū scribit epist. 2. ad Dionysium: *Circa omnium Regem omnia
 sunt, circa secundum secunda, circa tertium tertia*. Cū omnia di-
 cit, vel res omnes intelligit, aut certè entia intellectualia à
 quibus reliqua omnia pendent, & manant. Secunda sunt en-
 tia animæ concessa, & ingenerata. Tertia entia sensibilia, quæ
 ab hoc mundo continentur ab anima dependente. Quinetiā
 veteres Theologi hæc nobis significarunt tradentes Boni-
 tatem

tatem in vno centro contineri, pulchritudinem in tribus circulis circa centrum reuolutis: Centrū est deus, circuli Mens, Anima, & materia, qui dum illustrantur radio à centro defluente tanta ornantur pulchritudine, vt nihil possit ornatius excogitari. Illud præterea est animaduertendum Pythagoricos Mentem dixisse Vnitatem, tum quia stabilis est, & vndiq; similis, tum quia numeros omnes, & ideas in se coercet, cæterisque causa existit, vt in vnum conspirent. Apud enim Pythagoricos inter Vnum, & Vnitatem magna est differentia, de qua Architas, Oderatus, & Nicomachus Pythagorici multa differuerunt statuentes Vnum esse primum principium, & post ipsum Vnitatem. Hæc arbitror abundè patefacere Pythagoricas numeri, & ideæ diffinitiones, nam cum ait Pythagoras numerum esse extensionem, atque actum seminalium rationum in Vnitate regnantium, liquet his explicari ideas esse quasdam rationes semina rerum omnium in se continentis (ab ipsis enim cuncta oriuntur, & dependent) quæ per Mentem longè, lateque diffunduntur ipsi à supremo Vno illius parente communicatæ. Philolaus, & altera Pythagoræ diffinitio nobis designant ideas à nullo ente dependere, sed omnibus superiores cunctis imperare, singula certo ordine inter se distribuere, atque omnia amplecti, suoque amplexu prohibere, ne dissolubilis mundi constitutio suæ naturæ fragilitatē extimescat. Hippasi denique definitio monstrat ideas esse rerum, quæ in mundo continentur, exemplaria, in quæ Mens intuens illa est imitata in mundi fabricatione: Hanc namque Numenius, & cæteri Pythagorici mundi architectricem appellant, traduntque Deum ipsius parentem ab omni opere vacantem totam istius machinæ molitionem, & administrationem illi credidisse. Atque hæc de Pythagoricis idearum definitionibus. Plures Platoniorum ideam finiuerunt splendorem diuinæ Bonitatis, quo Mens illustratur. Rectius Xenocrates, cuius postea fuerunt sectatores Proclus, & Alcinous, ideam definiuit exemplar æternum eorum, quæ secundum naturam semper consistunt: Propriè enim idea ad causam exemplarem

plarem reuocatur, quòd mundi architectus ad eam respiciēs cuncta fuit fabricatus ad illius imitationem. Non omnium verò sunt à Platoniceis ideæ positæ, siquidem singularia mutabilia careant ideis, ac præterea illa, quæ non secundum naturam consistunt. Sed quoniam quæ secundum naturam dicantur apud Platonicos, non satis est in conspicuo, quorū ideas esse, & non esse putauerint, latiùs est declarandum.

Idea quorum sit, & non sit. Caput XI.

LA C E T Academicis non omniū esse ideas, nam si omnia quicquid huius est muneris accepissent, multæ ideæ haberentur, quarum nulla esset necessitas, nullaq; utilitas. Accedit plurima in vniuersitate reperiri, quorum ea est natura, vt nullo pacto possint ideas obtinere, quod nunc perspicuè apparebit. Quæcunque sunt supra naturam, vt Deus, Mens, & Anima, & reliqua intelligibilia, aut infra naturam, vt materia, absurdū est ideas sibi asciscere, quippe quæ aut nullo modo sint procreata, veluti Deus, aut ad alterius similitudinem minimè genita: Præterea cū materia sit informis, & apta quascunq; formas induere, quæ idearum imagines, & participationes appellantur, nulla ratione potest persuaderi ipsam esse præditam idea, quæ vera est forma, & suam impertit materiæ perfectionem. Numenius igitur, Cronius, & Amelius turpiter falluntur, quibus visum est cuncta intelligibilia ideas obtinere. Porphyrius autem tametsi rectè sentiat asseuerādo intelligibilia esse ea, quæ participantur, attamen in eo delinquit, quòd cuncta sensibilia existimat ideas sibi vendicare, nam ex his multa sunt, quibus ideæ non sunt attributæ. Principiò res artificiosæ, quia natura minimè constant, nullas ideas possunt recipere: Quòd si Plato initio lib. 10. de Rep. mēse, & lecti ideas agnoscit, istud accipiendum est per quandam rationis similitudinem, hoc ipso scilicet, quòd artifices in suis effectiōibus naturam imitantur,

tantur, eaque efficiunt, quæ respondent rationibus in anima insculptis, & ab ideis dependentibus. Rursus noluerunt Platonici illorum esse ideas, quæ sunt præter naturam, nam si ideæ sunt exemplaria, quæ Mens sibi proponens naturam instituit, & moderatur, ea, quæ sunt præter naturam, vt febris, & omnia morborum genera, ideas non habebunt. Ad hæc mala, & turpia reuocantur, quæ quoniam priuatione potius, & absentia idearum in natura constant, iccirco præter naturam se habere dicuntur. Nec præterea negationum, & eorum, quæ aliàs aliter se habent, vt quæ per plurium causarum concursum efficiuntur, & fortuita appellantur, ideæ sunt ponendæ, siquidem illæ destruunt terminum, & finem, qui omnibus rebus tribuitur ab ideis; hæc autem cum ex causa, quæ multis mutationibus exposita est, conuersionem, & transmutationem recipiant, nequeunt ex firma, & stabili idearum constantia dependere. Sed nec partium, vt manus, capitis, & digiti habentur ideæ, quod hæc sunt causæ rerum integræ, ac perfectæ, & totas species, formasque omnibus suis partibus expletas producant. Amplius ideæ non sunt positæ compositorum, vt hominis sapientis, quia ideæ sunt simplices, & simplicem cuiusque substantiam exponunt. Hinc fit, vt quæ ex generum dissimilium coitione nacta sunt generationem, vt muli, nequeant in eis numerari, quorum ideæ supponuntur. Adde quod hæc omnia sunt opera naturæ iniuria affectæ, nec omnino secundum suas rationes procedentis. Qua ratione illud quoque effectum est, vt res viles, & quæ sunt ex materia putrescente, careant ideis, nam Academici has esse naturæ errores materiae vitio magna ex parte nascentes crediderunt, illasque iccirco indignas diuinæ Mentis cognitione per proprias ideas iudicauerunt. Quinetiam cuncta accidentia nequaquam possunt eorum esse, quorum sunt ideæ, nam quæ substantiarum sunt proprietates, veluti risibilitas; & quæ ex plurium temperatione oriuntur, vt colores, odores, & saporés, sunt ideis destituta; & hæc quidem ad earum rerum ideas reuocantur, ex quarum concordia emanant; illa verò ad eorum, quorum dicuntur proprie-

proprietates. Ergo relinquitur, vt vnà cum Syriano conclu-
damus ideas esse substantiarum perfectarum, & eorum acci-
dentium, quæ ad harum substantiarum perfectionem confe-
runt, vt scientiæ, & virtutis. Enimuerò ideæ causæ existentes
generatrices, & perfectionis operatrices substantijs essentiam
præbent, ipsasque perficiunt illas ad se conuertendo. Porro
cùm substantia in compositum, & formam diducatur, respuît
Platonici ideam compositi verentes ne si huic ideâ assignent,
eandem materiæ cogantur attribuere, ex qua, & forma com-
positum coalescit. Solius formæ ideam recipiunt, quia idea
est quiditas, quæ tota ex rei forma ducitur ad Platonis, & Ari-
stotelis sententiam. Cæterùm non omnium formarum ideas
esse existimant; enimuerò formarum aliæ sunt singulares, &
quædam vniuersæ; & harum nonnullæ habent rationem ge-
neris, & aliæ speciei; has posteriores esseuerant ideas obtine-
re; Generum verò ideæ ab omnibus Platonis reijciuntur,
& singularium à plerisque. Academici specierum ideas am-
plexantur, quoniam quiditas est speciei propria, & peculiaris.
Genera inquit non capere ideas, propterea quòd idea est
res perfecta, integra, & absoluta, genera autem sunt formæ man-
cæ, diminutæ, carentesque vltima perfectione, quæ ipsis adiun-
gitur apposita differentia. Absurdum esse ponere ideas singu-
larium ab horum plerisque ita ostenditur. Quæcunque spe-
cie sunt inter se diuersa, ob idearum varietatem inter se diffe-
runt, sed singulares formæ solo numero differentes nõ distin-
guuntur specie, non igitur singulæ formæ ad singulas ideas re-
feruntur. Addunt vnicam ideam posse multas formas singu-
lares repræsentare, quare hac excepta cæteras fore superua-
cua, quod magnam continet absurditatem. Rursus hoc mo-
do argumentantur, quicquid propriam habet ideam, est per
essentiam immutabile, quia idea est causa prorsus immobi-
lis, sed singula indiuidua nõ sunt huiusmodi, quin immo ma-
xima illorum pars in multas cadit mutationes; non igitur sin-
gularium propriæ sunt ideæ. Præterea illud sequeretur absur-
dum, quòd idea nunc quidem esset exemplar, singulari scili-

H cet, ac

cet, ac imagine in ratione rerum extante; nunc verò minime, ipso nempe singulari è rerum natura sublato. Amplius idea est rei quiditas, at hæc speciei, non singularis propria censetur; non igitur formæ singulares sibi possunt ideas peculiare vendicare. Postremò his omnibus adiungi potest testimoniũ Aristotelis lib. 1. postnat. 6. afferentis Platonem præter sensibilia, & ideas res mathematicas medias posuisse, à sensibilibus hoc differentes, quòd perpetuæ, atq; immobiles sunt, ab ideis autem hoc, quòd ipsæ quidem complures similes sunt, idea autem ipsa est vna solùm, nec plures ideæ possunt haberi, quæ inter se gerant similitudinem secundum diffinitionem. Sed de ideis hæc sufficiant. Nunc quoniam iam satis in secundo Diuinitatis gradu sumus commorati, ad tertium, quem tenet Anima mundi, descendamus.

*Ex Mente Anima procedit, qua regitur tota hæc
vniuersitas. Cap. XII.*

Vniuersis rebus perfectis certam quandam à natura inditam esse effectiõnem, cuius auxilio aliquid ex se gignunt; partim simplicia, partim concreta corpora attestantur, ex quibus singulis aliquid demittitur, cuius mox fit communicatio ijs omnibus, quæ sunt propinqua. Itaque cùm Mens sit omnium rerum creatarum perfectissima, ab ea posuerunt Platonici Animam, qua tota hæc regitur vniuersitas, proximè, ac sine ulla ipsius iactura emanare. Rationes, ex quibus Plato, & Academici effici posse opinantur vnam esse mundi Animam omnia formantem, cuncta animantem, multæ sunt; ego ne videar prolixus, pauca, & potiores breuiter commemorabo. Principio cùm nefas sit, quicquam nisi pulcherimum facere eum, qui est optimus, atque nihil eorum, quæ secundum naturam aspectui subiecta sunt, si expers intelligentiæ sit, intelligente alio totum toto pulchrius unquam sit, Mens verò alicui sine Anima dari

non possit, hac ratione opifex mundi, qui summa præditus est bonitate, Mentem Animæ, & Animam mundano corpori dedit, totumque mundum ita constituit, ut pulcherrimum natura opus, optimumque foret. Amplius Anima sublata non apparet, qui mundus possit esse compositum uerè unum, & quomodo elementorum vniuersitates sibi vicissim contrariæ, & plurimum depugnantes possint sic aptè inter se conciliari, ut non facillè queant dissipari. Deinde si parius mundus, homo scilicet, & alia quamplura corpora in uniuersitate spectantur ea sorte genita, ut ipsorum partes animæ uinculo sint inter se coniunctæ, nemo profectò non iudicabit flagitiū partes magni mundi inter omnia corpora sine controuersia primas tenentis nulla animæ ui inter se cohærere. His illud addatur, quòd uiuentis opificis proprium opus est in uiuis numerandum, mundus ergo, cuius effectrix est prima uita, primaque Mens, Animã, quæ sibi uitam impertiat, habeat oportet. Præterea hanc tam clarè asserunt animalia, quæ ortu spontino gignuntur, ut magna sit illius hominis imperitia, qui hanc explodat ex naturæ constitutione. Non enim caliditas, cæteræque elementorum qualitates (quòd nihil agit ultra gradum proprium) quicquam conducerent ad horum corporum generationem, nisi hæc Anima per omnem naturam innecta, & cum his qualitatibus copulata generatricis munere fungeretur, cunctaque produceret, quæ de putri materia prouenire dicuntur. Hanc testantur admirabiles supra naturam elementarem effectiones in lapidibus, metallis, & herbis deprehensæ, nam Achates quòd uisum foueat, uenenum obundat, ac uires, sæcundiamque præstet, ab hac nanciscitur. Corneola, quòd sistat sanguinè, & iram cohibeat, huic fert acceptum. Demum in hanc causæ sunt conijciendæ omnium operationum planè superantium elementorum temperationem, quas ipse casus, euentusque rerum declarauit in mistis inueniri. Zeno mundum esse animatum his confirmauit. Quod ratione utitur, id melius est, quàm id, quod ratione non utitur, nihil autem mundo melius, ratione igitur mūdus utitur,

neque Anima caret. Rursus nihil, quod animi, quodque rationis est expers, id generare ex se potest animantem, competentemque rationis, mundus autem generat animantes, competentemque rationis, animas est igitur mundus, composque rationis. Hanc sententiam Plato Mosis forsitan præceptis eruditus (ex his namque Platonem multa didicisse Philostratus, atque alij fuerunt attestati; & Numenius Pythagoricus scripsit Platonem esse Mosem atticè loquentem) quibus illud demandatum est, Spiritus domini ferebatur super aquas, hoc est ut Ægyptij interpretantur, Anima domini mouebatur super materiam, primus omnium apud Græcos diuulgauit, nam ante huius tempora fuit apud Græcos opinio à Thaletis usque ducta temporibus Deorum omnia esse plena, Deumque substantiam omnem permeare, & per naturam cuiusque rei pertinere, quæ opinatio multorum philosophorum scholas operpleuit, illique Zeno, Strato, Chrysippus, & cæteri Stoicæ familiaris philosophi suam assensionem accommodauerunt. Enimvero hi tamen mundum esse animatum arbitrarentur, at tamen inter Deum, & Animam mundi nihil differre crediderunt. At Plato Deum existimans (quod Aristoteli vehementer fuit probatum) nullis negotijs implicari, Animam mundi induxit per omnia pertinentem, & cuncta inter se conciliantem; quæ quoque fuit Indorum opinio, qui cum mundum animalia cuncta producere animaduertent, ipsum esse verè animal sibi persuaserunt. Atque hæc est illa Anima mundi, quam tãt faciunt Academici, ut illam in numero principiorum rependant, atque in tertio diuinitatis gradu constituent, quamque ut Ægyptij designarent circulum (Porphyrio, & Proclo affirmantibus) literam græcam χ in se complectentem descriperunt, lineis scilicet rectis geminos animæ progressus significantes, quibus ipsa ad superiora, & inferiora procedit; circulo autem vitam illius uniformem, qua à se ipsa mobilis est, & à se ipsa incipiens ad se ipsam conuertitur.

Sententia

*Sententiæ Platonis explicatio, qua asseritur Animam
ex diuidua, indiuiduaq; substantia esse com-
positam. Cap. XIII.*

ANIMAM vniuersi tradit Plato in Timæo totius mundi fabricatorem ex substantia, quæ indiuidua est, & quæ semper vniusmodi, suiq; similis, & ex ea, quæ circa corpora diuidua, composuiffe, eamq; in mundo conclusisse, & vt dominam, atque imperantem obediēti corpori præfecisse. Quid sit hæc indiuidua, diuiduaq; substantia Platonis doctrinæ interpretes sunt inter se discordes. Nonnulli substantiam animæ mathematicam existimantes illam mediam fecerunt inter naturales res, & illas, quæ sunt supra naturam, atque hi sunt inter se diuisi, nam Aristander, & Numenius, & quicumque animam numerum esse voluerunt, ex vnitatem tanquam ex indiuisibili, & ex interminata dualitate tanquam ex parte diuisibili ipsam constitutam esse dixerunt. Quicumque autem geometricam essentiam animæ dederunt quemadmodum Seuerus, ex distantia, & puncto illam composuerunt hoc quidem indiuiduo, illa verò diuidua. Alij animæ substantiam naturalem esse putantes, vt Plutarchus, & Atticus, ex duabus partibus animam composuerunt vna rationis experte, altera diuinitatis competente, hac quidē ornante, illa verò subiecti vicem obtinente, nominaruntq; irrationalem animæ partem substantiam diuiduam, & illam, quæ diuina est, essentiam indiuiduam. Sunt alij, qui altiùs ascendere sunt conati, vt Theodorus Asinæus, qui Antonio Ammonij discipulo referente hanc opinionem apud Porphyrium reperiri, & ex Perside originem habuisse prodidit: Hæc verò opinio duas ponit Mentem anima ipsa superiores, alteram quidem vniuersalium ideas in se continentem, alteram verò particularium, & harum mediã statuit animam tanquam ex vtrisque constitutam. Plotinus verbis Platonis varias varijs in locis adhibuit explanationes, in quibus

vna lib. 1. de essentia animæ scriptis mandata affirmat singulas animas rationis compotes in mundo intelligibili vitā degere beatissimam, nulliusque corporis ministerio addictam, inde verò in hunc mundum, quem habitamus, profectas corporibus vti, & per corpora diuidi. Enimverò quanquam animæ in mundo intelligibili commorantes ex nullis locorum intervallis distantiam patiantur, sintque impartibiles, & indiuiduæ, nihilominus illinc demigrantes possunt corporibus coniungi, & non nihil partitionis accipere, quippe illis natura quædam diuisionis capax est ingenerata. Ceterum minimè credendum est animas totas, & ex omni parte esse diuiduas, quandoquidem non totæ ex mundo intelligibili decedunt, sed aliqua ipsarum pars illic stabilis, firmaque manet, quæ quòd ad inferiora minimè delabitur, nullam potest subire partitionem. Quando igitur Plato inquit animam ex essentia quadam indiuisibili, & quadam circa corpora diuisibili constare, idem dictu est animam constitui ex essentia partim apud superos permanente, partim ad inferiora vergente, & ea quidem conditione vt simul & inde pendeat, & se interim ad hæc vsque propaget, haud secus atque lineæ, quæ à centro ad circumferentiam productæ à centro neuiquam discedunt, tametsi attingant circumferentiam. In altera expositione lib. 2. de essentia animæ literis consignata Plotinus cõstituit duo summa rerum genera, vnum earum, quæ primò, & per se sunt diuisibiles, & suapte natura dissipationi subiectæ quarumue pars nulla eadem est alteri parti, vel toti, & in quibus pars necessariò minor est toto: Huiusce generis sunt omnes in sensum cadentes magnitudines, quarum quælibet proprium locum occupat, neque fieri potest, vt vna, & eadem simul pluribus in locis consistat. Ad alterum res intelligibiles reuocantur, quæ semper eodem modo se habent, & quarum essentia his vicissim est opposita: Nullo enim modo partitioni subiectæ sunt, partibus omnino vacant, non indigent loco, & nullis rebus inhærent vel secundum partes, vel secundum tota, vt pote quæ quasi rebus cunctis simul incumbant, non quidē

vt ab eis sustineantur, sed quoniã cætera seorsum ab ipsis esse neque valeant, neq; velint. Inter hæc genera anima iuxta Plotini sententiã veluti media est interpolita vtriusq; generis cõditiones participãs. Hęc namq; cùm ex mũdo intelligibili, & indiuisibili proficiscatur, munere afficitur indiuiduitatis; & quoniã ad alterã naturã progreditur circa corpora oĩno partibilẽ, compos euadit diuiduitatis: Neq; tamẽ sic est partibilis, vt hæc, & impartibilis, ut ille, sed diuidua quidẽ, quia singulis partibus eius, in quo est, seipsam communicat; indiuidua verò, quoniam tota est in omnibus, & in qualibet ipsius portione est tota. Hoc igitur est (inquit Plotinus) quod diuine, licet obscure dicitur à Platone hunc in modum, *Mundi artifex ex essentia impartibili, eodemq; modo semper habente, & essentia, quæ circa corpora fit partibilis, tertiam quandam ex ambabus commiscuit essentia speciem.* Tertia Plotini explicatio à Proclo recitatur in Timei commentariis. Hęc ponit animam mediam inter sensum, & mentem, inter hanc indiuiduam, inter illum circa corpora diuisibilem. Procli est opinio in huius loci enarratione indiuiduam substantiam à Platone nuncupari mentem ab anima participatam, quæ cùm sit intelligibilis, simplex, & sempiterna, in nullas partes distribuitur: Diuiduam circa corpora appellari uitam corpoream ab anima procedentem, quæ diuidua est, & in corpus penitus immersa: Inter hanc verò, & illam animam ueluti mediam interijci, quod à Proclo, & cæteris Platonice pluribus argumentis mōstratur. Adiungit Proclus hæc tria mentem, animam, & uitam corpoream inter se perinde se habere, ac Sol, lumen, & splendor se habeant inter se, enim uero Mens habet rationẽ Solis, anima luminis à Sole defluentis, & uita splendoris ex lumine manantis. Eadem potest uideri Theodori Solensis, & Iamblici explanatio, quorum ille inquit: *Mens est quidem sine respectu, habitudineq; uita autem, quæ circa corpus uersatur, ad illud habet habitudinem, mediã uerò est anima mediã quodammodo particeps habitudinis.* Iamblicus autem, *Mens, ait, abstracta est, & que separata; uita corporeæ moli addicta; & anima mediã separata*

ta simul, & applicita. Hæ sunt Platonis decreti uariæ explanationes, ex quibus quænam propius accedat ad Platonis Mētem, sit cuique integrum iudicare. Mihi sanè Procli interpretatio, & secunda Plotini expositio multum approbantur, ex quibus dilucidum est illos falli, qui autumant indiuiduam, diuiduamque naturam animæ substantiam complere, siquidē nulla ratione fieri potest, ut indiuidua natura diuiduæ coniungatur, sic ut ambæ ad vnum quoddam perficiendum conueniant. Inter se enim quodammodo pugnant, plurimumque distant, adeo ut nullo modo coniungi, copularique possint. Cæterum Plato non solum animam ex diuidua, indiuiduaque substantia dicitur commiscuisse, sed ex quinque præterea generibus rerum, hoc est ex essentia, identitate, alteritate, statu, & motu; atque ex numeris, concentibus numerosis, figurarum initijs, & motionum principiis esse concretam diulgauit. Quid fuerit causæ, cur hæc Plato publicauerit, quidue his uoluerit significare, non est opus recensere, cum in promptu sint Procli, Chalcidij, Ficini, & aliorum Platoniorum commentarij apertè hæc omnia explanantes lectitare uolentibus.

*Circa Animam mundi quorundam errores
aperiuntur. Cap. XIII.*

Animam mundi non solum informat regionem elementarem, ut quidam crediderunt, sed præterea corpora cælestia animat, & per totum uniuersum sese fundit, quod Platonis uerba in Timæo confirmant, quæ sunt. *Animam in eius medio collocauit, per totumque tetendit, atque ea corpus ipsum etiam extrinsecus circumtextit, mundumque hunc unum, & solum, solitariumque, & circularem uolui in circulum statuit, qui propter uirtutem secum ipse facile coercere possit, nullius alterius indigens, satisque ipse sibi notus, & amicus*. Et paucis interiectis absolutaque animæ compositione hisce Plato concludit. *At-*

que

que illa à medio per omne vsq; ad celi extrema se applicans, eiq; extrinsecus circumfusa, seq; in seipsam conuertens ita sempiterna, sapientisq; vite in vniuersum tempus diuinum dedit exordium. Ex his sumi potest corpoream omnem naturam vbique similiter ab Anima mundi esse animatam. Cæterum quid sit medium, in quo Anima primùm est posita à Platone, controuersum est: Quidam centrum vniuersi intellexerunt, quod ab omnibus medium mundi appellatur. Multis placuit in cæli machina istud perquirere, quorum sententiæ sunt inter se diuisæ. Ioannes Picus, & alij illud lunam esse exposuerunt, quæ quoniam ex septem errantibus stellis infima est, & elementis proxima, media dicitur inter partem vniuersi cælestem, & elementarem. Nonnulli supremam sphæram maluerunt intelligere, quod asseruerunt rei, ac naturæ medium esse, illique ab Anima primò vitâ suppeditari. Anima namque à Mente proficiscens, & à mundo intelligibili descendens firmamentum, supremamque sphæram primùm animat, inde in cæteras mundi partes suam effundit animationem. Chalcidius, & alij multò probabiliùs, vt opinor, Solem sunt interpretati, qui obtinet rationem cordis, ac per radios vim ex se fundit his inferioribus vitam suggerentem. Hinc fortasse factum est, vt Pythagorici orienti Soli hymnos lyra canerent, & veteres Platonicæ Soli inter cælestia præcipuè colerent. Hinc præterea Plato forsitan adductus Solem aspectabilem Dei filij in aspectabilis filium, & imaginem appellauit; & Plinius lib. 2. nat. hist. prodidit Solem mundi totius esse Animum, ac planiùs Mentem, nam hunc principale naturæ regimen, ac numen credere par est opera eius æstimantes. Nec verò illi sunt audiendi, qui dixerunt hanc, de qua loquimur, Animam mundi esse animam sphærae inerrantis, nam hos magno in errore versari hisce apertissimè monstratur à Platone. *Magnus*, scribit in Phædro, *vtique dux in cælo Iuppiter citans alatum currum primus incedit exornans cuncta, provideq; disponens: Hunc sequitur Deorū, Daemonumq; exercitus per vndecim partes ordinatus: Permanet autem Vesta in Deorum æde sola.* Magni ducis nomine Anima mundi

mundi significatur, quam sequitur Deorum, Dæmonumque exercitus, hoc est vndecim spherarum animæ, quibus innumeri Dæmones obsequuntur ipsarum mandata perficientes. Vesta centrum vniuersi designat, circa quod immobile, & suo in loco perpetuò conquiescens spheræ in gyrum conuertuntur. Ex his planum est illos falsæ sententiæ autores esse, qui ab vniuersitatis Anima singulas spheras vitam accipere crediderunt, quandoquidem inter animas, quæ singulis spheris sunt concessæ, & hanc, quam dicimus Animam mundi, multum interesse ex his clarius est, quàm vt desideret dilucidationem. Mitto interim fieri non posse, vt anima vnica tot separatis corporibus, & in maxima varietate constitutis vitam propriam tribuat, & accommodet. Non est tamen, vt quis sibi persuadeat nos opinari nihil prorsus vitæ ab hac Anima mundo impertiri, quoniam & nos quoque asseueranter dicimus singulas vniuersi partes Animæ mundanæ acceptum ferre, quòd viuant, & spiritum ducant. Verumtamen etsi vniuersis mundi partibus ab ipsius Anima vita præstetur, nefas tamen existimamus animantes propria anima carere, à qua habeant, quòd inter se distinguantur, & in certa specie collocentur. Singulæ igitur spheræ singulas animas habent, & omnibus, quatenus sunt partes vnius vniuersitatis, ab vna Anima mundi vita suppeditatur, quæ non secus est tota in qualibet naturæ corporeæ parte, quàm anima nostra in qualibet nostri corporis particula; qui enim posset vniuersum perfectè connectere, illique motum, ac vitam impertire? Totus itaque mundus vnum est animal, idq; intelligens, & diuina prouidentia constitutū, cuius Anima omnes mundi futuras reuolutiones quasi præsetes in se habet descriptas. Huius diuini animalis motus sunt omnes rerum naturalium effectiones; huius gestus, & quasi sermones sunt oēs mūdane reuolutiones; huius deniq; partes sunt oēs res corporeæ illius ambitu cōprehensæ, in quibus propria quædā Animæ mūdi virtus, & efficacia sic cernitur, vt nemo possit dubitare. Nihil in hoc, vel ex hoc est, aut fit temere, ac fortuitò, sed singulæ res statutis temporibus.

bus constanti ordine ad certum finem referuntur, & propriam perfectionem consequuntur. Enimuerò ex Anima mundana communis quædam vis vegetalis, quam naturam vniuersalem placuit plerisque Platoniorum appellare, in arbore mundano tota vbique vicens pullulat, quæ animabus singulis proprias materias præparat, & tempore definito conseruat, ac in vnum viuentia omnia conciliat. Hanc Pythagorici (testis est Sextus Pyrrhonius) Spiritum nuncupant in animæ modum rebus cunctis infusum. Huius igitur auxilio anima quæque proprium corpus induit, & in illud sub hoc communi lumine propriæ, peculiarisquæ vitæ lumen effundit. Hinc fortasse Socrates in Philebo non potuit intelligere, vnde nos animas caperemus, nisi corpus mundi Animam haberet: Non quia ab Anima mundi defluat anima nostra, sed quoniam illius efficientia hæc corpus inhabitat. Et Mercurius in Pim. posteritati consecrauit ex totius vniuersitatis Anima omnes animas profluere per ipsum mundum distributas, atque circuncurrentes. Neque mirandum est, quomodo hæc omnia possint ab vnica mundi Anima commodè præstari, nam cum perspectum sit facultatem vegetalem multis, diuersisquæ corporis membris virtutes inferere, multò aptius poterit præstantissima mundi Anima omnes vniuersi partes vegetare, in illasquæ tot vires admirabiles infundere. Rursus Anima vniuersi per propriæ essentiæ potestatem sic est domina corporum, vt hæc non aliter fiant, atque disponantur, quàm ipsa perducatur, & gubernet. Quoniam verò id omnibus commune est ad sui similitudinem in agendo contendere, efficit, vt alia viuant, quæcunque per se vitæ sunt expertia, taliquæ vita vtantur, quali & ipsa perfruitur: Quapropter viuens ipsa in ratione tradit corpori rationem veluti suæ rationis imaginem, simulquæ formas omnes corporeas impartit, quarum rationibus ipsa est exornata. Hinc Magi, veteresquæ sapientes cum in Animam vniuersi aciem mentis direxissent, illamquæ animaduertissent vbiq; ductu facilè, pronamquæ esse, atq; ab oibus facilè capi posse, statuas cõdiderunt, quæ facilè pati ab ea possent, &

patiendō animam sibi comparare. Hęc namque omnia fabri-
 cat mirabili artificio ad illorum imitationem, quorum in se
 possidet rationes. Neque censendum est cū per cunctas na-
 turas sese insinuat multiplicem euadere, quia est impartibi-
 lis, indiuidua, semper eadem, suiq̄ue similis, & iccirco est ubi-
 que tota, & integra. Nec præterea existimandum est Animam
 mundi sic ingredi vniversum, illiq̄ue vitam impertiri, vt in
 corporibus contineatur, nam contrā res sese habet, ipsaq̄ue
 corpora sunt in Anima, hęc in Mente, & Mens in Deo; Natu-
 ra enim comparatum est, vt inferiora sint in superioribus,
 quousque ad supremum ventum sit, in quo sunt omnia, ip-
 sum verò in nullo est, & habet omnia à nullo habitum. Itaque
 si hęc verè dicuntur, Anima nusquam est, & ubique est; nus-
 quam est, quia à nullo corpore continetur; ubique est, quo-
 niam vniuersa natura corporea ab ipsa cōtinetur. Porro Ani-
 ma mundum gubernans, suasq̄ue explicans effectiones nulla
 afficitur permutatione, quia cū multò præstantius se habeat
 ad opus proprium, quàm cuiusque viuentis natura ad suum
 peculiare; & hęc neque agendo consultet, neq; diuersa pro-
 ducendo permutetur, absurdū fuerit has mutationes in Ani-
 ma mundi perquirere. Amplius cū per suam substantiam
 vniversum moderetur, illud sempiternè, nulloq̄ue labore gu-
 bernet est necesse, quoniam omne, quod per suam substantiā
 facit quodpiam, quodcunque agit, nullo negotio molitur.
 Itaque illi neentiquam sunt probandi, qui humanā prouiden-
 tiam cum ea, quę est Animę mundi, nituntur comparare, nam
 homines in rebus administrandis consultant, animis laborāt,
 in multis dubitationibus versantur, & à vita felici sæpenume-
 ro coguntur declinare; at Anima totius machinæ naturalis
 cū sit potentissima, atque perfectissima, & illius prouiden-
 tia generalis, ac consummata, extra quam nihil est, quod eius
 imperio repugnet, in diuinæ prouidentię munere perfungē-
 do neque laborat, neque minus efficitur beata. Adde nulla
 consultatione gubernare, nec quicquam curiosè corrigere,
 sed ex sui ipsius ad superna intuitu omnibus mundi partibus
 munera

munera pro suscipientis capacitate contribuere. Huc accedit eam, quò magis in suo se figit intuitu, eò pulchriorem euadere, atque potentiolem, & à superioribus accipientem in inferiora transfundere, & tanquam diuinitus illustratam semper illustrare. Sed cùm de tribus diuinis principijs, generaliq; prouidentia satis dictum sit, nunc de sphærarum, stellarumq; animis, & ipsarum prouidentia differamus.

Singulis sphæris singula animæ sunt tributa, ad quas pertinet prouidentia minus generalis.

Capitulum XV.

V' M' globi istius constitutionis plures numerentur, octo cœlestes, & alij elementares, atque hi globi specie, motibus, & proprietate inter se distinguantur, à ratione non videtur dissentaneum singulis singulas animas destinare, quæ specie, & virtute à se mutuò discrepantes istis globis insideant, atque vitam imperiant. Neq; absona dicimus, aut facimus his animalibus duas formas assignantes, quia vnã constituimus cõmunẽ, Animã scilicet mundi; alteram propriam, illam nimirum, quæ cuiq; peculiariter est dicata. Singulis his sphærarum animis vires duæ ab Orpheo fuerunt attributæ, vnã in cognoscendo posita, altera in corpore animando, quæ ab eodem diuersis nominibus fuerunt nuncupatæ. Cognoscentem enim in elemento terræ Plutonem nominauit, animantem verò Proserpinam; in aqua Oceanum illam, hanc Thetim; in aere Iouem, & Iunonem; in igne Phœnetam, & Auroram; in Luna Bacchum Licnitem, & Thaliã musam; in Mercurio Bacchum Silenũ, & Euterpem; in Venere Bacchum Lysium, & Erato; in Sole Bacchum Trietericum, & Melpomenem; in Marte Bacchum Basareum, & Clio; in Ioue Bacchum Sabazium, & Terpsichorem; in Saturno Bacchum Amphictum, & Polymniam; in octaua sphæra Bacchum Perichionium, & Uraniam; demum in Ani-

in Anima mundi vim priorem Bacchum Eribromum voca-
 uit, posteriorem musam Calliopem. Singulis musis voluit
 Orpheus Bacchum aliquem præsidere, vt hoc vires harum
 animarum diuinæ cognitionis nectare ebrias esse signifi-
 cæret. His omnibus Platonici assentiuntur, ac præterea assene-
 rant spherarum, ac Stellarum animas, & ipsius quoque mun-
 di non solum compotes esse facultatis, qua intelligunt, & ra-
 tione vtuntur, verum etiam vires sentiendi (quamuis à no-
 stris plurimum differentes) habere, quibus humana vident,
 preces audiunt, & cuncta administrant. Cuius conditionis sit
 facultas sensualis his animabus attributa, ex Proclo facile est
 intelligere, qui in com. in Timæum statuit quatuor esse sen-
 suum differentias, in quarum prima sensus continetur, qui
 Mentem imitatur, hic enim, quod sensibilia habeat ingenera-
 ta, neque in aliud ex alio transit, neque ad exteriora se protē-
 dit, sed in seipsum conuertitur, non aliter atque Mens, quare
 potius consensus, quam sensus est nuncupandus. Ab hoc se-
 quitur alius sensus dignitate quidem inferior, & ad exteriora
 sese extendens, uerum actionem ex se promens suis numeris
 absolutam, eodemque modo se semper habentem. Enimvero
 sensus hic quicquid sibi obijcitur ad sentiendum, id simul to-
 tum, atque semper eodem modo compræhendit absque ulla
 penitus perpeffione. Tertio loco is ponitur sensus, qui obno-
 xius exteriorum sensibilibus perpeffioni incipit à passione, &
 definit in actionem, atque cognitionem. Omnium nouissi-
 mus est sensus quidam imperfectissimus, qui, quæ illius est na-
 tura, magnam habet cum passione familiaritatem, nec rerum
 sensibilibus formas compræhendit, sed suaue tantum, atque
 molestum. Primus sensus proprius est Animæ mundi, quo-
 circa mundus sensum habet non uagum, & ex alio in aliud
 permeantem, sed in unum collectum, & in re cognoscenda
 actu absoluto, totumque simul permanentem. In hoc præte-
 rea idem est sensus, sensibile, atque sensio, non secus atque in
 Mente ipsius conditricæ, cuius est imago, idem est res intelli-
 gens, intelligibile, atque intellectio. Porro mundus veluti

vnius

vnus corporis amplexu omnia in se coercet corpora particu-
laria, eodē modo unico sensu immateriali, & indiuiduo om-
nes continet sensus, illiusq; ministerio & omnes sensiles qua-
litates, & omnium sensilium substātiās planè cognitās haber.
At forsitan quæres quid intersit inter hunc sensū, & intellectū
in substantia cognoscenda. Dicendum est mundi sensum sub-
stantiam cognoscere in re subiecta existentem, & hanc intel-
lectu compræhendi à subiecto absolutam. Rursus obijcies
Platonem in Timæo asseuerare opificem mundi summa cum
æqualitate mundum tornasse, nec oculos, aut aures illi dedif-
se, quòd extra mundum nihil esset, in quod oculi, aut aures
intendi possent. Respondendum est Platonem non omnem
sensem è mundo tollere, sed patibilem, & foras sese exerentem,
atque per uaria corporis instrumenta distributum. Sphæ-
rarum animæ secundam sensus differentiam sunt sortitæ. Cor-
pora etenim ipsarum cū partes sint uniuersi, & aliquid ex-
tra se habeant, sensum requirunt, qui neque in seipsum tan-
tū reflectatur, sed in aliud transeat, & pertineat per uniuersum.
Porro cū sint æterna, & nulli mutationi peregrinæ ex-
posita, ratio postulat, vt sensum sibi vendicent, qui sit absque
aliqua passione, & agendo ad externa protendatur. At verò
animalia, quæ in generatione versantur, tertium sensum obti-
nent ex actione, atque passione commistum. Quartus, & no-
uissimus, qui ad naturalem sympathiā proximè accedit, plan-
tis est ascriptus, cuius ope ad se alliciunt quicquid ipsarum
naturæ est familiare. Atqui de his hætenus. Sphæras cœlestes
esse anima præditas certius est, quàm vt in hoc exponendo
longior ponatur oratio, nam hoc tanquam exploratum vete-
res philosophi acceperunt, Platonici retinuerunt, & Peripa-
teticī comprobarunt. Addiderunt Academici has cœlestium
globorum animas, ipsamq; Mundi Animam in vnum cho-
rum nouem musarum conspirare, quarum harmonicis con-
centibus cuncta absoluuntur, hisq; musis Apollinem, hoc
est Mentem, quam hoc nomine appellant, præesse. Vnde Py-
thagoras cœlum Dei lyram nominauit, ad cuius harmoniam
cuncta

cuncta numerosè canunt. Quinetiã dixerunt ab Anima mundi veluti totius vniuersitatis musa cantus fundi ex gutture naturæ, & in cœlorum fidibus neruos pulsari. Naturam canere, & totam illius machinam generali concentu ex multis cantibus, modulisq; composito personare finxerunt, quia omnes ipsius rationes certis, definitisque temporibus euoluuntur, & pariter reuoluuntur. Idem affirmarunt tangi chordas cœlestis lyræ, quòd stellarum errantium, & inerrantium cursus tam bellè conficiuntur, & numerosè moderantur, vt dulcem videantur efficere harmoniam ad perpetuam naturæ cantus concordiam institutam. Nunquid verò elementorum sphaeræ animas obtineant, non nihil habet dubitationis, at inquit Platonici, si horum naturas paulò accuratiùs voluerimus contemplari, hoc erit euidentius, quàm vt possit in dubium venire. Illud omnibus compertum est, vbi generatio, nutritio, & accretio locum habet, ibi animam adesse, cuius hæc sunt officia, ergo cum ex proprijs terræ seminibus arbores innumerabiles, & animantes quamplurimi oriantur, alantur, & adolescant, nemo illam viuere hæsitabit. Licet enim oculis intueri in dies singulos permulta animalia absque vilo proprio semine, sed tantùm ortu spontali de materia putrente in terra, & in aqua prouenire, atque plantas plurimas sine semine, & germine multis in locis pullulare. Ex quo factum est, vt Phænices, & Aegyptij, quibus hæc omnia erant perspectissima, ausi sint astruere omnia animantium genera agente Solis vi ex terræ visceribus fuisse producta. Quinetiam Arabes quidam philosophi non ineruditi post miranda aquarum diluua animalia perfectiora, & ipsum hominem eodem modo posse procreari existimarunt. Hæc omnia terrenæ animæ beneficio gigni, & viuere id nobis est argumento, quòd stirpes quandiu terræ radicitus hærent, tandiu crescunt, & muneribus vitæ funguntur; extirpatæ verò extenuantur, & emoriuntur. Præterea cum corpora concreta exiguas mundi portiones viuere sit depræhensum, quis non putet flagitium terram tam ingentem vniuersi partem esse animæ expertem, nullasq;

perfi.

perficere vitæ functiones? Quòd si quis obijciat in corporibus compositis anima præditis venas, neruos, variaque instrumenta reperiri, quibus foris dantur animæ effectiones, hic si terram diligenter inspiciat, sine vlla dubitatione intelliget illam esse maiori varietate distinctam: Huic denique rationem animi inesse colligitur ex his lib. 14. secretioris secundum Ægyptios philosophiæ cap. 10. Primum quòd ipsa accrescit, montesque congregat, atque eisdem dat incrementum: Deinde quòd in medijs montibus meatus plurimi sunt interiecti, & concauitates, riuique, & alia quædam per animum, qui eiusmodi formarum caussa est effectrix. Postremò quòd terræ ratio formatrix interioribus operationibus secundum naturam sibi similem efficit arborem, arborique ramum, postquam excisus est. Hæc enim sunt vitæ opera, quæ nisi ab eo, quod est vitæ particeps possunt exerceri. Ergo si terræ infimæ (vt ita loquar) vniuersitatis feci anima est tributa, vt etiam Indorum sapientes confirmant, quid erit absurdi sentire aquam, & aerem partes mundi multò præstantiores vitam agere perfectissimam? Demum elementorum animæ liquidò monstrantur ab eorundem descensu, & ascensu. Hi motus de sententia Ficini lib. 4. theol. animæ adminiculo efficiuntur, quæ vt magnes ad se allicit ferrum, eodem modo & ipsa globi sui particulas ad se dicitur reuocare. Atque hinc fit, cur motus lapidis descendens quò magis terræ appropinquat, eò sit incitator, & motus ignis sese sursum efferentis, quò cælo redditur propinquior, eò celerior efficiatur, quoniam anima spheræ cominus trahit vehementius, suasque vires magis exercet, quàm eminus. Ex his concludendum est singulas spheræ siue immortales, siue caducas sibi proprias animas vendicare, quæ vitam subministrent. Ad has animas, & illas, quæ stellis itinerantibus sunt ascriptæ, inquit Platonis doctrinæ sectatores minus generalem prouidentiam pertinere, quæ secunda à Plutarcho ponitur, quippe harum quælibet omnibus caducis certè prospicit, omnia tamen minimè præstat, sed tantum quæ ad propriam ipsarum naturam sunt accommodata. Elementorum,

K torum,

torum, & cœlorum animas ex se multas fundere opportunitates in his rebus gubernandis, quæ mundi amplexu continentur, tam certum est, ut qui ambigat, omnium sit imperitissimus. Has apud Platonem in Timæo Deus pater sic fuit alloquutus: *Sed adhuc quid subiiciam cognoscite: Tria adhuc genera mortalium nobis generanda restant, absque horum generatione cœlum imperfectum erit: Omnia enim animantium genera nō continebit, contineat autem oportet, si est mundus omnino perfectus futurus. Hæc si à me fiant solo, vitæq; donentur, Dijs adæquabuntur. Quapropter accedite vos secundum naturam ad animantium generationem, ita ut vim imitemini meam, qua in ortu vestro sum usus. Atque eius quidem animalis, quod in ipsis tale futurum est, ut cum immortalibus appellatione conveniat, diuinumq; vocetur, principatumq; teneat, & iustitiam simul ac vos vltro colat, ego vobis semen, & initium tradam: Vos cætera exequi par est, ut immortalis naturæ mortalem attexentes faciatis, generetisq; animalia, subministrantesq; alimenta augeatis, & consumpta rursus reficiatis.* Hæc igitur ubi cœlestes animæ intellexerunt, nihil fuit illis antiquius, quam Dei patris mandata persequi diligenter. Itaque ab elementorum mole ignis, aeris, aquæ, & terræ particulas ad usuram definiti temporis mutuatae in eandem aliquando redituras, easq; inter se varijs, mirisq; modis commiscentes triplex animalium genus effinxerunt, volatile scilicet, aquatile, & pedestre; atque humana corpora figurantes illis hominum animas extrinsecus circundederunt, incolasque fecerunt totius orbis terrarum. Neque solum hæc opera sunt molitæ, verum etiam horum omnium curationem susceperunt, & quæcunque putarunt fore illis ad cultum, & vitæ diuturnitatem necessaria, liberaliter subministrarunt. In hac autem curatione rentur Platonici stellas neque omnia facere; neque ubi efficiunt, omnino, & per se solas agere; & multa præterea significare, in quibus efficiendis ipsæ nihil afferunt adiumenti. Multa significant ob admirabilem rerum connexionem, quæ tam aptè, congruenterque sunt inter se colligatae, ut vna commodè possit significare quid alteri sit euerturum. Et sanè si quis potest animalis

malis mores, & naturam ex fronte, oculis, vultu, corporeque pernoscere, quid erit absurdi stellas præstantissimas mundi partes plura ex his significare, quæ mundi partibus inferioribus possunt euenire? non enim maior est partium animalis conspiratio, quàm mundi partium connexio. Itaque stellæ, stellarumque motus, & aspectus sunt veluti futurorum literæ, & significationes in cælo descriptæ, quibus cognitis de futuris promptum est diuinare. Hæc verò, quæ à stellis significantur multa quidem sunt, sed omnium maximè actiones humanae, quæ quoniam hominum consilio, proq; illorum arbitrio perficiuntur, interdum fit, vt signa ipsa falsa sint, plenaque erroris. Has stellarum significationes non homines, quibus cælestis liber neutiquam patet legendus, sed Dæmones quibus tota cæli literatura est perspecta, possunt cognoscere, quod Origenes asseruit, & Plato in Timeo his confirmauit: *Quid fiat, inquit, vel significetur ex cælestium habitudine, tentare vanum est sine diligenti simulachrorum illorum inspectione: Omnia verò illa perspicere non nostrum, sed Dæmonum est: nobis enim nec ætas, nec oculus, nec ingenium suppetit.* Neque verò omnes Dæmones rerum futurarum prædictioni possunt inservire, quoniã, qui vel in aere habitant cælum attingente, vel hunc infimum incolunt terras complectentem, dedecet ex cælorum inspectione hæc nostra futura præsentire, illos quidem, quia diuinarum rerum contemplatione fruente turpe est mortalium diuinationes tractare: hos, quia cum hæc nostra administrant, par est potius ex his, quæ rerum caducarum sunt propria, quàm ex cælestibus euentorum argumenta venari. Quapropter superest solum Dæmones, qui inter hos, & illos sunt interiecti, rerum cælestium esse spectatores, & ad hoc munus diuinandi peragendum accommodatos, atque ab his homines aliquando (vt ait Origenes) rerum futurarum prælagitationes accipere. Quicumque igitur putant ex cæli inspectione sibi posse comparare certam, & exploratam futurorum præcognitionem, falsam habent opinionem. Eueniunt sanè interdum, quæ Astrologi fœre yaticinati, sed cum multò fiat plura, quæ

ab illis prædicta non eueniunt, concludendum est eos temere, ac fortuitò incidisse in veritatem. Istud complures homines clari, & Astrologicis institutionibus exculti pro comperito habuerunt, nam Eudoxus Platonis auditor vir inter Astrologos eruditione, & doctrina præstans scripsit Astrologis in prædictione, & notatione cuiusque uitæ ex natali die non esse credendum. Archelaum, & Cassandrum præstantissimos suæ ætatis Astrologos prædictionis genere nūquam vsos fuisse legimus. Scylax Halicarnasseus excellens in Astrologia totum genus prædicendi reiecit, quod quoque Panetius illius familiaris repudiauit. Eiusdem opinionis fuit Phauorinus philosophus, cuius docta, & egregia dissertatio extat apud Aulum Gellium lib. 13. noct. atticarū cap. 1. in qua damnantur, & irridentur illi, qui sese Chaldæos, seu Genethliacos appellant, atque ex motibus, positionibus stellarum dicere posse, quæ futura sunt, profitentur. Atque sanè tantum abest, vt explicata futurorum præsentio certa sit hominibus, vt multis Deorum, & Demonum (affirmat Porphyrius in lib. de oraculis) prorsus incerta sit, plurimisque ambagibus referta. Porro stellæ, & stellarum animæ faciunt quæcunque corporis sunt propria, atque ea conditione, quæ est communis, & generalis, quæque ab his, quæ nobis sunt propinqua, potest impediri; non enim per se solæ quidquam possunt efficere, in mundo sublunari, sed expostulant causarum secundarum, & primarum ministerium, quod multis, variisque mutationibus expositum potest interrumpi; ac sæpenumero vtuntur Demonum famulatu, qui non solum Deo summo rerum omnium opifici famulantur, verum etiã pedissequi sunt Deorum, qui stellis præsunt, & orbibus vniuersi, quorum mandatis satisfacientes his omnibus prospiciunt, quæ à mundo complectuntur. Sic igitur inferiora cælestium Deorum vires per medios Demones nanciscuntur, & in se recipiunt. Nec animalia modò, sed etiam stirpes, & plantæ ita generantur, vt hæ quidē huius, illæ verò illius imagine figurentur. Immo multiplices virtutes pro Deorum, Dæmonum, stellarumque varietate ad lapides, &

des, & metalla Plotino, Proclo, & alijs placuit deriuare, & in
 ijs occultæ facultatis, per quam supra elementares materiæ
 qualitates agere dicuntur, causam esse positam existimare, vt
 quòd Iaspis sanguinem cohibeat; quòd Pœonia collo suspen-
 sa caput corroboret; & quòd Ebenus suo contactu quicquid
 est maleficij procul auertat, ad varias Deorum facultates per
 varios Dæmones his rebus consignatas est reuocandum. Hęc
 verò munera, quæ à cœlestibus proueniunt, haud quaquam
 talia, qualia in ipsis reperiuntur, in his mortalibus possunt sus-
 scipi, sed teste Plotino lib. vtrum stelle aliquid agant, multum
 degenerant, & à propria natura dimouentur, quod vel exem-
 plo huiusce nostri ignis potest declarari, qui licet à cœlesti sit
 procreatus, attamen magnam habet cum eo dissimilitudinē;
 etenim æthereo nihil est constantius, nostro nihil inconstan-
 tius; ille nullius rei indigens alimento semper vitales nobis
 impertit utilitates, hic valde noxius quòcunq; peruadit, om-
 nia deuastat, & nisi alatur, permanere non potest. Et vt paucis
 multa complectantur, omnia, quæ insunt cœlesti, naturam ha-
 bent diuinam, nullaque labe contaminatam, quæ verò no-
 strati sunt concessa, naturam sibi asciscunt mortalem, & mul-
 tis vitijs deprauatam. Causæ istius degenerationis sex à Iam-
 blichò, & à Platoniceis commemorantur. Prima, quoniã quod
 manat à causâ superiori eo ipso quòd fluit, iacturam facit
 propriæ perfectionis, quandoquidem recedit ex eo loco, qui
 illius salutem optimè conseruat. Secunda, quia res in subie-
 cto viliori susceptæ viliores, deterioresque redduntur. Alte-
 ra, quoniam quicquid recipitur, pro rei accipientis conditio-
 ne suscipitur, quare cum hæc mortalia sint à rebus cœlestibus
 multum differentia, necessariò quicquid ipsis tribuitur ab
 æthereis corporibus, modo diuerso suscipitur, atque à sui
 ipsius natura maximè dissidens efficitur. Quarta, quòd hæc
 caduca accipiant multa inter se repugnantia, & cœlo minimè
 congruentia, ex quo euenit, vt munera cœlestia ipsis tributa
 inficiantur, & alterius rei admistione in deterius labantur.
 Quinta, quoniam subiecto perpetente vires cœlestium suscipiun-

piun-

piūtur. Postrema, quòd ex omnibus à subiecto comprehensis, aliud quiddam maximè diuersum resultat. His omnibus fit, vt ea, quæ apud superos bona sunt, in nobis sæpe mala euadant, atque prauas subeant cōditiones. Verumenimvero stellæ fixæ, & errantes tametsi multum faciant ad mundi salutem, & curationem, non omnia tamen ab illis efficiuntur, vt multi Astrologi peruersè sunt opinati, qui Chaldæorū, Aegyptiorū, quæ nūgis irretiti tradiderunt stellas viribus quibusdam occultis, & suis motibus facere non solum inopias, & diuitias; prosperamque valetudinem, & aduersam; verum etiam turpia, & pulchra; vitia, & virtutes; & omnia insuper, quæ his caducis cernuntur euenire; siquidem stellæ pro locorum mutatione, & aspectuum varietate multas, & contrarias naturas induentes modò beneuolæ nobis efficiuntur bona tribuentes, & modò maleuolæ malis onerantes. Principiò Astrologi falsa opinione, & errore duci ex eo vel in primis ostenditur, quòd ipsi existimantes se posse defendere summam cœli dignitatē, si illud fontem, & principium constituent, ex quo omnia defluant in hæc caduca, & mortalia, tantum abest, vt istud conficiant, vt contrà cœlum omni turpitudine fœdent: Ratio est in promptu, quoniam quicquid sceleris editur à nobis vitio prauæ voluntatis, & quicquid monstri in natura accidit inordinatione flexibilis, commutabilisque materie, id totum sideribus conantur attribuere; ergo quomodò quis poterit tueri cœlorum dignitatem, si omnia flagitiosa, & monstrosa quæq; ad ipsos referuntur? Et si omnia celitus immittuntur, & necessariò eueniunt, cur homines sepe numero deliberare, & consultare de officio solent? Et si mores, ac virtutes à stellis habemus, quid est, vt eas consuetudine, educatione, atq; exercitatione adipiscamur? Iusti namque, temperantes, fortesq; efficiuntur, cum ea exercemus, quæ iusta, quæ temperata, quæque fortia existunt. Amplius quis risum teneat audiens stellas facere bella, seditiones, urbium euersiones, & regnorum commutationes? quippe horum in causa sint odia, iræ, regnandi cupiditas, & amor ipse iustitiæ. Sed Plotinum audiamus, qui

qui loco supra citato contra huius vanitatis assertores incertamen descendit illos interrogans nunquid stellæ sint animatæ, an potius anima careant: Si hoc dixerint, vsque ad corporum nostrorum naturas tantum actiones suas, & munera propagabunt, in ijs autem, quæ propria sunt animæ, nullum imperium habebunt, quoniam quicquid agit in animã, per animam agat est necessarium; quomodo igitur poterunt efficere alios sapientes, alios ignorantes, & alios diuitijs affluentes, alios in paupertate degentes, & cætera quæ nullo modo ex ipsa corporum mixtione causam, per quam fiât, habere possunt, veluti quod talem habeas fratrem, talem filium, & vxorem, atque quod aliquando res tibi prosperè succedant, & aliquando bona eripiantur? non enim quæ ratione, consilioque geruntur, qualia sunt nostra, decet disponi per corpora inanimata. His addo, quod si stellæ sunt anima carentes, impulsu naturæ suas profunderent effectiones, ergo non magis quæ ratione vtuntur, quàm quæ viuunt, aut sensus habent, vi corporum cœlestium agitentur, nec stellæ magis in hunc, quàm in illum suam vim exercerent. Quod si concedant, vt vel inuiti concedere coguntur, quid est, vt doctissimè dicebat D. Augustinus lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 7. cur tritici grana eodem tempore sata non simul radices agant, & à terra pariantur? & quæcunque eodem tempore germinant, non simul pubescant, & flauescant? Quid est præterea, cur vno, eodemque temporis puncto nati dissimiles & naturas, & casus habeant? Proclum, & Euristhem Lacedæmoniorum reges geminos fratres fuisse, atque hos nec totidem annos vixisse, (anno enim Procli vita breuior fuit) & alterum alteri rerum gestarum gloria præstitisse ex historijs didicimus. Sin autem sint animatæ, agantque consilio, quod Albumasar, Zaeles, & Hali Astrologi non obscuri nominis confirmant, dicant amabò quidnam iniuriæ à nobis acceperint, ut nobis sponte quotidie noceant? præsertim cū in sede diuina positæ sint & ipsæ diuinæ, neque omnino ex humana siue prosperitate, siue aduersitate boni quicquam, vel

mali

mali illis accedat. Dicent fortasse stellas non sponte talia facere, sed locis, figurisque coactas. Verum quomodo loci, & figuræ, quibus nulla agendi facultas est concessa, stellis queunt vim afferre? Ad hæc si stellæ compulsæ talia efficerent, oporteret omnes, dum in eisdem locis, figurisque consistunt, eadem suppeditare, quod ab illis minimè conceditur. Rursus ridiculum est sidera secundum quamlibet cæli portiunculam, quam percurrunt, alterius fieri, atque alterius naturæ, aliaque; rursus, & alia exhibere, quasi Cameleontis instar nihil habeant constantis, stabilisque naturæ. Amplius quis audeat affirmare stellas uagantes aliam habere naturam cum exoriuntur, atque sunt in angulis, & aliam cum occidunt, & ab angulis declinant? eodem namque tempore idem planeta nobis est in angulis, & gentibus loginquis declinat, atque contra; uarias igitur eodem tempore naturas sibi uendicabit. Demum si uerè diceretur stellas habere ex locorum mutatione, quod nunc bona, nunc mala exhibeant, ipsa siderum conditio inter omnia corpora esset infimæ fortunæ, & nullius ferè dignitatis. Hoc inde intelligitur, quoniam ex progressionem à seipsis diuersæ efficerentur, quod in animalibus caducis, quæ omnium maximè sunt mutationibus exposita, minimè cernitur; & præterea effectiones, quas perficiunt, non ex intima ipsorum siderum substantia emanarent, sed ex ui extrinsecus ingruente; atque stellas hæc effectiones explicare cogente; atqui natura corporea tantò est præstantior, quantò effluens ab illa operatio magis ex intima substantia ducitur. Chalcidius quoque in Timæi commentarijs monstrat fieri non posse, ut mala ex stellis influant in hunc mundum, nam si mala ab his prouenerent, utrùmne ipsis uolentibus, an inuitis? Si uolentibus, stellæ erunt maleficæ: Sed maleficas esse in illo sancto, & pleno bonitatis loco quatenus conuenit? Cumque sidera omnia plena sint cælestis sapientiæ, & malitia nascatur ex dementia, quid peruersius dici, aut excogitari potest, quàm stellas esse maleficas? Quod si aliquis contendat easdem interdum esse bonas, interdum malignas, propterea que promiscuè beneficia,

cia, & maleficia præbere, id, quod fas non est, affirmabit, quoniam absurdum est putare cælestem substantiam una, eademque natura præditam non in omnibus stellis eandem esse, sed plerasque à propria natura desciscere. His adiungo, quòd si hic ad id uoluerit se recipere, ut asseueret non affici aliter, atque aliter siderum naturam, sed pro uario ad terram exposito sideris situ dissimiles fieri radiorum iaculationes, atque inde diuersas concitari radiorum, siderumque effectiones, non minus falsam habebit opinionem, quoniam qualitas effectus ex radio egredientis pro radij qualitate, & pro natura corporis radium emittentis, non pro dissimili radiorum coniectione distinguitur. Istud quilibet potest in radio Solis agnoscere, qui quocunque modo, quacunq; habitudine in terram conijciatur, semper calorem parit, & lumine collustrat. Potest quidem ad diuersum radij coniectum consequi maioris, & minoris effectus diuersitatem, quia radius uel de proximior loco, uel rectà descendens maius lumen ex se fundit, & magis calefacit, quàm si ueniret obliquè, aut è loco remotiore, sed non alia in effectum potest nasci uarietas. Iam uerò si stellæ inuitæ hoc patiuntur, quænam erit illa tanta necessitas, quæ inuitas cogat delinquere? & hæc ipsa utrum diuina erit anima, an maligna? Iure igitur, & meritò Plato in Epinom. non solum asseuerat, si quid mali in his accidit, diuinam naturam non esse culpandam, sed humanam, quæ iniustè uitam suam distribuit, uerùm etiam asseueranter dicit astrorum naturam uisu pulcherrimam, atque progressu, & chorea optima, omniumque chorearum magnificentissima uentem cunctis mortalibus commoda præbere. Consimilem sententiam habet Plotinus lib. contra Gnosticos, ubi nos admonet, ut tragicos terrores, quos ex cælorum globis nonnulli incutiunt mortalibus, contemnamus, quando quidem corpora cælestia hominibus afferunt omnia salutaria, nihilque in se continent, quod quispiam debeat extimescere. Et quamuis ignea sint, nihil tamen inferunt molestiæ, nullamque tyrranidem exercent, quippe quæ speciosa magnitudine, & eximia pulchritudine donata

ad omnium, quæ natura fiunt, generationem, & conseruationem magnas ex se fundunt opportunitates. Quæ omnia à lam-blico confirmantur attestante cuncta cælestia esse benefica, & uirtutes, quæ inde ad nos delabuntur, esse bonas, & ualde salutares, quamuis rei suscipientis peruersa conditio peruersè suscipiat, & eiusdem infirma natura non facilè superiorum efficaciam sustinere. Neque ab his dissentiunt Proclus, & Maximus Tyrius, quorum hic serm. 25. putat mala non esse cælitus, quòd extra chorum cælestem sedes habet inuidia: Ille in commentarijs in Alcib. scribit superos harmonica ratione omnia mundana continere, perficere, atque inter se, & ad mundum accommodare. Huius demum opinionis est autor diuinæ secundum Aegyptios philosophiæ, qui lib. 6. cap. 1. idcirco non probat stellas eorum malorum causas esse, quæ in inferiore mundi parte contingunt, quòd earum actiones à uoluntate non proficiscantur, cùm illæ uoluntate superiores sint, idq; solùm boni, & mali principium esse possit, quod agit ex uoluntate, quod uerò uoluntate ipsa superius est, in id solum, quod bonum est, feratur. Et profectò cùm cæli machina ex multis corporibus sit coagmentata inter se magna amoris conspiratione consentientibus, adeo concinnam, suisque numeris absolutam ex se promit harmoniam, ut sicut in ipsa omnia consentiunt, ita ratio postulet per eam nihil unquam dissonare in his partibus mundi inferioris; Quòd si quid incōcinni, discordisq; in his percipitur, id ad cælum, & sidera non est referendum, sed ad quatuor elementa, quæ cælesti effectio ni ad numerum illa semper, concordiamque mouenti minimè respondent ob fluxibilis materiæ indefinitionem. Ex his datur intelligi neque mala à stellis defluere, neque omnia effici, tametsi magna habeatur ab ipsis harum rerum procuratio.

Dæmones

*Afferuntur argumenta, quibus Dæmones esse
in rerum natura persuadetur.*

Cap. XVI.

Nunc erit sermo de Dæmonibus, quibus à Platonis prouidentia particularis fuit demandata. Dæmonis nomen tametsi in nostra religione soleat in partem deteriore[m] vsurpari, pro ea natura, quæ cum in prima mundi origine à Deo perfectissimam rationem, atque intelligentiam accepisset, suo peccato de dignitate deiecta est, cæloque depulsa; veteribus tamen, atque Platonis non ita est odiosum, ac infestum, quippe qui hac appellatione Deos quandoque complexi sunt. Ab his enim Dæmonum alij sua natura dicuntur Dæmones, quidam habitu, & nonnulli similitudine. Qui sua vi, & propriè vocantur Dæmones, sunt animæ inter Deos, & homines interiectæ, proprijsque viribus, & officijs ab his, & illis differentes, quibus peculiariter tributum est Deorum esse ministras, & rebus mundanis proximè prospicere. Dæmones similitudine sunt illi, qui proximè prouident alicui, siue sint Dei, aut Dæmone inferiores. Vbique enim, quod proximè præest, veteres Dæmonem appellare consueuerunt propter hanc, quæ illi cum Dæmone propriè dicto intercedit, similitudinem; Atque hac significatione Iuppiter apud Orpheum Dæmonis nomine Saturnum appellauit; & Plato in Timæo Deos, qui generationem è propinquo disponunt, Dæmones nominauit; vbi ait: *De alijs Dæmonibus tractare, eorumque generationem in lucem edere maius est opus, quàm ferre humanum possit ingenium.* Habitu Dæmones vocantur animi, qui adeo mirabiles ex se promunt operationes, vt superent humanam conditionem, & ab ijs, quæ propriæ sunt Dæmonum, vix, aut ne vix quidem videantur absimiles, totamque vitam suam ex dæmone suspendunt. Hac ratione Proclus censet Socratem in Rep. vocabulo dæmonum animos nuncupasse qui vitam sanctè, honesteque tradu-

xerunt, & in meliorem sortem translati loca augustiora incolunt; de ijs, qui sua natura sunt dæmones, instituta est nobis disputatio, quique sint ne in ratione rerum, magna est inter philosophos altercatio. Peripatetici cum nullas habeant firmas argumentationes, quibus innixi hosce statuunt in rerum vniuersitate, atque ea, quorum isti creduntur autores, aut in naturam, hominum cognitionem, facultatem imaginatricem, humorem melancholicum, causasq; alias euidentes studeant reuocare, aut falsa, & à vaftris quibusdam excogitata putent, dæmones ceu superfluos ex mundi finibus exterminant. In hanc opinionem descenderunt Epicurei, hosque dixerunt in hominum opinionibus tantum nomine vagari, re autem ipsa nihil esse omnino. Platonici, & Stoici Chaldaeorum, Aegyptiorumque testimonijs innixi, atque antiquis oraculis, & plerisque historijs freti his omnibus refragantur, dæmonesque in rerum naturam esse inuehendos, & multarum rerum causas existere asseuerare minimè verentur. Et profectò (hoc pacto argumentantur) si propriae cuiusque effectiones maximam vim habent, vt illud in mundo existere comprobetur, nemo fuerit tam pertinax, qui multas dæmonum operationes priscorum oraculorum responsis declaratas, & ab historijs immortalitati consecratis oculis, ac mente perlustrans istis abroget existentiam. Nulla enim ratione fieri potest, vt dæmonibus ex naturæ theatro explosis quis vel probabilem rationem reddat, cur statuæ interrogatæ respondeant; cur homines omnium literarum imperitissimi hebraicè, græcè, ac latinè loquatur; cur solis verbis morbi omnium grauissimi depellantur; curque permulta, quæ in historijs narrantur, sint veritati consentanea. Verùm vt id, quod dicimus huiusmodi esse demonstremus, exempla quædam ponemus ex historijs petita. Nicephoras Callistus lib. i. hist. eccles. literis consignauit, cum Cæsar Augustus post CHRISTI diem natalem ad aram Pythij Apollinis sacrificium fecisset, ex eoque percunctatus fuisset, quis in imperio Romano sibi esset successurus, & ipso nihil respondente rursus alterum sacrificium cele-

celebrasset, vt causam silentij aperiret, tunc sic Apollinis statuam responsum dedisse.

Me puer Hebræus Divos Deus ipse gubernans

Cedere sede iubet, tristemq; redire sub Orcum,

Aris ergo dehinc tacitus abscedito nostris.

His auditis Augustus aram in Capitolio consecrauit, cui inscriptum erat, ARA PRIMOGENITI DEI. Verè igitur Porphyrius fuit confessus in ijs, quæ aduersus Christianos conscripsit, ex quo IESVS coli cœptus est, neminem mortalium publicam Deorum utilitatem per sensisse, nam post salutiferæ crucis mysteria, & CHRISTO nostro redemptori irrogata supplicia nullus eorum, qui falsò dei à gentibus nuncupabantur, generi humano imposturas molitus est. Omnem siquidem illorum cœtum, non secus ac noctuarum cateruam Veritatis Sol exoriens in tenebras ire compulit. Mirum est, quod quidam monumentis mandarunt Sabellico lib. 1. enn. 8. referente, Cœlestini pontificatu in insula Creta demon apparuit, qui personam Mosis suscepit, Iudæisq; illius insulæ habitatoribus fuit pollicitus se illos sicco pede in terram promissionis reducturum stantibus vtrinq; aquis in murorum speciem, vt in rubro olim cum ex Aegypto fuit populus adductus: Qua de re plures illi temere assensi, ac pelagus ingressi marinis fluctibus obruti suæ stultæ credulitatis pœnas dederunt, præter paucos, qui suæ vanitatis admoniti CHRISTI religionem sunt amplexati. Hisce alia exempla possent adiungi, sed adeo sunt frequentia, & celebrata, vt si aliquis ea commemorare sit adortus, multò plura omittat, quàm recenseat. Nos igitur his prætermisissis reliqua persequamur. Cum quatuor sint elementa mundi, sintque terræ, aquæ, & ignis propria animalia, ratio flagitat, vt natura haud patiatur aerem terra, & aqua præstantius elementum cassum, desertumque esse à proprijs animalibus; quin immo animantes in eo quoque diuersentur, vt in igne sidera, in aqua pisces, in terra homines, & bestia. Neque aeri volucres attribuas, quoniam peccabis, id est causæ, quòd nulla est avis, quæ ultra

mon-

mōtium vertices efferatur; quid igitur reliqua pars aeris vsq; ad Lunæ globum interiecta vacabit animalibus? Immo si quis volucres paulò intimiùs consideret, illas facile intelliget in numero terrestrium animalium esse habendas, quandoquidē illis terra non solùm dat alimentum, quo nutriuntur, & crescunt, verùm etiam cubile elargitur, quo fessæ possunt se colligere, atque recreare. Cæterùm si istud quoque admittatur, aues scilicet esse propria aeris animalia, dæmones tamen illi assignari oportere sic iuxta Magorum, & Zoroastris decreta poterit persuaderi. Elementa, quæ per purum, & impurum diuiduntur, cultores habent tum rationis compotes, tum ratione carentes, aer partes habet puras, & impuras, ergo ipsum ab hoc duplici animantium genere incolit est confitendum. Verùm ni ponas in aere dæmones veluti animantes ratione vtentes, nihil habebis, quo te vertere possis. Ex hac ratione liquet, cur nullus in cœlis datus sit locus animantibus ratione carentibus. Enimvero tota cœlorum regio pura est, nullamque in se admistam habet impuritatis contagionem. Postremò Aegyptij, & Platonici ita dæmones confirmant: Cùm inter deos, & homines sit maxima differentia, est nature congruēs inducere dæmones, quibus tanquam vinculo res adeo dissimiles inter se connectantur. Hic etenim est constans nature progressus, vt à supremis digrediens ordine, & per gradus constitutos ad infima descendat, ex quibus si quem gradum subtraxeris, naturam protinus reddideris diminutam. Quo modo autem dæmonum conciliatione homines Dijs coniungantur, ex his cognoscemus. Platonici naturam omnem ad animalia rationem habentia pertinentem in tres ordines diuiserunt, dixeruntque primum omnium, atque supremum à syderibus, quæ Deorum nomine appellantur, occupari; Dæmones proximum tenere; & infimum ab hominibus coli: Primum, & infimum inter se differre loco, corpore, natura, & vitæ conditione sanxerunt; siquidem diuinum astrorum genus in altissimo, & purissimo vniuersitatis loco situm corporeque vtens immortalis, atque ea natura donatum, quæ

nullis

nullis aut animi, aut corporis affectionibus est subiecta, vita degit suis numeris absolutam, & nulla re penitus egentem. Contra homines abiectissimum, & impurissimum mundi locum habitantes, corpori caduco adiuncti, eamque naturam fortiti, quæ partim animi, partim corporis molestiarum tempestate iactatur, ea vita viuunt, quæ valde est acerba, cuique omnia deesse videntur. Inter hos, & Deos sunt Dæmones interiecti, ac medij constituti, nam si locum consideres aerem incolunt inter cœlum, & terram collocatum; Si corpus spectes, istud quanquam per partes nascatur, & occidat, ex toto tamen est capax perennitatis. Enimvero cum hoc corpus, cui assident, ex aere constet, fieri non potest, quin de illius substantia aliqua fiat decessio; huius quicquid est detractum aeris finitimi attractione restituitur. Rursus si naturam contempleris, illam agnosces nullis corporis affectionibus esse expositam, atque eis affici, quæ animi propriæ dicuntur, quippe Dæmones homines vitæ synceritate conspicuos habent, charos, & aliquo sceleris genere contaminatos odio prosequuntur, quare perinde vt nos patiuntur animi perturbationes, & aliquando lætantur, aliquando dolent, modò in iram concitantur, modò misericordia commouentur, & nunc contumelijs exasperantur, nunc honoribus permulcentur. Denique si vitam, qua Dæmones perfruuntur, animo intuearis, illam percipies esse quidem minus suauem, quam sit ea, quæ Dijs est concessa, tranquillam tamen, & placidam, cuius serenitatem, quæ in hominum vita contingunt, obnubilationes nequeunt obscurare. Itaque cum Dæmones inter Deos, & homines fuerint locati, atque ea natura donati, quæ cum his, & illis magnam habet affinitatem, conficitur, vt si non sint, ingens vniuersi sequatur perturbatio, ea nimirum sublata natura, qua res in maximo discrimine constitutæ inter se conciliantur. Istud argumentum Plutarchus, Demetrius, & rhetor Æmilianus mirifice comprobarunt, illiusque vim multa prodigia, quæ suis temporibus euenerunt, egregiè declarare tradiderunt. Eadem ferè ratio argumentandi probatur Chalcidio in explan. Timæi,

mei, & Maximo Tyrio ferm. xxvij. qui Dæmones ita defendunt. Cùm Deus sit immortalis, nulliusque capax perpeffionis, & homo naturam habeat mortalem, simulque patibilem, oportet mediam quandam substantiam componere, que tam diuinæ, quàm humanæ naturæ particeps sit, eamque; & immortalem esse, & passioni obnoxiam. Etenim aliquis sibi minimè persuadeat duas res natura dissimillimas posse inter se conciliari, nisi communis quidam terminus interijciatur, cuius cõcordi copulatione hæ res inter se diuersæ ineant societatem. Cùm igitur Dæmones naturam sibi vendicent patibilem simul, & immortalem, & quatenus sempiterni cum Deo, quatenus perpeffionibus expositi cum homine iungantur, necessario efficitur Dæmonum genus in naturæ constitutione suam sibi exposcere autoritatem. Hæc sunt ea, quæ in Platoniorum, & veterum philosophorum animis Dæmones excitarunt, nunc Dæmon quid sit, & qualis indagabimus.

Dæmon quid sit, atque in quot, & quos ordines Dæmones distribuantur. Caput XVII.

Maximus Tyrius credidit Dæmones esse nostras animas hac vita iam functas, in aliamque translatas. Qua in re nonnulli eiusdem opinionis tradiderunt laudabilium hominum animas esse Dæmones æthereos, improborum autem nocentes, atque easdem animas anno demum millesimo terrenum corpus resumere. His Plato non potest consentire, cùm faciat in Politico tyranni animam excruciarì post mortem à Dæmonibus, velitque opificem Deum antè Dæmones instituisse, quàm nostras animas, atque has Dæmonum auxilio indigere. Ex quibus apparet aliam esse animam, alium Dæmonem. Amelius existimauit Dæmones esse Deos, quosdam oberrantes, quod longissimè abest à Platonis opinione, qui in Conuiuio, & legibus dæmonicam potestatem veluti Deorum, & hominum conciliatricem

tricem admiratur, illique hac de causa multum tribuendum esse opinatur. Hesiodus sensit Demones esse animas aere vestitas, in aere commorantes, mala expellentes, rebusque humanis consulentes. Apuleius lib. de Deo Socratis; *Dæmones, inquit, sunt genere animalia, ingenio rationabilia, animo passiva, corpore aëria, tempore æterna*: mox adijcit ex his quinque tria primum commemorata Dæmones habere eadem nobiscum, quartum proprium, postremum commune cum Dijs immortalibus, à quibus differunt animi perpeffione. Chalcidius definit Dæmonem animal rationabile, immortale, patibile, æthereum, diligentiam hominibus impartiens. Animal quidem, quia est anima vtens corpore: *Rationabile*, quia prudens: *Immortale*, quia non mutat corpus aliud ex alio, sed eodem semper vtitur: *Patibile*, quia non est sine affectus perpeffione: *Æthereum*, ex loco, vel corporis qualitate cognominatum: *Diligentiam* verò hominibus impartiens, propter Dei voluntatem, qui custodes dedit. Nos multò breuius hoc modo possumus naturam Dæmonis explicare: Dæmon est anima rationalis mentis particeps inter Deos, ac homines veluti conciliatrix interiecta. Hac diffinitione Heroes complectuntur, qui de sententia Hesiodi, & Iamblichi vnà cum Dæmonibus sunt inter Deos, & hominum animas interiecti; quanquam illud interest, quoniam Dæmones proximi sunt Dijs, Heroes animabus, & in illis plus est diuini, in his plus humani. Ceterum tam Dæmones, quàm Heroes communi Dæmonis nomine significamus. Hactenus de natura Dæmonum, deinceps de ipsorum gradibus disseramus. In Dæmonum distributione multum variant scriptores. Chaldæi duo Dæmonum genera commenti fuere, vnum bonorum, qui perpetuò iuuant; alterum malorum, qui semper officiunt. Inter hæc Porphyrius lib. de sacrificijs tertium genus interiecit, eorum scilicet, qui sunt hominibus iniuriam facturi, si ira exardescant, quòd despiciantur, & nullo cultu venerentur; contra homines amplexuri, si voluerint ipsos votis, supplicationibus, & sacrificijs sibi conciliare. Aegyptij quam habuerint opinionem, autores

controuersantur. Iamblicus in *Ægyptiorum mysterijs* Demones diuidit in bonos, & malos. Augustinus *Steuchus* lib. 8. de perenni philosophia scribit *Ægyptios* Dæmones omnes malos esse definiuisse. Ficinus lib. 10. *Theolog. plat.* asserit hos sensisse multos dæmones ad superiora animos erigere, & multos ad inferiora detorquere, omnes verò in quatuor gradus esse distributos, siquidem nonnulli sunt optimi, quidam boni, alij mali, & nonnulli pessimi: primi sunt incolæ orientis, proximi in australi plaga habitant, tertij in septentrione, & postremi in occidente: In eadem opinione subiungit Origenem, Numenium, & Porphyrium extitisse. Ad hanc opinionem Hebræorum astronomi sese aliquo pacto accommodarunt, qui Dæmones Martios, noxiosque in septentrione locatos esse tradiderunt, propitios autem, & Iouios in meridie. Cæterum ab his Plato, & probatissimi quique illius sectatores dissident, qui Dæmones vbiq; bonos asseruerunt, quoniam hi naturæ dignitate hominibus antecellunt, suntque Deorum ministri in mundi procuratione. Licuit quibusdam Dæmones distribuere in ratione vtentes, & ratione carentes, hosque dicere inferiores orbis terræ partes incolere, meritasque illic animarum sumere pœnas. Istud genus dæmonum, quod est rationis expers, nonnulli immortale esse pronunciarunt, alij mortale, quoniam quicquid est perpetuum, id omnino est rationis particeps. Proclus in *commentarijs* in *Alcib.* quinque Dæmonum genera numerauit; primi, & summi inter eos sunt Dæmones diuini, propiusque accedunt ad deorum similitudinem. Secundi intellectuali proprietate præditi ascensionibus, ac descensionibus præsident, atq; omnibus nunciant, & tradunt deorum effectiones. Tertij animarum diuinarum effectiones in sequentia distribuunt. Quartij vniuersalium naturarum vires efficaces in generabilia transmittunt, particularibusque naturis vitam, ordinemque inspirant. Quinti, & extremi corporei quodammodo sunt, corporumque extrema deuinciunt. Quo enim pacto corpora sempiterna conuenient cum caducis? & quo modo efficientia cum effecti-

effectibus, nisi eiusmodi medio coniungantur? Natura enim huiusmodi media bonis corporeis dominatur, omnibusque corporibus naturalibus prouidet. Plerique verò ex horum numero versantur circa materiam, viresque à cœlesti materia desuper in materiam descendentes continent, atque contexunt, eamque subinde custodiunt, & varietatem, picturamque formarum in hac ipsa conseruant. Psellus sex facit genera Dæmonum, primum igneum, quod per superiorem aeris regionem diuagatur; Secundum aereum, quod in aere nobis propinquo oberrat; Tertium terrenum; Quartum aquatile; Quintum subterraneum; Sextum Lucifugum, & imper-scrutabile: sentitque nullum Dæmonem sua natura marem esse, vel sceminam, tametsi multis videatur, & plerique existiment dæmones habere genitalia, semen effundere, & concubitus appetere, atque peragere. Enimvero hæc interstitia, & sexuum differnicula ad composita pertinent: Dæmonum verò corpora simplicia sunt, ductu, flexuque facilia, & ad omnem configurationem naturaliter apta: Sicut enim videmus nubes nunc hominum, nunc brutorum, aliarumue rerum figuram præferre, eodem modo dæmonum corpora, vt collibuerit, in varias species conuertuntur; quanquam illud interest, quòd nubes externis ventis agitata figuris varijs afficiuntur, dæmones autem proprio consilio in se variant corporum formas, & in id nullo negotio deformantur, quod imaginatio conceperit. Cæterùm animaduertit vnumquodque dæmonum genus nequaquam posse istud perficere, nam igneis, & aerijs facile suppetit facultas in quamcunque speciem, quam elegerint, seipos conformandi: contra genus postremum, & subterraneum nesciunt huiusmodi corporum diuersitatē, vtpote quæ prædita sint corpore ad motum inagili, & ad flexum parum accommodato: Aquei, & terrestres in horum meditullio constituti possunt quidem multas formas accipere, sed quibus maxime delectantur, in eis diutius immorantur. Quapropter quicumque in aquis viuunt, & mollioris, delicatiorisque vitæ cultum tenent, amibus, ac mulieribus se similes

ostendunt. Ex quo genere sunt celebratae poetis Naiades, Nereides, necnon Dryades. Quicumque verò in aquosa, & arida loca frequentant, in viros, canes, leones, & alia animalia, in quibus viget mos masculinus, sese transformant. Alij aliter sentiunt in Dæmonum distributione, ego de Platonis opinione ita existimo. Quinque locos statuit Plato in Epinomide esse in mundo capaces animalium habentes aliquam inter se differentiam positionum ob corporum diuersitatem, quæ inhabitent eosdem locos. Summus locus est ignis; huic proximus æthereus; dehinc aeris; post aquæ; imus, & vltimus terræ. In primo ait ignea, & immortalia animalia contineri, in infimo terrena, & mortalia; ex medijs secundum, & tertium à dæmonibus occupari; & quartum Semideis ascribi. Ergo si fides Platoni est adhibenda, planum est duos dæmonum gradus duntaxat reperiri. Quòd si aliquis velit in dæmonibus Semideos annumerare, tres erunt ordines dæmonum tribus aeris plagis destinati; Primi sunt incolæ, atque habitatores in aere superiore, quem ætherem, & ignem quandoque appellant; sequuntur medium aerem incolentes; extremi in vltima aeris parte commorantur, qui quoniam propè aquas diuagantur, & ipsorum corpora multis vaporibus sunt referta, Nereides ab Orpheo vocitantur; & nonnunquã subterranei, quia sepe subeunt amplas terræ caernas, & per ceca antra spaciantur. Hos Zoroastres existimat in Perside, & Aphrica oculis vsurpari, quod fieri posse Plato affirmat in Epinomide, vbi inquit dæmones, quamuis prope nos sint, nunquam tamen nobis apparere, sic vt manifestè oculis comprehendantur; Semideos verò nonnunquam cerni, nonnunquam aspectui nostro se subtrahere, & cum videntur tenui visu perceptos afferre admirationem. Adijcit Porphyrius illos dæmones solùm videri, in quorum corporibus præter aquæ vaporem ignis abundet, idque in oriente contingere, atque meridie. Sunt, qui putent, vt Hesiodus, & Stoici, certis temporum conuersionibus mortem dæmonibus cunctis obtingere, alij censent superioris, ac medijs ordinis dæmones

naturæ

naturæ lege dissolubiles diuina voluntate ad sempiternam mundi curationem immortales cōseruari, quia maior est vis diuinæ voluntatis, quàm legis naturæ, cui sunt obnoxij; ordinis autem inferioris longæuos tantùm, & certis temporum curriculis interire, eorumque vitæ nonies mille septingentos viginti annos tribuendos esse. His Plutarchus videtur assentiri, qui lib. de oracul. defectu literis exarauit magnum Dæmonem, cui nomen erat Pan, tempore Tiberij Cælaris vitam cum morte commutasse, idque vocis inditio ex mare exeuntis iuxta insulas, quas Echinadas nominant, nuntiatum fuisse Thamo nauæ in Italiam nauiganti, simulque mandatum, vt cum primùm ad Palodes peruenisset, nuntiaret magnum Pan interiisse; quod cum ille fuisset exequutus, ingentem continuò factum esse gemitum cum admiratione in aere, & aquis permistum. Idem narrauit cum Demetrius iussu imperatoris ad quasdam insulas circa Britanniam, quæ Dæmonum, & Heroum dicebantur, fuisset profectus, statim post illius aduentum magnam in aere confusionem extitisse, & portenta multa, ventosque in procellas erupisse, & ignitos vortices in terram delatos fuisse: Sub horum finem insulares dixisse aliquem Dæmonem è vita decessisse.

Quæ Dæmonum sint munera. Cap. XVIII.

DÆMONVM multa sunt munera, nam isti Deorū ministri, & ad Deorū diuisionem pariter distributi (singulæ enim sphærarū animæ alicui Dæmonū ordini imperant, cui proximè suam impartunt potestatem) rebus diuinis obsequium nauant, & humanis prudenter opitulantur, ac veluti inter mortales, & cœlicolas vectores hinc hominum petitiones Dijs interpretantur, ac nunciant, & illinc suppetias diuinas ad homines traducunt, & quæ in Dijs sunt occulta, & ineffabilia, exprimunt, atque patefaciunt. Ex his patere potest, cur Platonici dixerint naturā

Dæmo-

Dæmonum non esse absque corpore. Cùm enim animaduertent Dæmones in Deorum mandatis exequendis, & suis muneribus obeundis huc, & illuc moueri, & in varias mundi regiones excurrere, atque arbitrarentur huiusmodi profectioes, & tam varios accessus, & recessus non sine corporibus perfici posse, senserunt Dæmones habere corpora, quibus mouerentur, gradum sisterent, & diuersa loca mutarent. Hæc corpora ex aere composuerunt, quòd Dæmones, vt ad inferiora delabantur, & ad superiora efferantur, corpora exoptulant aerea, quæ sunt grauitatis, & leuitatis participatione modificata. Atque hæc de corporibus Dæmonum, redeamus ad ipsorum officia, & munera. Per hos Plato in Symposio autumat cuncta regi denunciata, varia naturæ miracula fieri, omnesque species præfagiorum oraculorum, & afflatuum expleri. Hinc Porphyrius afflationem diuinam definiuit motionem mentis vnà cum inspiratione Dæmonica, censuitque hanc multis, variisque modis perfici, quod tribus oraculis è multis commemoratis vno Colophonio, altero Delphico, tertio Branchidico confirmauit. Erat in Colophone fons subterraneus, cuius aqua degustata, & peractis omnibus sacrorum ritibus ad hoc pertinentibus sacerdos ad Dæmonem capiendum præparabatur, & Dæmone correptus dabat vaticinia. Pythia in Delphis duobus modis Dæmonem suscipiebat, vel per spiritum quendam tenuem, & igneum ex ore antri erumpentem, vel sedens in tripode, qui Deo erat consecratus. De qua re Strabo lib. 9. Geographiæ ita scribit: *Auctores certi memorant diuinum ipsum domicilium profundam, & curuam esse speluncam non admodum lato patentem ore, atque hinc auram reddi sacro efflante numine. Excelsum autem hostio imminere tripodem, quem simul atque Pythia vates inscenderit hausto diuinitatis spiritu responsa edit partim metro, partim oratione libera.* Fœmina in Brancis fatidica quatuor modis Dæmonem nanciscebatur, nam vel sedebat in axe, vel manu tenebat virgam Dei munere concessam, vel pedes, aut limbum in aquam immittebat, aut denique ex aqua vaporem hauriebat; his omnibus modis ad Dæmonem extrinsecus ex-

eius excipiendum reddebatur idonea. Nec verò credendum est illis, qui causas afflatus in res naturales conantur reuocare, quorum cum variæ, multæque sint opiniones, duæ tamen omnium maximè celebrantur. Prima causam afflatus refert in humorè melancholicū, quo qui abūdāt, in ipsis ea pars animi, qua imaginamur, corporis alterationibus vehementer cōmouetur, eiusq; mutationes summopere imitatur; quod manifestū faciunt frequētia visa, & somnia, quæ istis varia, & multiplicia offeruntur. In hanc sententiā iuit Arist. I. probl. sect. 30. *In quibus, inquit, multa, & frigida bilis est atra: hi stolidi sunt, & ignaui. In quibus permulta, & calida, ij perciti, & ingeniosi, amasū, propensi ad omnē excandescentiā, & cupiditatem; nonnulli etiā loquaciores. Multi etiam propterea quòd ille calor sedi mentis in vicino est, morbis vesaniæ implicantur, aut instinctu lymphatico inferuescunt: ex quo Sibyllæ efficiuntur, & Bacchæ, & omnes, qui diuino spiraculo instigari creduntur, cum scilicet id non morbo, sed naturali intemperie accidit. Maracus cuius Syracusanus poeta etiam præstantior erat dū mente alienaretur. At quibus minus ille calor remissus ad mediocritatē sit, ij prorsus melancholici quidē, sed longè prudentiores.* Secundæ opinionis autoribus libitū fuit eandē causam conijcere in halitus, & vapores è terra exhalantes, qui in corpus admisti temperiē in animis ingenerant insolentem, atq; vim præstant ad futura præsentienda. Huius rei illud afferunt argumentum, quòd ijs in locis, in quibus oracula petebātur, è terra exhalatio efferebatur, qua sacerdos oraculo præposita correpta, & in furorem acta futuros rerum euentus prædicebat. Neque alicui videatur incredibile terram fundere vaporem, qui animis enthusiasmum, & futurorum præsentionem inferat, quando quidem memoriæ proditum est in terris multa fieri, & manare, quæ cuius possunt magnam mouere admirationem. Huius opinionis meminit Plutarchus lib. de def. oracul. & Aristoteles videtur illi calculum suum adiecisse lib. de mundo ad Alexandrum cap. 4. vbi hæc habet: *Multis in locis orbis exitus spirituum pari ratione patefacti sunt, qui partim fanatico furore afficiunt homines propiūs accedentes; partim tabifica*
si absu-

ui absumunt, partim fatidicos afficiunt, vt Delphici, & Lebadici, sunt & qui prorsus enecent, vt in Phrigia. Ex his putant huius opinionis assertores se facile posse rationem reddere defectus oraculorum, nam vis illa terræ, & exhalatio, quæ mētem furore concitat, vetustate absumitur, quemadmodum multis in locis metalla defecisse, amnes exaruisse, & mōtes euanuisse historiæ attestantur. Hæc Platonice non videntur probabilia, nam quòd vaticinium fiat ex præsentia Dæmonis de foris venientis, constat ex eo, quòd sacerdotes antequam dent responsa, multa sacrificia faciūt, sanctimoniam obseruant, quibusdam diebus abstinent cibo, & venere, latent in secessu, & paulatim incipiunt illuminari, quæ omnia non obscure declarant prouocari Dæmonem extrinsecus vt adueniat, alioquin nisi Dæmon forinsecus accederet, hæc nullius essent utilitatis, & necessitatis, atque sine tot sacrorum ritibus facile, promptumque esset oracula impetrare. Præterea afflatum non esse opus animæ, vel corporis, nec causam in his habere inde potest intelligi, quod afflatus fatidicus agit tum in prædicando, tum in efficiendo super omnem humanæ naturæ consuetudinem: Non potest autem homo, vel aliquid hominis ea præstare, quæ propria sunt naturæ diuinæ, & omnino superant hominis conditionem, quoniam neq; possunt præstantiora à deterioribus generari. Causa igitur huius est duntaxat ipsa diuina, vel dæmonica potestas, quando scilicet dii, vel Dæmones comprehendunt omnia, quæ sunt in nobis, & exterminant penitus propriam à nobis animaduersionem; proferuntque sermones per hominem quidem, sed non cum ipsa cogitatione hominis, & voces emittunt per os furentis extra se positi, dum videlicet quæcunque sunt in nobis, seruiunt tota numini, ceduntque soli dominanti actioni diuinæ. Quapropter Iamblichus voluit afflatu concitari nihil aliud esse, quàm totum à Deo animum occupari, & contineri; ex quo consequens est veluti accidens extasis, & alienatio quædam. Hac ratione veteres Platone in Phædro affirmante vaticinium nominarunt *μανία*, id est, furorem, & artem, qua futurum

turum

turū discernitur *μανικὴν*, qm̄ soli diuino furore correpti verè vaticinantur; posteriores aut̄ interiecta τ litera illud nuncuparunt *μαντίαν*, & hanc *μαντικὴν*. Sed ad id, quod nobis est propositū, accedamus. Dæmonibus artē magicā veteres attribuerunt, quippe qui in cognitione rerū naturalium hominibus longè superiores probè tenent, qualis sit rerū mortaliū societas, quid cuiq; conueniat, quō diuersæ res in concordia redigantur; atq; per has naturæ vires, quæ hominibus sunt inexplorate multa possūt, multaq; efficiūt, quæ hominū profectō superant cognitionē, naturæ tñ potestati subijciuntur. Quamobrē quicunq; Dæmonibus fuerunt vel naturæ familiaritate coniūcti, vt Zoroastres, vel veneratione dilecti, vt Apollonius Tyaneus, summi magi euaserunt, hisq; ingēs est nominis gloria parta apud mortales ob multa ab illis edita suis temporibus magicæ artis opera, in quibus Hierocles Apollonium **CHRISTO** Dei filio æquare ausus est, cuius impia opinio **lib. vno** ab Eusebio fuit bellissimè refutata. Amplius **dæmones** admirabilis prudentiæ participes, & acuto ingenio, ac tenaci memoria præditi in particulari mundi prouidentia sese exercent, quorum alij latissimas terrarum regiones moderantur, nonnulli ciuitatibus sunt præpositi, & quidam homines tantū amplexantur, qui Genii appellantur. Indiget quippe natura generis humani nimium imbecilla suffragio melioris, præstantiorisque naturæ. Quam ob causam creator omnium, & conseruator Deus volens esse hominum genus his præfecit dæmones, quorum auspiciis in tetrum hoc corpus deiiceretur, atque in hoc vitæ munere obeundo dirigerentur, quiq; proinde in rebus dubiis essent præmonitores, mala auerterēt, bona prosperarent, nutantia fulcirent, obscura declararent, rationem perficerent, perturbationes temperarent, fortuita subministrarent, fatalia complerent, & aduersa sidera corrigere rent. Hos dæmones, quos appello proprios custodes, singularesque præfectos aiunt. Academici esse actionum omnium inspectores, & cunctarum cogitationum exploratores, ipsosque huius corporis fracto carcere animabus assistentes eas ad

iudicem deducere singula suo vel approbantes, vel diluentes testimonio. Eosdem inquit Plato in Epinom. tum somnijs, & vaticinijs, tum voce vel à sanis, & corpore vegetis, vel ab egrotantibus, ac valetudinarijs edita nos multum adiuuare, & in ipso è vita excessu nobis sese offerre, atque nostros animos pulsare. Atque hinc fit, vt sæpe quidam è vita migraturi aliquid diuini præferant, quod Socrati contigisse memoratur, qui morti propinquus Anyto Xenophonte attestante prædixit vitam filij, qui tunc modestus erat, fore flagitiosam. Idem à falsis accusatoribus in iudicium tractus iudicium futuram pœnitentiam, accusatorum ruinam, & ciuitatis seditionem præfagiuit. Scripsit Possidonius Stoicus Rhodium quendam morientem sex æquales nominasse, & qui primus eorum, qui secundus, qui deinceps vitam esset cum morte commutaturus diuinasse. Phærecides Syrus moriens victoriam aduersus Magnesium fuit vaticinatus. Hæc, & alia huiusce generis quamplura Platonici rentur dæmones illis hominibus, quibus sunt addicti, significare, quæ mox isti prænunciantes in animo aliquod præfagiens, & diuinum habere creduntur. Cæterum plures dæmones nequaquam adsunt vnicuique alij alias custodientes corporis, & animæ partes, ac habitudines, quod Porphyrio fuit probatum stantem in ipso corpore diuersos dæmones reperiri, quorum alius sanitatem, alius pulchritudinem, & alius aliam in hoc habitudinem curet; ne præterea asserenti alium Dæmonem regere corpus, alium animam, & alium mentem, sed vnus tantummodò præsidet totum ducens, & toti vbique assistens; quandoquidem, vt inquit Iamblichus, absurdum est animal esse vnum, & Dæmonem huius præfectum multiformem existimare. Neque adeo laboriosa est totius hominis Dæmonica administratio, vt ad eum gubernandum sint plures Dæmones accersendi. Eundem præterea falsitatis nomine damnamus, quoniam quandoque putauit cuiusque mentem particularem esse Dæmonem præfidentem, eumque hominem esse *εὐδαιμόνα*, id est felicem, qui habeat mentem sapientia præditam. In qua quidem re

consen.

consentit cum Timarcho Cheronensi, qui apud Plutarchum lib. de Socratis Genio id vocat Genium, quod ab interitu immune est, & plerique mentem appellant. Hic, & ille multum fallitur, quoniam Genius, & nostra mens habent inter se magnam dissimilitudinem, hæc enim est pars suprema anime nostræ, ille verò iussu summi Opificis nobis est addictus, per quæ rectè regamur in ijs vitæ functionibus, quam sumus acturi. Per multa alia possem de Dæmonibus afferre, sed de singulis dicere huius non est loci, neque disputationis.

*Mens omnia moderatur, vniuersumq; non concilio,
sed sua prorsus natura condidit atque admi-
nistrat. Cap. XIX.*

LONGIVS fortasse, quàm res proposita exigeret, in his disquisitionibus sumus progressi, sed parcant, quicumque legerint, his digressionibus, in quibus non omnino ab re fore existimauimus, si quæ dispersè hinc inde apud Platonem, & Platonis sectatores reperiuntur, in vnum, & ex ordine colligeremus, atque ob oculos legenda proponeremus. Nunc ad institutum reuertamur. Quamuis Platonici primam, ac generalem prouidentiam tribus supremis principijs accommodauerint, in his tamen administrandis noluerunt parem esse horum principiorum conditionem, sed asseruerunt Deum ab omni proxima rerum administratione vacare. & per Mentem cuncta gubernare; hanc in mundi curatione proximè versari; & ad Animam mundi potius fatum, quàm prouidentiam (vt suo declarabitur loco) pertinere. Mentem huius mundi curationi potissimum esse præpositam sentit Plato in Philebo, Phedone, alijsque locis permultis, in quibus tribuit Menti principatum, creationem rerum omnium, imperiumque cæli, & terræ. Ex quo eandem vocat procreatricem, imperatricem, omniumque reginam sapientiam: Et in Cratylo asserit Men-

tem, quam induxit Anaxagoras, esse iustitiã, & per omnia cõmeatẽ omnia procreare. Istud præterea & cõfirmatur ab ideis in ipsa Mẽte positis, in quibus à Platonis præcipuè ponitur rõ prouidẽdi; & ex eo perspicuè deprehẽdi põt, q̃ illius propriè existit prouidẽtia, qđ est tãti operis fabricator, cuiusq; cognitio est absolutissima, & intelligẽtia perfectissima. Huic sententiæ Numenius Pythagoricus manifestè adheret, qui in lib. de Bono. *Primũ, inquit, Deũ regem omniũ ab omni opere cessare oportet. Creatorem verò Deum omnia gubernare dicimus, à quo interior mens mittitur ad omnia, quæ ad illius communicationem sunt ordinata. Et paulò post: Quemadmodum agricola ratio quædam est ad plantas relata, hoc modo se habet primus Deus ad Creatorem: Primus enim cum semen omnis vitæ sit, res omnes seminat; Creator verò plantat, & distribuit, transfertq; ad singulos suos, quæ inde iacta sunt. Et progressus aliquantulum: Gubernator, inquit, cum in pelago feratur, clauo inherens dirigit nauem, oculi verò eius, & mens in altum ad æthera tendunt, sic via nauiganti per maria per cælum dirigitur: Non alio modo Creator, ne materia repellatur, aut diffuset, harmonice ipsam ligauit, & tanquam naui in ipsa insidet, & harmonice dirigit per ideas, quasi per clauum gubernans, respicitq; non in cælum, sed in Deum superiorem, quem speculando discernendi vim accipit, quem desiderando motionem accipit. Eandem sententiam sequitur Philo, à quo lib. de agricultura hæc prodita sunt: Sicut quendam gregem terram, aquam, aerem, ignem, & quicquid in his continetur vel stirpium, vel animalium mortalium, diuinorumq; adhac cæli naturam, Solis, ac Lunæ circuitus, reuolutiones cæterorum siderum, choreasq; cõcinnissimas tanquam pastor, ac rex Deus regit iure, legeq; præfecto his Verbo primogenito filio, quod curam sacri huius gregis tanquam magnus prorex in se, recipiat. Idem lib. de plant. Noe. Siquis, ait, pudorem huius difficultatis non explicata velit effugere audacter dicat nulla re materiata machinam mundi conseruari, sed Verbo æterni Dei sempiterno, quod à medijs ad extrema, & ab extremis ad media se extendens decurrit per longum naturæ stadium cursu inuictissimo in vnum conducens partes eius omnes, constringensq;. Hoc enim pater, qui genuit*

nuat ipsum, quasi vinculum quoddam constituit non rumpendum in perpetuum. Meritò igitur neque tota terra ab aquis diluitur, neque ab aere ignis extinguatur, nec contrà aer ab igne inflammatur Dei verbo se interponente. Nec verò illi sunt approbandi, qui perversè senserunt Mentem nequaquam habere omnium procurationem, nam si omnium mundanarum Mens non esset curatrix, sed quædam in illius caderent prouidentiam, quædam minimè, vtrum ne maioribus prospiceret minoribus posthabitis? an contrà illis neglectis in his curandis omne suum studium, & operam collocaret? Si secundum asseris, quàm egregia, & composita erit hæc ratio prouidendi? nam quod propinquius accedit ad Mentis similitudinem, vt bonorum ob ea defluentium magis sit particeps, rationi consentaneum videtur. Si primum, Mentem facis imbecillam, quippe quæ maiora custodiens non habeat satis virium in minoribus protegendis; aut certè negligentem, pigritiaque, & mollitie detentam. Verum enim uero cum nihil Mentem effugiat, ipsaque possit omnia, ac summa bonitate sit prædita, fieri non potest, vt propter pigritiam, aut ignauiam deserat mundi administrationem. Deinde si ad minima vsque nequit Mentis prouidentia permanere, ecquid est, cur maiorum compos mirum sit inops? aut quo pacto minorum substantiam procreans non eorundem etiam perfectioni dominatur? aut denique quomodò illi difficilis est rei minimæ gubernatio, cui facilis fuit totius vniuersitatis procreatio? Neque illud defendatur Mentem parua non curare, quia scit illa esse contemnenda, nam cum à Mente omnia sint facta, & possideantur, sua ipsi possessio nequaquam est negligenda, quæ est optima, & prouidentissima. Rursus facilius parua, quàm magna gubernatur; & opifices quantò ipsi peritiores sunt, tantò exactius, perfectiusque vna, eademque arte tum magna, tum pusilla conficiunt. Ergo Mens, quæ sapientissima est, & vult, & potest omnia curare, non solum magnis prouidebit; verum etiã quæ sunt exigua, & facilius curari possunt, administrabit. His adde, quòd nullo pacto est rationi consonum à Mente ignorari

sua opera, & quæ ab ipsa quoquo modo efficiuntur. Enimvero Mens distinctè, & perfectè seipsam intelligit, & cognoscit se mundi, & omnium, quæ sunt in mundo, effectricem; atqui causa effectrix ad effectum cum ex relatione dicatur, necessario conficitur ipsam distinctè, ac perfectè cognoscere quæcunque ipsius sunt opera, & effectus. Ergo quia cognitio, ac prouidentia sese mutuò complectuntur, Mens, quæ res vniuersas optimè perspectas habet, in res singulas suam accommodabit procurationem. Rectè igitur Zeno Stoicorum princeps dixisse videtur; Deorum mente, atque ratione vniuersam mundi machinam administrari, neque verò id solùm, sed etiam ab iisdem vitæ omnium animantium consuli, rebusq; omnibus, vel etiam minimis prouideri. Nec præterea illud admitti potest, quod quidam prodiderunt, Mentis scilicet prouidentiam non esse singulorum, nisi vt ad communem naturam reuocantur. Etenim si Mens intelligendo cuncta facit, & efficiendo omnia intelligit, necessariū est, vt ab illius prouidentia ea omnia complectantur, quæ ab ipsius intelligentia attinguntur. Intelligit autem non solùm quæ omnibus communissima, sed etiam quæ vnicuique peculiariter sunt dicata, & quibus vnumquodque absoluitur, ac perficitur, alioquin confusè intelligeret, nec optimam possideret intelligentiam; ergo eminentissima, amplissimaque simul est illius prouidentia, & sese exercet in singulis etiam indiuiduis gubernandis. Hæc omnia expressit Orpheus inquit in hymno ad Apollinem.

..... *sunt tibi totius confinia mundi,*
Est curæ Tibi rerum finis, principiumq;
Tu cithara totum dulci moderaris Olympum,
Per te cuncta virent

Et alibi.

Cuncta vides, & cuncta audis, & cuncta gubernas.

Cum dicimus Mentem omnia efficere, & mundum conde-
 re, id ita intelligimus, non quia Mens ipsum, quasi tempore
 præcesserit, nam mundus iuxta Platonis dogmata Crantore,

Plotino

Plotino, Porphyrio, Iamblichio, Proclo, & plerisque alijs interpretantibus nullo ortu est generatus seculis omnibus immortalis, sed quoniam hic est à Mente, priorq; natura Mens est, quàm mundus, quippe quæ caussa mundi existit veluti efficiens, forma, & exemplar; mundi inquam huius, velut imaginis per exemplar illud existentis, eodemque modo inde perpetuò subsistentis. Hic autem cœlorum, ac terrarum orbis conditus est ab omni æternitate non ratiocinatione quadam concludente faciendum esse, sed necessitate quadam cogente, vt hic sensibilis mundus primum imitaretur. Etenim cum mundus intellectualis nequaquam illius esset conditionis, vt posset rerum extremum esse, quia primum erat, maxime verus, penitus impartibilis, totus vita, totus mens, in vno viuens, simulque intelligens, atq; ea lege procreatus, vt istius esset exemplar, & fabricator, ac præterea amplissimam haberet potestatem ad sensilem mundum producendum, necesse fuit ipsum aliquid sui in materiam infundere, ac immobilē, quietumque cōsistentem ad sui similitudinem vniuersum hoc corporeum construere. Illud autem condidit non consilio, & quo modo, quæ ratione esset ædificandum ratiocinando, & deliberando, sed vno statim intelligentiæ actu, virtutisque momento; consilium namque est prudentiæ defectus, pertinetque ad eos solùm, quos tempus metitur; itaq; Mens, quæ est prudentissima, & temporis minimè subiecta, nulla indiget consultatione, neque in suis functionibus perficiendis meditando, atque deliberando ex aliquo in aliud proficiscitur. Amplius quæ agunt per solam essentiam, antegressa deliberatione non indigent, quia neque errare possunt, neque de eo, quod agendo sequendum est, aut fugiendum, dubitare, ergo quia in his agentibus Mens in primis debet numerari, planum est prægredientem meditationem nō esse illi necessariam. Istud à Porphyrio in Timæi commentarijs fuit patefactum, in quibus hæc habentur: *Artes instrumentis indigent, quoniam nec omni materiæ præsumt, nec dominantur omnino, & extra laborant: Potentiæ verò naturales, quoniam & perfectiores sunt*

sunt, & intima, ipso tantum suo esse agunt, quicquid agunt: Sic & anima vita propria essentiali nutrit, auget, generat, spirat, sentit, & reliqua exercet munera, quæ ipsi sunt tributa: Ipsa quoque imaginatio præpotens solo quodam sui actu varijs motibus statim afficit corpus, & diuersas inducit qualitates: Quinetiam, vt tradunt Theologi, Dæmones imaginationibus suis absque alio instrumento, vel actu passim mirabilia faciunt subito, & vt fert eorum voluntas, efficacissimos radios inde emittentes, ac sæpe motibus imaginationis suæ formas mirabiles ostendentes eis, qui talia inspicere valeant. Multo magis opifex mundi ipso esse, id est ipso intelligere substantiam exhibet vniuerso. Mens enim diuina nullo indiget, sed in natura propria permanens omnia producit, & mouet; & cum sit incorporea, & indiuidua mundum fabricat corporeum, & planè diuiduum. Quid enim mirum? siquidem ex minimo sæpe semine vastum animal pululat ex tot, tantisque diuersis inter se membris coagmentatū. Hæc Porphyrius, quibus ea possunt adiungi, quæ de Deo, & Intellectu in hanc sententiam differuntur lib. 5. cap. 2. de diuina secundum Ægyptios philosophia: *At Deum, inquit autor, per consultationem agere non dicimus, alioqui eo prius aliquid esset. Quoniam meditando, atque deliberando ex aliquo priore proficiscimur; Cum tamen Deo nihil prius sit, sed hic primus omnium; quemadmodum neque eodem quicquam posterius. Porro cogitatio ex principijs ad conclusiones perficitur, principiaque per sensum cognosci possunt. At Intellectus nihil eorum, quæ sentiri possunt, per sensum cognoscit: Quia ab intelligibilibus incipiens in eadem desinit. Ex quibus manifestum est hunc meditando, atque deliberando ad ea non descendere, quæ in sensum cadunt. Itaque multo minus primus rerum omnium opifex meditatione, deliberationeque indiget ad regenda animalia, aut eorum quicquam, quæ mundo tam superiore, quam inferiore continentur. Res autem consulto, cogitatoque ita fieri dicuntur, quod cum omnia in sapientia Entis primi procreata sint, eademque distincta secundum rationem propriam, & quæ cum altera specie cõicari nullo modo potest, non alius vllus sapiens quantumuis diligentiam ad deliberandum adhibeat, res alias illis similiter, pariterque perfectas possit absoluerè. Cogitatio verò ad ea, quæ nondum sunt, absoluenda adiumentum*

mentum affert, cum quis prius consultat, quam agere incipiat. Quare in illa eum, qui consultat, prius nosse oportet quid agendum sit: & si quid ea ratione effectum fuerit, ei, quod antea cogitatione erat comprehensum, dissimile non apparebit. At cum aliquid ab alio efficitur, ei, quod per solam essentiam agit, non est præcognoscendum, quale sit id, quod efficiendum est: Quoniam tale tantum efficit, quale esse decet: atque idcirco ad agendum alio adiuuante non indiget, nec antegressa cogitatione. Ex his patere potest Mentem neque argumentando, neque aliquibus instrumentis vtendo mundum condidisse, neque præterea ex quadam rationis discursione illi prouidere, & singula in ipso disponere, sed sua prorsus natura, & essentia, quo pacto dicimus Solem non consulendo, sed sua vi, & natura illuminare id, ad quod potest ipsius lumen pertinere. Nominatur tamen aliquando rationale quoddam in Mente consilium, quoniam cuncta sic ab illa constituuntur, & sunt constituta, ac sapiens aliquis faceret consilio, & argumentatione.

*Quomodo hic mundus à Mente adeo dissimilis
ex ipsa Mente potuerit emanare.*

Capitulum XX.

NEQUE alicui illud moueat admirationem, quomodo ex Mente, in qua omnia sibi sunt amica simulque coniuncta, nihil sibi, aut alteri contrarium; neque aliquid solitarium, vel à cæteris destitutum, potuerit hic mundus emanare, in quo alia alijs aduersantur à se mutuò separata, & cum res nullæ sibi sufficiant, alijs bellum inferunt, ex quibus seruantur. Nam quemadmodum in ratione femini inserta simul omnia, in eodemque sunt, nihilque cum alio pugnat, aut dissidet, aut impedit; & in animali, quod in lucem ab ipsa euocatur, alibi est pars alia, atque alia impeditur, læditurque ab alia, sic vtique ex Mente

O

Simplici

simplici, & ratione ab ea in materiam defluente potuit vniuersum pullulare, quanquam in eo alia sint amica inter se, atque salutaria, alia inimica, & pernitiōsa: & partim volentia, partim nolentia vicissim se disperdant, ipsaque pugna mutuā sibi afferāt generationem, & corruptionem. Nec Menti istud vitio vertatur, quoniam hæ rerum naturę inter se dissidentes in mundo sunt necessariae, quod mutua earum contentione quęcunque mortali conditione sunt generata, immortalitatem consequuntur. Deinde cum quę in primo rerum opifice summa est concordia, summaque plenitudo in naturis inferioribus multum degeneret, atque hæ quod magis à primo principio dimouentur, eò sorte deteriori afficiantur, patet hunc mundum ex his partibus necessariò coalescere, quę graues inter se gerunt inimicitias, siquidem cum multum absit à supremi opificis perfectione, partes plurimas in se coerceat, quę quod satis est non habentes cum alijs pugnant, vt quod deest, aliunde vendicent. Interim verò aduersus tantam dissensionem prouidentia singulis ad seipsa, & ad vniuersum magnum amorem inseruit, quo illa se inuicem arctè complectentia ad salutem totius mundi concordissimè conspirant. Amplius Mens non potuit vniuersum condere, quod sui esset aut simile penitus, aut dissimile. Simile non poterat, quia quod efficitur, patitur; & quod patitur, à prestantiore patitur. Dissimile non potuit, quoniam quicquid agit, ad sui similitudinem agit. Igitur factus est mundus aliquo modo similis, alio dissimilis. Et cum illa sit vnica, vniuersum est vnum, & non vnum, Cum omnia in se coerceat, mundus continet omnia, & non omnia. Cum immobili æternitate contineatur, mundus est æternus, & non æternus. Etenim quia vnus est nititur maximè ad immortalitatem, siquidem non habet socium, aut contrarium, à quo destruat; quia non vnus, quodam modo fit compos mortalitatis: Ex contrarijs enim partibus, ac mutua corruptione inter se grassantibus est coagmentatus. Eius igitur æternitas in successione consistit, vnitas in cōtinuatione. Qm̄ verò æternus, rebus oībus exornatur; quia non æternus

non,

non omnibus rebus simul est expletus. Demum Mens architectrix totum mundum, vt illius ferebat natura, fecit pulchrū, sufficiētem, sibi met amicum, & partibus suis tum maioribus, tum minoribus æquē conuenientem. Quòd si aliquis monente Plotino lib. i. de prouidentia mentis aures ad hunc voluerit conuertere, forsitan audiet ita loquentem. *Me proculdubio fecit Deus, atque ego inde factus sum perfectus, ex cunctis animalibus constitutus, mihi ipsi sufficiens, mihi penitus satisfaciens, nullius indigus. Quoniam omnia in me sunt animalia, simul atque plantæ, cunctorum natura generabilium, Dij quamplurimi, Dæmonum populi bonorum, exercitus animorum, homines virtute felices. Neque enim terra sola ornata quidem est plantis omnibus, & omnigenis animantibus, neque tantum vsque ad mare potestas animæ se diffundit, aer autem totus, & æther, totumq; cælum anima, vitæq; caret, verum animæ illis quoque sunt omnes bonæ, vitam stellis suppediantes, reuolutioniq; cælesti ordinatissimæ, simulq; sempiternæ, & ad imitationem Mentis in circuitum agitatur sapienter circa idem semper, nihil enim querit extrinsecus. Præterea quæcunque in me sunt, appetunt quidem omnia bonum, singula verò pro facultate propria consequuntur, dependet enim totum ab illo cælū, tota quinetiam anima, amplius Dij, qui in partibus meis regnant, item animalia omnia, simul & plantæ, denique si quid etiam esse in me videtur inanimatum. Tum verò alia quidem essendi tantum participia videntur, alia verò viuendi, alia sentiendi, alia iam rationem habent, alia totam denique vitam: non enim æqualia passim in rebus non æqualibus requirere decet, neque vt digitus videat exigendum, sed oculo id est assignandum, digito autem aliud quiddam desiderandum; id autem est, vt sit digitus, propriumq; officium peragat. Hæc fingit Plotinus mundum de seipso gloriosè prædicare. Cæterum cuncta, quæ à mundo amplectuntur, Mentis imperio subijciuntur, illaque adeo rectè, atque ordine singula disponit, vt si quis perfectissimè valeat ratione discurrere, vehementer obstupeat. Nec quisquam perturbetur, quòd in mundo non sit eadem rerum omnium cōditio, & dispares formarum gradus conspiciantur, nam hoc illius perfectioni, & pulchritu-*

dini plurimum conducit, atque ob inæqualitatem, & dissimilitudinem insatiabilem hic admirabilis rerum omnium decor spectatur, & maximè commendatur. Præterea, ut scriptum est lib. 14. secretionis secundum Ægyptios philosophiæ cap. 9. quoniam non erat rationi consentaneum, ut quod procreatum est, unum esset omnino, suoq; autori omni ex parte æquale, unum esse oportuit ex pluribus compositum: Ex pluribus autem similibus componi non potuit, alioquin de his uno sufficiente alterum fuisset ociosum: Itaque ex dissimilibus procreatum hoc oportuit singulis eorum seorsum existentibus secundum formas proprias. Qui igitur Mentem vituperat, quid agat, & quò temeraria arrogantia eum deducat, non satis habet perspectum. Hoc errore plerique cæcantur, quòd eos crassis inscitiae tenebris circumfusos latet, quæ, qualisque sit pulcherrima mundi constitutio. Atque isti haud absimiles videntur illis, qui picturæ, musicæque ignari fidicines, & pictores accusant, quòd non eundem sonum chordæ omnes remittant, atque non vnus tantum color in usum veniat, cum tamen pictores suas imagines variè excolentes congruos colores singulis locis distribuunt; & fidicines chorda alium, quæ summa est, alium, quæ infima, sonum emittente, atque illa acutè sonante, hac vocem grauem profundente dulci, & iucunda harmonia aures nostras compleant. Quinetiam non aliter faciunt, ac si quis propterea tragædiam vituperet, quòd cuncti non sint heroes, qui in hac loqui inducuntur, sed aliquis in ipsa vel famulitij ordinis, vel agrorum colonus, vel ineruditus, infimæque notæ homo loquatur: Atqui actio tragica pulchra non erit, si quis inde inferioris fortunæ homines tollat, cum ipsius pulchritudo per hos quoque non parum compleatur. In eodem errore versantur, qui diuitiarum, paupertatisue gratia de Mente conqueruntur, eamque repræhendunt, quòd æqualis in his non contingat distributio. Hi prorsus ignorant, quòd boni æqualitas in his rebus, quæ sunt aduentitiæ, & omnibus fortunæ telis propositæ, nequaquam est expetenda. Nec omnes in sublime tolli queunt, nec omnes

possunt

possunt reges euadere, ac imperium inter alios exercere, quemadmodum nec omnes huiusce corporis partes eadem possunt habere dignitatem, idemque munus sustinere. Isti præterea non considerant, quàm sit sacrilega illius hominis temeritas, qui de consilijs diuinissimæ Mentis audeat iudicare, quæ non vnus hominis, sed totius orbis; non ad instans tempus, sed ad omnia pariter secula sibi proponit vtilitatem. Quapropter leuiter, tranquilloque animo ferant se pauperes esse, illudque memoria teneant se non sibi solum natos esse, sed etiam rerum vniuersitati, immo potius huic, quàm sibi; naturaque ita comparatum esse, vt quicquid incommodi nobis accedit, id mundo maximas afferat commoditates, qui ortus nostri præcipuam sibi partem meritò vendicat. Etenim cum hominum natura sit mortalis, proptereaque multarum rerum indiga, videlicet agriculturæ, architecturæ, fabrilis, ceterarumque artium, quæ ad cultum corporis necessarium pertinent, meritò ac decenter orbis totius optimus gubernator sic homines disposuit, vt alijs paupertas, alijs diuitiæ distributæ sint, vt qui opibus abundant, materiam subministrent, qui verò sunt inopes, exercitatas artibus manus admoueant. Et herculè si omnes homines in æquali dignitate essent constituti, humanum genus penitus aboleretur; nemo namque pro alterius commodis curam, laboremque subiret, nemo aratris terram verteret, nemo sementem agris inspergeret, nemo messem faceret, nemo denique vvas legeret, vinumque exprimeret. Non est igitur, vt quis hanc rerum varietatem grauiter ferat, aut Menti totius vniuersitatis gubernatrici indigne-
tur, quòd non omnes homines in eisdem bonis, officijsque versentur. Sed hæc relinquamus, & quot, quæue munera in hoc prouidentia officio persoluendo Mens dicatur sustinere, breui consideremus.

Quos

*Quot, quæ ue muner a Mens dicatur sustinere in officio
providentiæ persoluendo; Providentiæ quid sit;*

*Ac cur Di, et Dæmones varias mun-
di partes dicantur sortiri.*

Cap. XXI.

MENS vniuersitati dum prospicit, tria munera cō-
gnoscutur sustinere; primo totam terrarum, &
cœlorum molem fabricauit, multos rerum ordi-
nes constituit, & suis quæq; gradibus disposuit:
altero res à se genitas in dispositione conseruat, qua fuerunt
inter se colligatæ, & ordinatæ, quòd si perturbentur, confe-
stim illas in ordinem adducit, rursusque renouat dispositio-
nem; tertio cuncta mouet, & sua cuique dispensat, vt cuiusq;
natura videtur postulare. Quamobrem cùm in mundi con-
stitutione alia quidem veluti tota sint fabricata, & alia tan-
quam partes; à nonnullis loci superiores occupentur, à qui-
busdam inferiores; multa quiescant, nec pauca moueantur: &
rursus eorum, quæ mouentur, pleraque ex seipsis, & sua spon-
te cieantur, alia ab alijs agitentur, Mens singula suis quæque
gradibus conseruat, & pro cuiusque conditione sua munera
dispensat, ita vt generalia totis, particularia partibus, præstabi-
liora superioribus, & minus præstantia inferioribus distri-
buantur. Nec quæ stabilia, firmaque sunt, ad motum impel-
luntur; aut quæ ex se sua vi mouentur, quiescere coguntur,
sed cuncta suæ naturæ conceduntur, & hæc quoquo modo
moueri, illa manere permittuntur. Verùm hæc officia non so-
lùm à Mente præstantur, sed etiam à Deo patre persoluuntur,
& à totius vniuersi Anima aliquo pacto attinguntur, quibus
vnà cum Mente generalis prouidentia coaptatur. Eadem of-
ficia (primum excipitur) à sphærarum, stellarumque animis,
& Dæmonibus ipsis ministrantibus in vniuersitatem profici-
scantur, & longè, lateque funduntur. Summus enim opifex
ea lege

ea lege hos, & illas in naturæ digestionem constituit, vt pro viribus omnia attingant, quæ ad exactam mundi curationem possunt pertinere. Nec verò quispiam existimet munus prouidentia interruptè à Dijs exerceri, atque hos ex interuallo istis caducis suam adhibere curationem, vt scilicet tunc mortalium curam suscipiant, cùm ipsorum res in maximo discrimine versantur, in pristinam, aut etiam perfectiorem conditionem omnia reuocaturi; Enimvero Dij, qui sua natura sunt boni, continuata prouidentia necessariò vtuntur, quæ propria est effectio ipsorum bonitatis. Accedit, quòd, quia continenter fluunt, & labuntur omnia, ne temporis puncto hæc possent in ratione rerum permanere, si vel exiguo interuallo ipsis deesset diuina prouidentia. Quapropter Synesius nullo pacto est laudandus, qui in orat. de prouidentia finxit prouidentiam, non veluti matrem, quæ cùm modò in lucem dederit infantem, in quibusq; incòmodis depellendis est occupata, ne infans à se editus omni ope, & auxilio à natura destitutus in aliquod detrimentum incurrat, sed tanquam matrem, quæ vires, & arma iam soboli suppeditauerit, quibusque vti filio præcipiat, vt nocitura per se propulsando suam ipse tueatur incolumitatem. Ex his constare arbitror nos prouidentiam posse diffinire actionem Deorum, & Demonum, qua res omnes huiusce mundi efficiuntur, conseruantur, & in fines sibi-consentaneos proficiscuntur. Nunc Deorum nomine intelligi velim & prima rerum principia, & cœlorum, elementorumque animas, quibus Academicorum est consuetudo Dei nomen attribuere. Hi res cunctas in proprios fines dirigendo & rebus singulis suas impartunt, communicantque perfectiones, & totius vniuersitatis commodis optimè prospiciunt. Apuleius lib. de Plat. dogm. finiuit prouidentiam sententiam diuinam conseruatricem prosperitatis eius, cuius causa tale suscipitur officium. Chalcidius in Timæi enarratione. *Principiò, inquit, cuncta, quæ sunt, & ipsum mundum contineri, regi q; principaliter quidem à summo Deo, qui est summum Bonum vltra omnem substantiam, omnemq; naturam, existimatione,*

ne, in-

ne, intellectuq, melior, quem cuncta expetunt; cum ipse sit plenæ perfectionis, & nullius societatis indigus: de quo plura dici nunc exorbitare est: Deinde à providentia, quæ est post illum summum secundæ eminentiæ, quam vovv Græci vocant. Est autem intelligibilis essentia æmula bonitatis propter indefessam ad summum Deum conversionem: Estq, ei ex illo bonitatis haustus, quo tam ipsa ornatur, quàm cætera, quæ ipso autore honestantur. Hanc igitur Dei voluntatem, tamq, sapientem tutelam rerum omnium providentiã homines vocant, non ut plerique existimant ideo dictam, quia præcurrit in videndo, atque intelligendo proventus futuros, sed quia proprium est divinæ Mentis intelligere, qui est proprius Mentis actus, & est Mens Dei æterna. Est igitur Mens Dei de intelligendo æternus actus: Sequitur hanc providentiã fatum, lex divina promulgata intelligentiæ sapienti modulamine ad rerum omnium gubernationem: Obsequitur huic ea, quæ secunda Mens dicitur, id est Anima mundi. Hætenus Chalcidius. Dixerunt alij providentiã Dei esse ipsius propriam Bonitatem, ut in institutum ordinem, in suũque finem rem vnamquamque dirigit, atque ordinat. In qua diffinitione illud animadvertunt, quòd Bonitas est propria Dei substantia, ac proinde illi ingeneratum esse rebus cunctis providere, quando quidem, ut Proclus inquit lib. 1. de Theolog. Plat; si providere non esset Deo naturale, nec profectò ipsi natura boni inesset, nam quemadmodum vita vitæ, & mens intellectricis illuminationis est conditrix, ac omne primò ens in quavis natura secundò entis vim habet generandi, sic bonum boni est erogativum. Quocirca cum hæc sit natura Dei, sequitur, quòd sicut nullo labore ignis calefacit, & homo ratione utitur, ita Deus nulla difficultate (quod Epicurus intelligere non potuit) terrarum magnitudini, marium amplitudini, cælorum immensitati, mundoque demum vniuerso prospiciat, & cuncta sine molestia aliqua, & perturbatione iugiter curet, atque administret. Adijciunt, quia hæc ipsa divina Bonitas trifariam potest considerari, nempe ut est in Deo, & absolutè: secundò quatenus per eam res cunctæ bonæ sunt; postremò quatenus illius be-

neficio

beneficio singulæ res, quæ bonæ sunt, in fines suos, qui similiter boni sunt, destinantur, ac diriguntur; sub hac tertia notione diuinam Bonitatem nuncupari prouidentiam. Nec desunt, qui prouidentiam explicant summam in eo, qui mundi est opifex, & administrator, rerum omnium rationem. Zeno diuinam prouidentiam esse mundi naturã artificem, consultricẽ, & prouidã utilitatum, & opportunitatũ oĩum existimauit. Chrysippus dixit prouidentiam ad id, quod est utile, vnumquodque disponere. Quidam ex ijs, quæ de fato sunt à Stoicis memorię consignata hanc descriptionem concinnauerunt, prouidentia est æterna rerum uel omnium, uel magnarum saltem in suos fines à Dijs præordinatio, quæ per seriem, & ordinem caussarum inenitabili necessitate perficitur. Alij aliter finiunt prouidentiam, verũ omnia persequi non est necessarium. Quoniam diuina prouidentia sese per omnia fundit, singula præcurrit, & ne minimum sui expers alicubi prætermittit, perspicuum est, cur Dij, & Dæmones à Platonicis uarias mundi partes dicantur sortiri, nam cùm horum essentia, & potentia ubique in se vigens certas, constitutasque habeat huius uniuersi partes, quas maximè illustrat, hinc fit, vt illis Dij, & Dæmones credantur præesse. Neque existimandum est illos propriæ nobilitatis dispendium facere, aut rerum, quibus admiscuntur, affici contagione, quoniam ut lumen in se manens absque alicuius extranei permissione diuersa passim illuminat, ita Dijs, Dæmonibusque usuenire æquum est sibi persuadere: Non enim in se habent quidquã admistum dispar sui, atque dissimile, neque ex illis, quæ gubernant, quidquam accipiunt. Et quemadmodum Solis lumen quàmuis aerem illuminet, nihilotamen minus idem totum continuum est ubique, neque in partes dissecatur, neque ab aliquo clauditur, neque à fonte proprio seiungitur, haud dissimiliter cuiusque Dei lumen totum indiuiduum toti mũdo præsidet, tametsi cuidam sibi accommodato uim suam præcipuè impartiat. Scitè igitur Proclus testatum reliquit in com. in Alcib. duo esse diuine, dæmoniacæque prouidentie attributa

attributa, primum, illam per omnia pertinere, & nihil quama-
uis minimum posse ipsam effugere: secundum, nihil omni-
no ex ijs, quæ cadunt sub eius ditionem, accipere, nec eorū
naturā repleri, nec eis alicubi commisceri: Deorum namque,
Dæmonumque proprium est ita prouidere, ut nec guberna-
tis permisceantur, nec ueluti addicti afficiantur. Quod licet
humanis animabus quandoque contigat, illis tamen hoc con-
cessum est diuina, uel Dæmonica largitate. Itaque mundus
Deorum numine multò facilius regitur, quam corpus ab ani-
ma, quippe hæc corpori alligata ipsum regit, ac moderatur,
at Dij huic uniuerso prospicientes nullius corporis uinculo
sunt constricti, sed soluti, suarumque actionum domini. Ne-
que fieri potest, ut illi diuinæ prouidentia officium exercen-
tes, ullis curis, uigiliisque angantur, aut à uita declinēt, quam
uiuunt beatissimam, quandoquidem his uacant difficultati-
bus, quæ in rebus administrandis nobis occurrunt, quæque
multas nobis sæpè afferunt dubitationes, quibus perturbati
vix aliquando post longam, diurnamque cogitationem
quid commodius sit, decernere possumus: Apud eos nihil
est negotij, nihil dubitationis, nihil difficultatis, sed omnia
sunt expedita, omnia certa, omnia facilia, aguntque semper,
quæ sciunt esse meliora.

*Omnia huiusce uniuersitatis ita aptè, & ordine sunt
disposita, ut nullus casui, & fortuna locus
relinquatur. Cap. XXII.*

S M diuinæ prouidentia ministerio mundus gu-
bernetur, ratio flagitat nihil non esse ordinatū,
& quæ homines putant casu, & fortuito euenire,
ea penès totius uniuersitatis administratores re-
ctè, ac ordine dispensari. Ordinem namque nasci ex intelli-
gentia nemo unquam dubitauit; qua de re cum Mentis, quæ
inter uniuersi moderatores partes habet præcipuas, maxima,
& perfectissima sit intelligentia, sanè machina mundana ex
parti-

partibus diuersis compacta a deo ordinatissime conspirat, & regitur, ut nulla autoritas casui, & fortunæ sit concedenda. Adde quòd euentus fortuiti ea de causa solènt accidere, quia administrator uel non oia conspicit, uel non omnibus dominatur, at rerum omnium constitutio sic uenit in diuinæ Mentis oculos, & potestatem, ut dictu sit nefas aliquod illius aspectum, & uim posse deuitare. Quòd si, ut nonnulli ex Platonis autumant, lux est sensus in cælo, atque radios ex luce profluere est singula persentire, sentiendoque facere, & facièdo sentire, nullaque res in terræ uisceribus deliteat, ad quã radiorum vis non pertineat (quod ex metallis, & lapidibus luminis uirtute sub terra genitis potest omnibus persuaderi) quis non putet Mentis radios his sub aspectum cadentibus præstantiores in omnia diffundi, ubique singula procreare, & procreando conspiciere? Huius illud Orphei in hymno ad Saturnum nos admonet;

Qui princeps ortus, mundi partem incolis omnem.

Quamobrem quæcunque nobis accidunt repentina, & inopinata præter huius cognitionem non possunt euenire. Accedit, quòd perfectissima, & optima Mens prouidentiam sibi asciscit absolutissimam, ea uerò est, quæ nihil ignorat, & nihil improuisum esse permittit. Atque merculè sic totus mundus prouidentia quadam imperatoria, ut scribit Plotinus lib. 2. de prouid. est institutus cernente actiones, passiones, & quæ adesse oporteat, alimenta, machinas, & omnia necessaria; sicque procedunt singula ab illius duce sagaci quadam, solerti que ratione (quamuis etiam nonnulla externa uideantur, ab eoq; aliena) ut quicquid in mundo accidit, proprium finem habeat, in quem referatur. Demum quæcunque casu dicuntur euenire, ea sub alicuius, & præcipuè Mentis cognitionem cadere, ex eo datur intelligi, quòd cum euentus fortuiti ex diuersarum causarum concursu exoriantur, fieri nequit, ut eorum ordinatio ab ea sit causa, quæ tantum more naturæ suas functiones perficiat: ea est ratio, quia causa huiusmodi ad vnum duntaxat dirigitur, ac

proinde nullo pacto potest plures euentus inopinati causas inter se dispersas, & nullo ordine digestas ad unum effectum per se redigere; quare sequitur, ut ab ea sint, quæ cognitionis munere donata multas in se formas concipiat, easque inter se aptè disponens rerum multiformium existat principium, & dissimiles causas in unam euentus formam alijs improuisi mirificè congreget. Hinc Proclus in com. in Tim. fortunam definiuit non cæcam, & temerariam, sed diuinam, & dæmonicam potestatem in vnum exitum causas diuulsas cōgregantem. Et Plato in epist. cū in cuiusdam euentus fortuiti sermonem incidisset, ubi fortunæ nomen usurpauit, cōtinuò Dæmonis nomen subiunxit: Sæpe namque Dæmones occulta quadam persuasione hunc hominem hac uia, illum illa in eundem locum mittentes efficiunt, ut illi sibi obuiam venientes euentum pariant sibi inopinatum, à superis autem præuisum. Ex his manifestum est omnia huiusce uniuersitatis ita distinctè, ita ordinatè esse disposita, ut nullus casui, & fortunæ locus relinquatur. Quod quoque perspicuum erit, si quispiam secum ipse cogitet totam mundi machinam terris circumfusam in omni dispositione, motuque eundem ordinem semper retinere, nec aliquo modo perturbari: adhæc terrena omnia certissimo ordine oriri, & occidere. Nō enim fiunt quælibet ex quibuslibet, uel mouentur ad quælibet, aut quomodolibet fiunt, uel mouentur, sed certis omnia modis, semperque similiter suis statutis temporibus. Si hæc, inquam, omnia quis consideret, planè sentiet in hac speciosa rerum varietate nihil indistinctum, nihil inordinatum, aut perturbatum posse reperiri.

In mundo nullum malum est alicuius autoritatis.

Cap. *XXIII.*

AD E M ratione, quia scilicet mundus diuinæ pro-
uidentia subijcitur, par est credere nullum malū
in eo alicuius esse autoritatis, nam si omnia, quæ
existunt, fluunt à Bono, singulisque inest Bonum,
continetque omnia, nimirum in his malum esse non potest:
Quod uel etiam ex eo non est impendiò obscurum interno-
scere, quòd omnis mutatio, quæ uidetur mala, confert ad
optimum statum vniuersi. Non enim mundus in misti disso-
lutione vllum patitur detrimentum, aut propriae perfectio-
nis iacturam facit, sed uel elementa in suas, quas illis natura
dedit ad conseruationem, sphæras reuertuntur, uel compo-
situm aliud generatur: quomodò enim illius esset generatio,
quod ex interitu alterius procreatur? Itaque corruptiones,
defectus, & cætera, quæ uidentur nocere, quibusdam alijs
vehementer conferunt, & in caussa sunt, ut uires quamplu-
rium, quæ alioquin oriarentur, atque torpescerent, in effe-
ctiones erumpant, suaque munia præstent. Hoc testantur
veteres Theologi asserentes nihil in mundo interire, quia
est secundus Deus, nec non uiuens immortale, sed corpora
composita dissolui, dissolutionem verò minimè esse mor-
tem, sed mistionis solutionem; solui autem unionem, non
ut ea, quæ sunt, intereant, sed ut cætera iuuenescant. Quæ om-
nia à Mercurio confirmantur; *Simul quippe, hic inquit in Pi-
man. mundus vniuersus existens totus quidem immobilis, partes
autem eius agitabiles undique, nihil tamen corruptioni obnoxium.
Sed appellationes quædam falsæ homines turbant. Neque enim
generatio uitæ creatio est, sed latentis uitæ explicatio; neque corrup-
tio mors est, sed potius occultatio, cum hæc igitur ita se habeant,
cuncta immortalia.* In eandem sententiam Anaxagoras, & Eu-
ripides dixisse uidentur nihil eorum, quæ sensibus accipiun-
tur, interire, sed in aliud commutatum formam diuersam
induere, atque alterius procreationem facere. Quòd si mori
est

est corpus vnum exuere, & alterum induere, ueluti si persona, quæ in scena fingitur interfecta, mox uestem mutet, alteriusq; personam sustinens in scenam regrediatur; quid'nam mali secum afferre possunt huiusmodi commutationes? immo potius censendum est maximas ex se fundere utilitates ad salutem vniuersi multum necessarias. Enimvero cum ea conditione informis uniuersi materia sit in natura rerum constituta, ut formas innumerabiles appetendo eas quandoque accipiat ad totius mundi perfectionem, atque has simul omnes ob repugnantes ipsarum naturas nequeat sustinere, factum est, ut his continuatis mutationibus formas in se omnes materia aliquando recipiat alijs alijs uicissim in ipsa succedentibus. Hæ præterea corporum mutationes ad optimum habitum, & nouationem uniuersitatis vehementer conducunt, quòd huiusmodi vijs unius uita alterius morti succedit, & ex unius interitu alterius generatio confurgit. Fit ignis ex aere intereunte, hic ex aqua, aqua ex terra, & hæc ex igne ad interitum accedente. Id ipsum quoque, quod mortem appellat homines, est perennitatis principium, & uitæ sempiternæ procreatio, pereuntibus scilicet sua lege, suoque tempore corporibus, & animis fracto carcere ad proprium locum, propriamque uitæ conditionem euolantibus. Quid? in anima ipsa nullum est malum, hæc enim quicquid eligit, illud tanquam bonum sibi proponit, illiusque ueluti boni trahitur cupiditate. Et quanquam minus bonum anteponi maiori sit contra officium boni, attamen huiusmodi electioni est consonum, prorsusque consentit legi iustitiæ naturalis, qua sancitum est, quicquid ad deteriora uergit, deterius affici, uitamque subire deteriorem. Euadit præterea animæ eligenti bonum, quoniam sequitur necessario pœna (nam electio ipsa, motioque peruersa & peccatum est, & pœna) quæ animam percutiendo, & affligendo illam prouocat ad odium prauæ electionis quo, fit, ut in cæteris rebus eligendis cautiùs se habeat, & diligenter excogitet, quo modo queat huiusmodi prauas electiones declinare. Huc demum accedit hominis animam
ex boni,

ex boni, pariterque mali notitia perfectiorem euadere, atque ex mali formidine boni desiderio inflammari. Illi igitur sunt utriusque ridendi, qui prouidentiam damnant, quod libera ex uoluntate mala proficiscantur, multaque mala in uniuersitate eueniant, quoniam maiora bona inde eliciuntur. Cum his consentit Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromatum; *Diuinæ, inquit, sapientiæ, & uirtutis, & potentia est officium non solum bona facere (hæc est enim, ut semel dicam, Dei natura; ut ignis calefacere, & lucis illuminare) sed illud quoque maxime, ut id, quod per malos aliquos excogitatum est, ad bonum aliquem finem, et utilem deducat: & utiliter ijs, quæ uidentur mala, utatur.* Eiusdem sententiæ est D. Augustinus in Enchir. *Deus, inquit, omnipotens nullo modo sineret malum aliquod esse in operibus suis, nisi usque adeo omnipotens esset, & bonus, ut beneficeret etiam de malo.* Dionysius præterea uir summè diuinus, summeque Platonius lib. de diuin. nom. non solum censet Deum cognoscere malum sub ratione boni, ac penès ipsum malorum causas esse beneficas uires; uerùm etiam ostendit malum habere nullam subsistentiam in hac rerum uniuersitate, quoniam malum uel ex bono existit, uel ex malo, sed neutrum possumus tueri, ergo nulla existentia est malo tributa in natura rerum. Malum ex bono nequaquam existere, uel ex eo perspicitur, quia si ex bono sit, non esset malum, non enim boni est facere non bona, quemadmodum nec ignis est frigefacere. Iam uerò cum omnia, quæ sunt, ex bono procedant (natura enim boni est producere, atque seruare; mali uerò perdere, ac dissoluere) plus satis patet nihil eorum, quæ existunt, nec ipsum malum oriri ex malo. Præterea si quæcunque sunt, pulchrum, bonumque appetunt; & quicquid agunt propter id, quod uideretur bonum, efficiunt; omnisque rerum intentio bonum spectat, ut principium, atque finem; nihil enim mali naturam sibi proponens quicquam omnino rerum gerit; quoniam modo in ordine rerum erit malum? Amplius quia omnia, quæ sunt, uel ex Bono procedunt, uel sunt ipsum Bonum, malum si sit, aut in hoc, aut in illis erit ponendum: Verùm si omnia,

quæ

quæ sunt ex Bono, continent bonum, in his profectò malum non erit: Et cum malum sit contrarium Bono, quoniam pacto malum in Bono inerit? Nec uerò sentiendum est cum Manichæis, qui Magos, & Zoroastrem sequuti finxerunt duo rerum esse principia inter se contraria, & repugnantia, atque alterum ex his bona præbere, alterum mala, nam si istud concedatur, nec Deus ipse à detrimento, molestiaq; procul ab erit, siquidem non desit, quod ipsum quoque perturbet. Cæterum hic uir longius progrediens, & in proposita sententia permanens monstrat malum non esse in Angelo, neque in Dæmone, neque in anima, neque in natura, neque in corpore, nec denique in ipsa materia, quæ rerum omnium est infirma, suamque sententiam confirmat multis, ac uarijs argumentis, quæ ex illius opere diuinissimo petantur. Atqui ambiget aliquis si malum nullam essentiam, uel generationem habet, quæ, qualiaue sunt ea, quæ vulgò dicuntur mala. Ad hoc respondendum est ex doctrina eiusdem uiri Bonitatem per omnia sese diffundentem non solum ad illas, quæ sunt circa ipsam substantias optimas accedere, sed ad extremas usque procedere; Verum enim uero quoniam non omnia ad excipiendam bonitatem sunt æquè accommodata, hinc fieri, ut alia prorsus Bonum participant, & alia magis minusue, prout natura ipsorum postulat. Quæcunque igitur in malis numerantur, non sunt uerè, ac simpliciter mala, sed bona minora, & imperfecta, fiuntque propter absentiam, & defectum maioris bonitatis. Itaque in corporibus non est uerè aliquod malum, nam deformitas, & morbus, quæ vulgò dicuntur mala, sunt defectus speciei, ordinisque priuatio: Hæc autem nõ omnino mala sunt, sed minus bona, alioquin si pulchritudinis, speciei que, & ordinis integra fiat solutio, ipsum quoque corpus in nihilum abibit: Quinetiam in animabus non est aliquod malum, sed quæ in ipsis mala creduntur, fiunt ob affectionum, actionumque bonarum defectum, & quoniam aberrantes à fine ob infirmitatem propriam dilabuntur. Quãobrem in nobis siue in anima, siue in corpore non ita malum est,

est, quasi existēs aliquid, sed tanquā defectus aliquis, per quē caremus bonis perfectioribus. Ab his Proclus minimè est dissentiens, qui in lib. de malo habet hæc. *Malū neq; est in rebus intellectualibus, nā proximæ sunt ipsi Bono, neq; in animabus, corporibusq;, vniuersalis enim forma, & authoritas est propria bono: Reliquū est igitur, ut malū in particularibus sit animabus, atq; corporibus. Neq; tamen in horū essentijs ex Deo natis, neq; rursus in naturalibus quorū uiribus; nā ex Deo quoq; dependent. Horum igitur actionibus duntaxat accidit malū; sed quantū spectat ad aīas, nō in actionibus quidē earū rationalibus, oēs enim appetunt bonum; neq; rursus in actionibus earū ratione carentibus; hæ nāq; natura feruntur, sed in quadā earū inter se incongruitate, quam uocant asymmetriam: quantum deinde spectat ad corpora, malum non est in forma, vult enim materiæ dominari; neque in materia, nam appetit exornari, sed in quadam materiæ ad formam ineptitudine. Vnde concludit malum omne præter substantiam esse; & affirmat quicquid mali uidetur accidere sub boni conditione diuinitus colorari. Porro si quis etiam mala admittat, uelitq; ea, quæ ab indoctis mala uocitantur, propriè, ac uerè mala existere, attamen horum causa neque in Deum, neque in Mentē erit conijcienda, nam Plato lib. 2. de Rep. vult Deum, qui bonus est, nō omnium esse causam, sed paucorum, multò enim pauciora nobis sunt bona, quàm mala: Et bonorum quidem solus Deus causa est dicendus, malorum autem quamlibet aliam præter Deum causam quærere decet. Itaque Homerum accusat stultè dicentem in Iouis limine duo iacere dolia plena sortibus, bonis unum, malis alterum; cumque ex his Iupiter inuicem commistis impertit alicui, aliàs huic benè, aliàs malè esse; Cui uerò ex altero datur, hunc vesanam famem super terras exagitare: Non enim admittendum est Iouem nobis penuarium esse bonorum, atque malorum. Hac ratione Plutarchus adductus lib. de Animæ procreatione scriptum reliquit Deum non esse omnino opificem animæ nostræ, quoniam huius pars quædam insitam habet mali portionem, nempe ea, quæ perturbationum contra rationem*

Q exultantium

exultantium continet Fontem, & originem. A cuius opinione Chalcidius non discedens in com. in Tim. opinatur Platonem dicere animarum quidem ædificationi Deum opificẽ præfuisse : eorum uerò, quæ animis subtexuntur, alijs diuinis potestatibus inferioribus munus, atque officium esse mandatum, ita ut puræ quidem animæ, synceræque, & uigentes, florentesque rationibus à Deo factę sint, uiciosarum uerò partium animi, quæ subtexuntur, hoc est iræ, & cupiditatis auctores habeantur hæ potestates, quibus ab opifice Deo talis cura mandata sit. In eandem sententiam Philo lib. de mundi opificio fuit illud interpretatus ; *Faciamus hominem ad imaginem nostram*; cuius uerba placet appingere, quæ sunt. *Dicat aliquis, nunquid opus est quopiam ei, cui obediunt omnia? an cum cælum faceret, terram, & maria nullo egebat cooperatore, hominẽ uerò tam paruum animal, ac fragile facturum non poterat absque alieno adiutorio suismet ipse uiribus effingere? Huius rei causam uerissimam necesse est Deum solũ scire, cæterum quæ per coniecturas credibiles uidetur rationi consentanea, non est celandanda; est autem hæc: Rerum, quæ sunt in natura, aliæ nec uirtutis participes censentur, nec uitij, ut stirpes, & bruta; illæ quia inanimæ, & suapte natura imaginationis expertes; hæc quia carent mente, ac ratione; Vitij uerò, ac uirtutis tanquam domicilium uidetur mens, & ratio, in quibus commodè inhabitent: Aliæ item sola uirtute præditæ nihil omnino habent uitij, ut stellæ, nam hæc animalia esse dicuntur, & quidem intelligentia, uel potius Mentem singularem, totæ quantæ probæ, nec ullius capaces uitij. Rursum aliæ mixtę ex utraque natura, ut homo, qui contrariorum est capax, prudentiæ, & imprudentiæ; temperantiæ, & continentiæ; fortitudinis, & timiditatis; iustitiæ, & iniustitiæ, & ut compendio dicam, boni, & mali; turpis, & honesti; uirtutis; & uitij. Ergo conueniebat, ut uniuersalis ille pater Deus bona quidem per seipsum solũm faceret, quippe sibi cognata, sicut nec indifferentium creatio fuit aliena ab eo, quandoquidem hæc quoque expertia sunt uitij Deo inimici: Cæterum mistorum creatio partim erat ei propria, partim impropria; propria propter admistam eis meliorem ideam; impropria uerò propter*

propter contrariam, & deteriozem. Quamobrem de sola hominis generatione scriptum est: Dixit Deus, Faciamus hominem; quod indicat assumptos alios tanquam cooperatores, ut irreprehensibiles tam uoluntates, quam actiones hominis rectè se gerentis acceptum ferantur Deo rectori omnium; contrariæ uerò alijs ipsi subditis. Oportebat enim patrem non esse causam malorum suis filijs, malum autem est uitium, uitiosæq; actiones. Hactenus Philo, qui quòd Diuiniſſimæ Trinitatis mysteria minus haberet explorata, peruersè hunc locum fuit interpretatus. Sed hæc maioris, & altioris sunt negotij, quàm quod suscepimus. Maximus Tyrius ferm. 25. exquirens unde sint mala, cùm Deus bona agat, de hac re ita sentit: *Quemadmodum in artium opificijs aliud est, quod ex professo ars ipsa operis finem intendens sibi agendum esse desumpsit: aliud quod operæ negotio consequens est, quod quidem artis nequaquam opus est, sed materiæ affectio, ut sunt ex incude resiliens fauilla, ex camino ipsa fuligo, aut alia alterius rei affectio, quæ necessariò addicta est operi, neque adeo artificis est propositum, sic etiam pro ijs, quæ accidunt terræ, quæ nos inuasionem malorum humanorum appellamus, minimè artem culpam debemus, sed potiùs cēſere naturas quasdam esse necessariò negotium fabricæ subsequentes: Enimvero quæ apud nos opinionem malorum, corruptionisq; habent, pro quibus etiam angimur, ea profectò ipse artifex ad salutem uult esse uniuersi; Nam cùm uniuersi curam intendat, partes nimirum ipsas oportet pro uniuersi salute laborare. His ualde sunt similia, quæ à Mercurio sunt prodita ad finem Pimādi, ubi asseritur ab ipso mundi opifice nullum malum, nullam turpitudinem emanare, sed hæc esse passiones creata opera subsequentes, ut æs rubiginem, aut animata corpora limum. His quinetiam summopere sunt confinia, quæ à Chrysippo lib. 4. de prouidentia fuere tractata, quo in libro cùm inquireret, natura ne ipsa rerum, uel prouidentia morbos debilitates, & ægrotudines corporum fecerit, quas patiuntur homines, in eam iuit opinionem nequaquam fuisse primum naturæ propositum homines gignere ad ægrotudines patiendas accommodatos; numquam enim hoc conueniebat naturæ*

autori, parentique rerum omnium bonarum, sed cum multa,
 magnaque procrearet, aptissimaque pareret, ac utilissima, alia
 quoque simul agnata sunt incommoda ijs ipsis, quæ faciebat,
 coherentia; eaque non per naturam, sed per consecutiones quas-
 dam necessarias generata. Sicut cum natura hominum cor-
 pora formaret, ratio, & utilitas operis postulavit, ut tenuissi-
 mis, minutisque ossiculis caput compingeret, quam profecto
 utilitatem rei maioris alia quædam incommoditas extrinse-
 cus consequuta est, quia scilicet caput fecit tenuiter munitum,
 & ictibus, offensionibusque parvis facile obnoxium. Itaque
 dum per consilium naturæ salus gignitur, ægrotudines, itidem
 & mala per consecutionem sunt generata. Hæc Chrysippus, qui
 quoque in eisdem libris de providentia illos prorsus rudes,
 & ignaros appellat, qui magnam esse vim malorum animad-
 vertentes è mundo eijciunt providentiam: nam cum bona
 malis contraria sint, utraque necessarium est opposita inter
 sese, & quasi mutuo, aduersoque fulta nixu consistere, quod
 nullum contrarium queat in ratione rerum absque altero con-
 trario coherentere. Quo enim pacto iustitiæ sensus esse posset,
 nisi essent iniuriæ? aut quid aliud iustitia est, quam iniustitiæ
 priuatio? Quis item fortitudo intelligi posset, nisi ex ignaviæ
 oppositione? quis continentia, nisi ex intemperantia?
 quo item modo esset prudentia, nisi foret con-
 traria imprudentia? Ergo cum bonum, & ma-
 lum sic natura sint comparata, ut uerti-
 cibus inter se contrariis sint deli-
 gata, equidem qui malum
 è mundo tulerit, bonum
 auferat quoque est
 necessarium.

De proui-

De prouidentia, non est, vt quis conqueratur, si hominum plerique iniuste vitam agentes nihil mali reportent. Cap. XXIIII.

NE c verò aliquis de prouidentia conqueratur, si hominum pleriq; iniuste vitam agentes habeat omnia secundissima nihil mali omnino reportantes; nam cum genus humanum (vt docet Plotinus lib. I. de prouid.) inter Dæmones, & bruta habeatur interiectum, ad ordinem pertinet vniuersi, vt horum, atque illorum participet cōditiones, atque modò seruet medium, & modò ad alterum extremorum propiùs accedat. Itaque hominum alij Dæmonibus, nonnulli brutis similiores euadunt, & plurimi inter hos medium tenere spectantur. Qui ad bruta proximè accedunt, multisque vitijs sunt inquinati, hi sunt miseri atque infelices, tum quia longè, multumque absunt à felicitate, quæ posita est in actione virtuti consentanea: tum etiam quoniam dignis supplicijs vel statim, vel tēporis spatio plerunque afficiuntur. Neque tarditas, cunctatioque numinis in pœna malis irroganda fidem deroget prouidentie, quippe vt scribit Plutarchus lib. de ijs, qui serò à numine puniuntur, multis de caussis Deus hominibus prauis interposita mora, ac tardè pœnas infligit, primùm vt hoc exemplo suo nos doceat sæuitiam, atque vehementiam omnino esse vitandam in puniendis peccatis, siquidem nos in Deum intuentes, qui tametsi nullius rei metu, pœnitentiæ ueducatur, tamen supplicium differt, & in futurum reicit tempus, admonemur non in ira, aut cum maximè feruet, & palpitat cor, sed adhibito temporis spatio cautè, ac modum, & opportunitatem supplicij considerando pœnam esse irrogandam ijs, qui iniuria nos affecerunt. Præterea Deus non omnibus malis eodem modo pœnas accelerat, vt quibusdā det locum, & opportunitatem pœnitendi. Enimuero Deus om-

nes

nes homines vitio captos iusto suo iudicio aggrediens, eorumque motus, & animi mores perspiciens eos, qui prorsus insanabiles sunt, statim punit, quia omnino & alijs nocent, & sibi multò maximè in vitijs vitam agentes; quicumque autem ignoratione boni potiùs, quàm appetitione mali peccata ediderunt, ijs tempus vitia mutandi largitur, quòd si persistent in flagitijs edendis, de ipsis quoque supplicia sumit, nò enim metuendum est, ne non sint quandoque pœnas daturi. Deinde pœnæ quorundam in benè longum tempus profertur, vt ijs tanquam carnificibus de alijs malis pœnæ sumantur, quod vel præcipuè verum esse de plerisque tyrannis existimandum est: siquidem Deus nonnullis populis, & nationibus morfu, & pœna indigentibus iniiciens tyranni alicuius scuitiam implacabilem, aut magistratus molestam asperitatem non antè id, quod excruciat, præcidit, vitaq; priuat, quàm ij, qui vitijs ægrotant, fuerint morbis liberati. Postremò cum vitiositas simul secum afferat id, quod animum mordet, atque percutit, dicendum est malos non subsequentem, sed præsentem pœnam semper habere. Enimvero vt quis improbè egit, statim conscientiam intus vrgentem, plectentemque habet, & multæ, variæque curæ illum sollicitant, anguntque vehementer, nam semper abundat metu, dolore, memoriaque tristi, in præsentis statu sibi diffidit, de futuro sinistra suspicatur, & cum nihil habeat in se amabile, nec sibi, nec alijs est amicus. Quapropter (si fas est dicere) vitiosi neque Deo, neque homine indigent, qui in hac vita ipsos pœna afficiat, nam ad hoc sufficit ipsa eorum vita, tota à prauitate corrupta, atque conturbata. Quòd si quis ita fuerit vitijs imbutus, & in eisdem confirmatus, vt nullam habeat delictorum conscientiam, neque ex peccatis perpetratis vllis angoribus, sollicitudinibusque conficiatur, non est tamen periculum, ne manibus Dei omnia maleficia accerrimè vindicantis elabatur, quoniam flagitia, quæ in hac vita nullo supplicio constringuntur, in alia à diuina prouidentia acerbius castigantur. Siquidem homines vbi è vita cesserunt, atque in eum

locum

locum peruenerunt, quò Dæmon post obitum vnumquemque perducit, illic omnes & qui honestè, sanctèque, & qui aliter vitam traduxerunt, ex æquo, bonoque iudicantur. Quare quicumque in vita quodammodò tenuisse medium quoddam comperiuntur, ad Acherontem profecti vehiculis, quæ adsunt vnicuique in paludem perueniunt Acherusiam, ibiq; habitantes purgantur, pœnasque luunt iniuriarum, & cum purificati sunt, absoluuntur, rursusque pro merito singuli benefactorum præmia reportant. Qui autem videntur infanabiles esse ob magnitudinem delictorum, vt qui sacrilegia multa, & graua, quiq; cædes præter æquum, ac iustum frequenter admiserunt, & quæ sunt alia generis eiusdem, hos omnes æqua, & conueniens fors in Tartarum demittit, vnde nunquam sunt emerfuri. Qui verò expiabiliter quidem, sed tamen grauiter videntur peccasse, quale est, si qui iracundia parciti violenter in parentes aliquid fecerint, sed tamen pœnitentia adducti eos in reliquo spacio vitæ coluerint: aut si qui hominem occiderint, vel tale quippiam perpetrarint, hos sanè ipsos nihilosecius oportet in Tartarū deijci, cumq; annum ibi totum peregerint ab vndis eiectantur, homicidæ quidem ad Cocytum, qui verò in parentes peccarunt, ad Pyriphlegethontē: Postquam verò ab his fluminibus delati ad paludem Acherusiam peruenerunt, illic clamantes, vocitantesque eos, quos vel necauerunt, vel iniurijs affecerunt, suppliciter deprecantur, vt ipsos permittant per paludem progredi, ibique absolui; illis annuentibus illuc penetrant, finemque malorum accipiunt, renuentibus verò iterum in Tartarum deuoluuntur eadem, quæ prius, adhuc supplicia subituri. Qui autem viuendi sanctitate cæteros excelluisse videntur, hi sunt, qui ab hisce terrenis locis tanquam à vinculis soluti, prorsusque liberati ad superiorem illam puram habitationem perueniunt, atque ibi in regione optima collocantur. Qui verò homines per philosophiam satis purgati fuerint, ij & reliquum omne tempus absque vllis penitùs laboribus viuunt, & pulchriores, quàm hæ sint, habitationes nanciscun-

nanciscuntur. Atque hæc est Platonis sententia in Phedone, cui consentiunt ea, quæ narrantur in Gorgia, quo in loco scribitur à Platone eum, qui vitam iustè, & sanctè transegerit, morte obita in beatorum insulas deferri, easque incolentem frui omni felicitate, & exortem esse omnium malorum, qui verò iniustè, atque impiè uixerit, in iudicij, ac iustitiæ carcerem detrudi, quem Tartarum uocant. Nec uerò aliquis optet, confidatue se adeo felicem fore, ut iudicium hoc effugiat, nam qui hoc sanxerunt, firmiùs quàm cætera omnia stabilierunt, ut nullo pacto queat præcaueri. Quapropter quiuis, semper hoc iudicium subibit, & post mortem conuenientia supplicia dabit. In eandem sententiam multa scribuntur lib. 10. de Rep. ubi Plato Herum Armenium genere Pamphiliũ resurrexisse confingens de inferis illum multa, mirandaque explicantem iuducit, quæ nunc minimè afferremus, ne longiorem æquo sermonem protrahamus. Plutarchus in lib. de ijs, qui seriùs à Deo puniuntur, quendam ex Thespesio Solèsi hæc, & alia de inferis narrantem inducit; *Adrastiam Iouis, & Necessitatis filiam omnibus flagitijs vindicem supremo loco collocatam esse: neque malorum quenquam ita uel magnum, uel paruum unquam fuisse, ut aut latendo, aut uim faciendo pœna se subducere potuerit. Porro alios aliter puniri, & ipsam tria suppliciorum genera tueri, atque exequi. Quosdam enim statim in corpore, & per corpora plectendos pœna uelox arripit mihi quadam ratione, & multa omittat expiationis indigentia. Quorum uerò malitia operosiorum flagitat medicinam, eos Daemon post mortem tradit iustitiæ. Prorsus autem insanabiles Iustitiæ repellente tertia, & seuißima Adrastie ministrarum Erinnys hinc inde uagantes, atque fugientes cursu adsequens miserabiliter, atq; immaniter uniuersos abolet, in locumq; demergit, qui neque cerni oculis, neque uisu adiri potest. Et paucis interiectis. Qui uerò hinc pœna euitata, & in expiatus ed peruenit, hunc excipiens Iustitiæ conspicuum, atque nudum, ac qui prauitatem suam nulli rei immergere, nullo uelare modo possit, sed undequaque ab omnibus talis, qualis est conspiciatur, primis parentibus, ac maioribus suis probis (siquidem tales sint) demonstrat*

strat indignum ipsis, atque conspuendum. Sin mali fuerunt, pœnas eorum videns ipsis vicissim cernentibus plectitur per longum satis tempus, singula vitia ijs luens doloribus, ac cruciatibus, qui magnitudine, & vehementia tantò superant corporis dolores, quantò res vera est quàm somnium efficacior. Cicatrices autem, & vibices restant à singulis vitijs, maiores alijs, alijs minores. Socrates apud Xenocratem in Axiocho à Mago quodam Gobria se accepisse ait Opim, & Hecaergum tabulas æneas ex Hyperboreis attulisse, in quibus continerentur animam ab hoc corpore solutam in occultum locum sub terram migrare, in quo Plutonis sit regia nihilo minor quàm aula Iouis, atque ad Minoem, & Rhadamantum duci in eam regionem, quæ veritatis campus cognominetur. In hac iudices sedere recognoscentes eorum, qui aduenerint, vniuscuiusque vitam, & qua quisque ratione corpus inhabitans vitam peregerit. Nec mentiendi illic vllam esse facultatem. Quibuscunque autem in vita melior aspirauerit Dæmon, eos incolere sedes beatas, plenasque gaudij, & iucunditatis. At illos, quibus per scelera vita fuerit peracta, rapi ad locum impiorum, vbi indefinenter lampadibus adusti, & omnium pœnarum afflicti cruciatu tormentis laniantur immensis. Mercurius sic fermè scribit;

Anima ab hoc corpore discedens transit in summi Dæmonis potestatem, qui si delictorum maculis fœdatam, vitijsq; oblitam viderit, illam desuper ad ima deturbans procellis, turbinibusq; aeris, ignis, & aquæ sæpe discordantibus tradet, quæ inter cælum, & terram mundanis fluctibus in diuersa semper æternis pœnis agitata raptabitur, vt in hoc obfit animæ æternitas, quòd sit immortalis sententia æterno supplicio subiugata. Hæc ex Platone, & alijs excerpta collibuit hìc potissimum subnectere; quòd pleraque insint à veritate euangelica minimè dissentanea.

R Inquam

*In quam sententiam accipienda sit Pythagorica, &
Platonica metempsychosis. Cap. XXV.*

Hic illud quoque videtur opportunè dicendum, quod à Plotino explicatur in hac dubitatione dissoluenda; Scribit hic vir lib. 1. de prouid. ad Pythagoreorum opinionem rerum omnium esse vicissitudinem, & quorum delicta in vna vita dimittuntur impunita, eis in alia pœnas suis dignas sceleribus persolui: Quocirca quicumque diuitijs abutuntur, vitam aliam agentes efficiuntur pauperes; qui olim necauerunt parentes in posterum à filijs extinguuntur; & qui iniuste alicui mortem attulerunt, iniuste similiter morte mulctantur. Hanc puniendi rationem Cabalistæ Hebræorum doctores comprobant, prodideruntque hominis animam sæpius in hanc vitam reuertere, atque hoc modo suæ improbitatis pœnas sustinere. Illud verò inter hos, & Plotinum interest, quoniam putant Cabalistæ animas in hanc vitam sub humana tantum figura reuolui, & ter tantum huc reuerti; quòd hæc sufficiunt ad purgationem animarum: Plotinus autem, & Pythagorici tradunt etiam in brutorum corpora posse migrare, hoc est, in suis moribus simillimas figuras pecudum, & ferarum transferri, & multotiens fieri huiusmodi conuersiones. Empedocles Pythagoram fuit sequutus, vt ipse his testatur versibus.

*Olim namque fui cespesq̄, puerq̄, puellaq̄
Et uolucris cœli, atque altimarum incola piscis.*

Et alibi.

Mutatos sobolis maculat pater impius artus

Dis epulum libans seua prece territa mente.

Hostia luctifica funestatur dape mensa.

Natus item vt pecudes cœdit matremq̄, patremq̄.

Nec sentit charos mandens sub dentibus artus.

Item alio loco.

Comprimite ò gentes homicidia: nonne videtis

Man-

Mandere vos proprios artus, ac viscera vestra?

Hæc opinio fluxit ab Ægyptijs, quibus persuasum fuit animam eandem cum hominem, tum verò bouem, & canem, & auem, & piscem induere, atque modò ceu brutum animal humi herbas depascere, modò in piscem conueriam in mari viuere: rursus in naturam auis traductam in aere volitare, deniq; in aliud atq; aliud animantiũ genus versã tandẽ peragratis omnibus eò rursus, vnde erat digressa, reuertere. Mercurius has quoque transfigurationes refert in beluarum animas, quàmuis quod spectat ad hominum animos consentiat cum Cabalisticis eos neutiquam posse induere ferarum corpora; *Animarum, inquit in Pimandro, permultæ fiunt mutationes partim in melius, feliciusq;, partim in contrarium; nam reptilium animæ in aquatilia transmigrantur; aquatiliũ migrant in terrestria; terrenorum in volatilia transferuntur; aereorum in homines conuertuntur: horũ verò animæ probæ in Dæmones transeunt, & ad extremum in Deorum chorum feliciter reuolantes sanctissima, & beatissima gloria perfriuntur: animæ autem impiæ postquam per mortem à corporis carcere sunt solutæ, in natura propria remanent, ac seipsas cruciant, corpus quærunt, quod ingrediantur, terrenum, & humanum: Aliud quippe corpus quàm humanũ animam non capit humanam, neque fas est in corpus animæ ratione carentis animam rationalem corruere: lex enim diuina generationem tam nefariam prohibet.* His aliquo pacto assentiuntur illi, qui Plutarcho lib. de orac. def. referente omnem reiicientes belluarum mutationem statuunt quatuor genera animarũ rationem habentium, primũ Deos, tum Dæmones, mox Heroes, postremò homines, scribuntque vt corporum, ita harum animarum mutuam esse mutationem; sicut enim ex terra aqua, ex hac aer, ex aere ignis fieri cernitur, eodem modo animas meliores ex humanis in Heroicas, ex Heroibus in Dæmones mutari, ex Dæmonicis autem quasdam paucas longo tempore virtutis ope prorsus purgatas diuinæ naturæ participes reddi: alijs vsuuenire, vt propter imbecillitatem sese demittentes in humana corpora ingrediantur, vitamq; ob-

R 2 scuram,

scuram, ac fulgoris expertem nanciscantur. Verum enim uero non sum nescius esse in hac re pugnantes Platoniorum sententias, quas si placet summatim dispiciamus. Etsi Academici vna mente affirmant quamlibet animam non esse cuiuslibet corpori coniungendam, quippe, ut inquit Plato in Phædro, non possit anima in hominem venire, quæ sit propria bruti forma, quæ nunquam diuina perspexerit (qua quidem in re dissident ab Ægyptijs, & Mercurio) atque etiam consentiant animam humanam ab hoc corpore concreto separatam posse vicissim in alios homines transformari, in eo tamen dissentiunt, quia cum Plato scribit in Phædone hominis animam in bestias demitti, Olympiodorus sic exponit, ut velit Platonem innuere animas impiorum post obitum inter illa bruta diuersari, quæ mores habent tales, quales ipsi homines scelerati vitam agentes exercuerunt, ut qui ventri dediti per inertiam, atque lasciuiam æuum traduxerunt, nec quicquã pensi, pudorisq; habuerunt, cum asinis, similibusq; bestijs post mortem versantur. Adiungit hoc Platoni esse maxime consentaneum, quippe qui in Phædone censuerit animas purissimas in Deorum consuetudinem sese insinuare, & animas prauorum circa monumenta, sepulchraque versari, quarum umbris homines aliquando solent perterreri. Alij illius sunt sententiæ, ut putent Platonem sensisse imaginationes hominum flagitiosorum sic lædi, ut arbitrentur se in bestias esse conuersos. Sic Calabistæ ubi Daniel propheta inquit Babylonix regem ob grauissima scelera inter boues fuisse diuinitus translatum, donec purgatus resipisceret, exponunt illius regis imaginatricem facultatem diuinitus fuisse labefactatam, ut imaginaretur se bouem esse factum, & ob id graui dolore afficeretur. Plotinus, Origenes, Harpocration, Boethus, atque Numenius interpretantur Platonem voluisse animam hominis re uera fieri aliquando animam belluæ. Idem tradit Eusebius lib. 13. de præparat. euangel. sentit Theodoretus lib. 11. de curat. græc. affect. Tertulianus affirmat lib. de anima; & mihi fit facile creditu

Am-

Ammonium Saccum in eandem opinionem iuisse, siquidem video à Plotino, & Origene celeberrimis illius auditoribus eam fuisse comprobata: Sic enim scribit Plotinus initio libri de proprio cuiusque Dæmone; Proinde quod dicitur à Platone, anima omnis totius inanimati curam habet, in hac anima potissimum habet locum, aliæ uerò se aliter habent. Per totum itaque cælum reuoluitur aliàs in alijs speciebus, siue in sensuali specie, siue rationali, siue etiam vegetali. Pars enim eius dominans consentaneum sibi peragit munus, cætera uerò torpent, extra namque relicta videntur. In homine autem non superant, quæ deteriora sunt, sed simul existunt, neque tamen quod melius est, superat semper, nam hæc quoque locum in eo suum habent. Quamobrem & tanquam sensuales uiuunt, adsunt enim & instrumenta sensus. Multa quoque ab hominibus fiunt quasi plantis, corpus siquidem ceu planta, ab intrinseco augetur, & gignitur. Quapropter omnia in agendo communicant, secundum uerò id, quod melius est, tota species homo censetur; Anima tandem è corpore migrans id ipsum, quo abundauit, euadit. Itaque ad superiora confugiendum est, ne in sensualem speciem delabamur, simulachris uidelicet sensibilibus obsequuti. Neue in vegetalem uitam præcipitemur mancipati libidine generandi, & irretiti suauitate saporum, sed ad intellectuale, ad intellectum, ad Deum totis uiribus assurgendum. Quicumque igitur proprietatem seruauerunt humanam, homines iterum renascuntur: Quicumque uerò solo usi sunt sensu, bruta animalia redeunt, ita tamen, ut qui sensu præcipue unà cum ira, animalia fera exoriantur, atque in his differentia differentiam quoque talium afferat. Qui uerò sensu per concupiscentiam, uoluptatemque usi sunt, salacia, & ingluuiosa animalia reuertantur. Verùm si non tam sensu unà cum his, quam sensus degeneratione uixerint, unà cum ipsi planta repullulant; Solum namque uel maximè in his uiguit uegetale, omnisque illis cura fuit, ut in plantas commutarentur. Proinde qui musicis modulis nimium deliniti uixerunt, in cæteris non deprauati animalia musica renascuntur. Et qui sine ratione regnarunt, fiunt aquilæ, nisi prauitate alia sint infecti. Qui absque sapientia confidentius sublimia tractant, in cælum sepe suspicientes mutantur in aues altiora semper

peruolatu petentes. Qui civilem uirtutem consequutus est, homo reuertitur: Sed qui civilem uirtutem haud satis est assequutus, in civile animal, ut in apem uel similia se transformat. Hæc est Plotini opinio ex meris nugis compilata, cuius absurditatem Porphyrius, & Iamblichus ex eo intellexerunt, quod esse ratione præditum nequaquam est animæ accidens, quod modo accedere, & recedere soleat, sed differentia in ipsius animæ substantia constanter permanens; quocirca fieri non potest, ut anima compos rationis in naturam brutam conuertatur, nisi concedas animali bruto hoc datum esse, ut rationem furto auferre queat. Porphyrius præterea circuitum animarum infinitum damnauit (quæ quoque fuit Cabalitarum opinio) ac animam certis temporum curriculis purgatam Deo semper hæere probauit nunquam ad huius uitæ miserias redituram, quandoquidem in ipsa nunquam caderet beatitudo, si aut huc aliquando reuersura ignoraret huc esse redituram, aut mala uentura præuideret, quibus non potest euitare quin necessariò fiat obnoxia iterum facta incola huius uniuersitatis. Porro hi repudiata Plotini opinione sanxerunt hominem non in brutum, uerùm in hominem brutalem, hoc est in hominem, cuius corpus sit simile corpori brutali, reuiuiscere. Non enim natura, sed corporum forma transformatur, quemadmodum in scena qui personas tragicas suscipiunt, ac modò huius, modò illius hominis personam gerunt. Censent igitur isti animam in qualibet transmutatione propriam speciem semper retinere, quippe quæ principiū motus habeat in seipsa, atq; intra seipsam agatur, ac proinde cū dicimus animam esse omnia, & bestiam fieri, hæc ita esse intelligenda, ut anima sit omnia, & bestia efficiatur, non quomodo libet, sed modo speciei propriæ cõsentaneo, & dütaxat humano. Cū his illud facit, quod prodidit Auicēnas lib. de aīæ conditione post hunc uitæ discessum, nempe Maumetem dixisse animalia super terrā progredientia, & aues per aerem uolantes esse turbam copiosam hominibus similem, atque in ipsius animæ natura cum his cõmunicantem: Et quod in fabulosa

istius

istius lege positū est non prius animarū humanarum in noua corpora transitum esse finē habiturum, quā possit camelus per foramen acus penetrare; hoc est (vt nonnulli interpretantur) animā vitij inquinatam non prius ad quietem traduci, quā per varia corpora iactata à camelo in eū vermem transferit, qui ob corporis tenuitatem, & paruitatem valeat per foramen acus penetrare. Proclus, & Syrianus proprium quiddam, ac nouum excogitarunt, siquidem animam rationis compotem non in animam bruti conuertunt, vt Plotinus, quòd absurdum putent animam, quæ ratione sit prædita, in id, quod ratione caret, traduci; neque etiam arbitrantur in hominem resurgere, cuius corpus sit simile corpori brutali, vt Porphyrius, & Iamblichus; sed sentiunt hominis animam in brutorum corpora ad tempus supplicii gratia transmissam per suam imaginationem illorum imaginationibus insinuari eo planè modo, quo traditur à plerisque Demones corpora humana ingredienti se hominum imaginationibus inferere, easque mouere: atque ipsorum brutorum animæ alligari. Alij animaduertentes hanc animæ humanæ in varia corpora transmigrationem ex ijs esse, quæ sunt penitus monstrosa, quandoquidem in corpore belluæ non est apta præparatio ad eas functiones obeundas, quarum causâ, & principium est hominis forma, negarunt prorsus animam rationis compotem sic corpori ferino posse copulari, vt illius vitæ officia exequi valeat, communicare verò cum brutis aliquando existimarunt in quadam vitæ similitudine, istudque Platonem sensisse: in quam sententiam scripserunt quoque metempsychosim Pythagoricam esse accipiendam, siquidem hac nihil aliud verè significatur, quā similes mores, & similia studia, quæ in aliquo iam morte deleta extiterunt, in alio nunc vitam agente renasci; sicque olim dictum in Pythagora Euphorbum Troianum reuixisse, quòd quæ virtus bellica in hoc claruerat, ea in Pythagora quodammodo cerneretur ob amorem, quo athletas complectabatur. His ego libenter assentior, existimoque migrationem animarum in
aliena

aliena corpora esse planè in Academia euitandam, cæteroquin Plato esset accusandus, quòd hac in re secum ipse prælietur. Enimuero ad Platonis sententiam supra explicuimus animas hominum, cum primùm vitam peregerint, iudicium subire, quo absoluto alias in Tartarum demissas pœnas delictorum persoluere, quasdam in beatorum insulas delatas, vel in cœli regionem sublatas agere pro illius vitæ meritis, quam olim inter homines victitarunt. Itaque si hæc sunt à Platone multis in locis inculcata, nulla ratione credendum est Platonem in Phædone ex animi sententia asseruisse eos, qui voluptatibus fœdè seruiuerint, post obitum asinos fieri; qui verò iniurias, tyrannides, rapinasque adamarint, in lupos, accipitres, miluosque transire; & qui olim popularem ciuilemque virtutem, quam temperantiam, iustitiamque nominant, exercuerint, euadere in vespas, apes, & formicas: hæc namque sunt contraria, nec vllam inter se habent connexionem. Amplius Platonē hæc minimè promulgasse iuxta propriam opinionem ex eo datur cognosci, quòd lib. 9. de legibus fabulam priscorum sacerdotum appellat iustitiam speculatricem omnium, atque uindicem ad cognatum sanguinē vlciscendum hac lege vti; nempe illam constituisse, vt quisquis cognatorum cædem perpetravit, idem necessariò patiatur. Vt si quis patrem morti tradidit, ipse postea certis temporibus uiolenter à filijs occidatur. Sin uerò matrem peremit; ipse postea particeps naturæ muliebris effectus necessariò tandem à filijs suis interimatur. Ergo si Plato asserit hæc esse nugas Ægyptiorum sacerdotum, existimandum est illa quoque minimè dubitasse fabulas esse à Pythagoricis fictas, ut hoc modo homines deterrerent à vitijs, & sceleribus edendis. Hanc uerò fuisse Pythagoræ sententiam testis est Timeus Pythagoricus qui in lib. de Vniuerso scribit migrationem in bestias falsò induci ad terrorem incutiendum hominibus impijs: Illius hæc sunt uerba; *Perversis, & ijs, qui in ipsis vitijs sunt ob peccandi consuetudinem obfirmati, legibus decernenda sunt inaudita supplicia, perficiendumque, vt metu alterius vitæ, & suppliciorum,*

ciorum, quæ in ea vitari nullo modo possunt, ad virtutem resipiscant. Vt enim agris aliquando valetudinem restituimus cibo insalubri, aut medicamento, cum remedia salutaria primùm admota parùm profuerint, sic fabulis aliquando animos reprimimus, & in officio continemus, qui nisi rectis monitis pareant, existimo nouas, & inauditas pœnas esse proponendas, aut improborum animas diuersa corpora assumere pro varijs vitijs vitæ antea actæ: Animam timidi ingredi in corpus fœminæ; iniusti autem, & crudelis ferarum; libidinosi suis; leuis, & superbi auis; otiosi & negligentis piscis. Ex his Timæi manifestissimè deprehendi potest, quæ fuerit Platonis assertio de hac animarum translatione in ferarum corpora, quandoquidem certum est huiusce viri doctrinam à Platone fuisse excultam, & amplexatam. Neque illud dubitationem faciat, quod in Phædro scriptum à Platone adducitur à Plotino, omnem scilicet animam totius inanimati curacionem sustinere: Non enim Plato vult his significare omnem animam sibi posse quæque corpora comparare, quibus sese infinuet: sed hæc in eam sententiam sunt accipienda, vt sentiat Plato animam ab hoc crasso, concretoque corpore solutam, & in cœlis habitantem, simul cum stellis huic mundo prouidere, atque hac ratione totius inanimati curam obtinere. Atqui hætenus de hac quæstione, de qua doctè, & eruditè Aeneas Gazæus philosophus platonius, lib. cui titulus est Theophrastus; Ficinus, & alij disseruerunt.

Quæ hominibus probis contingunt aduersa momenti nihil habent ad prouidentiam euertendam.

Cap. XXVI.

VÆ hominibus multa probitate conspicuis contingunt aduersa siue in corpore, siue in fortunis, ea si accuratè expendantur, momenti nihil habent, immo illorum probitati sunt valdè consentanea, quippe quæ ipsos exerceant, & animi patientiæ vsu in virtutibus confirmant, à quibus forsitan longa felicitate

S . luxu-

luxuriantes possent recedere, atque vitijs oppositis adhæ-
 re. Itaque Seneca lib. de prouidentia nos commonefacit, vt
 fugiamus delitias, & eneruatam felicitatem, qua animi mar-
 cescunt, ac veluti perpetua ebrietate sopiuntur; asseueratq;
 calamitatem esse virtutis occasionem, illosq; rectiùs dici
 miseros, qui nimia felicitate torpescunt, quiq; tanquam
 in mari lento itineris tranquillitate detinentur. Deus enim
 quos amat, quos probat, indurat, recognoscit, exercet, ac di-
 gnos iudicat, in quibus experiatur, quantum humana natura
 possit pati: quibus autem videtur indulgere, quibus parce-
 re, molles venturis malis asseruat, quæ nullo modo possunt
 ab ipsis præcaueri. Huc accedit, quòd cum homines non ea
 mentis integritate polleant, qua bonos à malis, & probos ab
 improbis facilè dignoscere valeant, sed sæpe probi sint, quos
 improbos, & contra sæpe improbi, quos probos existimant;
 ac præterea neque recta mentis acie à malis bona, aut à bo-
 nis mala discernant, vt sæpe bona sint, quæ mala; & mala sæ-
 penumero sint, quæ bona esse iudicant, hinc sequitur eos vt
 plurimùm labi per errorem, nec veram de ijs, quæ iudicant,
 promere sententiam. Oportet enim hæc omnia in primis
 homines habere perspecta, & tunc denique si bona bonis, &
 mala malis non adueniant, sed contra bona malis, & mala
 bonis contingant, dubitare, cur à diuina prouidentia res præ-
 posterè disponantur. Neque credendum est, tum demum
 homines esse vitiosos, cum vitia exercent; hæc enim stulta
 est opinio, quoniam non simul & fit malus aliquis, & malus
 esse cernitur, sed iam inde ab incunabulis prauus, vt ipsi oc-
 casio data est ad aliquod scelus perficiendum, statim illud
 admittit, furaturq; iam fur ab initio, & leges violat tyranni-
 cæ indolis homo. Itaque Deus non ignorans cuiusque inge-
 nium, & naturam sæpe punit ad adulterium, auaritiam, vel
 iniuriam faciendam procliuem vitium anteuertens prius-
 quam erumpat. Verùm de hac re Synesium audiamus, qui in
 lib. de insomnijs sic diuinè loquitur: *Quapropter hic, & illic
 punitiones ordini rerum maximum afferunt adiumentum, tristitiam
 contra*

contra inducentes, & à temerario gaudio animum expurgantes. Et calamitates, quæ præter merita dicuntur incidere, magnam partem conferunt ad extirpandum habitum, quem ad hæc, quæ hîc sunt, habemus. Fortunis certè eiusmodi apud eos, qui mentem habent, prouidentia confirmatur, quibus, qui mente capti sunt, diffidere de prouidentia solent. Nullus enim relinquitur animæ locus, quo materiam fugiat, si in nullum hîc malum inciderit. Quapropter existimãdum est inferioris provinciæ præsides vulgares adinuenisse prosperitates tanquam animis insidias paraturas. Itaque hinc emigrantibus animabus obliuiosum contingere potum alius dixerit, cum tamen fors quædam vitæ suavis, & blanda potum afferat obliuionis animæ vitam hanc ingredienti. Hæc iste; quibus ea libet adscribere, quæ recitantur à Boethio lib. 2. de cons. philosoph. Sed ne me inexorabile contra fortunam bellum gerere putes, est aliquando cum de hominibus illa fallax non nihil bene mereatur, tum scilicet cum se aperit, cum frontem detegit, moresq; profitetur: Nondum forte quid loquar intelligis. Mirum est, quod dicere gestio, eoq; sententiam verbis explicare vix queo. Etenim plus reor hominibus aduersam, quam prosperam prodesse fortunam. Illa enim semper specie felicitatis (cum videtur blanda) mentitur; hæc semper vera est, cum se instabilem mutatione demonstrat; illa fallit, hæc instruit; illa mendacium specie bonorum mentes fruentium ligat, hæc cognitione fragilis felicitatis absoluit. Itaque illam videas ventosam, fluentem, suiq; semper ignaram, hanc sobriam, succinctamq;, & ipsius aduersitatis exercitatione prudentem: Postremò felix à vero bono denios blanditijs trahit, aduersa plerunque ad vera bona reducens veluti vnco retrahit. An hoc inter minima æstimandum putas, quòd amicorum tibi fidelium mentes hæc aspera, hæc horrida fortuna detexit? Hæc tibi certos sodalium vultus, ambiguosq; secreuit; discedens suos abstulit, tuos reliquit. Quanti hoc integer, & (vt videbaris tibi) fortunatus emisjes? Desine nunc amissas opes quærere, quod præciosissimum genus diuitiarum est, amicos inuenisti. Nec verò illi multum sapere videntur, qui cum pueros aliquos videant morbo affectos in lucem venire, accusant prouidentiam, quòd istos morbo tentari permiserit, qui nullum pecca-

tum commiserunt: Enimuero prouidentię lex non in eas solum, quæ ante pedes sunt, res animaduertit, verum etiam in eas, quæ longo post tempore venturæ sunt, prospicit, tum quæ quibusque conuenientia sunt, atque digna, ea ut eueniant, decernit. Hic igitur, quia decepturus, & adulaturus erat, capite, in quo est animæ sedes, læsus, atque ictus est, sic ut ratio ipsum defecerit, ipseque stolidus, atque imprudens euaserit. Ille si suorum habuisset usum oculorum, nec certe libidine, & intemperantia caruisset, quare cæcus est editus lynceo ipso felicior, quando simul etiam iustior euasit. Alij rursus, cum ad cædem futurus esset procliuis, dextera contabuit, eoque factum est, uti sibi tranquillè potiùs, pacatèque viuendum putet. Sic denique omnia curantur à prouidentia, & ad morbos diuersos varia medicamenta proferuntur. Nec verò iniquum est alium, ut primùm natus est, vita priuari, & alium hac ipsa frui usque ad ultimam senectutem, siquidem credendum est prouidentiam utilitatis nostræ habitatione diuersos vitæ nostræ terminos constituisse. Neque oportuit iisdem terminis definitum vitæ tempus omnibus impartiri, quando hoc dato eo res delaberetur, ut homines multò minus pudicè vitam agerent, ac continentiam usque in ætatem ultimam differrent; qui que dum florent ætate, rebus alienis frui consueuissent, iam senes facti vix dum iustitiam seruarent. Ac si iam impudicitiam, atque auaritiam adeo facilè homines persequuntur, cum nesciant, an usque ad senectam ultimam sint peruenturi, quid si certè scirent facturos putes? Et ne quis liberorum suorum gratia pecunijs coaceruandis nimium studeret, diuinitus introducta lex est, ut filij priùs quandoque intereant, quàm hæreditatem adire possint. Nemini igitur mirum uideri debet, si uitæ humanæ accidunt innumera huius generis incommoda, hæc namque citra aliquam causam minimè eueniunt.

Cur ho-

Cur hominum animæ in caduca corpora demittantur. Cap. XXVII.

DVBITABIS si lege prouidentia sancitum est, ut quicquid mali accidit vniuerso, in bonum commutetur, quid est, cur animæ hominum immortales, quæ apud superos uitam degunt beatissimam, uigentque in aperta rerum omnium cognitione, inde in hæc caduca corpora fatali quadam necessitate demittantur, quorum contagione rerum omnium fiunt ignaræ, multis incommodis afficiuntur, atque in uita amarissima commorantur. In huius rei explicatione uaria à uarijs afferuntur. Veteres Theologi explicantes quid oportuerit hominem in mundo constitui, & non ea parte, qua Deus est, eum in summa beatitudine degere, inquiunt, quòd Deus cùm mundum aspectabilem condidisset, atque hic uisus esset ipsi pulcherrimus, ut pote qui sit omnium bonitate plenissimus, amauit eum, ut diuinitatis suæ partem; ergo quòd tantus, & tam bonus esset, uoluit alium, qui mundum potuisset intueri, simulque creauit hominem Dei rationis, & diligentia imitatore: Voluntas etenim Dei ipsa summa est perfectio, ut pote cùm uoluisse, & perfecisse uno, eodemque temporis puncto compleatur. Cùm itaque animam humanam diuinæ similitudinis formam Deus animaduerneret nõ posse omnium rerum curatricem esse, nisi eam mundano integumento contegeret, dedit illi corpoream domum, talesque omnes esse præcepit, utramque naturam in unum confundens, miscensque quantum satis esse debuisset. Itaque hominem conformauit ex animo, & corpore, id est ex æterna, mortali que natura, ut animal ita conformatum utrique origini suæ satisfacere possit, & mirari, atque orare cœlestia, ac æterna; & incolere, ac gubernare terrena. Credidit Empedocles esse legem apud superos constitutã, qua animæ, quæ peccauerunt, ad hæc nostra corruere compelluntur, in quibus ueluti in

luti in antro alligatæ doloribus, cupiditatibus, timoribus, cæterisq; malis opprimuntur, & pro his, quæ fecerunt, meritas poenas dicuntur reportare. Cui opinioni simile est illud Philolai Pythagorici dictum, ob quædam supplicia animam corpori esse coniugatam, & quasi consepultam. Idem quoq; significauit Anticles, cum dixit animum in superiore mundo honorandum ante corpus extitisse, eundem uero post peccatum in inferiorem mundum decidisse, in quo suo pudore, ac verecundia à Deo ueniam postea consequatur. Statuit Heraclitus esse laboris immodici apud superos uitam propagare, & cum Dijs habere commercium, eorumque imperio subijci, atque ideo animam quietis, & ocij desiderio; ac libertatis, & dominationis cupiditate excitatam à superis in terras descendere. Platonici aliter scribunt, & sentiunt, quorum opinionem ut facilius intelligamus, libet nonnulla longè petita proponere. Animæ simul ac primùm ex Mente manarunt, innato quodam impulsu concitatæ ad Mentem conuertuntur, cuius lucem aspicientes lumine collustrantur, ac rerum omnium rationibus exornantur. Lumen istud, ut animabus proprium, & naturale efficiatur, paululum obscurari, propriæque dignitatis iacturam facere est necesse, quæ deinde huius auxilio undiq; sibi similis, & æqualis redditi seipsas, & quæ habent infra se cognitione compræhendunt, Deum uero, & superiora nequeunt attingere. Cæterum Menti proximiores factæ alterum lumen multò splendidius accipiunt, quo Mentem, ac Deum queunt cognoscere. Hoc lumen infusum, ac diuinum appellant; illud ingenitum, & naturale, quibus vnà iunctis ceu duabus alis animæ per sublimem regionem uolitare putantur. Porro cum hac conditione animæ sint procreatæ, ut sui ipsius sint dominæ, possintque ad arbitrium propria munera peragere, & simul utroque lumine uti, atque altero tantum, hinc fit, ut diuino lumine posthabito, quo semper diuinis hærebant, alterum conseruent, & natura duce illius munera promant. Itaque cum hoc lumine naturali seipsas, ac vires suas ad corporis fabricam spectantes contemplantur,

amor

amor quidam in eis excitatur, quo cupiunt harum virium officia in corporibus effundere; Non quòd generandi, & cæterarum facultatum munera contemplationi anteponant, sed quoniam contemplatio euanescit, dum regendi corporis cupiditas inualefcit. Hac igitur accensæ cupiditate primùm vitæ futuræ optionem faciunt, & quàmuis semel electæ vitæ periodum impleri sit necesse, nulla tamen vi coguntur, sed sua sponte vitam, quam præcipuè colant, eligere dicuntur. Post electionem Dæmonem sortiuntur, à quo gubernantur, & in cursu vitæ electæ diriguntur; Postremò ad hæc impura corpora descendunt, & in eis nutriendi, augendi, gignendi, sentiendi, & mouendi functiones exercent, suaque præsentia terram infimam mundi partem exornant. Scitum est igitur illud Porphyrij lib. I. de abstin. ab animalibus animam ad inferiora labi, quando ipsa ueluti ager deprauatur, ut quæ multis annis produxit triticum, reddat denique pro tritico lolium, id est, solita luminis diuini fructus uberiores edere, iam proferat fruges luminis naturalis deteriores. Porrò cum Platonici, & Persarum Magi fieri non posse animaduernerēt, vt ea, quæ inter se multùm distant, sine ullius idonei mediij interiectu ineant commodam societatem, animas censuerūt priusquàm in hoc densum, concretumque corpus immigrarent, corpore quodam illustri, & immortalit tanquam simplici ueste indui, cum quo à summo rerum opifice condito illas tradiderunt in mundo superiori rebus, quæ mente, & intelligentia percipiuntur, operam dare, & uniuersum administrare. Corpus hoc apud Platonicos, & Magos multas habuit appellationes, siquidem primum animæ uehiculum fuit aliquando nuncupatum, quòd eo anima primùm cingitur; modò eternum, & immortale animæ indumentum, quia ab anima nunquam absolui, diuelli que potest; interdum corpusculum æthereum, quia omnis illius coagmentatio constat ex æthere. Atque hinc effectum est, ut Magi illud ob figuram ætheris globosam forma rotunda figurarint, quam deponere conscripserunt anima sese in corpus humanum insinuante, & rursus

& rursus recuperare anima ab hoc corpore sese vindicante. Zoroastres πνεύμα, hoc est, spiritum appellavit, quoniam summam habet tenuitatem, & integerrimam puritatem. Plato animæ currum in Phædro nominavit, quòd ferat animam in mundo æthereo uitam agentem, & astrorum circuitus certis, statutisque periodis confectantem. Ab hoc corpore alterum Academici excogitarunt à Dijs secundis ex aere componi, & animis aptari, idque aereum, uel spirituosum uocantes dixerunt nõ perpetuò, uerùm ad tempus animis annecti, quippe quæ illud induant corpus mortale ex pluribus elementis concretum subiture, exuant in ætheream regionem reuersaræ. Iam uerò animæ hisce duobus uehiculis stipatæ terrarum fiunt incolæ, & tetrum hoc, mortaleque corpus assumunt, quo tandem dissoluto alacres, & liberæ in patriam reuertuntur, municipesque fiunt, & ciues Deorum. Corpus istud quandoque quasi uehiculum animæ, & quandoque uehiculum ostreaceum fuit à Platone nominatum. Placuit Plotino illud dicere animæ sepulchrum, in quo anima conditur, sic ut sui oblita plerunque fato obruatur, & in ambiguitate posita, curisque sollicita, & quasi eneruata in intelligendo uehementer hebescat, egeatque rationis discursu, quo uitam queat propagare, & ueritatem indagare. Etenim animæ in mundo superiore, & antequam in hoc corpus descendant, quia sua natura simplices sunt, nec in se quicquam habent, in quo unum prius sit, alterum posterius, nec ab uno ad aliud progrediuntur; neque ullo utuntur rationali discursu, sed hic tum primum illis contingit, cum corpus hoc ingrediuntur ex quodam propriæ ipsarum naturæ detrimento. In hoc autem corpore breuis est animarum habitatio, ut citius deposita sarcina ad diuina, & meliora proficiscantur. Nec est à ratione dissentaneum animas cum his corporibus copulari, tum quia diuina prouidentia decretum est, ut mundus hic latissimè patens, & perfectè conformatus sit compos intellectus; cuius particeps esse minimè potuit, nisi in ipso animus antecederet: tum etiam quia anima in huius mundi procellis agitata

in boni,

in boni, maliq̄ue notitiā deducitur, quare ad superos re-
 uersa iucundiori uoluptate afficitur, multoq̄ue beatior red-
 ditur. Enimuero si quispiam semper sit corpore sanus, quan-
 ti sit facienda bona corporis ualetudo prorsus ignorabit; at
 si contingat, ut quandoque in morbum incidat, & aduersa
 utatur ualetudine, morbo profligato mira quædam illi acce-
 det delectatio in sanitate perfruenda. Præterea descensus ani-
 mi in corpus humanum diuina prouidentia est institutus, ut
 per hominem extrema in medio vinciantur, id est, natura in-
 corporea, & diuina cum corporea, & caduca, quoad potest,
 ineat coitionem. Itaque nonnulli dixerunt hominem esse
 quodammodò omnia, & rerum ceterarum regulam, quòd
 omnium eorum, quæ sunt, duas extremas differentias com-
 plectatur, per quas de cæteris facile potest iudicium ferri.
 His illud plerique adiungunt, quòd si anima apud superos ui-
 tam sempiternam traduceret, uires ipsius inferiores in habi-
 tu perpetuò conquiescerent, nec unquam in actum prodi-
 rent, quocirca frustra forent à Deo animæ tributæ, nec præte-
 rea satis illi exploratæ; ergo summa necessitate anima sese in-
 duit in hoc corpus, in quo omnes eius facultates sua opera,
 & effectiones cernuntur explicare; & quæ, qualesq̄ue sint, &
 quo modo in actum procedant declarare. Quòd si quis am-
 bigat, si uires inferiores sunt in anima apud superos uiuente
 ueluti somno consopitæ, cur tritum est apud Platonicos so-
 lam rationalem primum opificem procreasse, ac proinde im-
 mortalem esse, reliquas uerò Deos minores produxisse, atque
 iccirco mortalitate contineri? Huic dubitationi ad hunc
 modum occurrunt. Dij minores uirium inferiorum autores
 esse dicuntur, quoniam sunt corporis formatores, ex cuius
 cum anima copulatione foris dantur harum uirium effectio-
 nes; nam cum hu iusmodi facultates certa organa desiderent
 in suis officijs exequendis, sine corporis ministerio nequeunt
 sua munia obire: quocirca in anima putantur enasci, cum
 primum illa corpori coniungitur, & emori eadem corpus de-
 ponente, mortalesq̄ue hac de causa à Platoniciis nuncupan-
 tur,

T

tur,

tur, cum tamen sint æternæ, rationali semper annexæ, neque
 re ipsa ab illa disiunctæ. Hæc explicatio tametsi probetur Fi-
 cino lib. 18. Theologiæ cap. 3. ea tamen si ad omnes animæ
 partes accommodetur, mihi ualdè uidetur dubia, quãdoqui-
 dem Plato nimis planè sentit in Timæo solam animam, qua
 ratiocinamur, & intelligimus, à Deo opifice originem habe-
 re, reliquas autem animæ partes à Dijs minoribus; quod Plu-
 tarchus, Proclus, Alcinoüs, Chalcidius, & alij compertum
 habentes in eandem prorsus sententiam verba Platonis sunt
 interpretati, quæ sunt. *Et diuinorum quidem ipse est autor, mortæ-
 lium verò generationem natis suis tradidit absolendam. Illi igitur
 suum imitatæ parentem, principiumq; animæ & immortale suscipientes
 animam ipsam mortali corpore clauserunt, totumq; corpus animæ,
 quasi vehiculum subdidere, atque in eo aliam animæ speciem mortæ-
 lem fabricauerunt, quæ grauibus, necessarijsq; perturbationibus af-
 ficeretur. Quarum prima foret voluptas esca maximali; Dolor
 deinde fuga, impedimentumq; bonorum; Audacia præterea, me-
 tusq; consultores amentes: accederet & implacabilis iracundia, spes
 etiam blanda, conciliatrixq; cum irrationali sensu, amoreq; omnium
 inuasore. Illi ergo hæc miscentes necessariò mortale genus compo-
 suerunt. Cæterùm ne diuinum vlla mortaliū contagione, nisi quã-
 tum summa necessitas cogeret, pollueretur, seorsum ab illo in alia cor-
 poris sede mortale collocauerunt: atque à pectore caput ceruice, &
 collo interiecto separauerunt. Quamobrem in pectore, & thorace mor-
 tale genus animæ posuerunt. Ex his manifestè perspicitur Plato-
 nem opinari solam rationalem animæ partem esse diuinam,
 reliquas autem immortalitatis expertes; ac præterea existi-
 mare animam esse substantia multiplicem, sed non substan-
 tia vnã, & facultate multiplicem, vt Ficinus multis in locis
 conatur persuadere. Porrò si quis putet rationem postero-
 rem, qua fuit confectum animos in hæc corpora delabi, non
 esse improbandam ad propositam dubitationem dici potest
 Platonem, & Platonicos animam humanam in tres partes
 diuidere, in rationalem, irascibilem, & concupiscibilem, atq;
 hoc vnum velle optimatem, & rationis compotem Deum*

opif-

opificem condidisse, reliquas verò, quæ mortalitate continētur, Deos minores adiecisse. Itaque cùm Platonici in partitione, & enumeratione partium animæ vegetalem, & sensualem minimè comprehendant, neque nomine iracundiæ, & cupiditatis has facultates significant, nō est dicendum ipsos sentire eas interire à Dijs minoribus extractas, nam hæ quoque immortales sunt, quippe quæ ad rationalem reuocantur, à qua re, & substantia non diuelluntur. His, & alijs de causis quas nihil est opus in præsentia commemorare, sentit autor secretioris secundum Ægyptios philosophiæ, & rentur Platonici animas ad inferiora delabi, & terrenis corporibus coniungi, à quibus aiunt ipsas posse separari, si contemplandi desiderio inflammata hæc, quæ sensibus percipiuntur, cōtemnant, ab illisque ad diuinorum operum rationes, & causas se conuertant, atque in eisdem Deum autorem speculentur, & colant, nam in huiusmodi contemplatione animus à corpore abducitur, & quasi Deus quidam in caduco corpore efficitur. De hac animi à corpore auersione, atque ad intelligibilia, & ad contēplationem conuersione quoniam nobilis locus extat apud Porphyrium lib. 1. de abst. ab esu carniū, hic nequaquam tacitus est mihi relinquendus. *Similes sumus; inquit, hominibus, qui in externas nationes profecti non solūm domesticis omnibus exturbati sunt, verūm etiam à regione externa pturbationibus, consuetudinibus, et institutis peregrinis ita fuerunt imbuti, vt ad ea propensi admodum sint. Quemadmodum igitur si quis inde domum redire vellet, non modò iter facere stude-ret, sed quò à suis admitteretur, daret operam quoque, vt deponeret quicquid ab externis accepisset, eaq; sibi in memoriam reuocaret, quæ cū antea haberet, fuerat oblitus, sine quibus admitti à domesticis nullo modo posset. Simili modo etiam nos debemus, si hinc ad ea, quæ verè nobis domestica, ac propria sunt, reuersuri sumus, ea omnia deponere, quæ ex mortali natura contraximus, vnà cum affectu, quo ea prosequimur, ex quo etiam effecta dissensio fuerat; beatæq;, & æternæ substantiæ recordari; ac summa ope niti, vt ad ea, quæ colore, & omni qualitate carent, redeamus duabus vsi me-*

ditationibus, vna, qua materiale omne, ac mortale abijciamus, altera, qua reditum faciamus, & ad illa contrario modo ascendamus, quam ad hæc descenderamus. Intellectuales enim substantiæ eramus, & adhuc sumus, puræ ab omni sensu, & irrationali natura. Coniuncti uerò cum sensu fuimus ex impotentia æternæ nostræ consuetudinis cum intelligibili, & ex ea potentia, quam ad ea, quæ hic sunt, habebamus. Omnes enim, quæ cum sensu, & corpore operantur, facultates in anima nostra in intelligibili non manente progerminarunt, non secus atque ex prauitate terræ accidit, quæ sepe cum tritici semen admiserit, lolium producit. Unde si ad pristinum statum redire uelimus, primùm pro uiribus studendum nobis est, ut à sensu, & imaginatione, & ab ea, quæ ex his consequitur, irrationali qualitate, & ipsius affectibus, quatenus generationis necessitas patitur, recedamus. Deinde corrigenda ea sunt, quæ spectant ad intellectum, pace, & quiete ipsi conciliata ex bello, quod cum irrationali natura habet. Ut non solum de intellectu, & intelligibili aucliamus, sed etiam quantum in nobis est, eius contemplatione fruente, & in incorpoream naturam redacti uerè cum illo, & non falsò cum his, quæ corporibus cognata sunt, uitam traducamus. Exuendi igitur multis tunicis sumus, uisibili hac, & carnali, tum illis, quibus intrinsecùs induti fuimus, quæ cutaneis, ac pelliceis proximè succedunt: ut ita expediti, ac nudi ingredi stadium ualeamus olympiæ animæ decertaturi. Et paucis interpositis subiungit hæc. Duo fontes hic ad uinculum animæ fluunt, ex quibus ipsa quasi letali potione repleta in propriarum contemplationum obliuionem inducitur, uoluptas uidelicet, & dolor: quos quidem tum sensus, quæq; sensu fit perceptio, tum quæ sensum consequuntur imaginationes, et opiniones, & memoriæ præparant: ex quibus excitati affectus, omnisq; irrationalis vis crassior effecta animam deorsum trahunt, & à proprio amore erga id, quod est, prorsus auertunt. Ab his igitur pro uiribus recedendum est. Recessio autem affectibus, qui ex sensibus, & irrationali ui existunt, exclusis procuranda est. Sensus autem ex ijs fiunt, quæ uel uidentur, uel audiuntur, uel quæ gustatu, aut olfactu, aut tactu percipiuntur. Sensus enim quasi metropolis quædam alienigenæ affectuū coloniæ in nobis existit. Ecce enim, per singulos

gulos

gulos sensus inspicere, quantum perturbationum fomentum in nos influat: partim ex certaminis equorum, & athletarum, aut lasciuarum saltationum spectatione; partim ex fœminæ contemplatione; quæ escam irrationali facultati exhibentes eam varijs iniectis laqueis vndequaque inuadunt, ac subiugant. Omnibus enim his ob rationis expertem vim debacchans anima facit, vt exilient, ut clament, ut vociferentur homines, dum externa turbatio inflammatur ab interna, quam sensus incenderat. Quæ uerò per auditum accidunt ex quibusdam clamoribus, & sonis turpiloquij, & conuicij adeo turbulentæ agitationes sunt, ut plerique quasi penitus è ratione excesserint, furentes ferantur: alij contrà effeminati omnibus modis immutentur. Suffimentorum autem usus, aut odorati flatus, qui amores sui amatoribus uenditant, quantum irrationalem in anima uim saginent, nemo est, qui nesciat. Nam de turbationibus, quæ gustatu admittuntur, quid dicere quispiam posset? præsertim cum inde duplex uinculum innectatur, alterum, quod ex gustatione ab affectibus impinguatur: alterum, quod ex alienorum corporum repletione graue, ac ualidum redditur. Venena enim, ut quidam medicus dixit, non sola ea sunt, quæ à medicina conficiuntur: sed esculenta etiam, & potulenta, quæ quotidie in alimentum sumi consueuerunt: ex quibus letifera vis magis in animam diffunditur, quàm ex uenenis pernicies ad dissolutionem corporis inferatur. Iam uerò tactus animam ferè corpoream reddentes sæpe efficiunt, ut in inarticulatos sonos quasi iam corpus euadat. Ex quibus quidem omnibus memoria, imaginationes, & opiniones collectæ in numero perturbationum grege concitato, timorum, cupiditatum, irarum, amorum, illecebrarum, dolorum, æmulationum, sollicitudinum, atque huiusmodi perturbationum morbis animam replent. Atque iccirco ab his expurgari difficile est, magnusq; admodum labor est suscipiendus, si ab horum meditatione uolumus liberari, cum die, noctuq; necessaria nos sensuum coniunctio ubique comitetur. Unde quanta in nobis facultas est, procul ab huiusmodi locis est abeundum, in quibus etiam inuitus in multitudinem incidat, necesse est. Cauendaq; in primis pugna, quæ ex horum experientia exoritur, & si uis, etiam victoria: amplectendaq; inexercitatio, quæ ab inexperientia existit. Sic etenim

audimus

audimus ueterum famam ante uirorum, Pythagoreorum, & sapientum: quorum alij deserta maximè loca sibi ad habitandum deligebant: alij in urbibus quidem, sed in templis tamen, & fanis uitam traducebant, ad quæ turbæ omnis aditus præcludebatur. Plato uerò habitare Academiam uoluit, quæ præterquam quod loco erat deserto, & procul ab urbe, parùm etiam salubris, ut aiunt, habebatur. Quin nonnullos quoque fuisse constat, qui desiderio internæ contemplationis, ne distraherentur, oculis sibi non pepercerunt. Quòd si quis simul cum hominibus uersando, ac sensus suis affectionibus explendo, se futurum esse impatientem putat, is & se, & alios, quibus id persuaserit, decipit; neque aduertit se eo ipso, quòd à multitudine nõ alienatur, maximè in affectuum potestatem cessisse. Hæc omnia Porphyrius, ex quibus planè intelligitur corporis, ac sensuum voluptatem esse hominibus pestem maximè capitalem, quippe cuius perniciosa suauitate nos nimiùm deliniti auertimur à rerum intelligibilium contemplatione, ob quam animus à corpore quodammodò disiungitur, atque ad cœlestia, & domestica reuertitur. Ex his omnibus illud non est difficile animo complecti, quod à Porphyrio proditum in com. Odys. in ore omnium ferè Platoniorum uersatur, animas scilicet per Cancrum descendere in generationem, & ad superiora per Capricornum ascendere. Enimvero istud, quod multis fuit à nobis in præsentia expositum, perspicuè significatur, quando quidem Cancer creditur Lunæ domicilium generationi præfidentis, & in Capricorno sedes Saturni collocatur, ad quem pertinet contemplatio, cuius beneficio anima, ut dictum est, à corpore seiungitur, & cœlestibus sedibus aliquo modo restituitur. Hæc quoque Zoroastrem arbitror significasse, cum animam esse alatam comminisceretur, & con-
 fractis alis labi in corpus præcipitem, & rur-
 sus plumescens, denuo que in uolu-
 crem conuersam superna
 repetere.

Prouidetia

*Prouidentia minimè prohibet, quin singula suas
perficiant operationes. Cap. XXVIII.*

DE his quidem hæcenus dictum sit. Regredien-
dum uerò est iam unde digressi sumus de prou-
dentia differentes. Illud cauendum est, ne quis
in mundo ita statuatur prouidentiam, ut à rebus
actiones propriæ auferantur. Iamdiu enim ex hominum
animis extirpata est illorum opinatio, qui licet prouidentia
omnia rectè tribuant, falsi tamen sunt nihil nõ fato fieri quo
que opinantes, & peculiare rerum singularium effectiones
destruentes. Isti eam esse naturam fati protulerunt, ut ipsius
iussis omnia necessariò obtemperent, quando quidem sit caus-
sa potentissima, per quam inuitabili necessitate fiunt ea, quæ
fiunt, & eo modo, quo fiunt. Verùm ex hac opinione pluri-
ma errata scaturiunt: Primùm nulla esset dignitas mundi, si
ex partibus sua ui nihil omnino agentibus, sed solummodò
patientibus tantùm coaceruaretur. Deinde nec Deus rectè
primum agens diceretur, si nullæ post ipsum essent causæ ef-
ficientes. Adhæc rerum contingentia euerterentur; omnes
laudes, vituperationes, & quæ his proxima sunt, tollerentur;
vis liberæ uoluntatis in officijs, in delictis, in actionibus mo-
ralibus, & politicis destrueretur; & denique electio in uitijs,
& uirtutibus diuino munere nobis data labefactaretur. Sed
hæc pluribus non sunt à nobis vituperanda, quòd aduersus
ea disputat Plotinus lib. de Fato, & ab Alexandro Aphrodi-
siensi multa doctè & eruditè, ut assolet, lib. de Fato differun-
tur, quæ omnia ab Oenomaio, & Diogeniano Philosophis
clarissimis contra Chrysippum disputantibus fuere confirma-
ta. Sanè res omnes, quòd agant, habent à Mente, quæ cum
summus, & primus opifex sit, nihil in lucem prodire, nihil
ne paulatim quidem moueri potest, nisi & ipsa suam adhi-
beat efficientiam. Quin immo quæcunque uita carent, & quæ
uitam

vitam viuunt rationis expertem, in suis functionibus perage-
 dis ab huius primi agentis uirtute, actioneque ducuntur, nec
 sine illius adminiculo in fines sibi consentaneos possunt pro-
 ficisci; uerum non necessitate ad agendum compelluntur,
 sed proprijs prædita naturis sibi diuina prouidentia conces-
 sis pro illarum conditione suas ex se fundunt effectiones.
 Ex his intelligitur prouidentiam in agendo minimè prohibe-
 re, quin cætera suis muneribus fungantur, & præsertim quæ
 ratione utuntur, quæ sic in mundo sunt constituta, ut mediũ
 ordinem obtineant, sortemque potiozem habeant inter om-
 nia, quæ terra sustinet, animalia. Neque à prouidentia nostræ
 voluntatis libertas tollitur, aut aliquo modo impeditur, im-
 mo (quod Plato lib. 10. de Rep. planissimè asseuerauit) pe-
 nitùs custoditur, & confirmatur, siquidem diuina prouiden-
 tia ad nos accedens non aufert, sed seruat proprias, quas no-
 bis natura dedit, operationes: Non enim prouidentia est na-
 turam peruertere, ut ait Dionysius lib. de diuin. nom. immo
 quæ prouidentia est, uniuscuiusque naturæ est conseruatrix.
 Itaque Dei his, quæ per se mouentur, tanquam libero motu
 mobilibus prouident, totisque, & singulis, quemadmodum
 his, atque illis propriè conuenit, & quatenus eorum natura,
 quibus prouidetur, capere potest, totius benefica prouiden-
 tiæ munera prouidenter pro modo suo unicuique distribuunt.
 Hinc Bardasanes Syrus, qui Chaldæorum astronomiæ fuit
 omnium peritissimus. *Natura, inquit, homo nascitur, alitur, cre-
 scit, comedit, bibit, dormit, senescit, moritur, quæ omnia sibi cum
 cæteris animalibus communia sunt. Verum bruta quidem cum ani-
 malia sint coniunctione procreata, naturæ impulsu feruntur omni-
 no, soli autem homines cum natura ducantur, mente etiam, atque
 ratione ualent, quasi præcipuo quodam munere, quo non omnino na-
 tura reguntur, ac proinde fit, ut uaria pro uoluntate sit hominum
 uitæ conditio.* Porro nunquid homo in suis muneribus obeun-
 dis liberam habeat potestatem, quoniam res est maximi mo-
 menti, & à multis in dubium reuocata, non erit forsitan inu-
 tile, de hac re quid scripserint Platonici, & Plato ipse sense-
 rit,

rit, latiùs persequi. Iamblichus dum respondet Porphyrio Ægyptios affirmanti omnia & ipsam nostram uoluntatem stellarum conuersionibus subiecisse, inquit duas in homine animas reperiri, ut Mercurij monumenta testantur, unam à primo intelligibili prouenientem, suiq; creatoris uirtutem participantē; alterā à cœlestium reuolutionibus impartitā, & ad usum corporeorum instrumentorum accomodatā: Hanc esse animā sensualem, quæ à cœlo data cœlestium circuitus, & momenta sequitur; Illā esse animā intellectualē, quæ ab intelligibili proficiscens, omnisque naturæ excellens appellationem inest intelligibiliter, illiusque beneficio à fato soluimur, & ad intelligibiles Deos ascendimus. Non igitur putandum est uinculo necessitatis inexplicabili, quod fatum appellant, omnia constringi, siquidem anima proprio quodam principio est exornata, quo ad intelligibile sese confert, & ab his, quæ oriuntur, & occidunt, discedens cum eo, quod est summè ens, summeque diuinum coniungitur. Et paulò post subiungit non omnia in natura fati esse posita, sed vnum principium esse datum anime, quod naturam excellit, & omnem hominis intelligentiam superat, per quod & Dijs possumus copulari, & ordinem, dispositionemque mundi superare, & uitam æternam, Deorumque supercœlestium gratiam nobis conciliare. Hoc eodem principio possumus nos à fato liberare, quandoquidem pars, quæ in nobis est præstabilior, cum suas edit functiones, anima nostra ad præstantiora reuocatur, & ab ijs uinculis, quibus erat in generatione alligata, soluitur omnino, soluta uerò hinc libera ad statum honestiorem proficiscitur, uitamque multò absolutiorem pro hac imperfectiori commutat, & felix ad alterum cultum primo derelicto traducitur. Hæc, & alia dicit Iamblichus, quibus docet nostram uoluntatem nullo constringi uinculo necessitatis, nec omnia fato esse subijcienda. Et sanè si fatum in corporeis principijs ponitur, atque ea conditione fiunt omnia, atque se habent singula ex his constituta, qua principia illa coeunt, faciuntq; , ac patiuntur, ut Democrito, Leucippo-

que placet, non omnia oportet fatali necessitate teneri, quoniam hæc corporis principia nullam possunt vim habere in ea, quæ corporis sunt expertia, cuiusmodi sunt animi nostri. His quidem cum corporibus in hac uita coniunctis propensio afferri potest, sed nequaquam necessitas. Ea est ratio, quia animorum ad varia propensio ex causis naturalibus potest exoriri, extirpari autem, & funditus tolli, ita ut qui ad aliquod uitij, uel uirtutis genus fuerit propensus ab hoc uirtutis, uel uitij genere prorsus auocetur, non est positum in causis naturalibus, sed in uoluntate, studio, & disciplina. Rursus cum corporis incitamenti animus reluctetur, atque insito igniculos, ut ait Possidonius, restinguat, nemini dubium erit illum esse liberum, & à cuiusuis dominatione solutum. Plotinus lib. vtrum stellæ aliquid agant scribit naturam nobis dedisse, ut passionibus dominari possimus. Etenim præter, id quod ob ipsam naturam corporis his malis sumus circumuenti, Deus uirtutem largitus est liberam à seruitute. Et lib. de Fato asserit animam à corpore separatam sui ipsius dominam esse, atque liberam, & extra fati potestatem, quod fatum, ut fert multorum philosophorum opinio, est quædam necessitas ex causarum corporearum cõspiratione rebus illata, corpori autem infusam minimè quidem habere in omnibus dominandi auctoritatem, sed propria ex uoluntate posse multa efficere, atque in pluribus dominari, si probè sit instituta, in paucioribus, si dedita sit uitij: Nam duo possunt in fato spectari, principium, quod est Anima mundi, & id, quod ipsum complet, in actumque traducit, causæ nimirum corporeæ: Cùm igitur Animæ mūdi, & aīæ ratione utentis par ferè sit cõditio, tantum abest, ut hæc fati uinculis sit deuincta, ut quin immo illius sit principium, & possit ab illius legibus seipsam, & proprium animal uendicare: Sub illius tamen erit auctoritate, si propriæ maiestatis immemor animi prauitatibus indulgeat, corporique deseruiat, quod sua natura fato subijcitur. Plato asseuerat in Timæo, & lib. 10. de Rep. Deum animis noua corpora ingredientibus leges fatales præscripsisse,

ut

ut ipse extra culpam existeret, ac ne ex harum ignoratione contra peccatum homines excusationem quærent; & addit uirtutem, rationemque liberam esse. Rursus idem animam esse liberam, dominamque eorum, quibus perturbatur affectuum, sponteque sua huc, & illuc agitari, atque suæ uoluntati acceptum ferre quod uitij succumbat, & eisdem dominetur, lib. 1. de legibus ita manifestè ostendit. *Hic quoque d' Hospes cum quis seipsum uincit, prima hæc uictoriarum, atque optima est uictoria. Cum autem quis à seipso superatur, hoc uerò ipsum est pessimum, atque turpissimum. Hæc enim ita contingunt, tanquam contra nos ipsos bellum aliquod nobis insit. Et paulò post. Scimus hoc autem, huiusmodi affectus tanquam insitos nobis nervos, quosdamque funiculos trahere nos antrorsum, retrorsumque, reuocare, sicutque ipsi contrarij sibi sunt, ita & nos trahere in contrarias functiones, ubi iam discreta sit sedes uitij, ac uirtutis. Dicitur enim ratio unum esse tractationum eiusmodi principatum, quem si quis ita consecratur, ut ab eo nunquam deficiat, planè persentiet modicas omnino esse uires affectionum, quæ in contrarias partes sese trahere conentur, hunc uerò ductum, ac principatum rationis esse asserimus.* His Plato declarat homines nulla cogi necessitate, ut uitia amplectentur, & affectionibus perturbentur, sed esse animæ cum seipsa certamen, adesseque illi uictoriæ facultatem, si modò ad uirtutem constituat inclinare. Hominem itaque ducit cupiditas ad seipsam, ex aduerso idem trahitur ab iracundia, ipse autem sui iuris est, liberamque parendi, & repugnandi habet potestatem, quod illius sunt partes, ut aurigam se præbeat, agatque affectus, non ut agatur ipse, trahaturque ab affectibus. Eandem sententiam Plato comprobauit lib. 10. de legibus his uerbis. *Causas autem qualitatis cuiuspiam pendere Deus dimisit à nostris singulorum uoluntatibus, qua enim præditus cupiditate fuerit, qualiterue animo affectus, eo ferè semper modo, talisque vnusquisque nostrum plerunque fieri consuevit. Maior est igitur anima, & potentior, quam sit uirtus, & uitium, quandoquidè & sua ipsius uoluntate, & ualida consuetudine immutatur. Etenim cum diuina uirtuti commiscetur, egregiè transit in egregiam illam uirtu-*

tem, sanctiſq; cuiusdam loci fit particeps, tota nimirum translata in locum alium potioſorem; cum uerò contraria uirtuti elegerit, ad cõtrarias quoque ſedes uitam ſuam traducit, atque conſtituit. His Plato nos monet penès animę poteſtatem eſſe meliorum rerum, peiorumq; optionem, hancq; afficere nos, ut uel huc, uel illuc inclinemus, atque uirtutem ad amemus, & uitia perſequamur. In eandem ſententiam Maximus Tyrius ſerm. 25. Deus, inquit, animum terreſtri corpori tanquam aurigam impoſuit curru, cuius & habenarum ſuſtinendarum, & incitandi uim eſſet habiturus: Huic enim aurigæ ſimul aurigandi artem, uiresq; tradidit, ſimul etiam liberam abutendæ artis uoluntatem dedit, qui poſtquam inſcenderit currum, & habenas acceperit, ſiquidem felix, beatusq; animus ſit, memoriãq; habeat ſe iuſſu Dei ſublatus eſſe in currum, ualideq; aurigationem regere debere, nimirum habenas moderatur, regitq; currum, & equorum temeritatem contundit. At equi diuerſum appetunt curſum, temereq; huc, atque illuc rapiunt currum; hic ad petulantiam, ingluuiem, ac contumeliam; ille ad temeritatem, atque ferociam; alius uerò tarditatem, mollitiem, ſeruitutem, atque humilitatem ſectatur. Cuiusmodi ſeditionibus currus diſtractus aurigam conturbat, & ſi vnus equorum uis potens uincat, fertur currus pro libidine equi uictoris. Quo fit, ut uictrice interdũ petulantia, unã currus, & auriga rapiatur ad contumelias, cõuicia, impuritates, atq; alias nefarias, minimeq; ſynceras uoluptates; interdum uerò dominante iracundia in multas, uariasq; calamitates uerque feratur in præceps. Ex his perſpicuum eſt noſtram uoluntatem eſſe liberam, & dominam, atq; fato minimè trahi, quod cum Chryſippus maximus fati amplexator intelligeret multa tenuiter, & argutè diſſeruit, ut explicaret quonam pacto omnia fato fiant, & ſit aliquid in nobis, horumq; ſenſus huiusmodi eſt: Quanquam ratione quadam principali omnia cogantur, & fato ſint connexa, mentium tamen noſtrarum ingenia perinde fato ſunt obnoxia, ut ipſorum eſt proprietas. Enimuero ſi à natura ſalubriter, utiliterq; fuerint conformata, & bonarum diſciplinarum munita præſidijs, omnem illam uim, quæ de fato extrinſecùs ingruit, abſque ulla

offenſione

offensione transmittunt. Sin verò sunt inscita, & rudia, nullisq̄ue bonarum artium adminiculis fulta, etsi paruo, uel nullo fatalis incommodi conflictu urgeantur, sua tamen ui, & uoluntario impetu in assidua delicta, & errores præcipitatur; idq̄ue ipsum ut ea ratione fiat, in caussa est necessaria rerum consequentia, quæ fatum uocatur. Est enim quasi fatale, & consequens, ut mala ingenia peccatis, & erroribus non uacent. Istud uel hoc uno exemplo potest confirmari, si lapidẽ globosum per spatia terræ prona, & dirupta iacias, caussam quidem, & initium præcipitantiæ ei dederis, mox tamen ille præceps uoluetur, non quia tu id iam facis, sed quoniam sic figuræ ipsius uolubilitas est constituta. Eodem modo ratio, ordo, & necessitas fati genera ipsa, & principia caussarum mouet, impetus uerò consiliorum, mentiumq̄; nostrarum actionesq̄ue ipsas uoluntas cuiusque propria, & animorum ingenia moderantur. Quamobrem à Pythagoreis sic dicitur; Nosces homines spontaneas haurire calamitates; quasi detrimenta singulis à seipsis fiant, & suo impetu delinquant, & in incommoda sua ruant ex sua electione, & intentione. Ex his patere potest de Chrysippi quoque opinione quòd homines delinquant, uel uirtutem amplectentur non in fato, sed in ipsorum positum esse uoluntate; Quapropter & ipse Chrysippus negabat oportere audiri homines nocentes, qui in culpa, & maleficio deprehensi fugiunt ad fati necessitatem, tanquam in aliquod fani asylum, & quæ pessimè fecerunt, ea non suæ temeritati, sed fato tribuenda esse dicunt.

*Cognitio diuina quamuis certa sit, & immutabilis
rebus tamen minimè affert necessitatem.*

Cap. XXIX.

Seterùm huc se ingerit difficultas; cùm Dij futuras omnes nostræ uoluntatis motus ex initio habeant perspectos, antequam fiant, atque Deorum cognitio certa sit, & immutabilis, uidetur, quòd Deorum notitia nostræ uoluntati afferat necessitatem, quandoquidem illud effici necessariò oportet, quod firma, & stabili Deorum notitia fuit compræhensum, cæteroquin si istud impediri posse asseueres, diuinam scientiam esse aut falsam, aut mutationis capacem cogaris confiteri, quod est turpissimum. *Ad hæc, inquit Chalcidius in explanatione in Timæum, dicendum est, quòd Deus sciat quidem omnia, sed unumquodque pro natura sua ipsorum sciat necessitati quidem subiugatum, ut necessitati obnoxium, anceps uerò, ut quòd ea sit natura præditum, cui consilium uiam pandat. Neque enim ita scit ambigui naturam Deus, ut quòd incertum, & necessitate constrictum: sic enim fallitur, & nesciet; sed ita ut pro natura sua uerè dubium sciat. Quid ergo dicimus? Deum scire omnia, scientiamq; eius ex æternitate solidari: Porro quæ sciuntur, partim diuina esse, & immortalia, partim occidua, & ad tempus: Immortalium rerum substantiam fixam, & stabilem fore; mortalium mutabilem, & dubiam, aliasq; aliter se habentem ob naturæ inconstantiam. Ergo etiam scientia Dei de diuinis quidem, quorum est certa, & necessitate perpetua munita felicitas, certa, & necessaria scientia est, tam propter ipsius scientiæ certam compræhensionem, quàm pro eorum, quæ sciuntur, substantia. At uerò incertorum necessaria quidem scientia, quòd incerta sint, & in euentu ambiguo posita. Nec enim possunt aliter esse, quàm est natura eorum, ipsa tamen in utramque partem possibilia sunt potiùs, quàm necessitatibus subiugata. Non ergo etiam dubia ex initio rigidè disposita, atque decreta sunt, nisi fortè idipsum, quòd incerta esse, & ex ancipiti euentu pendere debeant.*

Quare

Quare quòd animæ quoque hominis natura talis sit, ut interdum ad virtutem se applicet, interdum ad malitiam præponderet, perinde vt corpus modò sospitati, modò ægritudini proximum, fixum planè est, & decretum ex origine. Quis porro malus sit, futurus, aut bonus, neque decretum, neque imperatum. Proptereaq; leges, magistreria, deliberationes, exhortationes, reuocationes, institutiones, nutrimentorum certa obseruatio, laus, uituperatio, quæq; his simulantur; quia rectè uiuendi optio penes nos est. Hæc, & alia Chalcedius, ex quibus intelligi potest, quòd etsi diuina cognitio sit necessaria, naturam tamen singulis distributam haudquaquã destruit, sed utique seruat. Nec sequitur, ut quod à Dijs est cognitum, fiat necessariò, quoniam sicut Dei aliquem esse quodpiam facturum prospiciunt, ita eum uel uoluntariè, ac liberè, uel alio quouis modo facturum præuident. Neque quoniam id Dij norunt, ob eam causam eueniet necessariò, sed quoniam contingentem habet naturam, atque ancipitè, finem talem omnino, uel talem obtinebit. Quapropter diuina scientia non est aut falsa, aut commutabilis, quia erunt, quæcunque à Dijs cognita sunt futura, illa tamen seruata natura, quæ rebus quibusque siue necessarijs, siue contingentibus est indita. Nam si erit, quod Deus præuidit, utique liberè faciam, quod liberè me facturum ille præuidit. Itaque omnia, quæ fortuna, casu, natura, & uoluntate fiunt, vnà cum causis, à quibus proueniunt, & modis, quibus conficiuntur, substant prouidentia, & à Dijs planè cognoscuntur, ea tamen lege, ut nec propriæ actiones tollantur, nec peculiare naturæ destruantur. Et licèt Deus unico, atque simplicissimo intuitu omnia cognoscat, non tamen omnia eadem natura uoluit esse donata, eodemq; modo effectus omnes de suis causis prodire, sed rarò, frequenter, & semper; nec omnia sanxit pari pacto administrari. Cæterùm quamuis futura contingentia cadant in Deorum cognitionem, attamen hæc certa est, & necessaria, quoniam cognitionum differentia non solùm ex natura rerum, quæ ad cognoscendum proponuntur, sunt accipiendæ, sed uel etiam multò magis (Iamblichò asseuerante)

rāte) ex natura cognoscentium possunt deduci, adeo quod nō
titia existat illius conditionis, cuius est uis ipsa cognoscens,
ceu quod per essentiam æternum est, atque diuinum, æternè,
atque diuinè cuncta comprehendat, & quod humanum est
omnia humanè percipiat. Et profectò quicquid cognitione
accipitur, non secundum sui uim, sed potiùs pro uirtutis co-
gnoscentis facultate comprehendendi perbellè fuit à Boethio
lib. 4. de cons. phil. declaratum, nam unà, & eadem corporis
rotunditas aliter uisui, aliter tactui proponitur cognoscen-
da, ille eminus totam simul accipit rotunditatem, hic partes
tantùm apprehendit, & nisi contingat magnitudinem, suo
nequit fungi munere. Figura præterea non uno, & eodem
modo uenit sub sensum, imaginationem, & intelligentiam,
siquidem sensus iudicat figuram in subiecta materia constitu-
tam; hanc uis imaginandi percipit à materia absolutam. In-
tellectus uerò vniuersè perpendit nulla materiæ labe conta-
minatam. Itaque cùm omne, quod est in Dijs, reperiatur in
ipsis modo quodam singulari, & naturæ diuinæ congruente,
manifestum est eorum cognitionem non esse pro ratione rei
caducæ, & labilis, sed secundum rationem propriæ ipsorum
naturæ præstantissimæ, & inauditæ nobis prorsus inexplora-
tam. Quare tametsi res, quæ Deorum intelligentia percipi-
untur, partibiles sint, mutabiles, contingentes, aut indefini-
tæ, illa tamen est impartibilis, immutabilis, necessaria, aut
definita, Dei que res intelligunt diuisibiles indiuisibiliter;
quæ in tempore sunt, sine tempore; non necessarias necessa-
riè; mutabiles immutabiliter; & longè omnia melius, quàm
ordo ipsorum, & ratio postulet. Nec profectò dicendum est
pariter cum rerum fluxu concurrere deorum intelligentiam
quoniam uti nos docuit Timæus, & Parmenides scriptum re-
liquit, nihil est apud Deos, quod sit præteritum, uel futurū,
quod que hoc uerbo erit, uel fuit significetur, sed omnia sunt
apud ipsos præsentia, & in uno æuo instante collocata, ipsiq;
omnia indeclinabili, immutabili que cognitione compræhē-
dunt, tametsi multa ex his habeant naturam mutabilem, &

contin-

contingentem. Neque hoc absolum uideatur alicui, quandoquidem nos quoque res, quæ offeruntur ad intelligendū, modò præstantiùs, quàm propriæ ipsarum naturæ conueniat, modò deterius, quandoque verò pariter intelligimus: Nam quādo nostram intelligentiam occupamus in his rebus, quæ sunt singulares, & multis mutationibus obnoxia, hæcque intelligimus sub ratione vniuersa, & sempiterna, patet cognitionem re, quæ cognoscitur, esse præstantiorem, quoniam id, quod est singulare, & mutabile, sine conditionibus indiuiduantibus, & sine vlla mutatione à nobis cognitione accipitur. Cùm verò nostræ mentis naturam contemplamur, necessariò intelligentia, & res, quæ cadit in intelligentiam, sibi prorsus consentiunt. Quòd si de Mentibus à materia solutis consideremus, cognitio ea re, quæ cognoscitur, est longè, multumque deterior. Hæc igitur cùm ita se habeant, quid est absoli, si Dij cognoscant contingentia, & nobis incerta potiore, quàm ipsorum contingentium naturæ competat, modo? Præterea cùm multa nobis sint comperta, quæ naturis inferioribus sunt incognita, (etenim rationis expertia nequeunt vniuersalis notionem apprehendere, quam probè ualent homines colligere per rationis discursum singularibus inter se collatis, & in eis notata similitudine, & dissimilitudine) nihil est cur debeamus admirari, si quæ nos ambigua, & fallaci cognitione apprehendimus, hæc superi clara, & firma intelligentia accipiant. Rursus si non est absurdum futuri cognitionem apud nos haberi ancipitem, & coniecturalē, quid erit incommodi eandem apud Deos nos longè omnes multumque superantes certam, & exploratam reperiri? Superi igitur scientiam illorum habent certam, quæ nobis sunt incerta, uarijsque sunt exposita mutationibus.

*De Fato multorum, atque ipsius Platonis opinio
explicatur. Cap. XXX.*

QUONIAM de fato sæpius est facta mentio, de hoc si pauca disseruero, haudquaquam uidebor temere ad hæc ipsa de prouidentia disputans diuertisse. His accedit, quòd hæc omnis contemplatio sic prouidentia disquisitioni est coniuncta, ut mihi naturam prouidentia perscrutanti nullo pacto sit oculis conuenientibus prætereunda. Fatum esse aliquid omnium hominum còsensus maximo est argumento: Omnes ferè homines in hoc conspirarunt fatum esse aliquid, multaque fato fieri. Quare de Anaxagora multi sunt uehementer admirati, qui fatum esse nomen uanum, & commentitium affirmans hanc omniù consensu assertam, atque defensam opinionem fuit calumniatus. Quid uerò sit fatum, alij aliter senserunt. Plerique ueterum ad ipsum uniuersi principium ascendentes ab ipso tantquam à perenni fonte cuncta defluere prodiderunt, atque illud primam causam dicentes per omnia se diffundere, & nò solum mouere, uerùm etiam singula efficere sunt arbitrati. Itaque hanc primam causam fatum existimantes fatum uocitarunt causam potentissimam, à qua non modò quæ natura constant, sed etiam nostræ cogitationes moueantur, non aliter quàm in animali singulæ partes agitentur, non quidem à seipsis, sed ab eo, quod in quolibet animali obtinet principatum. Democritus, Leucippus, Thales, & alij fatum posuerunt in principijs corporeis, quorum motu, ac mutuis impulsibus, & complicationibus singula dixerunt generari, atque ea conditione fieri, & se habere, qua hæc principia ineunt societatem, atque efficiunt, & patiuntur; quin immo nostros impetus, affectionesque tales esse crediderunt, quales illa efficiunt. Astrologi corporum cœlestium reuolutionem omnia complectentem, motuque, & uarijs stellarum tam fixarum, quàm

quàm uagarum habitibus, configurationibusque singula per agentem fatum iudicarunt, & prædictionibus per cœlestia factis fœri singula inde fieri, & pendere existimarunt. Opinio hæc fluxit à Chaldæis, & Ægyptijs, qui fatum in astris cōstituerunt, indeque ad nos permanere sunt opinati; ex quibus nonnulli fatum precibus uel ad Deum, uel ad alia quædam astra effusis permutari posse autumarunt, quippe qui arrarentur esse quosdam cultus, qui sidera irata placando ipsa possint beneuola, & propitia reddere. Seneca in quest. nat. fatum existimauit esse rerum omnium, actionumque necessitatem, quam nulla uis rumpere potest. Eiusdem opinionis fuit uniuersa Stoicorum familia, ad quorum sententiam cùm Chrysippus lib. 4. de prouidentia disputaret, fatum esse descripsit sempiternam, & indeclinabilem caussarum seriem, & cathenam uoluentem sese, & implicantem per æternos consequentiæ ordines, ex quibus apta, connexaque est, per quæ ea, quæ sunt, esse, & quæ facta ab illa ortum duxisse, & quæ faciunda originem inde habitura. Huic Possidonius tertium à Ioue locum tribuit, nam primum Ioui, secundum Nature, & tertium Fato concessit. Horum opinio cum prima de fato sententia à nobis explicata conuenit, quòd ab uno principio cunctis infuso singula per rationes seminales putat proficisci, quod Strato maximè comprobauit: dissentit uerò, quia totam efficientiam minimè tribuit huic principio, uerùm præterea multas caussas inducit efficientes, quæ tamen eo modo suas effundunt efficacitates, quo mouentur à primo, quæque deinceps sese consequuntur, atque ita connectuntur, ut à prioribus posteriores necessariò deducantur; & quicquid agunt, necessariò efficiant; atque ideo ad omnem ubique euentum cunctæ simul inter se complicatæ, quàmuis aliter alibi, conspirant. Mercurius in serm. ad Asclepium. *Fatum, inquit, est complexio caussarum singulis temporaliter distribuens, quæ sacramento Deorum cœlestium sunt præordinata.* Et haud multò post, *fatum, ait, est necessitas omnium, quæ geruntur, semper sibi catenatis nexibus iuncta: Hæc autem est aut effectrix rerum, aut Deus*

summus, uel ab ipso Deo. Addit fatum, & necessitatem indiuiduo glutino connecti; itaque illud rerum omnium initia parere; hanc, quæ pendent ex fati primordijs, ad effectum cogere; ambo uerò hæc ordinem consequi, id est temporis dispositionem, qua res perficiuntur. Et paucis interiectis hæc subdit. Fatum, necessitas, ordo uel maxime Dei nutu sunt effecta, qui mundum gubernat sua lege, & ratione diuina. Ab his ergo omne uelle, & nolle diuinitus est auersum; nec etenim ira commouentur, nec gratia flectuntur, sed seruiunt necessitati rationis æternæ, quæ æternitas est inauersibilis, immobilis, & insolubilis. Fatum itaque est, quod ueluti iacto semine futurorum omnium suscipit prolem; sequitur necessitas, qua ad effectum omnia ui compelluntur; tertius est ordo seruans textum earum rerum, quas fatum, necessitasq; disponit. Academici de fato uariè disputarunt. Apuleius lib. de Platonis dogm. fatum definiuit legem diuinam, per quam ineuitabiles Dei cogitationes, atque incæpta compleantur. Adiecit quicquid prouidentia perficitur, fato expleri; & quicquid fato terminatur, prouidentia suscipi. Plutarchus lib. r. de placit. philosophorum scriptis sancit Platonem uoluisse fatum esse rationem sempiternam, legemque æternam uniuersalis naturæ. Idem lib. de fato scripsit fatum dupliciter intelligi, uel cum substantiam eius animo intuemur, uel cum ex ijs, quæ agit, & esse id, & cuiusmodi uim habeat recognoscimus. Si secundo modo intelligatur, fatum describitur, quod sit diuina oratio, quam transiri sit nefas, & quæ à causa pendeat nulli impedimento obnoxia. Istud fatum Plato multis in locis significauit, nam ipsum appellauit in Phædro legem Adrastæ, hoc est legem ineuitabilem, & minime mutabilem: lib. 10. de Rep. Lachesis orationem, id est legem diuinam, qua præteritis, & præsentibus connectuntur futura: & in Timæo leges, quas de uniuersi natura Deus dixit animabus, hoc est leges, quæ mundi naturam sequuntur, & quibus omnia mundana reguntur. Sin uerò altero modo fatum accipiatur, est Anima mundi in tres partes quasi distributa, scilicet in portionem inerrantem, in eam, quæ uagari putatur, & in tertiam sublana-

sublunarem, quarum suprema dicta est Atropos, proxima
 Clotho, infima Lachesis: Atropos, quòd prima sphaera in nul-
 la sit deflexione: Clotho, propter uariè perplexam, tortuo-
 samque uertiginem, qua proueniunt ea, quæ diuersæ naturæ
 deuius motus importat: Lachesis uerò, quasi sortita id mu-
 neris, ut omnia prædictarum opera, effectusque suscipiat.
 Hæc omnia Chalcidius digna putauit, quibus assentiretur, &
 quæ de græcis conuersa in sua explanatione in Timæum ad-
 scriberet. Ab alijs hæc recepta est opinatio, fatum esse quã-
 dam Animæ mundi dispositionem, qua cuncta per cœlorum
 conuersiones ordine suo, suoque loco, & tempore digerun-
 tur, explicantur, disponuntur, atque administrantur. Hinc
 illud definiunt immutabilem in Anima mundi rerum om-
 nium dispositionem; aiuntque istud Platonē lib. 10. de Rep.
 significasse, quo in loco fusum constans ex adamante finxit in
 genibus Deæ necessitatis conuerti, huius autem Deæ tres fi-
 lias esse Lachesium, Clothon, & Atropon, quæ æquali inter se
 interuallo in throno sedentes uestibus albis, & capite coro-
 nato ad Syrenum harmoniam canunt; Lachesis præterita, præ-
 sentia Clotho, & Atropos futura, atque simul cum matre fu-
 sum cum intermissione quadam temporis manibus circun-
 agunt. Dea necessitatis est Anima mundi, quam ea de causa
 vocat hoc nomine, quoniam singula eo ordine, quo sunt à
 summo rerum opifice inter se disposita, conseruat, nec quic-
 quam finit illius leges adeo transgredi, quin mox in leges re-
 grediatur. Fusum adamatinum significat cœlos, qui sunt Ani-
 mæ mundi instrumenta in hanc inferiorem uniuersitatem
 suas uires exercentis; hos autem ipsa mundi Anima genibus,
 hoc est infima sui parte motrice, qua cuncta caduca dispen-
 sat, & administrat, adeo facilè, & expeditè in orbem conuer-
 tit, ut interim suprema parte intellectuali suauissimo contē-
 plationis gaudio perfruatur. Tres parçæ uel tria tempora no-
 bis indicant præteritum, præsens, & futurum, quibus omnia
 reuoluuntur, oriuntur, & occidunt, quæcunque fato subijciun-
 tur; uel ostendunt tria munera Animæ mundi ad res fatales
 pertinentia

pertinentia, Lachesis illud, quo sortes, formæque uiuendi animabus inferuntur in hæc corpora descensuris; Clotho id, quo in actum uiuendi insuæ uitæ sortes certo ordine traducuntur, atque in effectum explicantur; & Atropos illud, quo uitæ iam in actum traductæ quodam progressu indeclinabili ad ineuitabilem usque terminum conseruantur, atque custodiuntur. Parcæ finguntur in solio sedentes paribus interualis distare inter se, quoniam iusta est inter fata, & per fata distributio. Eædem candida ueste sunt amictæ, & capite coronatæ, quia natura ipsarum est integra, inuiolata, & summo cū imperio. Syrenes sunt octo cælestium sphærarum toni, atq; ex his tonis resultans harmonia. Cantare est statutis temporibus singula eo modo digerere, quo diuina Mens digerenda esse prospexit: atque hinc fit, ut Parcæ temporanea tantum cantibus prosequantur. Postremò quod inquit Plato Parcas fusum, hoc est cælos intermissione quadam temporis circumagere, id ita exponendum est, ut Plato non quidem sentiat fata in his, quæ cælorum amplexu coercentur, gubernandis ullam facere proprii officij intermissionem, & modò regere, modò non regere, sed innuat ipsa fata partim res ipsas tractare, partim minimè. Enimuerò Anima mundi in sua puritate consistens sic mortalia administrat, ut illis nequaquam commisceatur; nec præterea cuncta illius imperio subijciuntur, sed naturalia tantum; nam quæ supra naturam sunt cõstituta, & pertinent ad puram, liberamque rationem, atque ad diuinam intelligentiam, fugiunt fati potestatem, & ad Mentis prouidentiam fato superiorem miro quodam ordine reuocantur. Hinc in Politico scriptum est quæ sunt in mundo aliàs in prouidentiam cadere: non quòd certis temporum curricula uicissim fiat inter fatum, & prouidentiam commutatio in his administrandis; sed quoniam eorum, quæ gignuntur, alia fato subijciuntur, & alia ad leges prouidentiae conformantur. Porro animæ compotes rationis quandoque sunt sub fato, & quandoque sub prouidentia; nam cùm ab hoc corpore separatæ uitam uiuant contemplationi deditam, sunt penitus liberae,

liberæ, sui iuris, & soli prouidentia subijciuntur; cum uerò neglecta contemplatione ad imaginationem inclinât, & propensio ad corpus inualescit, ad fatum iam accedunt, & à libertate recedunt. Iam uerò corpori coniunctæ ipsius corporis fato sunt expositæ, minusq; retinent pristinae libertatis. Quòd si corporis uoluptatibus indulgeant, & in affectibus corporis omnino confirmantur, fato penitus obruuntur, & omni libertate spoliantur. Animas eatenus fatum subire, quatenus sese induunt in hæc corpora ostendit Timæus dicens anima tunc primùm leges fatales didicisse, cum fuerunt uehiculis adiunctæ, ex quibus fati exordia trahuntur. Cæterùm quæcunque fato administrantur, prouidentia quoque gubernantur; at quæ ueniunt in prouidentiam, non omnia agnoscunt fati auctoritatem, quoniam istud in ijs nullum habet imperiũ, quæ pertinet ad intelligibilia; in illius nãque ditone ea duntaxat posita sunt, quæ nascuntur, & occidunt, ac cœlorum cõuersionibus subijciuntur. Itaque dixerunt Academici non aliter fatum à prouidentia dependere, quàm calor pendeat à lumine, quia quæ facit calor, fiunt à lumine; nec uicissim retro cõmeat, ut quæ à lumine efficiuntur, à calore proficiantur, quoniã lumen est maioris uirtutis, & magis perfectæ dignitatis. Itaque Cleanthes non est audiendus, qui putauit quæ ex prouidentia auctoritate, fataliter quoque prouenire, nec tamen quæ fataliter, ex prouidentia. Nec præterea Chrysippus, & Apuleius rectè sentiunt, qui uoluerunt fatum, & prouidentiam esse æqualis ambitus; nec quodpiam fato fieri, quod fugiat prouidentiam; & contrà nihil cadere in prouidentiam, quod fato non expleatur. Porrò Platonici tamen affirmant fatum esse generalem quandam dispositionem à causa immutabili proficiscentem, nihilominus cum uideant res, in quibus fatum ius suum ostendit, uarijs permutationibus esse subiectas, & causas medias nequaquam esse perpetuas, fatum posse mutari unà cum rerum, causarumq; imbecillitate asseneranter constituunt, ut sæpe quod esset futurum, non efficiatur uel hominis consilio, atq; industria, uel aliqua naturæ

caussa

caussa efficaciore. Scribunt namque in fato duo spectari diuinam voluntatem ad hanc effectum determinatam; & ordinem causarum intermediarum, quæ in agendo sunt uel contingentes, uel liberæ, aut necessariæ: primum fatentur esse omnino necessarium, & immutabile, alterum contingens, & posse permutari. Istud quispiam crediderit à Boethio fuisse significatum, qui lib. 4. de cons. philosoph. fatum finiuit esse inhærentem rebus mobilibus dispositionem, secundum quam diuina prouidentia suis quæque ædificat ordinibus: ex qua explicatione illud apertum est fatalem rerum dispositionem non modò ab immutabilibus prouidentia initijs proficisci, ideoque esse immutabilem, verùm etiam rebus mobilibus inhære, quarum ratione fit, ut fatum in suis effectibus impediatur, uatioque modo contingat, atque proinde sibi rationem contingentis assumat. Eiusdem opinionis sunt Plutarchus, & Synesius, quorum ille memoriæ propagauit in lib. de fato omnia contineri à fato, nec tamen propterea singula necessariò euenire, sed unumquodque pro suæ naturæ conditione: hic uerò tradidit in orat. Ægyp. siue de prouidentia regem Ægyptiorum summum prophetam, & rerum diuinarum peritissimum Osiridem filium, ut Typhoni fratri uitam eriperet, hisce admonuisse: *Fratrem, si sapis, prohibe, ne tuum, & Ægyptiorum fatum ipse præuertat, licet enim, ac fieri potest; Nam si indulgeris, & emollitus fueris, serò Deos expecta.* Ex his intelligitur fatalem sortem posse frangi, atque impediri, quod Cabalistsæ per sapientiam Cabalisticam, & intimum sacrarum literarum spiritum fieri posse existimant: Ægyptij, & Chaldei per preces ad Deum, uel ad sidera effusas: Iamblichus per efficacem Deorum sublimium cultum; & Porphyrius per magicam doctrinam, istudque in lib. de oraculis confirmat Apollinis testimonio, qui à quodam interrogatus, cur ineptus ad rem quampiam fuisset ab ipso iudicatus, respondit eum fatorum uel impediri, quam artibus magicis poterat effugere: ex quibus inquit Porphyrius

phyrius aperte patere artem magicam hominibus fuisse diuinitus concessam, ut illius auxilio uim fati aliquo modo repellerent. Sed de fato, & prouidentia ad Platonis, & Platoniorum opinionem hec sit satis percurisse, nunc restat, ut quid sentiat Aristoteles, & uelint Peripatetici alio principio sumpto dispiciamus.

F I N I S.

FERRARIAE,

Excudebant Iulius Cæsar Cagnacinius,
& Frater. MDLXXXVII.

INDEX

- A**
- A** Duerfa, qua in hoc mundo contingunt, ad prouidentiam euertendam nihil habent momenti. pag. 137
- Aegyptij** animam mundi quō designauerint, 60. animantium omnia genera agente Solis uel ex terra esse genita crediderunt. 72. Dæmones quomodo confirmēt 86. Dæmones quomodo distribuerint, uariant autores. 89, de tribus diuinis principijs consentiunt cū Platonis. 20, Deum esse ex qua demonstratione potissimum intellexerint. 21 Deum habere rationem maris, & famince uoluerunt. 23, Deum Vnius, & Boni nominibus appellarunt. 23, Metem quibus nominibus uocitauerint. 32, per quod fatum impediri posse uoluerint. 168, quid sentiant de fato. 163, quomodo illud interpretentur; Spiritus domini ferebatur super aquas, 60
- Eorundē** opinio de metempsychosi, 131
opinio de principijs boni, et mali. 16
- Aemilianus** rhetor. 87
- Aeneas** Gazaus, 137
- Afflatio** quid sit ex Porphyrio. 94
- Afflatio** multis, uarijsq; modis perficitur. 94
- Afflatus** non est opus anima, uel corporis, 96
- Afflatus** est quidam furor diuinus. 96
- Afflatus** causa conijcitur à quibusdā in halitus, & uapores è terra exhalantes. 95
- Afflatus** causa reuocatur à quibusdā in humorem melancholicum. 95
- Afflatus** causa non possunt in res naturales reuocari. 95
- Afflatus** concitari quid sit ex Iamblico. 96
- Albina** censet stellas animatas esse. 79
- Alcimus** prodidit Platonē ideas, et multa dogmata ab Epicarmo accepisse. 34
- Alcinous** quomodo ideā definiuerit. 54
- Alexander** Aphrodisiensis. 151
- Alienatio** consequitur afflatum. 96
- Amelius** animam esse plenam formis, et rationibus quomodo probauerit. 46, Ioannem Euangelistam uocauit Barbarum. 33, Eiusdem error existimantis Dæmones esse Deos quosdam obrados. 88, error sentientijs omnia intelligibilia ideas obtinere, 55, locus de Verbo, & Mente, 33
- Ammonius** ideas posuit in Deo, qua in re non consentit cum Platone. 36
- Ammonius** Saccus quid sentiat de metempsychosi. 132
- Anaxagoras** fatum esse nomen uanum & commentitium putauit. 162 sentit nihil eorum qua sensibus accipiuntur, interire. 117, supra Mentem nihil esse putauit. 29, Eiusdem Mens. 100
- Angeli** nomen cur Dæmoni tribuatur. 19
- Anima** à corpore separata est extra facti potestatem. 154
- Anima** ab hoc corpore soluta simul cū stellis huic mundo prouidet. 137
- Anima** est multitudo mobilis. 17, 18
- Anima** est origo & principium mutationis. 19
- Anima** est quandoque sub fato, quandoque sub prouidentia. 166
- Anima** est Vnum & multa, 25
- Anima** in qualibet mutatione propriam speciē retinet ex Iamblico et Porphyrio. 134
- Anima** quicquid eligit, illud tanquam bonum sibi proponit. 118
- Anima** compositio multiplex. 64

Anime.

I N D E X

- Anima interest motum vitalem impartire,* 13
- Anima lumen duplex, infusum, & naturale,* 142
- Anima constare ex substantia diuidua, & indiuidua quomodo sit intelligendum uaria explanationes.* 61
- Aniam esse numerum, qui per seipsum mouetur, quid significet Platonice, & Pythagoricis,* 19
- Anima cur, cum corporibus copuletur.* 144
- Anima cur in hec corpora demittantur, multa opiniones.* 141
- Anima in mundo intelligibili sunt impartibiles ex Plotino.* 62
- Anima in mundo superiori nullo utuntur discursu* 144
- Anima non tota ex mundo intelligibili decedunt ex Plotino.* 62
- Anima quando Damonem sortiantur, a quo gubernentur.* 143
- Anime utuntur discursu in hac corpora ingressa.* 144
- Animarum in se inuicem mutationes ex Mercurio.* 131
- Animarum rationem habentium quatuor genera,* 131
- Animarum rationem habentium mutua esse mutatione ex Plutarcho.* 131
- Animarum transmigratio in uaria corpora quomodo sit intelligenda, uaria opiniones,* 132
- Animarum transmigratio in aliena corpora est uitanda ex Platonis sententia,* 136
- Animarum uehicula.* 143
- Animas per Cancrum descendere, et per Capricornum ascendere, quid significet Platonice.* 150
- Anima mundi ob quas rationes sit ponenda.* 58
- Anima mundi fluit a Mente.* 58
- Anima mundi est Dea necessitatis.* 165
- Anima mundi non est anima sphaera inerrantis,* 65
- Anima mundi per totum uniuersum se se fundit.* 64
- Anima mundi tenet tertium gradum diuinitatis.* 12
- Anima mundi non continetur in corporibus,* 68
- Anima mundi non dat uitam propria singulis sphaeris.* 66
- Anima mundi nusquam est, & ubique est.* 68
- Anima mundi uitam suppeditat omnibus mundi partibus,* 66
- Anima mundi cuncta producit, qua de putri materia dicuntur prouenire.* 59
- Anima mundi gubernat uniuersum sine ulla sui mutationem.* 68
- Anima mundi prouidentia,* 68
- Anima mundi sensus.* 70
- Animam mundi Aegyptij quomodo designauerint.* 60.
- Animalia generabilia quem sensum obtineant,* 71
- Animalia rationem habentia in tres ordines diuiduntur; & eorundem conditiones,* 86
- Anticles propter quid senserit animum in mundum inferiorem descendere,* 142
- Antonius Ammonij discipulus.* 61
- Antonius Montecatinus,* 28
- Apollonius Tyaneus cum contemplabatur, ex urbe Roma, qua in Aegypto agebantur, conspexit. 51, iudicatus fuit ab Hierocle Christo aequali. 97. summus magus fuit,* 97
- Apuleius Demones quomodo definiuerit, 89. Deorum tres species nuncupat. 10. fatum quomodo definiuerit 164. prouidentiam triplicem facit. 10. prouidentiam quomodo explicauerit. 111. Eiusdem error sentientis fatum, & prouidentiam esse ambitus aequalis. 167*
- Arabum quorundam opinio de animalium, & hominis generatione.* 72
- Artesilas omnium philosophorum disciplinas sustulit.* 52
- Archedemus Stoicus de ideis uarie disseruit,*

I N D E X

- seruit.* 35
- Archelaus Astrologus predictionis genere nunquam usus est.* 76
- Architas statuit Vnum esse primum rerum principium, & post ipsum Vnitatem.* 54
- Arimanius quid significet Magis.* 14
- Aristander quō fuerit Platonē interpretatus asserentē animam constare ex substantia diuidua, & indiuidua.* 61
- Aristoteles consentit cum Platone, quod Deus nihil efficiat. 60, existimat totā quidditatē duci ex forma rei. 57. quid scripserit de Magis in primo de philosophia libro 14, quid senserit esse ideas Platonis.* 35
- Eiusdem locus in lib. de mundo de spiritibus, qui efficiunt homines fatidicos. 95, ibidem, quod Deus sit principium, medium, & finis. 26, in sect. xxx. probl. ubi causa diuini afflatus, Sibillarum, & Baccharū reijcitur in humorem melancholicum,* 95
- Ex eodem rationes Platonis in ideis confirmandis. 44. res mathematica quō de scientia Platonit sint media inter ideas, & sensibilia.* 58
- Assyrii Deum uocauerunt Adad, quod unum significat.* 23
- Astroligi cœlum omni turpidine fadāt. 78. reprehenduntur asserentes stellas omnia efficere. 78, temere, ac fortuito predicant futura. 76, quid sentiāt de fato.* 162
- Atticus ideas quid esse sēserit. 35, ideas ubi posuerit. 36, quomodo fuerit interpretatus animam constare ex substantia diuidua, & indiuidua.* 61
- Eiusdem dictum,* 6
- D. Augustinus. 37, Astrologos damnauit. 79, censet christianam religionē in ideis consentire cum Platonis, 42*
- Eiusdem locus de ideis, & mundo intelligibili. 42, quod Deus beneficiat etiam de malo.* 119
- Augustinus Steuchus quomodo Demones distribuerit ad sententiam Aegyptiorum. 90, decipitur existimans tria diuina principia re unum & idē esse ad Platonis opinionem.* 17
- Auicennas.* 134
- Aulus Gellius.* 76
- Autor secretioris secundum Aegyptias philosophia. 20 41, ex quibus intellexerit terram esse animatam. 73, sentit stellas non esse malorum causas. 82*
- Eiusdem locus, quod Deus nō agat per constellationem. 104, cur mundus ex partib⁹ dissimilibus sit cōpositus. 108*
- B**
- Baccha, & omnes, qui diuino spiraculo instigari creduntur, quomodo efficiātur, de sententia Aristot. 95*
- Bardasani Syri locus, quod homines habeant liberam uoluntatem,* 152
- Basylius.* 2
- Bessario quid sentiat de immutabilitate, & mutabilitate partium prouidentia.* 11
- Boethius fatū quomodo definiērit. 168. quomodo declarauerit quicquid cognitione accipitur, pro uirtutis cognoscantis facultate comprehendendi. 160*
- Eiusdem locus, quod fortuna aduersa magnam affert utilitatem.* 139
- Boethus quō exposuerit Platonis sententiam de metempsychosi.* 132
- Bonitas diuina tripariam potest considerari.* 112
- Bonitas est propria Dei substantia.* 112
- Bonitas per omnia pertinet.* 26
- Bonitas rebus omnibus intimior est, quā anima corpori uitam habenti,* 26
- Bonū cur principium, medium, et finis sit,* 25
- Bonum & ens inter se differunt.* 29
- Bonum non potest esse sine malo.* 124
- Boni attributa quot, & quae sint,* 25
- Boni natura est prestantior ideis,* 39
- Boni natura est producere atque seruari,* 119
- Boni*

I N D E X.

- Boni propagatio ex Plotino.** 31
- Boni propriū est sese effundere, ac propa-
gare,** 30
- Boni, & mali id solum principium esse
potest, quod agit ex uoluntate.** 82
- C**
- Cabalista per quod fatalem sortē
frangi existimauerint.** 168, no-
luerunt animam humanam induere
ferarum corpora. 130, damnarunt in-
finitum animarum circuitum. 134,
quam opinionē habuerint in animis
puniendis. 130, quomodo interpreten-
tur Danyelem asserētem regem Baby-
lonia inter boues fuisse translātū. 132
- Calum est Dei lyra,** 71
- Cali cur nullum animal habeāt expers
rationis,** 86
- Cali sunt anima mundi instrumenta in
hanc inferiorem uniuersitatem uires
suas exercentis,** 165
- Calestia asserūt hominibus omnia salu-
taria, & nihil mali,** 81
- Calestia muncra haudquāq; talia susci-
piuntur in his, qualia in ipsis repe-
riuntur,** 77
- Calestia munera quibus de causis dege-
nerent in his inferioribus.** 77
- Calestium animalium conditio.** 86
- Calamitas est uirtutis occasio,** 138
- Calamitates momenti nihil habent ad
prouidentiam euertendam.** 137
- Cancer est Luna domicilium.** 150
- Capricornus est sedes Saturni.** 150
- Cassander astrologus predictionis genere
nunquam est usus.** 76
- Chalcidius Dæmonem quomodo defini-
rit.** 89, qua argumētatione Dæmones
confirmauerit. 87, quid sentiat de fa-
to, 165, quō monstrauerit mala non
fieri à stellis. 80, sentit ex Platonis
opinionē Deum esse opificem animarum, at
eorum, quæ animis subtexuntur, id
est ira, & cupiditatis autores esse a-
lias diuinas potestates. 122
- Eiusdem locus explicans, quod sit pro-
uidentia.** 111, declarans, quod Dei co-
gnitio non asserat necessitatem. 158
- Chaldaei quibus nominibus Deum appel-
lauerint.** 23, de ideis quid sentiāt. 35,
ideas, poscuerunt in Deo. 36, consen-
tiunt cum Platonis in prouidentia,
& gradibus diuinitatis. 8, dissentiūt
à Platonis in eo, quod ipsi existi-
mant Deū primū cōdidisse mūdū, 8,
quid sentiāt de fato. 163, per quæ uolue-
rint fatum posse impediri. 163, plane-
tas Deos facientes horum duos bene-
ficos, totidem malos, reliquos promif-
cuos asseuerarunt. 16
- Eorū dē locus, & decretū de prouidentia
& gradibus diuinitatis explicatur.** 8
- Chrysippus de ideis uariē differuit.** 35,
Deum existimauit per omnia pertine-
re. 60, inter Deum, & animam mun-
di nihil interesse putauit. 60, prouidentia
dixit ad id, quod est utile unquodq;
disponere. 113, fatum quemodo defi-
nierit. 161, quomodo fieri omnia fa-
to, & esse aliquid in nobis explicaue-
rit. 156, sentit mala esse in mundo ne-
cessaria. 124, unde mala esse existi-
mauerit. 123, decipitur existimans fatū,
& prouidentiam esse æqualis ambi-
tus. 167
- Cleanthis error existimantis quæ ex pro-
uidentia, fataliter prouenire, nec ta-
mē quæ fataliter, ex prouidentia.** 167
- Clementis Alexandrini locus de duobus
mundis, intelligibili, & sensibili.** 43,
quod ex malis bona eliciantur. 119
- Cognitionis uarietas.** 161
- Cognitione quicquid accipitur pro co-
gnoscentis facultatis natura compre-
henditur.** 160
- Cognitionū differētiæ unde sumātur,** 159
- Consensio inter ueteres de duobus aduer-
sis principijs,** 16
- Consensio inter ueteres, quod Deus uim
ex se mittat, qua oīa colluserētur.** 53
- Consi-

I N D E X.

<i>Consilium est prudentia defectus.</i>	103	<i>Damones multi non habent explicatam futurorum praesensionem.</i>	76
<i>Contentio, qua est in mundo, facit ad illius salutem,</i>	106	<i>Damones non sunt absque corpore.</i>	93
<i>Crantor censuit de Platonis sententia mundum nullo ortu esse generatum.</i>	102	<i>Damones habent corpora aerea.</i>	94
<i>Cronij error sentientis cuncta intelligibilia ideas obtinere,</i>	55	<i>Damonum corpora ad omnem configurationem sunt naturaliter apta.</i>	91
<i>Cyrillus.</i>	2	<i>Damonum corpora per partes intereunt, & ex toto sunt sempiterna.</i>	87
D		<i>Damonum insula,</i>	93
D <i>Aemon cur Angelus appelletur</i>	19	<i>Damonum interitus in quibusdam insulis circa Britanniam.</i>	93
<i>Damon non est cuiusq; Mens particularis.</i>	99	<i>Damonum munera uaria.</i>	93
<i>Damonis definitio,</i>	89	<i>Damonum ordines quot sint.</i>	92
<i>Damonis iteritus, cui nomē erat Pā.</i>	93	<i>Damonum prouidentia.</i>	97
<i>Damonis ludibricū in insula Creta.</i>	85	<i>Damonum quinq; genera ex Proclo.</i>	90
<i>Damones sint ne in ratione rerum magna est inter philosophos alteratio.</i>	84	<i>Damonum sex genera ex Psello.</i>	91
<i>Damones necessario ponendos esse quibus rationibus confirmetur.</i>	84	<i>Damonum uaria nomina.</i>	10
<i>Damones quid sint uaria opiniones.</i>	88	<i>Damonibus ars magica attribuitur.</i>	97
<i>Damones non sunt anima hac uita iam functa.</i>	88	<i>Damonica potestas est Deorum, hominumq; conciliatrix.</i>	88
<i>Damones non sunt Dei oberrantes.</i>	88	<i>Demetrius.</i>	87 93
<i>Damones quō sint distribuendi uariae opiniones,</i>	89	<i>Democritus de fato quid senserit.</i>	153
<i>Damones aeri sunt assignandi,</i>	86	162	
<i>Damones multi non adsunt unicuique alij alias custodientes corporis animae partes, ac habitudines,</i>	98	<i>Democritus Platonicus ideas quid esse senserit.</i>	35, ideas cui attribuerit. 36
<i>Damones multis modis excipiebantur a sacerdotibus, quae oraculis erant praeposita.</i>	94	<i>Deus cur fuerit prudentia appellatus.</i>	3
<i>Damones habitu qui sint,</i>	83	<i>Deus cur multis nominibus fuerit a Priscis nuncupatus,</i>	22
<i>Damones similitudine qui sint.</i>	83	<i>Deus cur non omnibus malis eodem modo panas acceleret,</i>	125
<i>Damones ratione carentes.</i>	90	<i>Deus est Bonum, non bonus.</i>	11
<i>Damones subterranei.</i>	92	<i>Deus est causa pulchrorum omnium.</i>	37
<i>Damones sunt hominum custodes.</i>	97	<i>Deus est tantum finis, in quem omnia referuntur,</i>	8
<i>Damones sunt ubique boni</i>	90	<i>Deus est Vnitas immobilis.</i>	17. 18. 25.
<i>Damones intereunt de quorundam sententia.</i>	92	<i>Deus exemplo suo nos docet, ut sententiam uitenis in puniendis ijs, qui nos iniuria affecerunt.</i>	125
<i>Damones patiuntur animi perturbationes,</i>	87	<i>Deus habens rationem maris, et foemina ex se parit Verbum tanquam lumen de lumine,</i>	23
<i>Damones non sunt mares uel femina.</i>	91	<i>Deus in hominis procreatione alios assumpsit cooperatores ex Philone.</i>	123
<i>Damones cur uarias mundi partes dicantur sortiri,</i>	113	<i>Deus non est autor uitiosarum animi partium, hoc est ira, & cupiditatis,</i>	

I N D E X.

<i>De Chalcidio.</i>	122	<i>Diogenes laertius,</i>	14. 34.
<i>Deus non est ens, neque intelligens.</i>	38	<i>Diogenianus philosophus.</i>	151
<i>Deus non est ipsum pulchrum, sed fons & principium pulchri.</i>	20	<i>Dionysius censet nullum malum habere subsistentiam in hac rerum conuerse tate. 119. existimat penes Deum malo rum causas esse beneficas. 119, putat providentiam esse cuiusque natura conseruatricem.</i>	152
<i>Deus non est omnino opifex anima no- stra ex Plutarcho.</i>	121	<i>Eiusdem locus de Trinitate & Boni propagatione. 30. opinio, & locus de ideis exponitur,</i>	36
<i>Deus per omnia pertinet.</i>	60	<i>Diuinitas cur pertineat ad oēs res.</i>	12
<i>Deus rerum omnium habet cognitionē, & quomodo.</i>	38	<i>Diuinitatis gradus quot, & qui</i>	12
<i>Deus saepe uitium anteuertit, antequā erumpat.</i>	138	<i>Diuinitati nihil potest esse impedimen- to ne per omnia transeat.</i>	13
<i>De^o sūmū obtinet gradū diuinitatis.</i>	12	<i>Diuitiarum inaequalis distributio non est absque ratione,</i>	108
<i>Deus utitur ijs utiliter, quam uidetur mala.</i>	119	<i>Dolor, & uoluptas sunt duo fontes, ex quibus anima quasi letali portione re- pletur.</i>	148
<i>Dei natura uerius, & euidentiū expri- mitur nominibus negantibus, quam affirmantibus.</i>	22	<i>Dryades,</i>	92
<i>Dei nomina uaria.</i>	23	E	
<i>Dei nomina aptius enunciantur abstra- ctè, quam concretè.</i>	26	<i>Electio mala est bona anima eligēti.</i>	118
<i>Dei uoluntas est summa perfectio, ut potè cum uoluisse, & perfecisse uno, eo demq; temporis puncto cōpleatur.</i>	141	<i>Electio, motioq; peruersa & peccatū est, & pœna.</i>	118
<i>Deo ingeneratum est rebus omnibus pro- uidere.</i>	112	<i>Elementorum sphaera sunt animata.</i>	72
<i>Deo mundi nomen cur à Platonice non fuerit attributum.</i>	23	<i>Empedocles quam causam attulerit, cur anima in hac corpora descendat 141, quibus nominibus principia boni, & mali appellauerit. 16, quid senserit de metempsychosi.</i>	130
<i>Deum esse quanam demonstratio Ae- gyptijs maximè persuaserit.</i>	21	<i>Ens, & bonum inter se differunt.</i>	29
<i>Dij continuata utuntur prudentia.</i>	111	<i>Entia intelligibilia, animalia, & sensibi- lia,</i>	53
<i>Dij cur uarias mundi partes dicantur sortiri.</i>	113	<i>Epicarmus Platonem docuit ideas, & alia dogmata.</i>	34
<i>Dij habent omnia praesentia.</i>	160	<i>Epicurei negant Damone.</i>	84
<i>Dii minores cur autores dicantur uiriū anima inferiorum de sententia quo- rundam.</i>	145	<i>Epicurus non potuit intelligere, quomo- modo Deus huic mundo prouideret.</i>	112
<i>Dii multi ignoratur res futuras.</i>	76	<i>Esculenta, & potulenta sunt anima ue- nena.</i>	149
<i>Dii quomodo hac intelligant.</i>	160	<i>Eudoxus,</i>	14
<i>Deorum est proprium in se habere uerā scientiam.</i>	52	<i>Eudoxus Astrologus scripsit non esse Astro-</i>	
<i>Deorum intelligentia nostra uoluntati non affert necessitatem.</i>	158		
<i>Deorum prudentia.</i>	114		
<i>Deorum tres species,</i>	10		
<i>Diagora insania,</i>	22		

I N D E X

- Astrologis credendum,* 76
- Euphorbum Troianum in Pythagora re uixisse cur dictum sit,* 135
- Euripides sensit nihil eorum, quae sensibus accipiuntur interire.* 117
- Euristhenes Rex Lacedemoniorum.* 79
- Musebius Casariensis impiam Hieroclis opinionem refutauit, qui Apollonium Christo aequare ausus est, 97. in qua sententiam acceperit Platonitam metempsychosim. 132, tria diuina principia sentit esse re unum, & idē: qua in re discedit à Platone.* 17
- ## F
- F**atum dupliciter intelligitur ex Plutarcho. 164
- Fatum habet naturam contingentē 167
- Fatum pendet à prouidentia. 167
- Fatum pertinet ad Animam mundi. 99
- Fatum quid sit, à uarijs uariè exponitur. 162
- Fatum per quod permutetur, à uarijs uariè explicatur. 168
- Fati definitio, & explicatio. 165
- Fato non omnia subiiciuntur. 166
- Fato omnia fieri dicentes, & peculiare rerum singularum effectiones destruetes falsi sunt. 151
- Felicitas hominum posita est in copulatione cum Mente, 51
- Ficinus Demones quomodo describuerit de sententia Aegyptiorū, 90. Platonē quomodo interpretetur asserentem geminam esse Animam mundi, 17. parum syncerè interpretatur Magorū opinionem de Oromaze, Mithra, & Arimano, 14. decipitur existimans de sententia Platonis animam esse substantiam unam, & facultate multiplicem, 146. errat nomine Angeli Mentem significans. 19. quid sentiat de causa tarditatis, & celeritatis in motibus elementorum, 73
- Flagitia, quae in hoc mundo nullo supplicio constringuntur, in alia uita a-
- cerbius castigantur. 126
- Forma in agente magis dilucet, quàm in opere, & instrumentis. 46
- Fortuna aduersa magis prodest, quàm prospera, 139
- Fortuna quid sit. 116
- Fortuna, & casui nullus est locus. 116
- ## G
- G**enii. 11. 97
- Genius, & nostra mens inter se habent magnam dissimilitudinē. 99
- Gnosticorum opinio temeraria. 27
- Gobrias magus. 129
- Graci bonam partem Ioui malam Diti adsignarunt. 16
- Gregori Nysseni locus de triplici prouidentia ad opinionem Platonis. 18
- ## H
- H**ali Astrologus censet stellas esse animatas. 79
- Harpocraton quomodo sententiam Platonis de metempsychosi interpretetur. 132
- Hebraeorum astronomi. 90
- Heraclitus censuit esse laboris immensum apud superos uitam propagare. 142
- Hermippus. 14
- Hermimus supra Mentem nihil esse putauit, 29
- Heroes quid sint. 89
- Heroum insula, 93
- Herus Armenius resurrexit, ut fingit Plato. 128
- Hesiodus quid seferit esse Damones. 89
- sensit cunctis Damonibus mortem obtingere, 92
- Hierocles Apollonium Christo aequare ausus est. 97
- D. Hieronymus. 2
- Hieronymus Bouius. 28
- Hippasus quomodo numerum, hoc est ideam definiuerit. 52
- Homerus damnatur à Platone. 121
- Homo est quodammodo omnia. 145
- Homo est uinculum, quo extrema uincuntur.

INDEX.

<p><i>ciuntur,</i> 145</p> <p><i>Homo positus in contemplatione copulatur cum Mente,</i> 51</p> <p><i>Homo in suis muneribus obeundis liberam habet uoluntatem,</i> 152</p> <p><i>Homines à Damonibus aliquando rerū futurarum presagitiones accipiunt.</i> 75</p> <p><i>Homines hauriunt spontaneas calamitates,</i> 157</p> <p><i>Homines mali digni supplicij plerumque afficiuntur,</i> 125</p> <p><i>Homines mali ecquid sit, cur tardè quādoque puniantur,</i> 125</p> <p><i>Homines non possunt ex celi inspectione sibi comparare certam futurorū precognitionem,</i> 75</p> <p><i>Homines prauī semper habent poenam presentem,</i> 126</p> <p><i>Hominum conditio,</i> 87</p> <p><i>Hominum felicitas,</i> 51</p> <p><i>Hominum malorum poena apud inferos.</i> 127</p> <p><i>Hominum non est proprium in se habere ueram scientiam,</i> 52</p>	<p><i>Idea quid sit.</i> 54</p> <p><i>Idea reuocatur ad causam exemplarem.</i> 55</p> <p><i>Idea definitiones uariae ex Pythagoricis,</i> 52</p> <p><i>Idea nomina uaria.</i> 34</p> <p><i>Idea inter se differunt ex propria natura.</i> 40</p> <p><i>Idea quibus rationibus confirmantur.</i> 44</p> <p><i>Idea quo nomine fuerint à Pythagoricis significata.</i> 52</p> <p><i>Idea quid sint controuersum est inter Platonicos,</i> 35</p> <p><i>Idea quomodo sint in Deo ex quorundā sententia.</i> 39</p> <p><i>Idea quomodo in Mente consurgant.</i> 39</p> <p><i>Idea quorum sint, & non sint.</i> 55</p> <p><i>Idea ubi sint ponenda, multorum opinionones.</i> 36</p> <p><i>Idearum inuentor non fuit Socrates, neque Plato.</i> 34</p> <p><i>Idearū multa, ac uaria utilitates.</i> 49</p> <p><i>Ideis demonstrationis pronomina proprie aptantur.</i> 48</p> <p><i>Iesus ex quo coli captus est, nemo mortaliū sensit publicam Damonum utilitatem.</i> 87</p> <p><i>In genere intelligibilium id causa est ceteris, ut actu euadāt intelligibilia, & intelligentia, quod sua natura est actu intelligens & intelligibile.</i> 28</p> <p><i>Indi mundum esse animatum opinantur.</i> 60. uoluerunt terram esse animatā. 73</p> <p><i>Inferorum poena ex uarijs auctoribus.</i> 127. 128</p> <p><i>Iustinus Platoni adscribit, quod in prima sphaera non errante & primum Deum, & ideas reposuerit.</i> 36</p>
I	
<p>I Amblichus quomodo Dæmones distribuē ad sententiam Aegyptiorum, 90. ex quo intellexerit Plotinum falli in metempsychosi, 134. in quam sententiam exposuerit Platoniam metempsychosim, 134. quas causas adduxerit, cur caelestia munera degenerent in his inferioribus, 77. quid senserit esse afflatu concitari, 96. sensit per efficacem Deorum sublimium cultum fatum posse impediri, 168. uoluit cognitionum differentias sumi ex natura cognoscentium. 159</p> <p><i>Eiusdem locus, quod nostra uoluntas non subijciatur fato, 153. expositio, & locus, quomodo anima sit composita ex substantia diuidua, & indiuidua,</i> 63</p> <p><i>Idea fuit cognita ueteribus.</i> 34</p>	<p>L Ares. 11</p> <p>L Leucippi opinio de fato. 153. 162</p> <p><i>Loci animalium capaces quinque.</i> 92</p> <p><i>Lumen animae duplex, infusum, & naturale.</i> 142</p>
Z	
	Z Magia

I N D E X.

<p>Magia naturalis ab ideis proficisci tur, 50</p> <p>Magia naturali Aegyptij, Magi, et Chal- dai magnam operam dederunt. 50</p> <p>Malum est bonum imperfectum. 50</p> <p>Malum nullam habet subsistentiam in rerum uniuersitate. 119</p> <p>Mali et boni id solū principiū esse potest, quod agit ex uoluntate. 82</p> <p>Mali quicquid accidit, sub boni condi- tione coloratur. 121</p> <p>Mali natura est perdere, ac dissoluere. 119</p> <p>Mala non fluunt à stellis, 80</p> <p>Mala non sunt in Deum, & in Mentē conijcienda. 121</p> <p>Mala per consecutionem sunt genera- ta. 124</p> <p>Malorum caussa sunt penēs Deum ui- res benefica. 119</p> <p>Manilius existimauit in anima esse con- sistendum. 27</p> <p>Manicheorū absurda opinio de duobus principijs inter se contrarijs. 120</p> <p>Materia est caussa cuiuscunque incon- cinni, quod in his accidit. 82</p> <p>Materia non est caussa ordinis, & distin- ctionis, 49</p> <p>Materia quaecūque uidetur accipere, non uerè accipit, 50</p> <p>Mathematica res quo differāt ab ideis, & sensibilibus, inter qua sunt inter- iecta. 58</p> <p>Maumetis opinio fabulosa. 134</p> <p>Maximus Tyrius quo argumento Damo- nes cōfirmauerit. 88. Decipitur existi- mans nostras animas hac uita iam functas esse Demones. 88</p> <p>Eiusdem locus, quod anima sit sui iu- ris 155. opinio, & locus, unde sint ma- la, cū Deus bona agat. 123</p> <p>Medioximi, 10</p> <p>Medium, in quo ponitur anima mundi à Plat. quid sit, uariè exponitur. 65</p>	<p>Mens alicui sine anima dari non pot. 58</p> <p>Mens cur à Platonis fuerit inducta inter Deum, & aīam interiecta. 27</p> <p>Mens cur Vnitas dicta sit à Pythago- ricis, 24. 54</p> <p>Mēs ē exēplar totius pulchritudinis. 20</p> <p>Mens est primò pulchrum, & per se pul- chrum. 37</p> <p>Mens est faber, & architectrix huius mundi, 8</p> <p>Mens est fons multitudinis. 19</p> <p>Mens est id, quod primò gignitur. 32</p> <p>Mens est mundus intelligibilis. 40</p> <p>Mens est numerus, & multitudo immo- bilis, 17. 18</p> <p>Mens est primus opifex, à quo cuncta ha- bent, quod agant. 151</p> <p>Mens est Vnum multa. 25</p> <p>Mens manat ex Deo. 30</p> <p>Mens fit ex Deo minimè agitato. 31</p> <p>Mens in Deum intendo fit multiplex, atque omniformis. 32</p> <p>Mens in seipsa cuncta intelligit, 37</p> <p>Mens intelligit per essentiam. 38</p> <p>Mens non consultat in suis functio- nibus. 103</p> <p>Mens non potuit condere uniuersum, quod sui esset aut simile penitus, aut dissimile. 106</p> <p>Mens prouidet mundo sua natura, & essentia. 105</p> <p>Mens mundi curationi potissimū est pre- posita. 99</p> <p>Mens omnium mundanorum est cura- trix. 101</p> <p>Mens quomodo efficiatur ens, uiuens, & intelligens, 33</p> <p>Mentis munera in prouidendo. 110</p> <p>Mentis munera sunt esse, uiuere, & in- telligere. 33</p> <p>Mentis proprius est ordo formarum. 13</p> <p>Mentis prouidentia, 107</p> <p>Mentis uaria nomina, 32. 33</p> <p>Menti secundus gradus diuinitatis est assignatus. 12</p>
--	--

I N D E X.

<i>Mercurius ideas saepe significauit.</i>	34.	<i>nibus Platonici confirmant.</i>	58
<i>ideas ubi posuit,</i>	36.	<i>Mundum esse animatum quibus ratio-</i>	
<i>ne mirabilia intuebatu,</i>	51.	<i>nibus Zeno confirmauerit.</i>	59
<i>scripsit</i>		<i>Mundus intelligibilis nihil aliud est,</i>	
<i>Deū habere oīa noīa, et nullū,</i>	22.	<i>quā Deī iam creantis Verbum.</i>	43
<i>un de mala esse existimauerit,</i>	123.	<i>Mundus intelligibilis quid sit ex D.</i>	
<i>uoluit</i>		<i>Augustino.</i>	42
<i>ex totius uniuersitatis anima omnes</i>		<i>Mundi intelligibilis dignitas, & eiusdē</i>	
<i>animas fluere.</i>	67	<i>ab hoc sensili differentia.</i>	40
<i>Eiusdem opinio de metempsychosi,</i>	131.	<i>Mutatio omnis confert ad optimum sta-</i>	
<i>locus, & opinio de inferorum penis,</i>	129	<i>tum uniuersi.</i>	117
<i>locus quid sit fatū explicans,</i>	163.		
<i>sententia de mundo intelligibili, & sen-</i>		N	
<i>sibili,</i>	41.	<i>N Aiades.</i>	92
<i>sententia de Vno rerum om-</i>		<i>Natura à supremis digrediens or-</i>	
<i>nium principio,</i>	24.	<i>dine & per gradus constitutos ad infi-</i>	
<i>locus, quod nihil</i>		<i>ma descendit.</i>	86
<i>in mūdo sit corruptioni obnoxii.</i>	117	<i>Natura operis, quod fabricata est, usū</i>	
<i>Metempsychosis platonica quomodo</i>		<i>sibi propositū habuit, quia ab ali-</i>	
<i>sit intelligenda uaria opiniones.</i>	132	<i>quo intelligente in finem, ad quem</i>	
<i>Metempsychosis pythagorica quomodo</i>		<i>peruenit, fuit destinata,</i>	5
<i>sit accipienda,</i>	135	<i>necessitatis Dea est anima mundi.</i>	165
<i>Mithra quid significet Magis.</i>	15	<i>Negationes in Deo non significant defec-</i>	
<i>Moderatus Pythagoricus tria Vna scrip-</i>		<i>tum, sed excessum.</i>	23
<i>sit reperiri,</i>	24	<i>Nereides,</i>	92
<i>Mors est perennitatis principium.</i>	118	<i>Nicephoras Callistus.</i>	84
<i>Mosis locus ideas significans, & à Philo-</i>		<i>Nicomachus Pythagoricus censuit Vnū</i>	
<i>ne interpretatus, 35. dictum. Facia-</i>		<i>esse primum principium, & post ipsū</i>	
<i>mus hominem, à Philone expositum.</i>		<i>Vnitatem.</i>	54
<i>122. locus, Spiritus domini ferebatur</i>		<i>Nomina abstracta, & concreta quid si-</i>	
<i>super aquas; ab Aegyrijs interpreta-</i>		<i>gnificent,</i>	26
<i>tatus,</i>	60	<i>Nomina abstracta aptius enunciantur</i>	
<i>Mundus aliquo modo est similis Menti,</i>		<i>de Deo, quā concreta,</i>	26
<i>& dissimilis,</i>	106	<i>Numenius Mentem uocauit mundi fa-</i>	
<i>Mundus conditus est ab oī aternitate</i>		<i>brum. 54. Platonem appellauit Mosē</i>	
<i>non consilio, sed necessitate.</i>	103	<i>atticē loquentem, 60. quō exposuerit</i>	
<i>Mundus conditus est ad similitudinem</i>		<i>Platonis sententiam de metempsy-</i>	
<i>mundi intelligibilis,</i>	42	<i>chosi, 132. Eiusdem error sentientis</i>	
<i>Mundus est animal intelligens diuina</i>		<i>cuncta intelligibilia ideas obtinere,</i>	
<i>prouidentia constitutum,</i>	66	<i>55. interpretatio in Magorū, et Chal-</i>	
<i>Mundus est Deus secundus.</i>	117	<i>deorū decretum, 8. locus, quod Deus</i>	
<i>Mundus habet sensum,</i>	70	<i>nihil moliatur, 8. loci, quod Mens</i>	
<i>Mundus non potuit componi ex simi-</i>		<i>omnia gubernet.</i>	100
<i>libus.</i>	108	<i>Numerus quid sit ex Pythagoricis.</i>	52
<i>Mundus nullo ortu est generatus.</i>	102	<i>Numeri oēs excepto septenario partim</i>	
<i>Mundus quō ex Mente emanauerit, à</i>		<i>gignunt, et partim gignuntur,</i>	9
<i>qua differt plurimum.</i>	105		
<i>Mundi dignitas ex Plotino.</i>	107	Z 2 Odera-	
<i>Mundum esse animatum quibus ratio-</i>			

I N D E X.

- O** Deratus Pythagoricus uoluit Vnum esse primum principium, & post ipsum Vnitatem, 54
- Oenomaus philosophus. 151
- Olympiodorus Platonicus quid de Apollonio prodiderit, 51, quomodo monstrauerit inter bonum & ens aliquid interesse, 29. quomodo metempsychosim platoniam exponat, 132
- Operationum supra elementares materia qualitates causa, 59. 77
- Opinio uera differit ab intellectu, 45
- Oraculum Branchidicum, 94
- Oraculum Colophonium, 94
- Oraculum Delphicum, 94
- Oracula cur deficiant ex sententia quorundam, 96
- Oracula non possunt fieri sine presentia Daemonis, 96
- Ordinem in mundo casu contigisse nefas est, 49
- Origenes putauit homines rerum futurarum presagitiones accipere à Daemonibus. 75. sensit solos Dæmones posse cognoscere stellarum significationes, 75. quid sentiat de metempsychosi Platonica, 132
- Oromazes quid significet Magis. 14
- Orpheus dedit sphaerarum animis duas vires unam cognoscendi, alteram animandi, 69. Deum appellauit uocabulo immortalis prouidentia, 7. quos Dæmones appellauerit Nereides, 92. uoluit singulis musis Bacchum aliquē presidere, 70
- Eiusdem locus in hymno ad Apollinē. 102. locus in hymno ad Saturnū. 115
- Apud eundem Iuppiter Dæmonis nomine Saturnum appellauit. 83
- Ex eodem multa Iouis attributa. 26
- P**
- P**arca ex Plutarcho quid significant. 165
- Parca quid significant, 165
- Parmenides de Vno rerū omnium principio omnia negauit, pariter & affirmauit. 22. sensit apud Deos nihil esse, quod sit aut prateritum, aut futurum, 160
- Panetius totum genus pradicendi repudiavit, 76
- Perfecti proprium est generare, 31
- Peripatetici eijciunt Dæmones. 84. in quas causas reuocent ea, quorū Dæmones creduntur autores. 84
- Phauorinus philosophus. 76
- Phænices dixerunt omnia animantium genera agente Solis ui ex terra fuisse producta, 72
- Pherecides Syrus, 98
- Philonis locus declarans ideas Mosi cognititas fuisse, 35. exponens illud Mosi; Faciamus hominem, 122. loci de ideis, & mundo intelligibili, 43. quod Mens, & Verbum omnia regat. 100
- Philolaus quō numerum, hoc est, ideam definiuerit, 53. Eiusdem locus, quod Deus sit immobilis, 8. opinio, cur anima descendant in hac corpora. 142
- Philoponi explicatio, cur Deus appellatur prouidentia, 3
- Philostratus, 60
- Plantis qui sensus datus sit, 71
- Plato ab adolescentia fuit amicus Cratylly, et ī opinionibus Heracliti uersatus, 44. apertissimè uoluit Deū mundo prouidere. 4. ex Epicarmo multa accepit. 34. ex libris Mosi multa didicit. 60. Homerum accusauit. 121
- Eiusdem loci in Epinom. de ordinibus Dæmonum, 92. in lib. 4. legum, quod Deus sit principium, medium, & finis, 25. in Timæo de prouidentia, 10. ibidem de prouidentia minus generali, 74. ibidē, in quo Dei Dæmonū uocabulo appellantur. 83. ibidem, quod aīa mundi per totum uniuersum sese diffundat, 64. ibid. quod soli Dæmones cognoscant quid fiat, aut significetur

I N D E X.

- cur ex caelestium habitudine.* 75 *Plinius.* 85
Eiusdē loci explicati in Epist. 2. ad Dionysium de principijs diuinitatis. 19.
ibidem de tribus rerū gradibus. 53.
in lib. 10. legum de duabus mundi animabus. 16. *in lib. 10. de Rep. ubi ideas tribuuntur rebus artificiosis.* 55. *ibidem, quod Parta fufum intermissione temporis circunagāt.* 166. *ibidem de fato.* 164. *in Phadro de spherarum, et stellarum animis.* 65. *ibidē, quod aīa totius inanimati curationem habeat.* 137. *ibidem de fato.* 164. *in Philebo, quod omnia excepto primo sint composita ex termino, & infinito.* 18. *ibidē, cum asserit non esse unde nos animas capiamus, nisi corpus mundi animā habeat.* 67. *in Politico, quod qua sunt in mundo aliās à fato, & aliās à providentia gubernentur.* 166. *in Timao de anima procreatione.* 146. *ibidem de compositione anima ex substantia diuidua, et indiuidua.* 61. *ibid. de medio, in quo posita est aīa mundi.* 65. *ibidē, cum asserit mūdi opificem nec oculos, nec aures dedisse.* 71. *ibidē de fato.* 164.
Eiusdē opinio de animarum transmigratione in uaria corpora uariē exponitur à Platonicijs. 132. *opinio est animam esse liberam, atque hac in re multi illius loci.* 154
Platoniorum consētio cum Aegyptijs de tribus diuinis principijs. 20. *cum Aristotele, & Orphao, quod Deus sit principium, medium, & finis.* 26. *cum Magis, & Chaldeis de providentia, & gradibus diuinitatis.* 8. *cum Pythagoricis de Triplici Vno.* 24. *cum eis dē quod Deus nihil agat.* 8. *cum ueteribus, & Peripateticis, quod cali sint animati.* 71
Eorundem dissensio à Magis, & Chaldeis, quod Deus nihil molitur. 8. *à Pythagoricis nolentes ipsi id oē, quod molitur aliquid, necessariō moueri.* 9
Plotinus damnatur à Porphyrio, & Iamblichō in metempsychosi. 134. *de ideis quam opinionem habuerit.* 35. *ideas ubi esse posuerit.* 37. *rerum omnium uicissitudinem esse existimauit.* 130. *tertium anima uehiculum appellauit anima sepulchrum.* 144
Eiusdē disputatio aduersus Astrologos. 78. *locus de metempsychosi.* 133. *de mundi dignitate.* 107. *de Boni propagatione.* 31. *quod anima sit sui ipsius domina.* 154. *quod ideas sint in Mente.* 37
Eiusdē tres explanationes in illud Platonis, anima constat ex substantia diuidua, & indiuidua. 61
Plutarchus Demones esse quomodo probauerit. 87. *Demones putat interire.* 93. *Deum sentit non esse omnino opificem anima nostra.* 121. *fatum impedi posse existimat.* 168. *de fato quid sentiat.* 164. *ideas quid esse senserit.* 35. *ideas ubi posuerit.* 36. *quomodo exposuerit illud Platonis, anima constat ex substantia diuidua, & indiuidua.* 61. *triplicem facit providentiā.* 9. *sensit de sententia Platonis mundū duabus animabus gubernari, quarum altera bonum efficiat, & altera malum.* 16. *Eiusdē locus de inferorum poenis.* 128
Ex eodem caussa cur Deus interposita mora prauis hominibus penas iſtigat. 125. *opinio Magorum de Oromaze, Mithra, & Arimano.* 14. *opinio quorundam de mutua mutatione animarum rationem habētium.* 131. *opinio uetustissima de duobus aduersis principijs.* 14
Porphyrius afflationem quō definiuerit. 94. *animarum circuitum infinitum damnauit.* 134. *confessus fuit, ex quo Iesus coli captus est, neminem mortaliū sensisse publicam Deorum utilitatem.* 8atē.

I N D E X.

- patem, 80. futurorum praesensionem esse multis Deorum, & Daemonum incertam existimauit, 76. ideas ubi posuerit esse, 37. in quam sententiam fuerit interpretatus Platoniam metempsychosim, 134. Plotinum damnauit in metempsychosi, 134, per magicam doctrinam fatum posse impediri putauit, 168, quando animam uoluerit labi ad inferiora, 143, quos Demones seferit oculis accipi, 92, decipitur putans mentem cuiusque particularē esse Daemonem praesidentem, 98. fallitur statuens in ipso corpore multos Demones reperiri, 98. errat putans se sibi cuncta ideas obtinere, 55
 Eiusdem locus quod opifex mundi ipso esse, id est, intelligere mundum produxerit, 104. de auersione à sensibilibus, & ad intelligibilia conuersione. 147
 Possidonius Stoicus, 98, 154; quid sciat de fato, 163
 Potulenta, & esculenta sunt anima uenena, 149
 Principium primum non potest esse sua natura mobile, 27
 Principia diuina quot, & quae sint, 12
 Principia diuina nunquid re, & substantia sint unum, 17
 Principia rerū esse quae inter se pugnet, opinio absurda, 120
 Proclus Daemonū genera quot numerauerit, 90, fortunā quō explicauerit, 116, ideam quō definiuerit, 54. in qua sententiam exposuerit Platoniam metempsychosim, 135, decipitur distinguēs primā essentiā, primā uitā, primamq; mētē, 33. quō explicauerit aīam constare ex substantia diuidua, & indiuidua, 63, quot attributa dederit prouidentia, 63. Eiusdē locus de malo. 121
 Ex eodem sensuum differētiis, 70
 Proclus Rex Lacedemoniorum, 79
 Prouidentia quibus rationibus confirmetur à Platoniciis 4
 Prouidentia in quot partes fuerit distributa, 7
 Prouidentia generalis et uniuersa quibus credita sit. 8
 Prouidentia minus generali quibus fuerit consecrata, 9
 Prouidentia particularis quibus ascripta sit, 9
 Prouidentia prima non potest impediri. 11
 Prouidentia secunda, et tertia potest mutari 11
 Prouidentia quid sit, uariae opiniones. 11
 Prouidentia latius patet, quā fatū, 167
 Prouidentia & cognitio sese mutuo complectuntur, 102
 Prouidentia est uniuscuiusque naturae conseruatrix. 152
 Prouidentia non interrumpit à Diis exercetur, 111
 Prouidentia non tollit è rebus peculiares ipsarum effectiones, 151
 Prouidentia attributa. 113
 Prouidentia uocaboli notiones multa. 3
 Psellus quot fecerit Daemonū genera, 91
 Ptolemaeus quos planetas fecerit beneficos, ac maleficos, 16, dissentit à Chaldaeis, 16
 Pueri cur morbo affecti in lucē ueniant. 139
 Pulchritudo quid sit, 20
 Pulchrum est in speciebus, & ideis constitutum, 37
 Pythagoras calū Dei lyra nominauit, 71 quō numerū, siue ideā definiuerit, 52
 Pythagorici aīam definiuerūt numerū, q per seipsū mouetur, 19, Deū sentiūt ab oī opere uacare. 54, homines uoluerunt spontaneas haurire calamitates, 157, imperatorē huius uniuersitatis immotum manere, & nihil oīno rerū gerere seferūt, 8. inter Vnum, & Vnitatē magnā differentiā esse crediderunt, 54, Mētē appellant mundi fabricū, 54. Mētē cur uocauerit Vnitatem*

I N D E X.

re, 24. 54. numerorū uocabulo ideas significabāt, 52, principia boni, & mali quibus nominibus nuncupauerint, 16, pp. cōtēplationē loca deserta sibi ad habitandū deligebāt, 150, qd. senserūt de metēpsychofi, 130. Soli oriētī hymnos lyra canebant, 65, uim, qua fluit ab anima mundi appellarūt spiritū in aīa modū rebus cūctis infusū. 67, uoluerūt rerū omnium esse uicissitudinem, 130	nigena affectuum colonia, 148
Q Vicquid agit ī aīam p. aīam agat oportet, 97	Sensuum differentia ex Proclo, 70
Quiditas tota ducitur ex forma rei. 57	Septenarius est imago Dei, 9
Quod agit ex uoluntate boni, & mali principium esse potest, 82	Seuerus quō fuerit interpretatus illud Platonis anima ex diuidua, indiuiduaq; substantia est composita, 61
Quod uolūtate superius est, solum agit id, quod est bonum, 82	Sextus Pyrrhonius, 67
R	Sibilla quō efficiantur de sententia Aristotelis, 95
R erum distributio ex Philone, 122	Simplicius, 24
Rerū duo sūma genera ex Plot. 62	Socrates morti propinquus multa praesagiuit, 98, natura posthabita circa mores uersabatur. 44
Rerū inaequalitas, atq; uarietas mūdi p. fectioni, & pulchritudini plurimum conducit, 107	Sol est animus, & mens totius mundi ex Plinio, 65
Rerum omnium est uicissitudo ex Pythagoreorum, & Plotini opinione, 130	Sol est imago Dei filij. 65
Rerum tres gradus, 53	Sphaera caelestes sunt animata. 71
Romani ueteres quo nomine appellauerint Demones, 10	Sphaerę singulae habent proprias aīas, 69
S abellicus. 85	Sphararū aīa duas uires obtinet, unā cognoscendi, alteram animandi. 69
Sacerdotes oraculis praeposita multis modis Demonem excipiebant, 94	Sphararū, & stellarū aīa habēt sēs ⁹ , 70
Sapientes nonnulli ex ueteribus Deum gignere Deum prodiderunt. 30	Sphararum, & stellarum anima quem sensum habeant, 71
Sapientes ueteres cōtēplationis gratia in solitudinem sese contulerunt, 150	Sphararū, & stellarum prouidentia, 63
Sapientum quorundam opinio obseruatione dignissima de summi Boni propagatione, 30	Stella faciunt quaecunque corporis sunt propria, 76
Scylax Hallicarnassensis totum genus praedicendi reiecit, 76	Stella multa significant, 74
Semidei, 92	Stella nihil efficiunt sine ministerio causarum secularum, & proximarū. 76
Seneca 138, quid fatum esse existimauerit. 163	Stella non omnia efficiunt, 78
Sensus est quasi metropolis quadā alienigena affectuum colonia, 148	Stella non sunt causa malorum, 82
	Stellarū significationes nō cognoscuntur ab hominibus, sed à Demonibus. 75
	Stoici inter Deū, & aīam mundi nihil interesse crediderūt, 60, Demones ponunt, 84, Demonibus cunctis mortem obtingere senserunt, 92, quid sentiāt de fato, 163
	Strabonis locus de oraculo delphico, 94
	Strato sensit Deum per omnia pertinere, 60, de fato quid sentiat, 163
	Sympathia, & antipathia causa ad ideas referuntur, 50
	Synesii error, 111. locus, quōd aduersa plurimum conferant, 138. opinio, et locus,

I N D E X.

- eius, quod fatum possit impediri, 168*
Syrianus in quam sententiã exposuerit
Platonica metëpsychofim, 135. quorũ
ideas esse voluerit, 57. quõ probauerit
esse plenã formis, & rationibus. 46
- T**
- T**erra est animata, 72
 Tertulianus, 132
Thales quid sentiat de fato, 162. uoluit
Deorum omnia esse plena, 60
 Theodoretus. 17. & 132
Theodorus Asinaus posuit ideas rerum
uniuersarum, & singularũ, 36. ideas
ubi posuerit, 36. quõ explicauerit ani-
mam constare, ex substantia diui-
dua & indiuidua. 61
Theodori Cyrenesi insania, 22
Theodori Selenfis locus, et interpretatio,
quõ anima constet ex substantia di-
uidua & indiuidua, 63
Theologi ueteres asseruerunt nihil in
mundo interire, 117. Deum partim
tanquam nomine carentem, partim
ex omni nomine celebrarunt, 22. dixe-
runt mundum esse Deum secũdum,
117. tradiderunt bonitatem in cen-
tro, & pulchritudinem in quatuor
circulis contineri, 54. Eorundem opi-
niõ propter quid oportuerit hominem
in mundo constitui. 141
Timarchus Charonësis damnatur, quia
id. Genium uocauit, quod pleriq; mē-
tem appellant. 99
Timæus Locrensis ideam in principijs
numerauit, 34. sensit apud Deum ni-
hil esse aut pteritũ, aut futurũ. 160
Eiusdem locus, & opinio de metempsy-
chofi, 130
Varro existimauit in anima esse cõ-
 sistendum, 27. ideas apud Pla-
 tonem Mineruam intelligi docuit. 37
Vaticiniũ fit ex presentia Damonis, 96
Vehicula animarum, 143
Veritatis campus, 129
Vita nostra cur termini diuersi fuerint
constituti, 140
Voluntas nostra nulla necessitate con-
stringitur, 152
Vnum est triplex in foro Platónico, 23
- X**
- X**enocrates ideam quõ definiuerit,
 54. Pythagoricos imitatus quõ
 modo finiuerit animam. 19
 Xenophon. 98
- Z**
- Z**aeles astrologus censuit stellas
 esse animatas. 79
Zeno Deum sensit per omnia pertinere,
60. Deorum mente omnia admini-
strari uoluit, 102. mundum esse ani-
matum quibus rationibus confirma-
uerit, 59. quid dixerit esse prouiden-
tiam, 113
Zoroastres Damonibus fuit natura fa-
miliaritate coniunctus, 97. quos De-
mones senserit oculis usurpari, 92.
primum anima uehiculum quo nomi-
ne appellauerit, 144
Eiusdem opinio de Oromaze, Mithra,
Arimanio, 15. opinio, quõ anima es-
set alata, explicatur, 150
Ex eodem Damonibus aeri assignandos
esse quomodo confirmari possit. 86

F I N I S.

4218